

Οι επενδύσεις ως μοχλός για βιώσιμη ανάπτυξη. Πόσο έτοιμη είναι η Ελλάδα;

EY Attractiveness Survey

Ελλάδα

Ιούλιος 2020

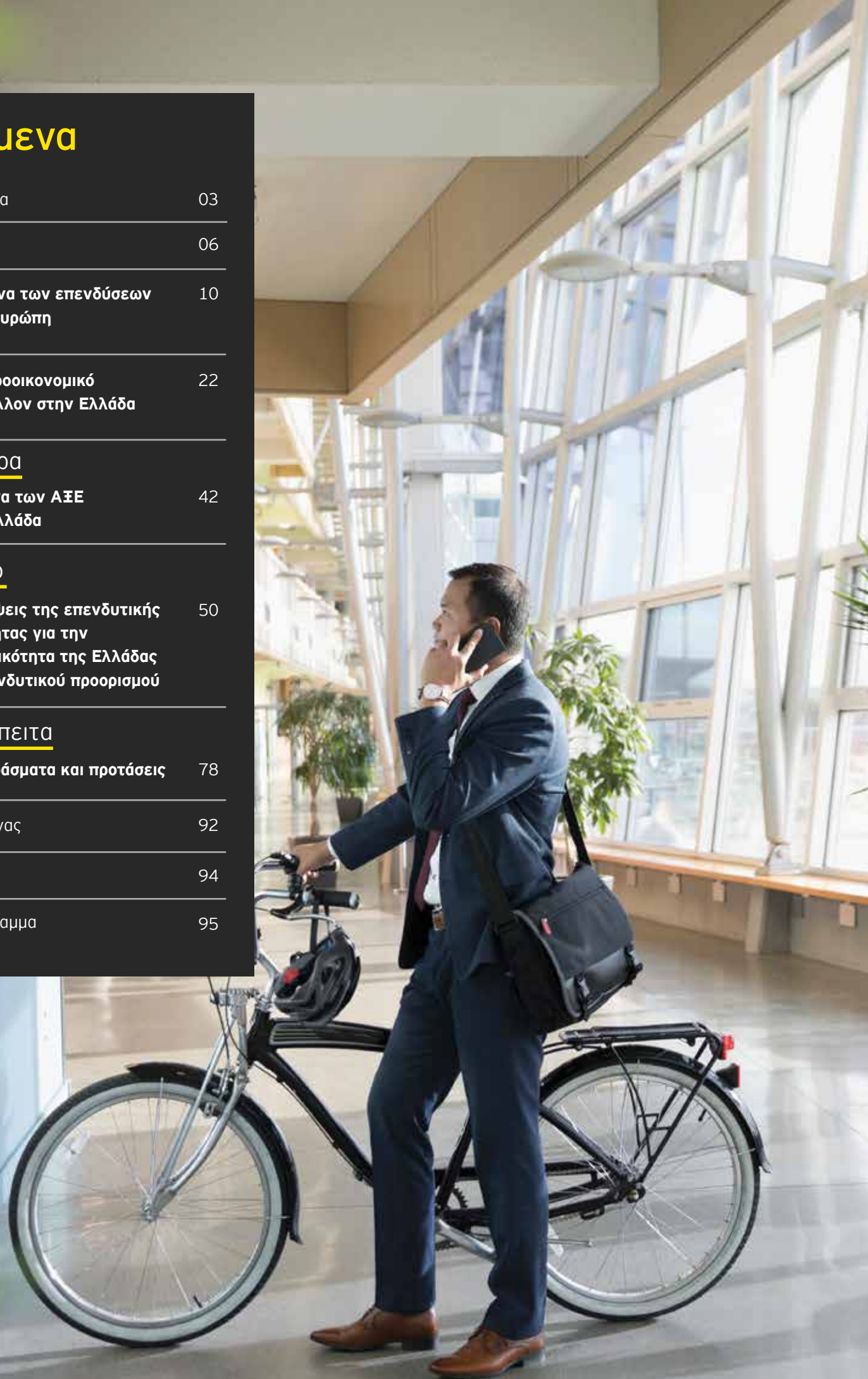
The EY logo is positioned in the bottom right corner of the page. It consists of the letters 'EY' in a bold, white, sans-serif font. A yellow triangle is integrated into the top right corner of the 'Y'.

Building a better
working world

■ ■ ■
The better the question. The better the answer.
The better the world works.

Περιεχόμενα

Εισαγωγικό σημείωμα	03
Σύνοψη	06
1 Η εικόνα των επενδύσεων στην Ευρώπη	10
2 Το μακροοικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα	22
3 Σήμερα Η εικόνα των ΑΞΕ στην Ελλάδα	42
4 Αύριο Οι απόψεις της επενδυτικής κοινότητας για την ελκυστικότητα της Ελλάδας ως επενδυτικού προορισμού	50
5 Μετέπειτα Συμπεράσματα και προτάσεις	78
Ταυτότητα της έρευνας	92
Μεθοδολογία	94
Σχετικά με το πρόγραμμα EY Attractiveness	95



Εισαγωγικό σημείωμα

Το 2019, η EY παρουσίασε την πρώτη ελληνική έκδοση του EY Attractiveness Survey, επιδιώκοντας να αναδείξει τις μεγάλες αλλαγές που έχει ανάγκη η χώρα για να καταστεί ένας πραγματικά ελκυστικός επενδυτικός προορισμός, αλλά και να ευαισθητοποιήσει την Πολιτεία προς την κατεύθυνση αυτή.

Φέτος, καθώς η πανδημία του κορωνοϊού απειλεί να βυθίσει την παγκόσμια αλλά και την ελληνική οικονομία σε μια νέα, βαθιά ύφεση, η ανάγκη ενίσχυσης των άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ), γίνεται ακόμη επιτακτικότερη. Από την άλλη πλευρά, η εμπειρία του COVID-19 φαίνεται να «παγώνει» βραχυπρόθεσμα κάποια επενδυτικά σχέδια, ενώ, συγχρόνως, πυροδοτεί αλλαγές στον παγκόσμιο επενδυτικό χάρτη και τις αλυσίδες εφοδιασμού, οι οποίες δημιουργούν νέες προκλήσεις, αλλά και ευκαιρίες, για την Ελλάδα.

Η EY προσεγγίζει το φαινόμενο της πανδημίας και τις επιπτώσεις του σε τρεις φάσεις – αυτό που ονομάζουμε «σήμερα, αύριο και μετέπειτα» (now, next and beyond), δηλαδή την εκδήλωση της κρίσης και τις απαραίτητες ενέργειες αντιμετώπισής της, τις κινήσεις για την επανεκκίνηση και, τέλος, την προσαρμογή στο νέο περιβάλλον και τις μακροπρόθεσμες αλλαγές που επέφερε η κρίση.

Ακολουθώντας την ίδια ακριβώς λογική, η έρευνά μας, εκτός από την καταγραφή του επενδυτικού τοπίου στην Ευρώπη, περιλαμβανομένων των πρώτων επιπτώσεων της πανδημίας, αποτυπώνει τη σημερινή εικόνα των ΑΞΕ στην Ελλάδα, παρουσιάζει τις απόψεις της επενδυτικής κοινότητας για την ελκυστικότητα της χώρας, τα ισχυρά και αδύνατα σημεία της, και προχωρά σε μια σειρά προτάσεων για τη μακροπρόθεσμη βελτίωση του επενδυτικού κλίματος.

Η γενική εικόνα που προκύπτει, έναν χρόνο μετά την πρώτη έρευνα, είναι ότι η αρνητική ψυχολογία που δημιουργεί η πανδημία, οδηγεί τους επενδυτές σε μια στάση αναμονής. Ωστόσο, σε αρκετούς επιμέρους δείκτες, η εικόνα της χώρας βελτιώνεται, ιδιαίτερα μεταξύ των επιχειρήσεων που δραστηριο-

ποιούνται ήδη στην Ελλάδα. Θετικές κινήσεις, όπως η επιτάχυνση της ψηφιοποίησης του δημόσιου τομέα και η προτεραιοποίηση των προκλήσεων της κλιματικής αλλαγής, και κατακτήσεις, όπως το σταθερό πολιτικό και κοινωνικό περιβάλλον, φαίνεται να αναγνωρίζονται, ενώ ζητήματα, όπως η περαιτέρω ενίσχυση της καινοτομίας και η βραδύτητα της απονομής της δικαιοσύνης, αναδεικνύονται σε σημαντικές προτεραιότητες.

Με βάση τα ευρήματα της έρευνας, αλλά και τις διαπιστώσεις από τις καθημερινές μας επαφές με ξένους επενδυτές, οι προτάσεις που καταθέτουμε, συνδέονται με τη δημιουργία ενός νέου παραγωγικού μοντέλου, που θα στηρίζεται στην τόνωση της βιομηχανικής παραγωγής, την εξωστρέφεια, την ενσωμάτωση της ψηφιακής τεχνολογίας, και της καινοτομίας, τη διεκδίκηση ενός πιο ενεργού ρόλου στις υπό διαμόρφωση νέες εφοδιαστικές αλυσίδες, τη μετάβαση στην κυκλική οικονομία και τη βιωσιμότητα, και την ενίσχυση και αξιοποίηση του πολιτικού κεφαλαίου της χώρας, του ανθρώπινου δυναμικού. Το νέο αυτό μοντέλο θα δώσει τη δυνατότητα στη χώρα να αξιοποιήσει τις ευκαιρίες που δημιουργούνται σήμερα, για να διεκδικήσει μια πιο δεσπόζουσα θέση στον παγκόσμιο επενδυτικό χάρτη.

Για να γίνει αυτό, όμως, πρέπει να συνεχίσουμε στον δρόμο των τολμηρών μεταρρυθμίσεων σε μια σειρά από σημαντικούς τομείς της οικονομίας μας. Με απλά λόγια, χρειαζόμαστε φαντασία στον σχεδιασμό μιας νέας στρατηγικής και αποφασιστικότητα στην υλοποίησή της.



Παναγιώτης Ι. Κ. Παπάζογλου
Διευθύνων Σύμβουλος
EY Ελλάδος

Άποψη

Κυριάκος Μητσοτάκης
Πρωθυπουργός



Τι πρέπει να κάνουμε σαν χώρα για να γίνει η Ελλάδα ο βασικός προορισμός για Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στη Νοτιοανατολική Ευρώπη;

Στην έρευνα της ΕΥ για το 2019, η επενδυτική κοινότητα είχε εντοπίσει παθογένειες που λειτουργούν ανασταλτικά στην προσέλκυση σημαντικών ξένων επενδύσεων. Μεταξύ άλλων, το 67% αξιολογούσε ως προβληματικό το διοικητικό και γραφειοκρατικό περιβάλλον, το 64% τη φορολογία επιχειρήσεων και το 61% την απουσία σταθερού πολιτικού και κοινωνικού περιβάλλοντος.

Σε διάστημα μικρότερο του ενός έτους, η κυβέρνηση εργάστηκε συστηματικά και αδιάλειπτα, υλοποιώντας σειρά μεταρρυθμίσεων, από τη μείωση της φορολογίας στις επιχειρήσεις μέχρι τον ψηφιακό μετασχηματισμό του κράτους, και από την απλοποίηση της αδειοδοτικής διαδικασίας μέχρι τις μεγάλες αλλαγές στην αγορά ενέργειας με την απολιγνιτοποίηση και τις πράσινες επενδύσεις.

Δεν έχουμε ψευδαισθήσεις ότι η εικόνα που έχουν διαμορφώσει οι επενδυτές θα αλλάξει από τη μία μέρα

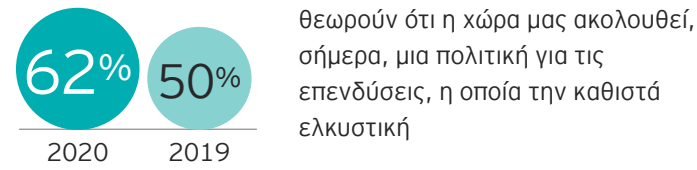
στην άλλη. Όπως, επίσης, γνωρίζουμε πολύ καλά ότι οι οικονομικές επιπλοκές της πανδημίας επιτάσσουν μεγάλη προσαρμοστικότητα και γρήγορα αντανακλαστικά από την πλευρά των κρατών. Η χώρα μας απέδειξε ότι διαθέτει αυτές τις αρετές στη διαχείριση της υγειονομικής κρίσης. Πάνω σε αυτές θα χτίσουμε – και με την αξιοποίηση του νέου ταμείου στήριξης από την Ε.Ε. – και στο πεδίο της οικονομίας. Τα λάθη του παρελθόντος δεν πρόκειται να επαναληφθούν, το νέο παραγωγικό πρότυπο της χώρας μπορεί και πρέπει να βασίζεται στην εξωστρέφεια και την προσέλκυση πολλών και σημαντικών ιδιωτικών επενδύσεων.

Στο τέλος αυτής της διαδρομής θέλουμε όσοι δώσουν ψήφο εμπιστοσύνης στην Ελλάδα μέσα από τις επενδύσεις τους, να αισθάνονται δικαιωμένοι για την επιλογή τους. Έτσι θα έχουμε θέσει στέρεες βάσεις για την ανάπτυξη της χώρας και θα εισέλθουμε σε έναν ενάρετο κύκλο.

Σύνοψη

Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ) θα διαδραματίσουν κεντρικό ρόλο στην ανάκαμψη της οικονομίας στη μετα-κορωνοϊό εποχή. Ωστόσο, οι επιδόσεις της χώρας κατά τις τελευταίες δεκαετίες, ως προς την προσέλκυση επενδύσεων, είναι απογοητευτικές. Με βάση τα στοιχεία του EY European Investment Monitor (EIM), μίας εκτεταμένης βάσης δεδομένων που επεξεργάζεται η EY, η οποία παρακολουθεί τις επενδύσεις σε έργα που δημιουργούν νέες εγκαταστάσεις και νέες θέσεις εργασίας, η Ελλάδα, το 2019, απέσπασε μόλις το 0,34% των ευρωπαϊκών ΑΞΕ, ποσοστό δυσανάλογα μικρό σε σχέση με τον πληθυσμό και το ΑΕΠ της. Παρόλα αυτά, βελτίωσε την κατάταξή της σε σχέση με πέρσι, αλλά και τη δεκαετία 2009-2018, καθώς κατέλαβε την 29^η θέση για το 2019, έναντι της 35^{ης} το 2018, και της 32^{ης} θέσης που κατείχε σε βάθος δεκαετίας. Έχει, επίσης, βελτιώσει ορισμένους ποιοτικούς δείκτες, όπως, για παράδειγμα, τη συμμετοχή του κρίσιμου τομέα της ψηφιακής τεχνολογίας στο σύνολο των ΑΞΕ, που διαμορφώθηκε στο 15% την τελευταία τριετία, πλησιάζοντας τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (19%) για το ίδιο διάστημα.

Κοιτώντας μπροστά, και σε αντίθεση με τις χαμηλές διαχρονικές επιδόσεις της χώρας, η διάθεση των επενδυτών, όπως την κατέγραψε και η περσινή έρευνα, παραμένει θετική και, παρά τη στάση αναμονής που δημιουργεί η πανδημία, βελτιώνεται σε ορισμένους κρίσιμους δείκτες, ιδιαίτερα μεταξύ των επιχειρήσεων που έχουν ήδη επενδύσει στην Ελλάδα. Αντίθετα, οι επενδυτές που δεν έχουν παρουσία στη χώρα, παραμένουν επιφυλακτικοί, με ένα αυξημένο μερίδιό τους να μην τοποθετείται επί του θέματος.



Οι επενδυτές απαντούν και πάλι, σε ποσοστό 38%, ότι η εικόνα της χώρας ως πιθανού επενδυτικού προορισμού έχει βελτιωθεί τον τελευταίο χρόνο, ποσοστό ενθαρρυντικό, αν και μειωμένο σε σχέση με πέρσι (47%). 62% των επιχειρήσεων, από 50% πέρσι, θεωρούν ότι η χώρα μας ακολουθεί, σήμερα, μια πολιτική για τις επενδύσεις, η οποία την καθιστά ελκυστική, υποδηλώνοντας ότι οι επενδυτές αποδίδουν, πλέον, τη συνεχιζόμενη βελτίωση της εικόνας της χώρας, στην ύπαρξη μιας σαφούς πολιτικής προσέλκυσης επενδύσεων, και όχι απλώς στην αλλαγή της συγκυρίας και τη λήξη μιας περιόδου αστάθειας και αβεβαιότητας. Παράλληλα, 69% εκτιμούν ότι η εικόνα της χώρας θα βελτιωθεί κατά την επόμενη τριετία, ενώ 28% σκοπεύουν να επενδύσουν στην Ελλάδα τον επόμενο χρόνο – μακράν τα υψηλότερα ποσοστά μεταξύ των χωρών όπου πραγματοποιήθηκαν παρόμοιες έρευνες φέτος.

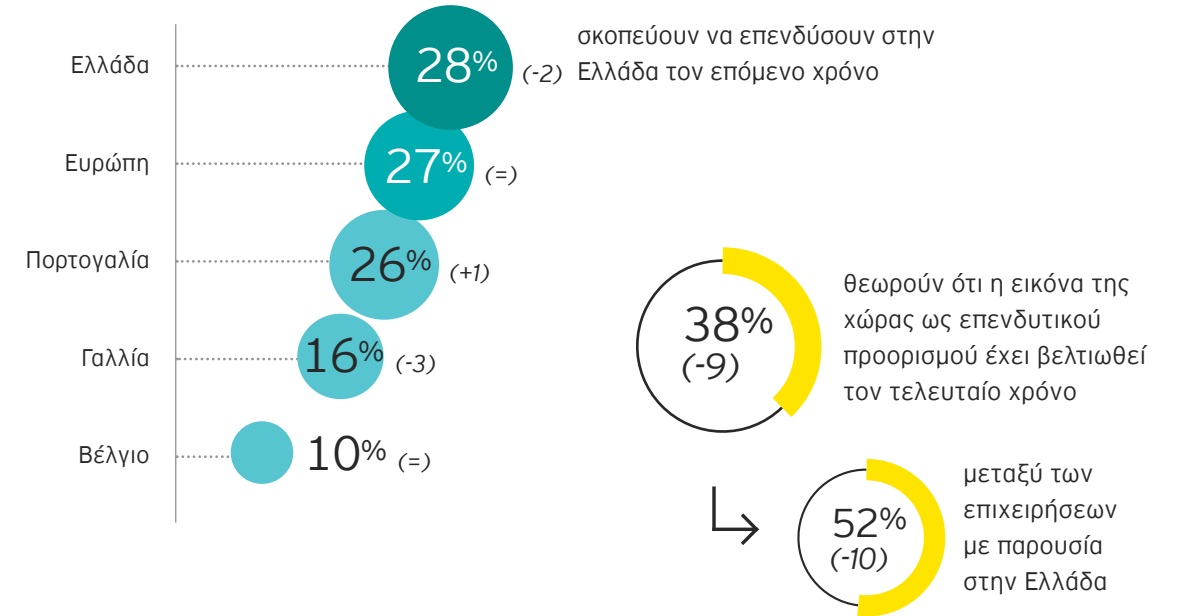
29^η

θέση στην Ευρώπη σε αριθμό ΑΞΕ (2019)

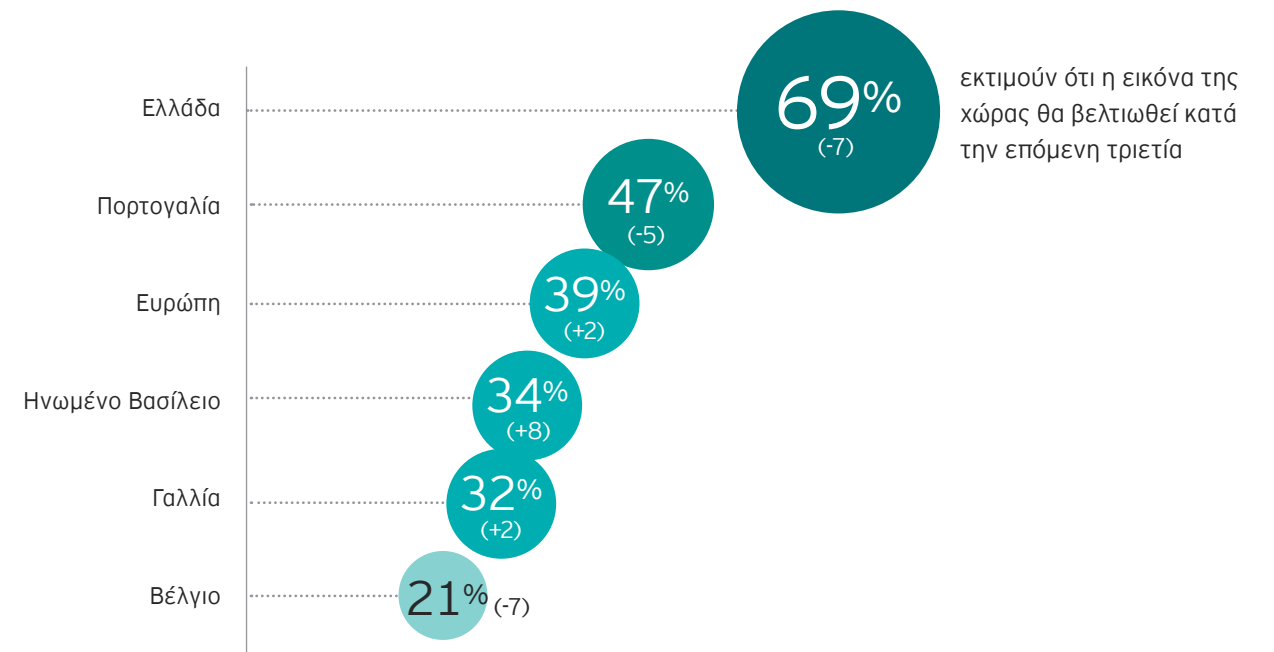
από 35^η το 2018



Παρά τη μικρή κάμψη στην επενδυτική δυναμική της Ελλάδας, το ποσοστό πρόθεσης για επενδύσεις στο άμεσο μέλλον παραμένει το υψηλότερο στην Ευρώπη...



...όπως και η αισιοδοξία για τις προοπτικές της χώρας

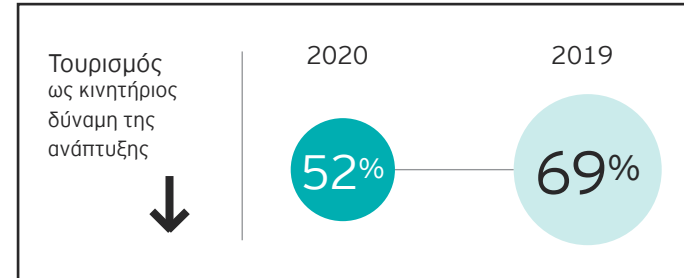
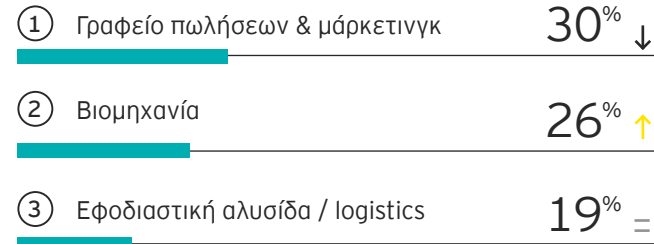


Η άνοδος της βιομηχανίας, διαφοροποιεί το επενδυτικό μίγμα

Ως προς το είδος των προγραμματιζόμενων επενδύσεων, εντυπωσιάζει θετικά η αυξημένη συμμετοχή της βιομηχανίας (26% από 9% πέρσι).

Την ίδια ώρα, το ποσοστό όσων θεωρούν ότι ο τουρισμός θα αποτελέσει την κινητήρια δύναμη της ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, μειώθηκε, από 69% στο 52%.

Τι είδους επένδυση θα πραγματοποιούσατε;



Τα δυνατά στοιχεία της Ελλάδας, την ξεχωρίζουν από τον παγκόσμιο ανταγωνισμό

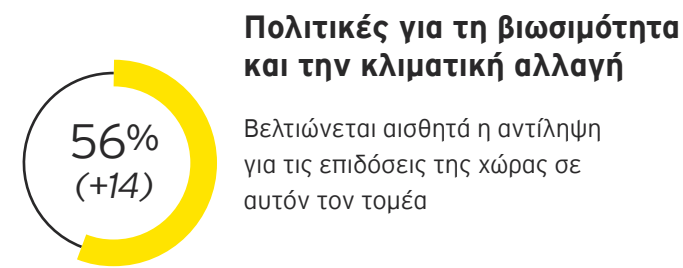
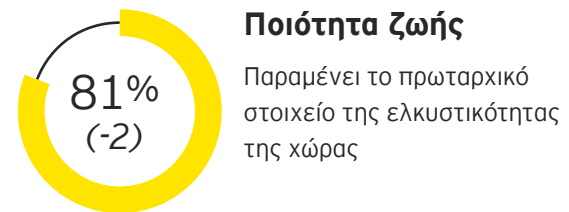
Βασικά στοιχεία της ελκυστικότητας της χώρας, αναδεικνύονται η ποιότητα ζωής, οι υποδομές τηλεπικοινωνιών και οι δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού, ενώ ένας αυξημένος αριθμός επιχειρήσεων αναφέρονται και στο σταθερό πολιτικό και κοινωνικό περιβάλλον, αλλά και τις πολιτικές της χώρας για τη βιωσιμότητα και την κλιματική αλλαγή.

Την ίδια ώρα, οι επενδυτές εκτιμούν ότι, για να βελτιώσει τη θέση της, η Ελλάδα πρέπει να επικεντρωθεί στη στήριξη της καινοτομίας και της υψηλής τεχνολογίας (πρώτη επιλογή φέτος, με ποσοστό 38% από 25% πέρσι), τη μείωση της φορολογίας (στη δεύτερη θέση με 36% από 49%), τη βελτίωση της διαδικασίας απονομής δικαιοσύνης (33%) και την ενίσχυση της παιδείας και των δεξιοτήτων (31%).

Στήριξη της καινοτομίας και της υψηλής τεχνολογίας	38%
Μείωση της φορολογίας	36%
Βελτίωση της διαδικασίας απονομής δικαιοσύνης	33%
Ενίσχυση της παιδείας και των δεξιοτήτων	31%

Δυο στους τρεις επενδυτές (67%) δηλώνουν ότι θα ήταν πιο πρόθυμοι να επενδύσουν στη χώρα, αν αντιμετωπιστούν τα αρνητικά σημεία που λειτουργούν σήμερα αποτρεπτικά, ποσοστό που φτάνει στο 83% μεταξύ όσων είναι ήδη εγκατεστημένοι στην Ελλάδα.

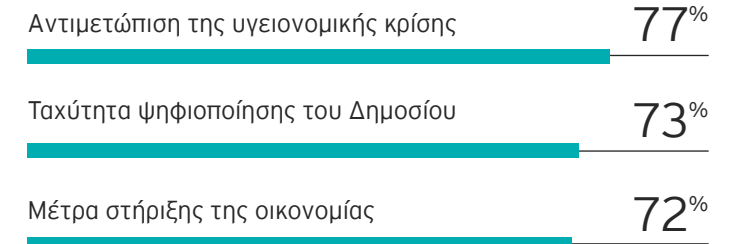
2/3 των επιχειρήσεων απαντούν ότι θα ήταν διατεθειμένες να επενδύσουν στη χώρα, εφόσον αντιμετωπιστούν τα αδύναμα σημεία που λειτουργούν αποτρεπτικά για την προσέλκυση επενδύσεων



Οι επενδυτές αξιολογούν ως πολύ αποτελεσματική τη διαχείριση της κρίσης του COVID-19, από τη χώρα μας...

Η επενδυτική κοινότητα αναγνωρίζει την επιτυχή αντιμετώπιση της υγειονομικής κρίσης από την Ελλάδα (77%), την ταχύτητα της ψηφιοποίησης του Δημοσίου στη διάρκεια της κρίσης (73%) και τον αντίκτυπο των μέτρων στήριξης της οικονομίας (72%), ενώ 41% αναφέρουν ότι οι παράγοντες αυτοί βελτίωσαν την εικόνα τους για τη χώρα, ως επενδυτικού προορισμού.

Απόψεις σχετικά με τις επιδόσεις της Ελλάδας στη διαχείριση της κρίσης του COVID-19

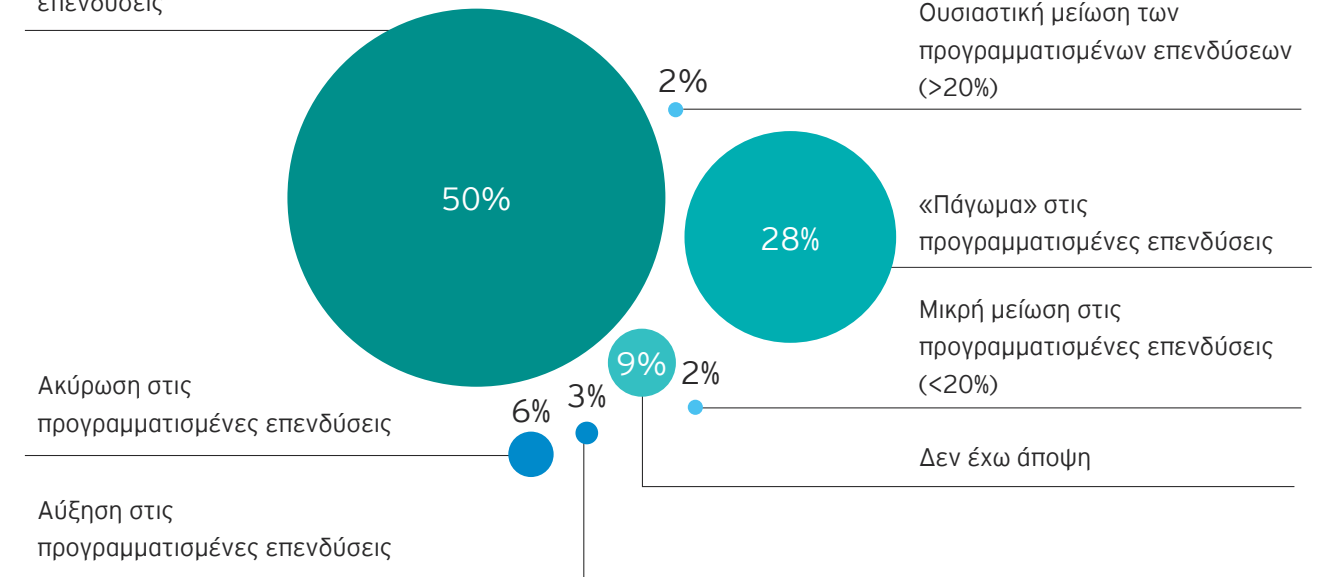


...με τα σχέδιά τους να μη μεταβάλλονται δραματικά

Τέλος, η πανδημία φαίνεται να επηρεάζει τα σχέδια των επενδυτών για τη χώρα μας, αλλά όχι δραματικά, καθώς 50% δηλώνουν ότι δε θα μεταβάλουν τα σχέδιά τους, 28% αναφέρουν ότι θα τα «παγώσουν» προσωρινά, 4% ότι θα τα περιορίσουν, 3% ότι θα τα ενισχύσουν και 6% ότι θα τα ματαιώσουν εντελώς.



Καμία αλλαγή στις προγραμματισμένες επενδύσεις



1

Η εικόνα των επενδύσεων στην Ευρώπη

6.412 έργα ΑΞΕ
ανακοινώθηκαν στην Ευρώπη το 2019

0,9%
αύξηση σε σχέση με πέρσι

ΣΗΜΕΡΑ / ΑΥΡΙΟ / ΜΕΤΕΠΕΙΤΑ

Η μεθοδολογία της φετινής έκδοσης της ετήσιας έρευνας, EY Attractiveness Survey Europe, η οποία διεξήχθη σε δύο φάσεις¹, διαφοροποιήθηκε σε σχέση με προηγούμενες έρευνες, καθώς συνέπεσε με την εκδήλωση της πανδημίας του κορωνοϊού. Για τον λόγο αυτόν, το καθιερωμένο αντικείμενο της έρευνας διευρύνθηκε, για να διερευνηθούν οι επιπτώσεις της πανδημίας, όχι μόνο στα μεγέθη του 2020, αλλά και στις τάσεις που θα διαμορφωθούν κατά τα επόμενα χρόνια.

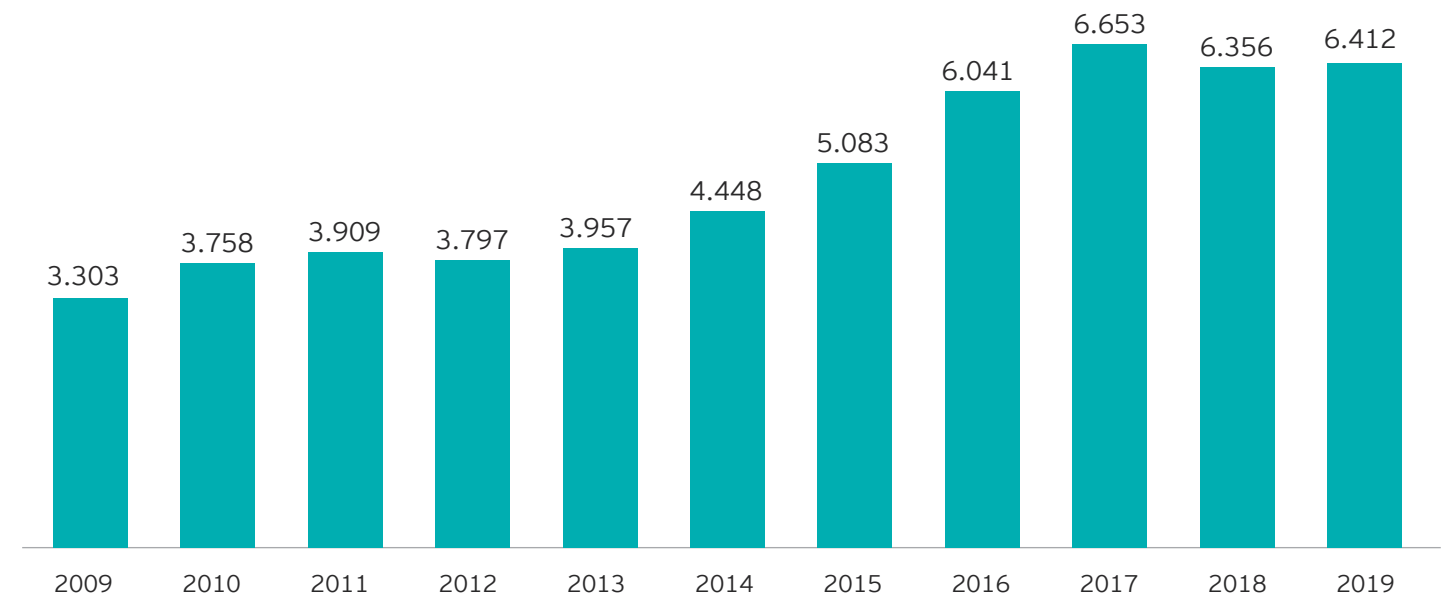
Η γενική εικόνα που προκύπτει είναι ότι ο COVID-19 έχει επηρεάσει αρνητικά, σε έναν βαθμό, τις διαθέσεις και τα σχέδια των επενδυτών, αλλά δεν έχει οδηγήσει, μέχρι στιγμής, στην απόλυτη περιστολή τους. Παράλληλα, όμως,

η πανδημία δημιουργεί νέα δεδομένα που ενδέχεται να αλλάξουν ριζικά το τοπίο των επενδύσεων στο άμεσο μέλλον.

Οι άμεσες επιπτώσεις της πανδημίας

Το 2019 ήταν μια καλή χρονιά για τις επενδύσεις στην Ευρώπη. Σύμφωνα με τα στοιχεία του EY European Investment Monitor (EIM) 2020, το 2019 ανακοινώθηκαν 6.412 ΑΞΕ στην Ευρώπη, καταγράφοντας μια οριακή αύξηση 0,9%, έναντι του 2018. Με βάση τα στοιχεία αυτά, η περσινή χρονιά ήταν η δεύτερη καλύτερη στην ιστορία, μετά το 2017.

Πίνακας 1: Αριθμός των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ) που ανακοινώθηκαν στην Ευρώπη το 2019, πριν τον αντίκτυπο του COVID-19



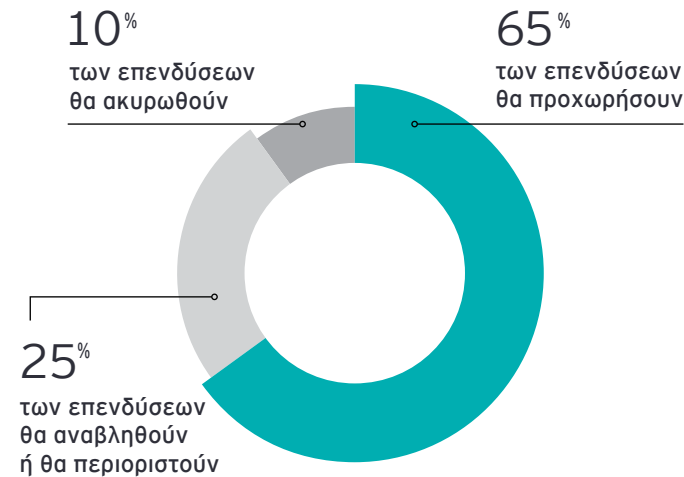
Πηγή: EY European Investment Monitor (EIM) 2020.

1. Η έρευνα πεδίου διεξήχθη από το Ινστιτούτο CSA τον Ιανουάριο και τον Φεβρουάριο του 2020, μέσω τηλεφωνικών συνεντεύξεων, με βάση ένα αντιπροσωπευτικό διεθνές δείγμα 504 υπευθύνων λήψης αποφάσεων. Μια δεύτερη έρευνα πραγματοποιήθηκε από τις 15 Απριλίου έως τις 29 Απριλίου, για να καταγράψει τις αλλαγές στην αντίληψη των υπευθύνων λήψης αποφάσεων, λόγω της κρίσης COVID-19. Αυτή η διαδικτυακή έρευνα πραγματοποιήθηκε από τη Eurocompey, με βάση ένα αντιπροσωπευτικό διεθνές δείγμα από 113 υπευθύνους λήψης αποφάσεων.

Ιστορικά, στο σύνολο των ετών διεξαγωγής της έρευνας, έχει αποδειχτεί ότι ένα ελάχιστο ποσοστό των επενδυτικών σχεδίων που ανακοινώνονται, εν τέλει δεν πραγματοποιούνται. Ωστόσο, η αβεβαιότητα που προκάλεσε η πανδημία αναμένεται να ανατρέψει αυτόν τον κανόνα. Με βάση δειγματοληπτική έρευνα που διεξήχθη τον Απρίλιο του 2020, ένα 10% των επενδυτικών σχεδίων ακυρώθηκαν ή θα ακυρωθούν, 25% αναβάλλονται ή περιορίζονται σημαντικά, και 65% φαίνεται να προχωρούν προς την υλοποίησή τους.

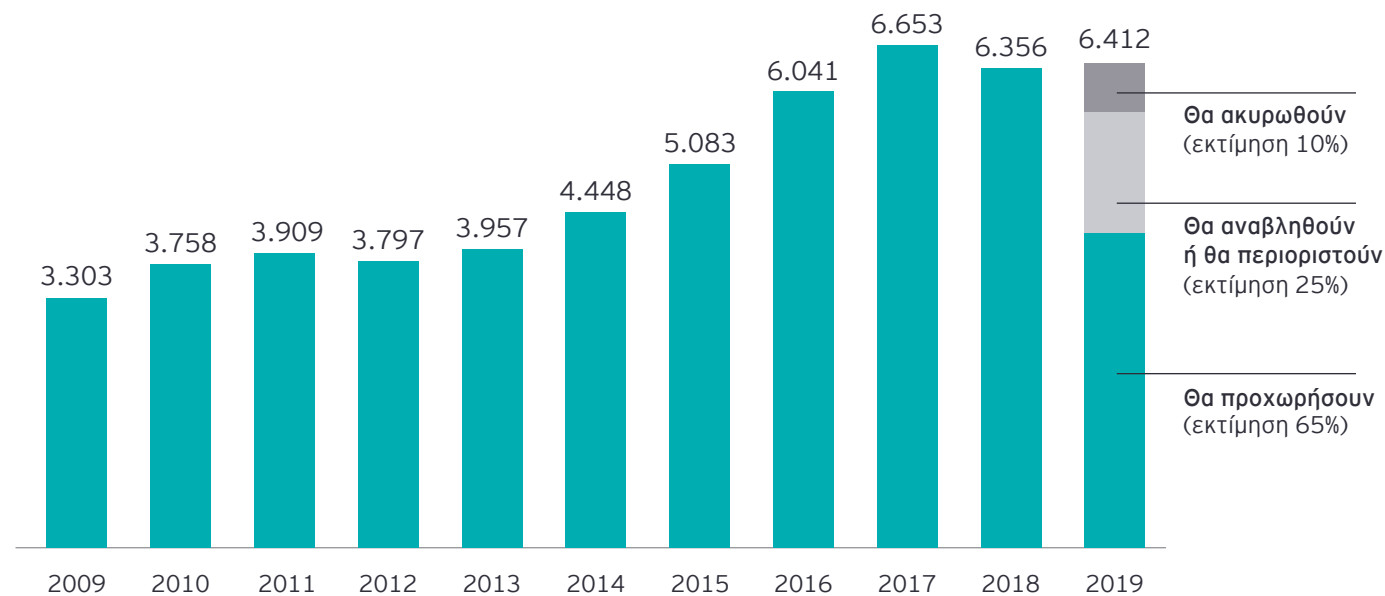
Με βάση το εύρημα αυτό, λαμβάνοντας την ανωτέρω διαπίστωση ως υπόθεση εργασίας, και στον βαθμό που οι προθέσεις αυτές δε θα διαφοροποιηθούν στους επόμενους μήνες, φαίνεται πιθανό, οι ΑΙΕ το 2019 να υποχωρήσουν στα επίπεδα του 2013-2014, αντανακλώντας μια σημαντική συρρίκνωση.

Πίνακας 2: Εκτίμηση για τις ΑΙΕ που ανακοινώθηκαν το 2019



Πηγή: EY Flash Survey, Μάιος* 2020 (σύνολο ερωτηθέντων: 113).
* Η έρευνα διεξήχθη 15-29 Απριλίου και τα αποτελέσματα συγκεντρώθηκαν και συνοψίστηκαν τον Μάιο του 2020

Πίνακας 1β: Αριθμός των ΑΙΕ που ανακοινώθηκαν στην Ευρώπη το 2019, πριν τον αντίκτυπο του COVID-19 και σε σχέση με την υπόθεση εργασίας της δειγματοληπτικής έρευνας Μαΐου



Πηγή: EY European Investment Monitor (EIM) 2020.

Ο αντίκτυπος της πανδημίας στον βαθμό υλοποίησης των επενδύσεων διαφοροποιείται σημαντικά ανά κλάδο και ανά χώρα. Έτσι, χώρες, όπως η Ιρλανδία, η Πορτογαλία και η Πολωνία, που προσελκύουν, κυρίως, επενδύσεις στους πιο σύγχρονους τομείς υπηρεσιών, όπως τα shared services centers, η έρευνα και ανάπτυξη (R&D) και τα κέντρα ανά-

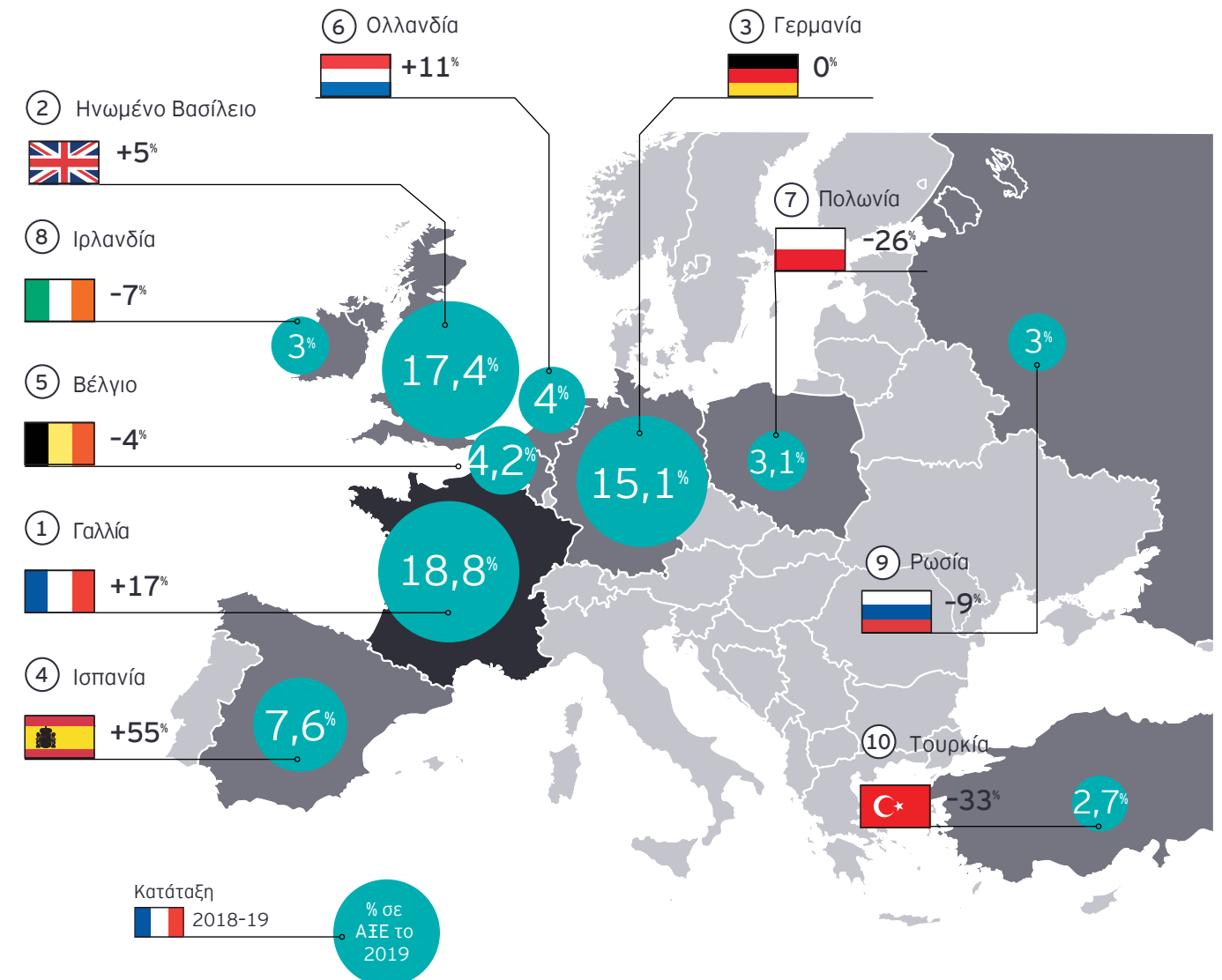
πτυξης λογισμικού, φαίνεται να επηρεάζονται λιγότερο, με το ποσοστό των επενδυτικών έργων που προχωρούν, να φτάνει, παρά την κρίση, το 80%. Αντίθετα, χώρες όπου κυριαρχούν οι επενδύσεις στους παραδοσιακούς τομείς της μεταποίησης και της βιομηχανίας, αναμένεται να πληγούν εντονότερα.

Η Γαλλία περνά στην πρώτη θέση

Το 2019, η Γαλλία βρέθηκε, για πρώτη φορά, στην πρώτη θέση ως προς τον αριθμό των επενδυτικών σχεδίων (1.197), καταγράφοντας αύξηση 17%, εκτοπίζοντας, έτσι, το Ηνωμένο Βασίλειο από την κορυφή της σχετικής κατάταξης. Η αβεβαιότητα που προκάλεσε το Brexit, εξηγεί, εν μέρει μόνο, αυτήν την εξέλιξη, καθώς, παρά τους κραδασμούς, οι ΑΙΕ στο Ηνωμένο Βασίλειο αυξήθηκαν κατά 5%. Στην πραγματικότητα, οι ΑΙΕ στη Γαλλία ακολουθούν μια δυναμικά ανοδική πορεία ήδη από το 2017, εξαιτίας των μεταρρυθμίσεων στην εργατική νομοθεσία και την εταιρική φορολογία, που εισήγαγε η κυβέρνηση Macron.

Σημαντική αύξηση κατέγραψαν, ακόμη, η Πορτογαλία (+114%), η Ισπανία (+55%) και η Ολλανδία (+11%), ενώ ο αριθμός των επενδύσεων μειώθηκε στην Τουρκία (-33%), την Πολωνία (-26%), τη Ρωσία (-9%) και την Ιρλανδία (-7%). Στη Γερμανία, οι ξένες επενδύσεις παρέμειναν στα ίδια επίπεδα, αντικατοπτρίζοντας τις διαρθρωτικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι νεοεισερχόμενοι επενδυτές ως προς την πρόσληψη προσωπικού, και το γεγονός ότι οι αλυσίδες εφοδιασμού είναι ήδη πολύ καλά οργανωμένες και ενοποιημένες.

Πίνακας 3: 10 κορυφαίες χώρες σε ΑΙΕ για το 2019 - ποσοστό επί του συνόλου και μεταβολή (2018-19)



Πηγή: EY European Investment Monitor (EIM) 2020.

Πίνακας 4: 20 κορυφαίες χώρες σε ΑΞΕ

Κατάταξη	Χώρα	ΑΞΕ 2018	ΑΞΕ 2019	Μεταβολή 2018/19	Μερίδιο ΑΞΕ (2019)%
1	Γαλλία	1.027	1.197	17% ↑	19%
2	Ηνωμένο Βασίλειο	1.054	1.109	5% ↑	17%
3	Γερμανία	973	971	-0,2%	15%
4	Ισπανία	314	486	55% ↑	8%
5	Βέλγιο	278	267	-4% ↓	4%
6	Ολλανδία	229	255	11% ↑	4%
7	Πολωνία	272	200	-26% ↓	3%
8	Ιρλανδία	205	191	-7% ↓	3%
9	Ρωσία	211	191	-9% ↓	3%
10	Τουρκία	261	176	-33% ↓	3%
11	Πορτογαλία	74	158	114% ↑	2%
12	Ιταλία	103	108	5% ↑	2%
13	Ουγγαρία	101	105	4% ↑	2%
14	Σερβία	119	103	-13% ↓	2%
15	Ρουμανία	109	78	-28% ↓	1%
16	Φινλανδία	194	75	-61% ↓	1%
17	Ελβετία	61	73	20% ↑	1%
18	Αυστρία	40	69	73% ↑	1%
19	Σλοβακία	31	65	110% ↑	1%
20	Σουηδία	73	63	-14% ↓	1%
29	Ελλάδα	13	22	69% ↑	0,34%
	Άλλες χώρες*	614	450	-27% ↓	7%
	Σύνολο	6.356	6.412	1% ↑	100%

Πηγή: EY European Investment Monitor (EIM) 2020.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι οι χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, οι οποίες τα τελευταία χρόνια παρουσίασαν δυναμική ανάπτυξη στον τομέα των άμεσων ξένων επενδύσεων, κατέγραψαν μείωση του αριθμού των επενδύσεων κατά 20%, την ώρα που στη Δυτική Ευρώπη αυξήθηκαν κατά 8%. Παρά το γεγονός ότι περιλαμβάνεται στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, η Ελλάδα διαφοροποιείται από τη γενικότερη τάση της περιοχής, έχοντας βελτιώσει τις επιδόσεις της σε όρους ΑΞΕ.

* Λιθουανία, Δανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Τσεχία, Εσθονία, Ουκρανία, Λετονία, Κροατία, Λουξεμβούργο, Σλοβενία, Νορβηγία, Λευκορωσία, Αζερμπαϊτζάν, Μάλτα, Κύπρος, Γεωργία, Βόρεια Μακεδονία, Αρμενία, Αλβανία, Μονακό, Ισλανδία, Μολδαβία, Μαυροβούνιο, Γιβραλτάρ, Τζέροσεϊ και Λιχτενστάιν.

Πίνακας 5: Ευρωπαϊκές ΑΞΕ: Οι επιδόσεις του 2019

Τοποθεσία	ΑΞΕ 2018	ΑΞΕ 2019	Μεταβολή 2018/19	Μερίδιο αγοράς
Δυτική Ευρώπη	4.758	5.138	8%	80%
Κεντρική & Ανατολική Ευρώπη	1.598	1.274	-20%	20%
Σύνολο Ευρώπη	6.356	6.412	1%	100%

Πηγή: EY European Investment Monitor (EIM) 2020.

Η άνοδος των μεγαλουπόλεων

Παρότι οι ΑΞΕ στην Ευρώπη αυξήθηκαν μόνο κατά 0,9% πέρσι, οι επενδύσεις σε ορισμένες μεγάλες ευρωπαϊκές πόλεις ενισχύθηκαν σημαντικά. Στην ευρύτερη περιοχή του Λονδίνου, οι επενδύσεις αυξήθηκαν κατά 17%, λόγω της κυρίαρχης θέσης της πόλης στην ψηφιακή τεχνολογία και τις υπηρεσίες προς επιχειρήσεις, ενώ οι επενδύσεις στο Παρίσι αυξήθηκαν κατά 34%. Οι δυο αυτές πόλεις αντιπροσωπεύουν το 8% και το 6% αντίστοιχα των συνολικών ΑΞΕ στην Ευρώπη.

Η ψηφιακή τεχνολογία και οι υπηρεσίες προς επιχειρήσεις εξακολουθούν να κυριαρχούν

Όπως και τα προηγούμενα χρόνια, η ψηφιακή τεχνολογία και οι υπηρεσίες προς επιχειρήσεις βρίσκονται στις δύο πρώτες θέσεις ως προς τον αριθμό των επενδύσεων, προσελκύοντας σχεδόν μία στις τρεις ΑΞΕ (31%) και δημιουργώντας μία στις τέσσερις νέες θέσεις εργασίας (24%). Την ίδια ώρα, ο κλάδος των μεταφορών, συμπεριλαμβανομένων των κατασκευαστών και προμηθευτών της αυτοκινητοβιομηχανίας και αεροναυπηγικής, με μερίδιο 7% επί του συνόλου των νέων επενδυτικών έργων, προβλεπόταν να δημιουργήσει πάνω από 64.000 θέσεις εργασίας, ή το 23% του συνόλου. Ωστόσο, ο κλάδος αναμένεται να πληγεί δυσανάλογα από την πανδημία, εξαιτίας των διαταραχών στην εφοδιαστική αλυσίδα και της μειωμένης ζήτησης.

Πίνακας 6: 15 κορυφαίοι κλάδοι ΑΞΕ για το 2019 – επενδύσεις και νέες θέσεις εργασίας

15 κορυφαίοι κλάδοι	Αριθμός ΑΞΕ 2019	Μερίδιο Αγοράς (αριθμός ΑΞΕ 2019)	Νέες θέσεις εργασίας 2019	Μερίδιο Αγοράς (αριθμός νέων θέσεων εργασίας 2019)
Ψηφιακή Τεχνολογία	1.219	19%	41.025	15%
Υπηρεσίες προς επιχειρήσεις	774	12%	25.601	9%
Μεταφορές, συμπεριλαμβανομένων των κατασκευαστών και προμηθευτών	472	7%	64.460	23%
Μηχανολογικός εξοπλισμός	535	8%	16.512	6%
Χρηματοπιστωτικός κλάδος	367	6%	6.126	2%
Αγροδιατροφικός κλάδος	377	6%	11.392	4%
Μεταφορές και logistics	414	6%	22.183	8%
Χημική βιομηχανία	283	4%	6.955	3%
Κλάδος Πληροφορικής και Ηλεκτρονικών	274	4%	16.741	6%
Επιχειρήσεις Κοινής Ωφέλειας	130	2%	2.964	1%
Μέταλλα	108	2%	4.834	2%
Φαρμακοβιομηχανία	164	3%	3.921	1%
Πρώτες Ύλες	153	2%	2.788	1%
Κλωστοϋφαντουργία, ενδύματα, δερμάτινα	111	2%	9.027	3%
Έρευνα & επιστημονικός εξοπλισμός	184	3%	6.249	2%
Άλλος	847	13%	34.157	12%
Σύνολο	6.412	100%	274.935	100%

Πηγή: EY European Investment Monitor (EIM) 2020.

Ανακατατάξεις στις χώρες προέλευσης των επενδύσεων

Παρά το γεγονός ότι οι ΗΠΑ παραμένουν στην πρώτη θέση των χωρών που επενδύουν στην Ευρώπη (23%), οι ενδο-ευρωπαϊκές επενδύσεις εξακολουθούν να κυριαρχούν. Κατά την τελευταία πενταετία, πάνω από τις μισές ΑΞΕ στην Ευρώπη (52%) προέρχονταν από ευρωπαϊκές χώρες. Στις πρώτες θέσεις, μετά τις ΗΠΑ, παραμένουν η Γερμανία (11%), το Ηνωμένο Βασίλειο (8%) και η Γαλλία (6%). Ωστόσο, οι γερμανικές επενδύσεις κατέγραψαν μείωση της τάξεως του 3%, ενώ οι κινεζικές κατέγραψαν αύξηση 23%.

Πίνακας 7: 10 κορυφαίες χώρες προέλευσης επενδύσεων

Χώρες	2018	2019	Μεταβολή 2018/19	Μερίδιο αγοράς 2019
Ηνωμένες Πολιτείες	1.419	1.483	5%	23%
Γερμανία	695	675	-3%	11%
Ηνωμένο Βασίλειο	479	493	3%	8%
Γαλλία	341	362	6%	6%
Ελβετία	293	258	-12%	4%
Ιαπωνία	271	248	-8%	4%
Κίνα	254	312	23%	5%
Ολλανδία	248	203	-18%	3%
Σουηδία	211	145	-31%	2%
Ιταλία	181	200	10%	3%
Άλλες χώρες	1.964	2.033	4%	32%
Σύνολο	6.356	6.412	1%	100%

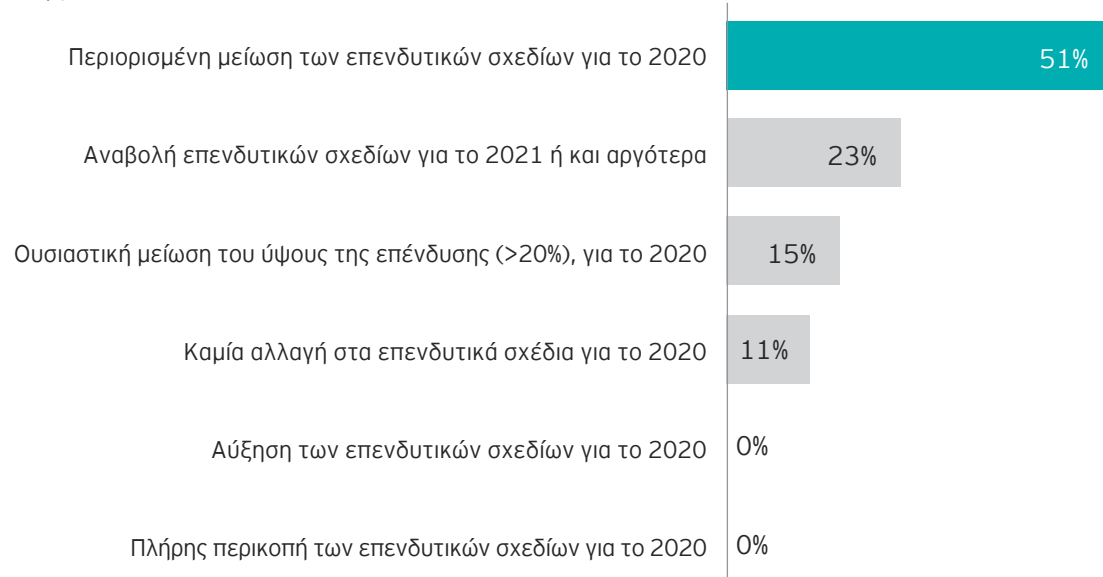
Πηγή: EY European Investment Monitor (EIM) 2020.

Η πανδημία οδηγεί σε περιορισμό, αναβολή ή και ακύρωση επενδυτικών σχεδίων

Όπως ήταν αναμενόμενο, η πανδημία και τα περιοριστικά μέτρα στις περισσότερες ευρωπαϊκές οικονομίες, είχαν άμεσο αντίκτυπο στα επενδυτικά σχέδια για το 2020. Σύμφωνα με δειγματοληπτική έρευνα της EY στα τέλη Απριλίου, ένας στους δύο επενδυτές (51%) προγραμματίζει

περιορισμένη μείωση των επενδυτικών του σχεδίων για φέτος και το 23% θα τα αναβάλει για το 2021 ή και αργότερα. Παράλληλα, 15% απαντά ότι θα προχωρήσει σε μείωση του ύψους της επένδυσης που θα υπερβαίνει το 20%, ενώ το 11% δεν προβλέπει μεταβολή των σχεδίων του. Αξίζει να σημειωθεί ότι, κανένας από τους ερωτώμενους δεν απάντησε ότι σχεδιάζει, είτε να αυξήσει τα επενδυτικά του σχέδια, είτε να τα ακυρώσει εντελώς.

Πίνακας 8: Σε ποιον βαθμό μεταβάλατε τα επενδυτικά σας σχέδια για το 2020, εξαιτίας της εξάπλωσης του COVID-19;



Πηγή: EY Flash Survey, Μάιος 2020 (σύνολο ερωτηθέντων: 113).

Ο μεσοπρόθεσμος αντίκτυπος της πανδημίας στις επενδύσεις είναι πιο δύσκολο να εκτιμηθεί. Εάν επιβεβαιωθούν οι αισιόδοξες προβλέψεις για σύντομη V-shaped ανάκαμψη της οικονομίας κατά το δεύτερο εξάμηνο του έτους, οι ΑΞΕ θα μπορούσαν να ανακάμψουν απότομα. Αντίθετα, μια παρατεταμένη ύφεση θα συμπαράσχει και την πορεία των επενδύσεων.

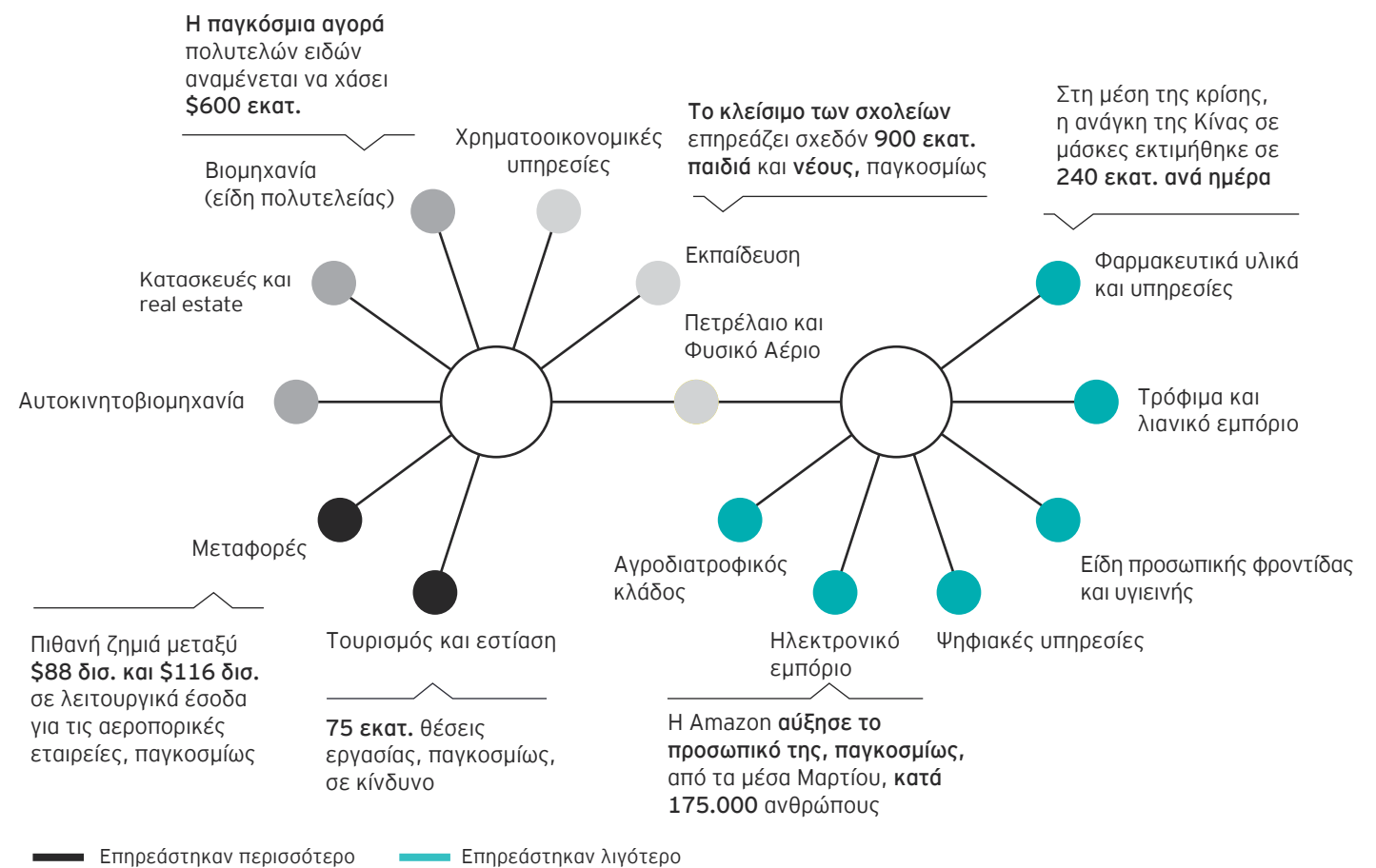
Η εκτίμηση της EY, σήμερα, είναι ότι η ανάκαμψη θα είναι ασταθής και ανομοιογενής, με σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ διαφορετικών οικονομιών και κλάδων, πράγμα που καθιστά ακόμη πιο περίπλοκη την πρόβλεψη για την πορεία των επενδύσεων. Η εξέλιξη των ΑΞΕ θα εξαρτηθεί, επίσης, από την πορεία της ανάκαμψης στις περιοχές από τις οποίες προέρχονται. Με δεδομένο ότι το 52% των ευρωπαϊκών επενδύσεων προήλθε από ευρωπαϊκές εταιρείες, μια παρατεταμένη ευρωπαϊκή ύφεση θα επηρέαζε σημαντικά τις ΑΞΕ.

Για ορισμένες, πάλι, ευρωπαϊκές χώρες, θα είναι κρίσιμη η εξέλιξη της οικονομίας των ΗΠΑ, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την Ιρλανδία, όπου το 40% του ιδιωτικού τομέα εξαρτάται από αμερικανικές εταιρείες.

Διαφοροποιήσεις μεταξύ κλάδων

Οι επιπτώσεις της πανδημίας στην οικονομική δραστηριότητα ήταν αισθητά διαφορετικές από κλάδο σε κλάδο. Αντίστοιχες διαφοροποιήσεις αναμένονται και στην επενδυτική δραστηριότητα. Έτσι, κλάδοι, όπως ο τουρισμός και η εστίαση, οι μεταφορές, η αυτοκινητοβιομηχανία, οι κατασκευές και τα είδη πολυτελείας, έχουν πληγεί σημαντικά, ενώ άλλοι κλάδοι, συμπεριλαμβανομένων των φαρμακευτικών υλικών και υπηρεσιών, των τροφίμων, του λιανεμπορίου, των ειδών προσωπικής φροντίδας και υγιεινής, των ψηφιακών υπηρεσιών και του ηλεκτρονικού εμπορίου, επηρεάστηκαν λιγότερο ή και καθόλου.

Πίνακας 9: Η κατάταξη των κλάδων, ως συνέπεια του COVID-19

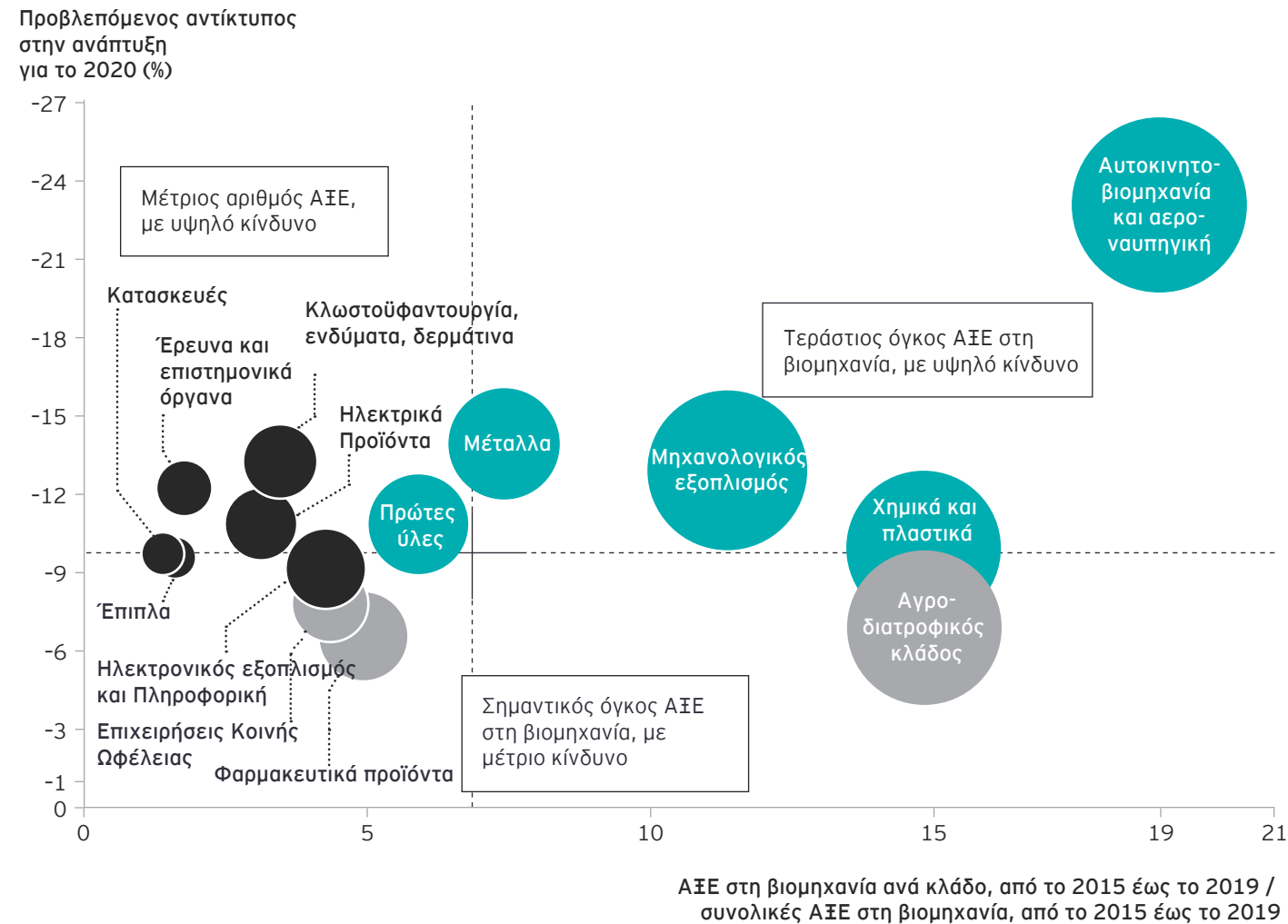


Πηγή: EY, Dcode EFC analysis.

Σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, η βιομηχανία και η μεταποίηση θα πληγούν πιο έντονα από την πανδημία, εξαιτίας των διαταραχών στην εφοδιαστική αλυσίδα. Κατ' επέκταση, σε κλάδους όπως η αυτοκινητοβιομηχανία και η αεροναυπηγική, τα χημικά και πλαστικά, ο αγροδιατροφικός κλάδος,

και ο κλάδος του μηχανολογικού εξοπλισμού, όπου τα τελευταία χρόνια σημαντικό ποσοστό των επενδύσεων είχαν ως αντικείμενο δραστηριότητας τη μεταποίηση, είναι λογικό να αναμένεται μεγαλύτερη κάμψη των ΑΞΕ.

Πίνακας 10: Προβλεπόμενη ανάπτυξη και κίνδυνος ανά κλάδο, για τις ΑΞΕ στη βιομηχανία



Πηγές: EY European Investment Monitor 2020, Oxford Economics. Σημείωση: οι κύκλοι αντιστοιχούν στον αριθμό των ΑΞΕ κατά την περίοδο 2015-2019.

Πώς επηρεάζεται η συγκριτική θέση των ευρωπαϊκών χωρών από την πανδημία;

Η συμπληρωματική δειγματοληπτική έρευνα που διεξήχθη τον Απρίλιο, επιχείρησε να διερευνήσει τον αντίκτυπο της πανδημίας ως προς τις επιλογές των επενδυτών σε ό,τι αφορά τη χώρα προορισμού των μελλοντικών επενδύσεών τους. Τα κριτήρια που κυριαρχούσαν τα τελευταία χρόνια, όπως ο βαθμός ενσωμάτωσης της τεχνολογίας από τις

επιχειρήσεις, την κοινωνία και τον δημόσιο τομέα (71%), οι δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού (62%) και το μέγεθος και η ανθεκτικότητα της εσωτερικής αγοράς (61%) εξακολουθούν να κυριαρχούν. Σε αυτά έρχονται να προστεθούν και οι πολιτικές απέναντι στην κλιματική αλλαγή (60%) και, στην πρώτη θέση, η βαρύτητα και ο αντίκτυπος των εθνικών προγραμμάτων στήριξης της οικονομίας (80%). Αν αυτό ισχύει, τα πακέτα στήριξης

μπορούν να αποτελέσουν ένα σημαντικό εργαλείο στα χέρια των κυβερνήσεων για να ενισχύσουν, έστω και βραχυπρόθεσμα, την ελκυστικότητα των οικονομιών τους, στον βαθμό που το επιτρέπει η δημοσιονομική τους κατάσταση.

Παράλληλα, ο βαθμός επιτυχίας της κάθε χώρας ως προς την αντιμετώπιση της πανδημίας (31%) φαίνεται να ενισχύει την εικόνα των χωρών που διαχειρίστηκαν αποτελεσματικά την κρίση. Με βάση το εύρημα αυτό, στον βαθμό που επιβεβαιωθεί, φαίνεται ότι, ιδιαίτερα στο δυσμενές σενάριο ενός δεύτερου κύματος της πανδημίας του κορωνοϊού, οι χώρες που μέχρι σήμερα έχουν επιδείξει μεγαλύτερη ανθεκτικότητα, όπως η Γερμανία, οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, αλλά και η Ελλάδα, θα ενισχύσουν τη θέση τους

έναντι οικονομιών που επλήγησαν περισσότερο μέχρι σήμερα, όπως η Ιταλία, η Ισπανία, η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο, μια εκτίμηση που φαίνεται να επιβεβαιώνεται και από τα ευρήματα της έρευνας για την Ελλάδα (Κεφάλαιο 4).

Το ίδιο ερώτημα τίθεται και ως προς την ελκυστικότητα ορισμένων μεγαλουπόλεων, ιδιαίτερα του Λονδίνου και του Παρισιού που, με βάση τα ευρήματα της έρευνας τον Ιανουάριο του 2020, φαίνεται να ενίσχυαν τη θέση τους. Το γεγονός ότι οι αστικές περιοχές αποδείχθηκαν πιο ευάλωτες στην πανδημία, πιθανότατα να οδηγήσει σε στροφή των επενδύσεων προς λιγότερο αστικοποιημένες περιοχές, ή προς ανερχόμενες ανταγωνίστριες πόλεις, όπως η Φρανκφούρτη, το Άμστερνταμ και το Μόναχο.

Πίνακας 11: Στο μέλλον, ποιοι παράγοντες μπορούν να επηρεάσουν σε ποια χώρα θα επενδύσετε;



Πηγή: EY Flash Survey, Μάιος 2020 (σύνολο ερωτηθέντων: 113).

Η πανδημία ενισχύει τρεις σημαντικές τάσεις

Οι επενδυτικές αποφάσεις τα επόμενα χρόνια θα επηρεασθούν σημαντικά από τρεις ισχυρές τάσεις, οι οποίες, σύμφωνα

με τα ευρήματα της έρευνας, αναμένεται να ενισχυθούν εξαιτίας του κορωνοϊού:

Πίνακας 12: Ποιες από τις ακόλουθες τάσεις αναμένετε να επιταχυνθούν περισσότερο τα επόμενα τρία χρόνια ως αποτέλεσμα του COVID-19;



Επιτάχυνση του ρυθμού υιοθέτησης και ενσωμάτωσης της τεχνολογίας

Η εμπειρία του COVID-19 μετέβαλε δραστικά, μέσα σε λίγες μόλις εβδομάδες, τη σχέση επιχειρήσεων, εργαζομένων και καταναλωτών με την ψηφιακή τεχνολογία. Το 82% των επιχειρήσεων εκτιμούν ότι η υιοθέτηση της τεχνολογίας θα επιταχυνθεί τα επόμενα τρία χρόνια, ως αποτέλεσμα του COVID-19, ενώ το 55% σχεδιάζουν να βελτιώσουν την ψηφιακή πρόσβαση των πελατών τους και να κινηθούν στη λογική του ηλεκτρονικού εμπορίου βραχυπρόθεσμα. Παράλληλα, θα επιταχύνουν τις επενδύσεις στους κλάδους των έξυπνων αυτοματισμών και της ρομποτικής αυτοματοποίησης των διαδικασιών, τόσο στην παραγωγή, όσο και στις υπηρεσίες (όπως στα τμήματα πληροφορικής, ανθρώπινου δυναμικού και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών).

Η ψηφιακή ανταγωνιστικότητα μιας οικονομίας, συμπεριλαμβανομένων των ψηφιακών υποδομών και δεξιοτήτων και ενός δυναμικού οικοσυστήματος εταιρειών τεχνολογίας, είχε αναδειχθεί τα τελευταία χρόνια ως το σημαντικότερο στοιχείο ελκυστικότητας μιας χώρας ως επενδυτικού προορισμού. Στα επόμενα χρόνια, το στοιχείο αυτό θα μετατραπεί από δυναμική επιλογή σε απαραίτητη συνθήκη.

Μεγαλύτερη έμφαση στην κλιματική αλλαγή και τη βιωσιμότητα

Οι Ευρωπαίοι πολίτες είχαν την ευκαιρία στη διάρκεια της πανδημίας και του lockdown να ζήσουν σε πόλεις με καθαρότερη ατμόσφαιρα και υδάτινους πόρους. Την ίδια ώρα, η κρίση έκανε τις οικονομικές ανισότητες πιο αισθητές και ανέδειξε κενά στο κοινωνικό κράτος, ενώ αρκετοί Ευρωπαίοι πολίτες ευαισθητοποιήθηκαν, παρακολουθώντας τη μάχη του υγειονομικού προσωπικού πρώτης γραμμής. Στον βαθμό που η εμπειρία των πρώτων μηνών του 2020 θα εντείνει τους προβληματισμούς της κοινωνίας για την κλιματική αλλαγή και για τις κοινωνικές ανισότητες, η πίεση αυτή θα μεταφερθεί στις επιχειρήσεις και θα οδηγήσει, πιθανότατα, σε αντίστοιχες νομοθετικές πρωτοβουλίες από τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις. Επιχειρήσεις που είχαν ήδη συμπεριλάβει τα ζητήματα βιωσιμότητας στην ατζέντα τους, ενδέχεται να διαπιστώσουν ότι το ευρωπαϊκό ρυθμιστικό και κοινωνικό περιβάλλον, πιθανότατα, να συνάδει περισσότερο με το όραμα και τη φιλοσοφία τους. Ωστόσο, ένα αυστηρότερο ρυθμιστικό πλαίσιο και υψηλότεροι φόροι, απαραίτητοι για να χρηματοδοτήσουν ένα πρόγραμμα αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, είναι πιθανό να μειώσουν την ελκυστικότητα της περιοχής.

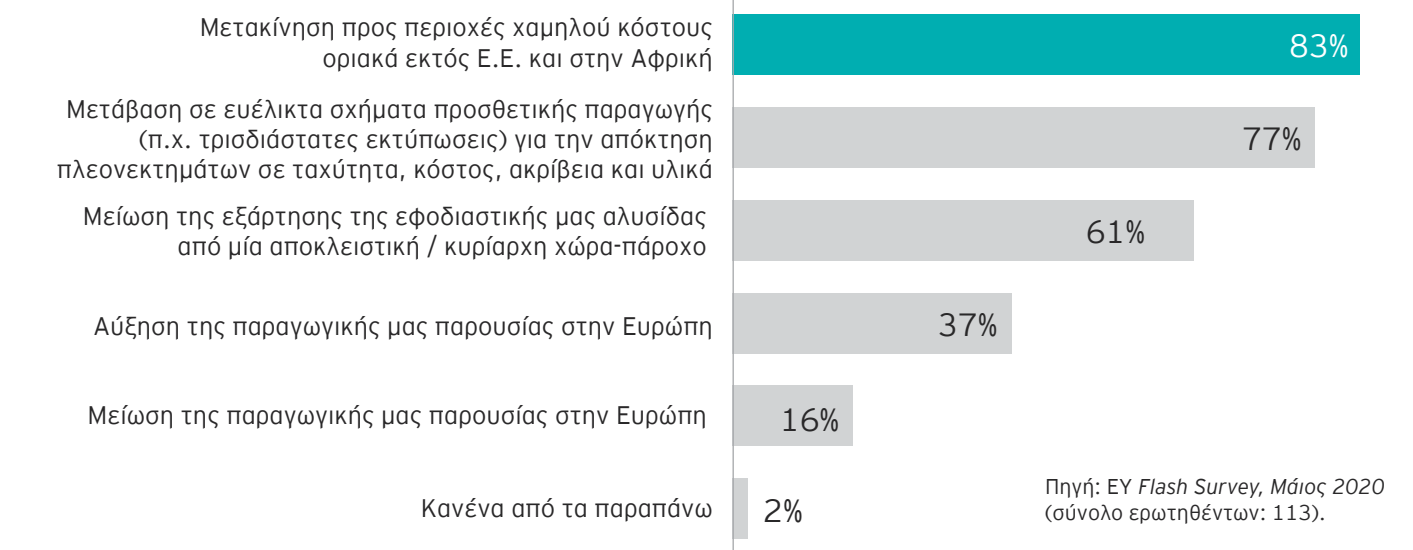
Υποχώρηση της παγκοσμιοποίησης: αναγκαιότητα για ευελιξία και ανθεκτικότητα στις αλυσίδες εφοδιασμού

Η πανδημία, σε συνδυασμό με τις εντεινόμενες γεωπολιτικές εντάσεις, ευαισθητοποίησε το σύνολο των επιχειρήσεων ως προς την ανάγκη οικοδόμησης πιο ευέλικτων, διαφοροποιημένων και ανθεκτικών αλυσίδων εφοδιασμού. Παράλληλα, πολλές κυβερνήσεις προσανατολίζονται στην ανάγκη μείωσης της εξάρτησης των οικονομιών τους από τομείς όπως υγειονομικό υλικό από απομακρυσμένες και πολιτικά ασταθείς τρίτες χώρες. Το πώς θα υλοποιηθούν

αυτοί οι σχεδιασμοί στην πράξη, δεν είναι ακόμη σαφές. Ωστόσο, είναι βέβαιο ότι θα επηρεάσουν την κατεύθυνση και το μίγμα των επενδύσεων.

Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας, τρεις είναι οι κυρίαρχες τάσεις: μετακίνηση των αλυσίδων εφοδιασμού προς χώρες χαμηλού κόστους στα όρια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την Αφρική (83%), μετάβαση σε ευέλικτα σχήματα προσθετικής παραγωγής, όπως οι τρισδιάστατες (3D) εκτυπώσεις (77%), και μείωση της εξάρτησης από μία αποκλειστική ή κυρίαρχη χώρα εφοδιασμού (61%).

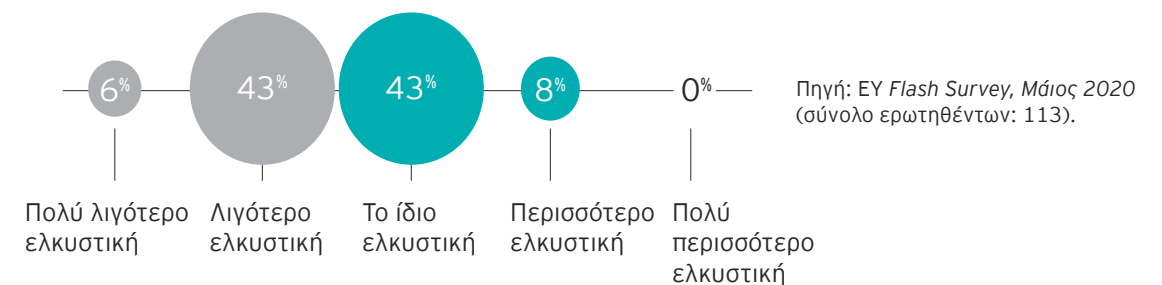
Πίνακας 13: Πώς θα αλλάξετε το μοντέλο της εφοδιαστικής αλυσίδας σας, ως απάντηση στον COVID-19;



Στην κρίσιμη ερώτηση για τον τρόπο με τον οποίο επηρεάζεται συνολικά η ελκυστικότητα της Ευρώπης ως επενδυτικού προορισμού στη μετά-COVID-19 εποχή, η ετυμηγορία των επενδυτών που μετείχαν στην έρευνα είναι απαισιόδοξη: ενώ το 43% εκτιμούν ότι η εικόνα δεν έχει μεταβληθεί, σχεδόν οι μισοί απαντούν ότι η Ευρώπη είναι πλέον λιγότερο (43%) ή και πολύ λιγότερο (6%) ελκυστική, ενώ λιγότεροι από ένας στους δέκα (8%) πιστεύουν ότι ενισχύθηκε η ελκυστικότητά της.

Οι προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά τον χρόνο έκδοσης της έκθεσης, EY Attractiveness Survey Europe 2020, ανέφεραν συρρίκνωση του ευρωπαϊκού ΑΕΠ κατά 7,4% το 2020, με σχεδόν καμία ευρωπαϊκή οικονομία να αναμένεται ότι θα επανέλθει στα επίπεδα πριν την πανδημία, εντός των επόμενων δύο ετών. Αντιμέτωπες με τεράστια αβεβαιότητα, πολλές εταιρείες θα καθυστερήσουν ή θα ακυρώσουν τις επενδύσεις. Η ομάδα οικονομολόγων της EY, προβλέπει ότι οι ΑΙΕ στην Ευρώπη θα συρρικνωθούν κατά 35-50% το 2020, σε σύγκριση με το 2019².

Πίνακας 11: Θα είναι η Ευρώπη λιγότερο ή περισσότερο ελκυστική στη μετά-COVID εποχή;



2. EY Attractiveness Survey Europe 2020, EY, Μάιος 2020, σελ. 16

2

Το μακροοικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα

Το 2019 αποτέλεσε για την Ελλάδα το πρώτο έτος εφαρμογής οικονομικής πολιτικής εκτός προγραμμάτων προσαρμογής από το 2009, σε πλαίσια ενισχυμένης εποπτείας, όπου διασφαλίζεται η συνέχιση των συμφωνημένων μεταρρυθμίσεων³. Η ελληνική οικονομία διατήρησε την αναπτυξιακή δυναμική της και κατέγραψε ρυθμό ανάπτυξης 1,9%⁴, παρά την αναιμική μεγέθυνση της ευρωπαϊκής οικονομίας. Παρόλα αυτά, η εξάπλωση του κορωνοϊού και η όξυνση του προσφυγικού-μεταναστευτικού προβλήματος, επηρεάζουν καταλυτικά τις βραχυπρόθεσμες αναπτυξιακές προοπτικές και θέτουν, προσωρινά, μεγάλα εμπόδια στην πορεία προς την κανονικότητα. Σημειώνεται, ωστόσο, ότι η ολοκλήρωση του τρίτου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής τον Αύγουστο του 2018, με τη συνεπακόλουθη εφαρμογή των μεσοπρόθεσμων μέτρων ελάφρυνσης του χρέους και την ενίσχυση των ταμειακών διαθεσίμων ασφαλείας (cash buffer), δημιούργησαν ευνοϊκές συνθήκες απρόσκοπτης χρηματοδότησης του Ελληνικού Δημοσίου μέσω των αγορών⁵.

Αναλυτικότερα, τον Φεβρουάριο, τον Μάρτιο και τον Ιούλιο του 2019, το Ελληνικό Δημόσιο εξέδωσε νέους τίτλους 5ετούς, 10ετούς και 7ετούς διάρκειας (με ετήσιο τοκομερίδιο 3,45%, 3,9% και 1,875%, αντίστοιχα), αντλώντας συνολικά €7,5 δισ. από τη διεθνή αγορά ομολόγων. Η εκδοτική δραστηριότητα συνεχίστηκε και τον Ιανουάριο του 2020, οπότε το Ελληνικό Δημόσιο εξέδωσε, για πρώτη φορά από την αρχή της κρίσης, ομόλογο 15ετούς διάρκειας, με τοκομερίδιο 1,875%, μέσω του οποίου αντλήθηκαν €2,5 δισ.⁶, καθώς και κατά τη διάρκεια της κρίσης του κορωνοϊού, ήτοι τον Απρίλιο του 2020, 7ετούς και τον Ιούνιο του 2020, 10ετούς ωρίμανσης με τοκομερίδιο 2% και 1,5% αντίστοιχως, μέσω των οποίων αντλήθηκαν €5 δισ. συνολικά. Σημειώνεται ότι σε όλες τις εκδόσεις παρατηρήθηκε ισχυρή ζήτηση από τους θεσμικούς επενδυτές, με τη συμμετοχή μακροπρόθεσμων επενδυτών να κυμαίνεται άνω του 70%⁷.

Επιπτώσεις του COVID-19

Η πανδημία του κορωνοϊού επιδεινώνει τις προοπτικές της παγκόσμιας οικονομίας. Ο άνευ προηγουμένου βαθμός αβεβαιότητας, το σοκ που προέκυψε από την αρχική συρρίκνωση της Κίνας και οι επακόλουθες διαταραχές στη ζήτηση, στην προσφορά και στη ρευστότητα στην ευρωπαϊκή και την παγκόσμια οικονομία, δημιουργούν τις συνθήκες που οδηγούν σε μια βαθιά παγκόσμια ύφεση το 2020. Όσον

αφορά την Ελλάδα, μετά τον εντοπισμό των αρχικών κρουσμάτων του COVID-19 στα τέλη Φεβρουαρίου, τα μέτρα περιορισμού κλιμακώθηκαν από την ελληνική κυβέρνηση, ώσπου επιβλήθηκε γενική απαγόρευση κυκλοφορίας στις 23 Μαρτίου 2020.

Ως απάντηση στο ξέσπασμα του COVID-19, η ελληνική κυβέρνηση ανακοίνωσε διαδοχικά πακέτα μέτρων, των οποίων το κόστος για το 2020 εκτιμάται σε 6,5% του ΑΕΠ, αφού το Eurogroup συμφώνησε να παραιτηθεί από την αξίωσή του για υποχρεωτική επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος 3,5%. Η ελληνική κυβέρνηση, τον Μάιο του 2020, ανακοίνωσε πρόσθετα επεκτατικά δημοσιονομικά μέτρα, που ανεβάζουν το ύψος τους, από την έναρξη της κρίσης της πανδημίας, στο ποσό των €24 δισ., τα οποία στοχεύουν στη στήριξη επιχειρήσεων και τομέων που πλήττονται από την κρίση, καθώς και των εργαζομένων, ενώ παρέχουν και πρόσθετη χρηματοδότηση στον τομέα της υγείας⁸.

Από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.), οι ηγέτες της αποφάσισαν τη δημιουργία ταμείου ανάκαμψης, με την ανάλυση και αξιολόγηση της πρότασης να βρίσκονται σε εξέλιξη⁹, με τις πρώτες εκτιμήσεις να αναφέρουν ότι θα περιλαμβάνει πόρους €750 δισ., στην πλειοψηφία τους επιχορηγήσεις, και το υπόλοιπο μέρος θα παρέχεται υπό μορφή δανείων. Τα κεφάλαια θα αντληθούν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την έκδοση ομολόγων μεγάλης διάρκειας και θα διανεμηθούν στα κράτη μέλη και τους τομείς της οικονομίας που έχουν πληγεί βαρύτερα από την κρίση. Σύμφωνα με πηγές, η Επιτροπή προτείνει η Ελλάδα να λάβει €32 δισ., που συνολικά ισοδυναμούν με το 16,7% του ΑΕΠ της το 2019. Μέχρι τη στιγμή που τυπώθηκε η παρούσα μελέτη, δεν είχε οριστικοποιηθεί το πλαίσιο συνεργασίας και η μορφή της στήριξης.

Από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, υιοθετήθηκε σειρά μέτρων στήριξης των αγορών κεφαλαίου, εφαρμόζοντας πρόγραμμα αγορών κρατικών ομολόγων στη δευτερογενή αγορά, συνολικού ποσού ύψους €1,35 τρισ., τουλάχιστον έως το τέλος του Ιουνίου 2021, καθώς και επιλέγοντας ελληνικά ομόλογα ως ενέχυρα, παρότι δεν αξιολογούνται στην επενδυτική βαθμίδα, το οποίο είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση του κόστους δανεισμού της Ελλάδας, μετά το αρχικό σοκ¹⁰.

3. Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2020, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2019

4. Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2019, Τράπεζα της Ελλάδος, Μάρτιος 2020

5. Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2020, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2019

6. Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2019, Τράπεζα της Ελλάδος, Μάρτιος 2020

7. Οργανισμός Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους, Ιούνιος 2020

8. Πρόγραμμα Σταθερότητας 2020, Υπουργείο Οικονομικών, Απρίλιος 2020

9. Σχέδιο Ανάκαμψης για την Ευρώπη, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Απρίλιος 2020

10. ΕΚΤ: Νέα «ένεση» 600 δισ. στο πρόγραμμα αντιμετώπισης της πανδημίας, kathimerini.gr, 4 Ιουνίου 2020

Σύμφωνα με τις προβλέψεις της ελληνικής κυβέρνησης, στο δυσμενές μακροοικονομικό σενάριο, προβλέπεται μείωση του πραγματικού ΑΕΠ για το 2020 κατά 7,9% και αύξηση κατά 8% το 2021¹¹. Μια πρώτη εικόνα για τις επιπτώσεις της πανδημίας στην ελληνική οικονομία παρέίχαν τα στοιχεία για το πρώτο τρίμηνο του 2020, όπου το ΑΕΠ συρρικνώθηκε κατά 0,9% σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2019, και κατά 1,6% σε σχέση με το τέταρτο τρίμηνο του ίδιου έτους. Τα στοιχεία αφορούν στους δύο μήνες πριν την εμφάνιση των πρώτων κρουσμάτων κορωνοϊού και μόνο στο πρώτο διάστημα της καραντίνας. Σημειώνεται ότι η ύφεση είναι σημαντικά μικρότερη από τον μέσο όρο αυτής των χωρών της Ευρωζώνης, που διαμορφώθηκε στο -3,2%, καταδεικνύοντας την αντοχή της οικονομίας, ενώ και η επίδοση της Ελλάδας συγκριτικά με χώρες του στενού πυρήνα της Ε.Ε., όπως η Γερμανία (-2,3% το πρώτο τρίμηνο σε ετήσια βάση), η Γαλλία (-5,3%), η Ισπανία (-4,1%) και η Ιταλία (-5,4%), ήταν σαφώς καλύτερη¹².

Εξωτερικό Εμπόριο

Όσον αφορά στον εξωτερικό τομέα της οικονομίας, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών το 2019, σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, παρουσίασε βελτίωση σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, με το έλλειμμα να περιορίζεται σε 1,4% του ΑΕΠ, από 2,8% το 2018¹³. Σε αυτό συνετέλεσε η αύξηση των εισπράξεων από ταξιδιωτικές υπηρεσίες, των εξαγωγών αγαθών, καθώς και της μείωσης πληρωμής τόκων των δανείων της κυβέρνησης. Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛΣΤΑΤ), η συνολική αξία των εξαγωγών για το 2019 ανήλθε στο ποσό των €33,8 δισ., έναντι €33,4 δισ. κατά το 2018, παρουσιάζοντας αύξηση 1%. Χωρίς τα πετρελαιοειδή, οι εξαγωγές το ίδιο διάστημα σημείωσαν αύξηση 4,7% (€23,2 δισ. από €22,2 δισ. το 2018). Το μεγαλύτερο ποσοστό των εξαγωγών για το έτος 2019 καταλαμβάνουν τα καύσιμα (31,6%), και ακολουθούν τα βιομηχανικά είδη, ταξινομημένα, κυρίως, κατά πρώτη ύλη (14,9%), τα τρόφιμα (14,2%) και τα χημικά (12,1%). Οι εξαγωγές προς την Ε.Ε. ανήλθαν σε 56% κατά το 2019, καταδεικνύοντας το ειδικό βάρος της στο ελληνικό εξωτερικό εμπόριο. Δυναμική αύξηση των ελληνικών εξαγωγών το 2019 σημειώθηκε σε χώρες, όπως η Ιταλία, η Κύπρος, το Ισραήλ, κ.ά. Στους κυριότερους εταίρους συγκαταλέγονται

η Ιταλία (10,9% του συνόλου των εξαγωγών), η Γερμανία (6,7%), η Κύπρος (5,7%), κ.α.¹⁴

Ωστόσο, εξαιτίας της πανδημίας, αναμένεται υποχώρηση της εξωτερικής ζήτησης ελληνικών αγαθών και υπηρεσιών, λόγω της μείωσης του παγκόσμιου εμπορίου, το οποίο αποτυπώνεται στα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής. Σύμφωνα με αυτά, η συνολική αξία των εξαγωγών μόνο για τον μήνα Μάιο διαμορφώθηκε σε €2,07 δισ., έναντι €3,07 δισ. τον Μάιο του 2019, παρουσιάζοντας μείωση 32,7%. Εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών, οι ελληνικές εξαγωγές διαμορφώθηκαν σε €1,77 δισ. έναντι €2,03 δισ. τον Μάιο του 2019, καταγράφοντας πτώση κατά 12,7%¹⁵.

Αγορά εργασίας

Μετά από δέκα χρόνια ύφεσης και προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής, το 2019 αποτέλεσε μία χρονιά ανάκαμψης για την ελληνική αγορά εργασίας, ακολουθώντας τις ενθαρρυντικές ενδείξεις για την εθνική οικονομία. Την 1^η Φεβρουαρίου 2019, ο εθνικός μηνιαίος κατώτατος μισθός αυξήθηκε, για πρώτη φορά μετά το 2012, από τα €586, στα €650 μεικτά, τοποθετώντας, σύμφωνα με τη Eurostat, την Ελλάδα στη δέκατη θέση^{16,17}, μεταξύ ενός συνόλου 21 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁸. Παράλληλα, η ανεργία στη χώρα συνέχισε να αποκλιμακώνεται, με το ποσοστό της να μειώνεται από 19,3% το 2018, σε 17,3% το 2019, απέχοντας, όμως, σημαντικά, από το 6,7% σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁹.

Τον Φεβρουάριο του 2020, ο Πρωθυπουργός, κύριος Κυριάκος Μητσοτάκης, προανήγγειλε από το βήμα της Βουλής, νέα αύξηση του κατώτατου μισθού και την έναρξη των σχετικών διαβουλεύσεων μεταξύ των αρμόδιων φορέων, με τη διαδικασία να ολοκληρώνεται, βάσει χρονοδιαγράμματος, στα τέλη του Ιουνίου του ίδιου έτους. Οι προβλέψεις για τον νέο κατώτατο μισθό, έκαναν λόγο για αύξηση 4-5% επί του ισχύοντος μισθού²⁰.

Η έξαρση της πανδημίας του COVID-19 στις αρχές Μαρτίου 2020, όμως, ανέκοψε τη θετική δυναμική της αγοράς εργασίας, καθώς η υγειονομική κρίση ανάγκασε το Κράτος και τις επιχειρήσεις να εισέλθουν σε μία κατάσταση συντήρησης και επιβίωσης. Η ταχεία απόφαση της κυβέρνησης για

11. Πρόγραμμα Σταθερότητας 2020, Υπουργείο Οικονομικών, Απρίλιος 2020

12. Ύφεση 0,9% στην Ελλάδα το πρώτο τρίμηνο, kathimerini.gr, 4 Ιουνίου 2020

13. Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2019, Τράπεζα της Ελλάδος, Μάρτιος 2020

14. Δελτίο Τύπου - Εμπορευματικές Συναλλαγές της Ελλάδος: Δεκέμβριος 2019, ΕΛΣΤΑΤ, 7 Φεβρουαρίου 2020

15. Δελτίο Τύπου - Εμπορευματικές Συναλλαγές της Ελλάδος: Μάιος 2020, ΕΛΣΤΑΤ, 7 Ιουλίου 2020

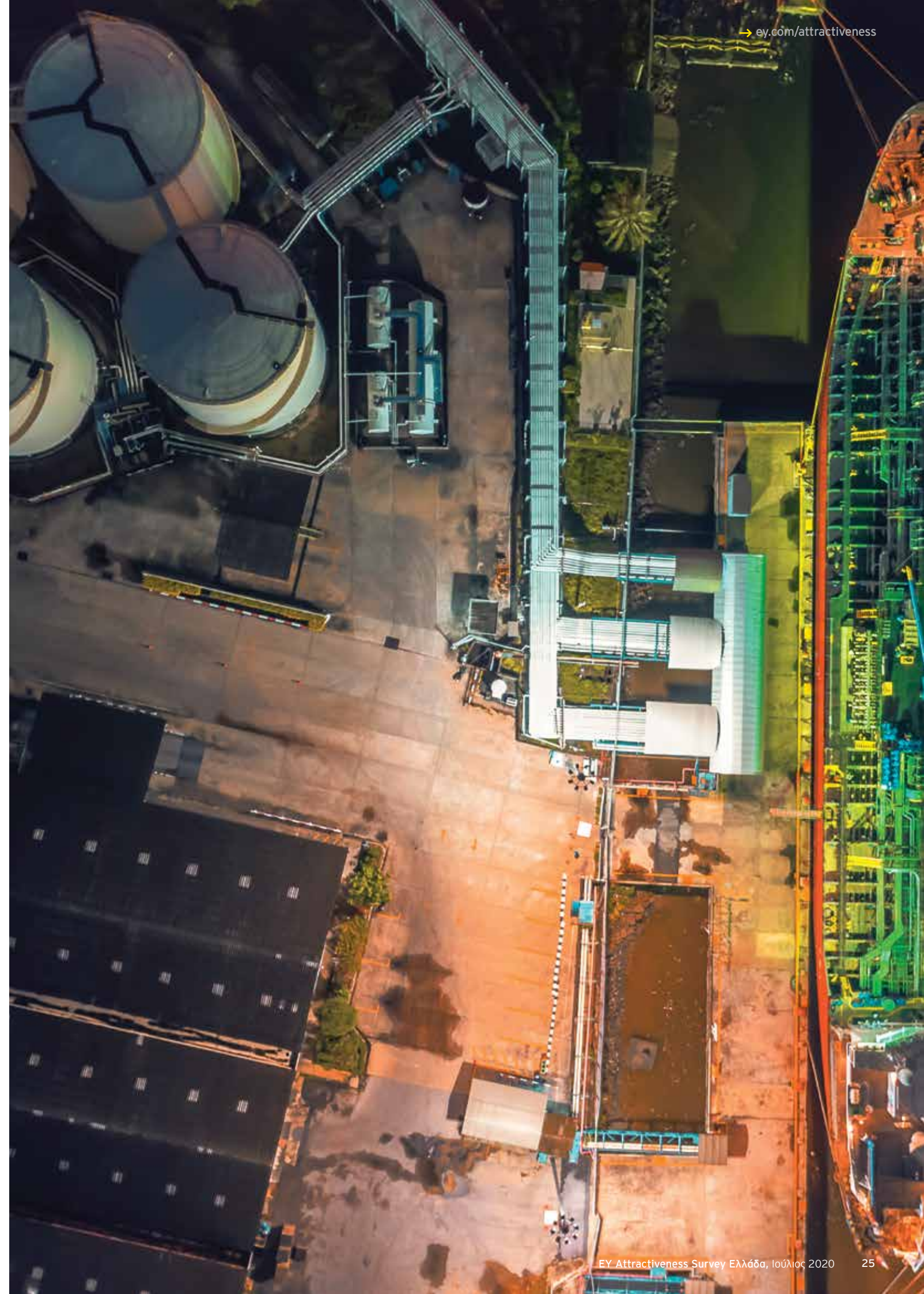
16. Disparities in minimum wages across the EU, Eurostat, 3 Φεβρουαρίου 2020

17. Ο υπολογισμός του κατώτατου μισθού από την Eurostat, γίνεται με βάση τις 12 μηνιαίες πληρωμές μισθών ανά έτος, ενσωματώνοντας τις όποιες επιπρόσθετες πληρωμές υπάρχουν ανά χώρα. Συνεπώς, για την Ελλάδα (με βάση τις 14 πληρωμές μισθών ετησίως), από 1/2/2019, ο μηνιαίος κατώτατος μισθός υπολογίζεται ως εξής: $(€650 \times 14) / 12 = €758,33$.

18. Η Δανία, η Ιταλία, η Κύπρος, η Αυστρία, η Φινλανδία και η Σουηδία δεν έχουν θεσπίσει μηνιαίο εθνικό κατώτατο μισθό.

19. Unemployment statistics and beyond, Eurostat, Απρίλιος 2020

20. Κατώτατος μισθός: Πόσο και πότε θα αυξηθεί, tanea.gr, 15 Φεβρουαρίου 2020



Άποψη

Πάνος Τσακλόγλου
Καθηγητής
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών



Ποια είναι η εκτίμησή σας για τον ρυθμό ανάκαμψης της οικονομίας μας, μετά το πλήγμα που δέχτηκε από την πανδημία, και τι ρόλο πιστεύετε πως μπορούν να παίξουν οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις;



Λόγω της εξαιρετικά υψηλής αβεβαιότητας ως προς την εξέλιξη της πανδημίας, είναι δύσκολο να γίνουν ασφαλείς προβλέψεις για τον ρυθμό μεγέθυνσης της οικονομίας την επόμενη χρονιά. Οι εκτιμήσεις διεθνών οργανισμών συμφωνούν σε δύο σημεία. (α) Λόγω της μεγάλης συμμετοχής στο Ελληνικό ΑΕΠ, κλάδων που πλήττονται με μεγάλη δριμύτητα από την κρίση (π.χ. τουρισμός, ναυτιλία, κ.λπ.), αλλά και του περιορισμένου δημοσιονομικού χώρου, η μείωση του ΑΕΠ φέτος θα είναι υψηλότερη στην Ελλάδα, από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο. (β) Όμως, εν πολλοίς για τους ίδιους λόγους, αναμένεται ταχύτερη ανάκαμψη από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο την επόμενη χρονιά, με την προσδοκώμενη λήξη της πανδημίας. Απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη υψηλών και διατηρήσιμων ρυθμών μεγέθυνσης είναι η σημαντική αύξηση των επενδύσεων και, ειδικά, των Ξένων Άμεσων Επενδύσεων, οι οποίες μπορούν να ενεργήσουν ως καταλύτης για την αύξηση του όγκου των επενδύσεων συνολικά, τη μεταφορά τεχνολογίας και τεχνογνωσίας, την απασχόληση εργατικού δυναμικού υψηλής εξειδίκευσης και την καλύτερη ένταξη της Ελλάδας στις διεθνείς αλυσίδες παραγωγής.

ένα lockdown της οικονομίας, με σκοπό την προστασία της υγείας και της ασφάλειας των εργαζομένων και του κοινωνικού συνόλου, όπως ήταν λογικό, είχε σοβαρές συνέπειες για τις επιχειρήσεις.

Ανάμεσα στα μέτρα στήριξης της οικονομίας από τις επιπτώσεις της πανδημίας, η κυβέρνηση ανακοίνωσε τον Μάρτιο, μέτρα στήριξης της εργασίας ύψους €1,4 δισ., που αφορούν αποζημίωση ειδικού σκοπού ύψους €800, η οποία κάλυπτε περίοδο 45 ημερών, με δικαιούχους εργαζόμενους σε επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα, αυτοαπασχολούμενους και ελεύθερους επαγγελματίες, που πλήττονται ιδιαίτερα από την κρίση, παρατείνοντας το μέτρο και για τον Μάιο, με αντίστοιχο επίδομα €534 για 30 ημέρες (δηλαδή €17,80 ανά ημέρα).

Τον Φεβρουάριο του 2020, έναν μήνα πριν την έξαρση του COVID-19, η ΕΛΣΤΑΤ ανακοίνωνε ένα ποσοστό ανεργίας της τάξεως του 16,1% – τη χαμηλότερη τιμή ανεργίας στη χώρα, από τον Ιούνιο του 2011. Σύμφωνα με στοιχεία του Οργανισμού Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), η πανδημία είχε δραματικές συνέπειες στην ελληνική αγορά εργασίας, καθώς τον Απρίλιο του 2020, το σύνολο των εγγεγραμμένων ανέργων ανήλθε στους 1.185.013, παρουσιάζοντας ποσοστιαία μεταβολή 21,7%, συγκριτικά με τον Απρίλιο του 2019²¹.

Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ - NPLs)

Οι εξελίξεις στο τραπεζικό σύστημα το 2019 χαρακτηρίστηκαν από τη βελτιωμένη λειτουργική κερδοφορία, τους ικανοποιητικούς δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας, την άνοδο των καταθέσεων και την περαιτέρω μείωση του υψηλού αποθέματος των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ). Ειδικότερα, στο τέλος Δεκεμβρίου του 2019, τα ΜΕΔ διαμορφώθηκαν σε €68 δισ. (40,3% του συνόλου των δανείων, έναντι 3,4% του ευρωπαϊκού μέσου όρου στο τέλος Σεπτεμβρίου του 2019), μειωμένα κατά €13,8 δισ. συγκριτικά με το τέλος Δεκεμβρίου του 2018 και κατά €39,2 δισ., έναντι του Μαρτίου 2016 (ιστορικό υψηλό)²². Η υποχώρηση αυτή, οφείλεται, κυρίως, σε πωλήσεις δανείων και σε διαγραφές, ενώ οι εισπράξεις μέσω ενεργητικής διαχείρισης παραμένουν περιορισμένες και αφορούν σε ρυθμίσεις μακροπρόθεσμες. Η εφαρμογή λύσεων όπως ο «Ηρακλής» (παροχή εγγυήσεων του Ελληνικού Δημοσίου €12 δισ. για την υποστήριξη τιτλοποιήσεων ΜΕΔ άνω των €30 δισ.), θα βοηθήσουν προς την περαιτέρω μείωσή τους.

21. Στατιστικά στοιχεία εγγεγραμμένης ανεργίας ΟΑΕΔ - Απρίλιος 2020, Οργανισμός Απασχολήσεως Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), 21 Μαΐου 2020

22. Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2019, Τράπεζα της Ελλάδος, Μάρτιος 2020

Πώς αντιμετώπισε η Ελλάδα την πανδημία του COVID-19;

Η παγκόσμια πανδημία του κορωνοϊού, που έπληξε την Ευρώπη σε μεγάλο βαθμό, δε θα μπορούσε να μην επηρεάσει και την Ελλάδα. Η αντιμετώπιση της κρίσης, όμως, από την Ελληνική Πολιτεία, κρίθηκε, ακόμα και από διεθνή μέσα, ως επιτυχής. Η κυβέρνηση κινήθηκε έγκαιρα και αποφάσισε να θέσει, προληπτικά, ολόκληρη τη χώρα υπό αυστηρό lockdown, μόλις τρεις εβδομάδες από τα πρώτα επιβεβαιωμένα κρούσματα COVID-19. Τα εμφανή τρωτά σημεία της Ελλάδας ήταν το αποδυναμωμένο υγειονομικό σύστημα και το γεγονός ότι έχει τον δεύτερο γρηραιότερο πληθυσμό στην Ε.Ε. Η έγκαιρη επιβολή των περιοριστικών μέτρων, με στόχο την αναχαίτηση της πανδημίας, έδωσε στην Ελλάδα πολύτιμο χρόνο, ώστε να αυξήσει σημαντικά (πάνω από 70%) τον αριθμό των κλινών στις μονάδες εντατικής θεραπείας (ΜΕΘ) των νοσοκομείων.

Πιο συγκεκριμένα, στις 27 Φεβρουαρίου, μία μέρα μετά την ανακοίνωση του πρώτου κρούσματος στην Ελλάδα, και συγκεκριμένα στη Θεσσαλονίκη, η κυβέρνηση απαγόρευσε ρητά κάθε είδος καρναβαλικών εκδηλώσεων, ενόψει του εορτασμού των Αποκριών. Στις 11 Μαρτίου, λόγω της εμφάνισης κρουσμάτων του ιού σε διάφορες περιοχές της χώρας, ακολούθησε το κλείσιμο των σχολικών μονάδων και, έπειτα, των κινηματογράφων, των εμπορικών καταστημάτων, των μουσείων, των εστιατορίων, των μπαρ και των θρησκευτικών χώρων λατρείας, ενώ οι διεθνείς πτήσεις απαγορεύτηκαν και τα σύνορα έκλεισαν, με ορισμένες εξαιρέσεις για τον επαναπατρισμό Ελλήνων του εξωτερικού.

Η κυβέρνηση, για την προστασία της υγείας των πολιτών, και με δεδομένους τους περιορισμούς που επέβαλε η καραντίνα, προχώρησε σε ψηφιακές μεταρρυθμίσεις, όπως η χρήση ενός συστήματος SMS για γρήγορη και εύκολη παροχή άδειας μετακίνησης στους πολίτες, για συγκεκριμένους σκοπούς, καθώς η απλοποίηση των διαδικασιών μετατράπηκε σε βασική προτεραιότητα.

Η χώρα προέβη σε σταδιακή άρση των περιοριστικών μέτρων στις μετακινήσεις και στην επαναλειτουργία των επιχειρήσεων μετά το πέρας 42 ημερών από την αρχική επιβολή των μέτρων, βαδίζοντας προς μία νέα κανονικότητα, με προσοχή, αλλά και συγκρατημένη αισιοδοξία. Τους επόμενους μήνες, η Ελλάδα θα κληθεί να αντιμετωπίσει, τόσο τη συνεχιζόμενη κρίση του κορωνοϊού, όσο και το δημοσιονομικό κόστος που αυτή προκάλεσε.

Η διαχείριση των ΜΕΔ που θα τιτλοποιηθούν θα ανατεθεί έναντι τιμήματος σε εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων. Ωστόσο, δεδομένων των συνθηκών μεγάλης αβεβαιότητας εξαιτίας της πανδημίας, η πορεία προς τη μείωση των ΜΕΔ αναμένεται να επηρεαστεί αρνητικά.

Ιδιωτικοποιήσεις

Το πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων είναι ένα φιλόδοξο πρόγραμμα αξιοποίησης της περιουσίας του Ελληνικού Δημοσίου. Ο κύριος στόχος του προγράμματος είναι η προσέλκυση κεφαλαίων, που τροφοδοτούν τη βιώσιμη ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, συμβάλλοντας, μεταξύ άλλων, στην ενίσχυση του ανταγωνισμού, στην άμεση μείωση του δημοσίου χρέους, προσφέροντας, έτσι, πολλαπλασιαστικά οφέλη στην ελληνική οικονομία. Στο Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου (ΤΑΙΠΕΔ) έχουν περιέλθει περιουσιακά στοιχεία του Δημοσίου που αφορούν σε υποδομές, ενέργεια, μετοχές εταιρειών, λοιπά περιουσιακά στοιχεία (π.χ. άδειες χρήσης ραδιοσυχνοτήτων) και ακίνητα του Ελληνικού Δημοσίου. Κατά τη λειτουργία του Ταμείου από το 2011 έως και το 2019, υλοποιήθηκαν 48 έργα, με την υποβολή δεσμευτικών προσφορών συνολικής αξίας €8,9 δισ., εκ των οποίων έχουν εισπραχθεί €6,9 δισ.²³. Σύμφωνα με τον Πρόεδρο του ΤΑΙΠΕΔ, κύριο Άρη Ξενόφο, εξαιτίας της αβεβαιότητας και της συνεπακόλουθης πτώσης των αξιών που προκαλεί η πανδημία, αναμένεται να καθυστερήσει το πρόγραμμα των αποκρατικοποιήσεων, έως ότου βελτιωθούν οι συνθήκες στην αγορά. Για το 2020 εκτιμάται ότι τα συνολικά έσοδα θα διαμορφωθούν έως €400 εκατ., έναντι €2,4 δισ. της αρχικής πρόβλεψης²⁴.

Υποδομές, Μεταφορές και Logistics

Ο κλάδος των Μεταφορών και Logistics αποτελεί έναν από τους πλέον κρίσιμους κλάδους της ελληνικής οικονομίας και μια πολύ σημαντική πηγή εσόδων, πλούτου και κύρους για την Ελλάδα.

Οι υποδομές των μεταφορών, περιλαμβάνουν:

1. Λιμάνια
2. Αυτοκινητοδρόμους
3. Αεροδρόμια
4. Σιδηροδρόμους
5. Τελωνεία
6. Υποδομές logistics ενδοχώρας (hinderland)

Κάθε μία από τις παραπάνω υποδομές είναι ιδιαίτερης σημασίας για τον κλάδο.

23. Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2020, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2019
 24. Exclusive: Greece delays asset sales as coronavirus impact hits prices, reuters.com, 6 Μαΐου 2020
 25. Annual Report 2019, COSCO Shipping Ports Ltd
 26. Ετήσια Χρηματοοικονομική Έκθεση 2019, Οργανισμός Λιμένος Πειραιώς, Φεβρουάριος 2020

Οι επενδύσεις και οι δράσεις που έχουν πραγματοποιηθεί τα τελευταία χρόνια στον κλάδο των Μεταφορών και Logistics, φαίνεται πως έχουν φέρει αποτελέσματα, καθώς το World Economic Forum, στους παγκόσμιους δείκτες του για το 2019, κατατάσσει την Ελλάδα στην 37^η θέση, μεταξύ 141 χωρών, όσον αφορά την αξιολόγηση των υποδομών της, σημειώνοντας άνοδο μιας θέσης σε σχέση με το 2018.



Την ίδια ώρα, η Παγκόσμια Τράπεζα είχε κατατάξει τη χώρα στην 42^η θέση του Logistics Performance Index (LPI) για το 2018, μεταξύ 160 χωρών - αρκετά πίσω από την Ιταλία (19^η), την Πορτογαλία (23^η), την Ταϊλάνδη (32^η) και τη Σλοβενία (35^η), σε καλύτερη θέση, όμως, από την Τουρκία (47^η), τη Ρουμανία (48^η) και τη Βουλγαρία (52^η).

Η χώρα μας αξιολογήθηκε, μεταξύ άλλων, όσον αφορά τη συνδεσιμότητα των οδικών της δικτύων, την ποιότητά τους, την πυκνότητα του σιδηροδρομικού δικτύου, την αποτελεσματικότητα των σιδηροδρομικών υπηρεσιών, τη συνδεσιμότητα των αεροδρομίων, την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών εναέριων μεταφορών, καθώς και τη συνδεσιμότητα και αποτελεσματικότητα των λιμανιών. Ειδικότερα, όσον αφορά τη συνδεσιμότητα των αεροδρομίων, η Ελλάδα κατατάσσεται στην 27^η θέση για το 2019, με βαθμολογία 77,2%, όπως ακριβώς και το 2018.



Στο λιμάνι του Πειραιά, η COSCO (μία από τις μεγαλύτερες ναυτιλιακές εταιρείες παγκοσμίως) έχει καταφέρει να αυξήσει τον αριθμό μονάδων ισοδύναμης μονάδας 20 ποδών (twenty-foot equivalent units - TEUs), από τα 4,4 εκατ. το 2018, στα 5,1 εκατ. το 2019, σημειώνοντας αύξηση 17%²⁵, καθιστώντας το λιμάνι ως το μεγαλύτερο στη Μεσόγειο. Παράλληλα, ο αριθμός των επιβατών αυξήθηκε κατά 5,7% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, από τους 15,6 εκατ. το 2018, στους 16,5 εκατ. το 2019²⁶.

Στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης, μπορεί ο αριθμός των επιβατών να έχει συρρικνωθεί σημαντικά, ωστόσο, τα TEUs έχουν σημειώσει αύξηση. Οι επιβάτες μειώθηκαν, από 44.484 το 2018, σε μόλις 6.273 το 2019, καταγράφοντας μείωση 85,9%, ενώ ο αριθμός TEUs αυξήθηκε, από 424.500 το 2018, σε 448.765 το 2019, παρουσιάζοντας αύξηση της τάξης του 5,7%²⁷. Αξίζει να τονιστεί ότι το λιμάνι της Θεσσαλονίκης είναι το πλησιέστερο λιμάνι στις χώρες των Βαλκανίων και πλεονέκτημά του είναι η ελεύθερη ζώνη, η οποία διευκολύνει την ανάπτυξη του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε. και των τρίτων χωρών.

Οι υποδομές αυτοκινητοδρόμων έχουν αναπτυχθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, αγγίζοντας σχεδόν τους 1.700 αυτοκινητοδρόμους, οι οποίοι έχουν βελτιώσει σημαντικά την καθημερινότητα πολλών ανθρώπων. Τα αεροδρόμια έχουν φτάσει σε ένα αρκετά ικανοποιητικό επίπεδο, ειδικότερα όσον αφορά τον Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών (ΔΑΑ), ο οποίος σημειώνει εξαιρετικές επιδόσεις, καθώς παρουσιάζει ανάπτυξη σε ετήσια βάση. Για παράδειγμα, οι επιβάτες του ΔΑΑ αυξήθηκαν από 24,1 εκατ. το 2018, σε 25,5 εκατ. το 2019²⁸. Από την άλλη, η Fraport υλοποιεί ένα σημαντικό επενδυτικό πρόγραμμα στον τομέα των αεροδρομίων επιβατικών μεταφορών στην περιφέρεια, χωρίς να έχει, ακόμα, επιτύχει σημαντική αύξηση στο πλήθος των επιβατών, με αύξηση μόλις 0,9% σε ετήσια βάση - πιο συγκεκριμένα, από 29,8 εκατ. το 2018, σε 30,1 εκατ. το 2019²⁹.

Οι σιδηροδρομικές υποδομές βρίσκονται σε περισσότερο δυσμενή κατάσταση, συγκριτικά με τα αεροδρόμια και τα λιμάνια. Παρόλα αυτά, μετά την εξαγορά της TPAINOΞE από τη Ferrovie dello Stato Italiane SpA, έχουν ήδη αρχίσει να εντοπίζονται σημάδια ανάπτυξης, μέσω βελτιωμένων επιβατικών και εμπορευματικών σιδηροδρομικών υπηρεσιών.

Η πανδημία του COVID-19, αποτέλεσε έναν αστάθμητο παράγοντα για την παγκόσμια οικονομία, συμπαράσύροντας τις διεθνείς μετακινήσεις και μεταφορές, το εμπόριο και τις παγκόσμιες αλυσίδες αξίας, αλλάζοντας τα δεδομένα και στην Ελλάδα. Οι ιδιαίτερες συνθήκες που επέβαλαν τα μέτρα περιορισμού, επέσπευσαν την έλλευση του καταναλωτή του μέλλοντος, μετατοπίζοντας μεγάλο μέρος της εμπορικής δραστηριότητας, προς το ψηφιακό περιβάλλον - η πανδημία εκτόξευσε τις ηλεκτρονικές παραγγελίες κατακόρυφα, και η κατ' οίκον διανομή, δηλαδή η ενισχυμένη εξυπηρέτηση των πελατών και, κατ' επέκταση, το αυξημένο κόστος διανομής

27. Ετήσια Οικονομική Έκθεση της χρήσης από 1η Ιανουαρίου έως 31η Δεκεμβρίου 2019, Οργανισμός Λιμένος Θεσσαλονίκης, Μάιος 2020
 28. Επιβατική Κίνηση 2019, Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών, Δεκέμβριος 2019
 29. Traffic Development Overview - Full Year 2019, Fraport Greece, Δεκέμβριος 2019
 30. Εξελίξεις στο ταξιδιωτικό ισοζύγιο πληρωμών: 2019, Τράπεζα της Ελλάδος, 9 Απριλίου 2020
 31. COVID 19 - Industry Pulse Report: Tourism, ΕΥ Ελλάδος, Ιούνιος 2020
 32. Business Monitor International (BMI)

για τις επιχειρήσεις, φαίνεται πως ήρθε για να μείνει.

Οι αλλαγές στις καταναλωτικές συμπεριφορές, εισήγαγαν, με τη σειρά τους, έναν νέο βαθμό αβεβαιότητας στους τομείς που σχετίζονται με το εμπόριο. Οι επιπτώσεις της πανδημίας και οι αλλαγές που έχουν πυροδοτήσει, σε συνδυασμό με την αναθεώρηση των σημερινών λειτουργικών μοντέλων και τον ανασχεδιασμό των εφοδιαστικών αλυσίδων, που καλούνται να κάνουν οι επιχειρήσεις, δίνουν στην Ελλάδα την ευκαιρία να αναδειχθεί σε περιφερειακό διαμετακομιστικό κέντρο, και να διεκδικήσει ακόμη μεγαλύτερο μερίδιο στις μεταφορές και τα logistics. Στην προσπάθεια αυτή, η βελτίωση των υποδομών της χώρας, κρίνεται πιο σημαντική από ποτέ.

Τουρισμός

Κατά τη δεκαετή οικονομική κρίση, ο τουρισμός αποτέλεσε βασικό συντελεστή στην εθνική προσπάθεια για την επάνοδο της οικονομίας στην κανονικότητα, δρώντας καταλυτικά στη μείωση της ανεργίας και τον περιορισμό της ύφεσης. Το 2019, η Ελλάδα υποδέχτηκε 34 εκατ. τουρίστες, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 2,8% σε σχέση με το 2018, με τις εισπράξεις να διαμορφώνονται σε περίπου €18,2 δισ., ενισχυμένες κατά 13% από το προηγούμενο έτος (συμπεριλαμβανομένων των αφίξεων κρουαζιερόπλοιων)³⁰. Ωστόσο, εκτιμάται ότι ο τουριστικός κλάδος θα είναι αυτός που θα επηρεαστεί περισσότερο από την εξάπλωση του COVID-19 το 2020, εξαιτίας, αφενός, των ταξιδιωτικών περιορισμών που έχουν επιβληθεί και, αφετέρου, του περιορισμού του διαθέσιμου εισοδήματος των καταναλωτών. Το μέγεθος των επιπτώσεων δεν έχει ακόμη πλήρως αποτιμηθεί, με πολλούς παράγοντες της αγοράς να θεωρούν ότι το 2020 θα αποτελέσει μία «χαμένη χρονιά» για τον ελληνικό τουρισμό³¹. Στο πλαίσιο αυτό, οι προβλέψεις σχετικά με τις τουριστικές εισπράξεις το 2020, κάνουν λόγο για μείωση κατά 54,1% σε σχέση με το 2019, διαμορφούμενες στα €8,9 δισ.³² Ωστόσο, υπάρχει συγκρατημένη αισιοδοξία για ισχυρή ανάκαμψη το 2021, εφόσον περιοριστεί η εξάπλωση της πανδημίας παγκοσμίως.

Η καλή επιδημιολογική εικόνα της Ελλάδας, σε συνδυασμό με την άρση του lockdown, οδήγησαν την κυβέρνηση στην απόφαση για τη σταδιακή ενεργοποίηση του τουριστικού κλάδου, εν όψει της περιόδου αιχμής του τρίτου τριμήνου του 2020. Έτσι, στις 20 Μαΐου, ανακοινώθηκε το σχέδιο δράσης της ελληνικής κυβέρνησης, για την επανεκκίνηση του ελληνικού τουρισμού, με χρονοδιάγραμμα που αφορά

τη σταδιακή επανεκκίνηση ορισμένων τουριστικών δραστηριοτήτων και το σταδιακό άνοιγμα των συνόρων για την υποδοχή επισκεπτών από το εξωτερικό, ενώ την ανακοίνωση αυτή, ακολούθησε η επίσημη παρουσίαση της νέας καμπάνιας για τον ελληνικό τουρισμό, “Greek Summer is a state of mind”, στις 4 Ιουνίου, σηματοδοτώντας την έναρξη της τουριστικής περιόδου.

Σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα, η καθοριστική ημερομηνία για την υποδοχή επισκεπτών από το εξωτερικό ήταν η 15η Ιουνίου, σηματοδοτώντας την αρχή της πρώτης φάσης ανοίγματος των συνόρων, με την υποδοχή τουριστών από χώρες με ευνοϊκά επιδημιολογικά χαρακτηριστικά. Η δεύτερη φάση, με ημερομηνία εκκίνησης την 1^η Ιουλίου, προέβλεπε το άνοιγμα των αεροδρομίων σε όλη την επικράτεια και ορισμένων χερσαίων συνόρων, για την υποδοχή τουριστών και από χώρες εκτός Ε.Ε., με μόνη εξαίρεση επισκέπτες από χώρες με δυσμενή επιδημιολογικά δεδομένα, με την καταληκτική φάση της άρσης των υπολοίπων περιορι-

σμών να ξεκινά από τη 15^η Ιουλίου.

Επιπροσθέτως του ανοίγματος των συνόρων και της επανεκκίνησης της τουριστικής δραστηριότητας, η κυβέρνηση ανακοίνωσε και μία δέσμη μέτρων που στοχεύουν στη διασφάλιση της υγείας των εργαζομένων και των επισκεπτών (π.χ. τα πρωτόκολλα υγιεινής για τα τουριστικά καταλύματα και τις τουριστικές μετακινήσεις), στην οικονομική υποστήριξη των επιχειρήσεων και των εργαζομένων του κλάδου (π.χ. ο νέος μηχανισμός για την υποστήριξη της απασχόλησης μέχρι τα τέλη Σεπτεμβρίου, μέσω του προγράμματος “SURE”), στην ενίσχυση του εγχώριου τουρισμού (π.χ. το ενισχυμένο πρόγραμμα κοινωνικού τουρισμού του ΟΑΕΔ και το πρόγραμμα «Τουρισμός για Όλους»), και στην ενίσχυση του αισθήματος ασφάλειας για τους ντόπιους και ξένους τουρίστες (π.χ. η εφαρμογή για κινητές συσκευές “Visit Greece” και οι τακτικοί υγειονομικοί έλεγχοι από ομάδες κρούσης του Υπουργείου Υγείας).

Βιώσιμη Ανάπτυξη

Πολύ πριν την κρίση που έφερε η πανδημία του COVID-19 σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, το θέμα της κλιματικής αλλαγής είχε αναγνωριστεί ως το ζήτημα στο οποίο όλες οι χώρες της Ευρώπης πρέπει να εστιάσουν. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι τον Δεκέμβριο του 2019, πριν την έναρξη του COVID-19, η Ursula von der Leyen, Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, παρουσίασε ένα σχέδιο που έθεσε την πορεία για ένα κλιματικά ουδέτερο μέλλον και ζήτησε από τα κράτη μέλη της Ε.Ε. να υποστηρίξουν μια Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία. Αυτή η πρωτοβουλία ευθυγραμμίζεται με τη συμφωνία των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων της Ε.Ε., ότι η Ευρώπη πρέπει να γίνει η πρώτη κλιματικά ουδέτερη ήπειρος έως το 2050.

Ωστόσο, τώρα, στη μετά-COVID-19 εποχή, εξακολουθεί η αντιμετώπιση και η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή να αποτελεί προτεραιότητα; Η απάντηση είναι ότι οφείλει να είναι, καθώς ο κίνδυνος αυτός δεν εξαλείφθηκε, αλλά εξακολουθεί να υφίσταται.

Η πανδημία του COVID-19 ενίσχυσε την εκτίμηση των πολιτών και των καταναλωτών γύρω από θέματα βιώσιμης ανάπτυξης, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα το όφελος από την παροδική μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, κατά τη διάρκεια του lockdown. Είναι, λοιπόν, πιθανό, οι πολίτες να απαιτήσουν, όλο και περισσότερο, τόσο από τον δημόσιο όσο και από τον ιδιωτικό τομέα, να αντιμετωπίσουν τις σοβαρές προκλήσεις του σήμερα, όπως αυτή της κλιματικής αλλαγής, ενώ ενδέχεται – όπως έχει γίνει και στη Γαλλία – οι κυβερνήσεις να επιβάλουν κανονισμούς

Καινοτομία & Νεοφυής Επιχειρηματικότητα

Με το ξεκίνημα της κρίσης στην ελληνική οικονομία, άρχισαν να κάνουν την εμφάνισή τους οι πρώτες νεοφυείς επιχειρήσεις (start-ups), ενώ τα τελευταία πέντε χρόνια αναπτύσσονται ραγδαίως. Σύμφωνα με στοιχεία του Enterprise Greece και σχετικής πανευρωπαϊκής μελέτης³³, ο αριθμός των start-ups στην Ελλάδα εκτιμάται σε περίπου 2 χιλ., με τα αντληθέντα κεφάλαια να εκτιμώνται σε άνω των €250 εκατ., από το 2012 και έπειτα. Οι start-ups που εμφανίζουν τζίρο άνω των €150 χιλ. καταλαμβάνουν το 14,3% του συνόλου των νεοφυών επιχειρήσεων. Σύμφωνα με μελέτη του 2018³⁴, το 26,8% των Ελλήνων ιδρυτών νεοφυών επιχειρήσεων είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ποσοστό υψηλότερο σε σχέση με το 19,3% σε επίπεδο Ε.Ε. Το 1/3 των νεοσύστατων επιχειρήσεων στην Ελλάδα δημιουργούν λογισμικό στον τομέα των υπηρεσιών (36,6%), με τα έσοδά τους να προέρχονται, κυρίως, μέσω πωλήσεων προς επιχειρήσεις (B2B - 72,7%), ενώ το 25% των πωλήσεών τους αφορά σε εξαγωγές προς

χώρες της Ε.Ε. (17,7% μ.ο. σε επίπεδο Ε.Ε.). Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απένειμε στην Αθήνα τον τίτλο της «Ευρωπαϊκής Πρωτεύουσας Καινοτομίας» για το 2018, συνοδευόμενο από χρηματικό έπαθλο €1 εκατ. Η καινοτομία αναδείχθηκε ως ένα νέο αντίβαρο στην οικονομική κρίση³⁵.

33. European Startup Monitor 2016, Νοέμβριος 2016

34. EU Startup Monitor 2018, Νοέμβριος 2018

35. Athens is the European Capital of Innovation 2018, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Νοέμβριος 2018

προς τις επιχειρήσεις για να υιοθετήσουν συγκεκριμένα μέτρα.

Ειδικότερα στην Ελλάδα, τα τελευταία χρόνια, το σύνολο της επιχειρηματικής κοινότητας έχει κληθεί να λειτουργήσει σε ένα δύσκολο οικονομικό γίγνεσθαι, προσπαθώντας, την ίδια στιγμή, να διασφαλίσει ένα βιώσιμο μέλλον. Παρά τις όποιες δυσκολίες, την τελευταία δεκαετία στην Ελλάδα, όλο και περισσότερες επιχειρήσεις αναγνωρίζουν τη σημασία της κατανόησης και της αποτύπωσης, τόσο των οικονομικών τους επιδόσεων, όσο και των κοινωνικών και περιβαλλοντικών τους επιδράσεων, στην ικανότητα να δημιουργούν αξία προς όλους. Η αποτύπωση γίνεται κυρίως, μέσα από ετήσιες Εκθέσεις Βιώσιμης Ανάπτυξης, στις οποίες αντανακλάται όλο και πιο έντονα η προσπάθεια αποτύπωσης πολιτικών προσαρμογής και ανάληψης κατάλληλων δράσεων, με στόχο την αντιμετώπιση των αναμενόμενων ζημιών και των αρνητικών συνεπειών της κλιματικής αλλαγής στην επιχειρηματική κοινότητα.

Όσον αφορά την εθνική πολιτική, τον Νοέμβριο του 2019 παρουσιάστηκε το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ)³⁶. Σύμφωνα με τη σχετική δημοσίευση του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, στο Σχέδιο αυτό παρουσιάζεται ένας αναλυτικός οδικός χάρτης για την επίτευξη συγκριμένων Ενεργειακών και Κλιματικών Στόχων έως το έτος 2030.

36. Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ), Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Νοέμβριος 2019

Οι στόχοι που τίθενται στο πλαίσιο του ΕΣΕΚ είναι ποσοτικοποιημένοι και κοστολογημένοι, με καθορισμένα ενδιάμεσα χρονικά ορόσημα, τα οποία επιτρέπουν την παρακολούθηση της πορείας επίτευξης των στόχων και σχετίζονται με την επιτυχή υιοθέτηση και λειτουργία ποικίλων πολιτικών και μέτρων.

Όπως αναφέρει το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, το ΕΣΕΚ αναδεικνύει τις προτεραιότητες και τις αναπτυξιακές δυνατότητες που έχει η Ελλάδα σε θέματα ενέργειας και αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, και έχει ως στόχο να αποτελέσει το βασικό εργαλείο διαμόρφωσης της εθνικής πολιτικής για την Ενέργεια και το Κλίμα την επόμενη δεκαετία, λαμβάνοντας υπόψη τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αλλά και τους στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ.

Συγκεκριμένα, το ΕΣΕΚ, στο σύνολό του, καθορίζει σημαντικά πιο φιλόδοξους εθνικούς ενεργειακούς και κλιματικούς στόχους έως το έτος 2030, τόσο σε σχέση με το αρχικό σχέδιο που είχε παρουσιαστεί τον Ιανουάριο του 2019, όσο και με τους κεντρικούς Ευρωπαϊκούς στόχους που έχουν τεθεί στο πλαίσιο της Ενεργειακής Ένωσης και έρχεται να συμβάλει και στη νέα Πράσινη Συμφωνία που προωθείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Η προσήλωση, λοιπόν, στην επίτευξη των στόχων αυτών αποκτά μεγαλύτερη σημασία τώρα, λαμβάνοντας υπόψη και την οικονομική αβεβαιότητα η οποία αναμένεται στη μετά-COVID-19 εποχή.

Επενδυτικές ευκαιρίες στην Ελλάδα

Το 2020, η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας αναμένεται να επιβραδυνθεί σημαντικά, δεδομένων των επιπτώσεων της εξάπλωσης του κορωνοϊού στην παγκόσμια και την ευρωπαϊκή οικονομία. Η επιβράδυνση αυτή, θα προέλθει κυρίως από διαταραχές στη ζήτηση, με μείωση της εξωτερικής ζήτησης αγαθών και υπηρεσιών, καθώς και της εγχώριας ζήτησης, δεδομένου ότι πλήττονται ιδιαίτερος τομείς όπως, οι μεταφορές, ο τουρισμός, το εμπόριο, η εστίαση και η ψυχαγωγία. Οι διαταραχές στις διεθνείς και περιφερειακές αλυσίδες εφοδιασμού ενδιάμεσων και κεφαλαιακών αγαθών, καθώς και το κλείσιμο επιχειρήσεων για τον περιορισμό της πανδημίας, επηρεάζουν την πλευρά της προσφοράς³⁷. Οι συντονισμένες ενέργειες των κρατών, με την αύξηση των δημοσιονομικών δαπανών, και των Κεντρικών Τραπεζών, με την επεκτατική νομισματική πολιτική, αναμένεται να αμβλύνουν τις αρνητικές επιπτώσεις για το 2020 και να θέσουν τις βάσεις για ταχύτερη ανάκαμψη το 2021.

Υπό αυτές τις συνθήκες, υφίστανται ευκαιρίες για άμεσες ξένες επενδύσεις, κυρίως στον χώρο της ενέργειας και, συγκεκριμένα, στις ιδιωτικοποιήσεις εταιρειών όπου το Δημόσιο κατέχει σημαντικά ποσοστά, όπως, π.χ. στον Διαχειριστή Ελληνικού Δικτύου Διανομής Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΔΕΔΗΕ), καθώς και στις επενδύσεις με στόχο την αύξηση της εγκατεστημένης ισχύος σε Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) και σε σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από φυσικό αέριο. Επίσης, επενδυτικές ευκαιρίες αποτελούν τα έργα υποδομής, όπως η μονάδα αποθήκευσης φυσικού αερίου στην υπόγεια δεξαμενή στη Θάσο. Η επιλογή της πλήρους απολιγνιτοποίησης έως το 2028, δημιουργεί τις προϋποθέσεις υλοποίησης σημαντικών επενδύσεων, μέσα σε ένα συνολικά βελτιωμένο οικονομικό και επενδυτικό περιβάλλον στη χώρα. Οι υπόλοιποι τομείς που μπορούν να προσελκύσουν άμεσες ξένες επενδύσεις περιλαμβάνουν τον τουρισμό, τον φαρμακευτικό τομέα, τον αγροδιατροφικό τομέα, τα logistics, την ακίνητη περιουσία και τα έργα υποδομής, ενώ φιλόδοξα προβάλλουν τα σχέδια των μεγάλων τηλεπικοινωνιακών παρόχων για επενδύσεις σε τηλεπικοινωνιακά δίκτυα και, ιδιαίτερα, στο 5G.

Η φορολογία στην Ελλάδα

Ως κύρια – αν και όχι πάντα προφανή – χαρακτηριστικά του φορολογικού τοπίου στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια αναδεικνύονται, σε γενικές γραμμές, το σχετικά σταθερό και σύγχρονο νομοθετικό περιβάλλον, η μείωση των συντελεστών εταιρικής φορολογίας, καθώς και τα πρώτα ουσιαστικά βήματα ψηφιοποίησης των φορολογικών διαδικασιών.

Η Ελλάδα ψήφισε το 2013, με εφαρμογή από το φορολογικό έτος 2014 και μετά, δύο νέους κώδικες: τον κώδικα φορολογίας εισοδήματος και τον κώδικα φορολογικής διαδικασίας, οι οποίοι χαρακτηρίζονται ως σύγχρονοι, παρότι έγιναν σε καθεστώς χρονικής, αλλά και δημοσιονομικής πίεσης. Οι νέοι κώδικες έχουν ενσωματώσει, μετά και από κάποιες τροποποιήσεις, σχεδόν όλες τις διατάξεις που προκύπτουν από τις δράσεις του Ο.Ο.Σ.Α. για την αντιμετώπιση της Διάβρωσης της Φορολογικής Βάσης και της Μεταφοράς Κερδών (BEPS), καθώς και της φοροαποφυγής και φοροδιαφυγής. Παράλληλα, και το εταιρικό δίκαιο έχει πλέον εκσυγχρονιστεί, με πιο πρόσφατες εξελίξεις, τον νέο νόμο για τις Ανώνυμες Εταιρείες, καθώς και τον νόμο για τους εταιρικούς μετασχηματισμούς.

Τον τελευταίο, δε χρόνο, η Ελλάδα επιδίωξε μία φορολογική μεταρρύθμιση με αναπτυξιακό χαρακτήρα, εισάγοντας σημαντικές τροποποιήσεις στους κώδικες φορολογίας, με σκοπό τη δημιουργία ενός ευνοϊκού φορολογικά επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Καταρχάς, νομοθετήθηκε σημαντική μείωση του συντελεστή εταιρικής φορολογίας στο 24% (από το 28%), με άμεση ισχύ από το φορολογικό έτος 2019 και μετά. Παράλληλα, η φορολογία των μερισμάτων μειώθηκε στο 5%. Επιπλέον, σε μια προσπάθεια προσέλκυσης επενδύσεων, θεσμοθετήθηκε για πρώτη φορά η απαλλαγή των επιχειρήσεων από τον φόρο για την υπεραξία που αποκτούν από τη μεταβίβαση συμμετοχών τους, υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Παράλληλα, θεσμοθετήθηκαν μέτρα περιβαλλοντικής φορολογικής πολιτικής, όπως η διενέργεια υπερ-αποσβέσεων και υπερ-εκπτώσεων των δαπανών εταιρικών οχημάτων με μηδενικούς ή χαμηλούς ρύπους.

Βασικοί Μακροοικονομικοί Δείκτες

	2016	2017	2018	2019	2020E*
ΑΕΠ (ετήσιος ρυθμός μεταβολής, %)	-0,2	1,5	1,9	1,9	-9,0**
ΑΕΠ (δισ. €)	176,5	180,2	184,7	187,5	167,4
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (Ε.Ε.-28 = 100)	68	67	67	68	66
Ιδιωτική κατανάλωση (ετήσιος ρυθμός μεταβολής, %)	0,0	0,9	1,1	0,8	-9,0
Δημόσια κατανάλωση (ετήσιος ρυθμός μεταβολής, %)	-0,7	-0,4	-2,5	2,1	4,9
Ακαθάριστες επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου (ετήσιος ρυθμός μεταβολής, %)	4,7	9,1	-12,2	4,7	-30,0
Εξαγωγές (ετήσιος ρυθμός μεταβολής, %)	-1,8	6,8	8,7	4,8	-21,4
Δημόσιο χρέος (σε σχέση με το ΑΕΠ, %)	178,5	176,2	181,1	176,6	196,4
Πληθωρισμός (ετήσια μεταβολή, %)	0,0	1,1	0,8	0,5	-0,5
Ποσοστό ανεργίας (%)	23,6	21,5	19,3	17,3	19,6

Πηγές: Ευρωπαϊκή Επιτροπή-Eurostat, Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, Oxford Economics, Ανάλυση EY

E*=Εκτίμηση

** Αξίζει να σημειωθεί ότι οι εκτιμήσεις αναφορικά με την έκταση της ύφεσης ποικίλλουν. Η πιο πρόσφατη εκτίμηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προβλέπει ύφεση 9%. Σύμφωνα με σχετικά δημοσιεύματα, η εκτίμηση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το εύρος της ύφεσης κυμαίνεται από 4,5% έως 9,5%, με το βασικό σενάριο να είναι στο 6%. (Γ. Στουρνάρας: Στο 6% το βασικό σενάριο για ύφεση το 2020, kathimerini.gr, 25 Μαΐου 2020). Σύμφωνα, δε, με το πρόγραμμα σταθερότητας 2020-21 που υπέβαλλε το Υπουργείο Οικονομικών στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στο τέλος Ιουνίου, το βασικό σενάριο αναφέρει υποχώρηση του ΑΕΠ κατά 4,7%, ενώ συμπεριλαμβάνεται και δυσμενές σενάριο το οποίο κάνει λόγο για υποχώρηση του ΑΕΠ κατά 7,9%.

37. Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2019, Τράπεζα της Ελλάδος, Μάρτιος 2020

24% συντελεστής
εταιρικής φορολογίας,
από το φορολογικό έτος 2019

Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στην επικείμενη εφαρμογή της ηλεκτρονικής διαβίβασης των λογιστικών στοιχείων και βιβλίων των επιχειρήσεων, σχεδόν σε πραγματικό χρόνο, στη Φορολογική Διοίκηση. Παράλληλα, προωθείται η καθιέρωση της έκδοσης ηλεκτρονικών τιμολογίων σε προαιρετική βάση, με την ταυτόχρονη καθιέρωση κινήτρων στις επιχειρήσεις που θα την επιλέξουν.

Επιπλέον, σε συνέχεια της πρόσφατης καθιέρωσης υποβολής δηλώσεων για τη βραχυπρόθεσμη ενοικίαση κατοικιών μέσω πλατφόρμας οικονομίας διαμοιρασμού, θεσμοθετήθηκε η υποχρέωση παροχής πληροφοριών στη Φορολογική Διοίκηση από τους διαχειριστές ψηφιακής πλατφόρμας και παρόχους υπηρεσιών διαδικτύου.

Στον τομέα των ακινήτων, μειώθηκε ο φόρος ιδιοκτησίας (ΕΝΦΙΑ), ενώ ανεστάλη η εφαρμογή Φ.Π.Α. κατά τη μεταβίβαση νεόδμητων ακινήτων.

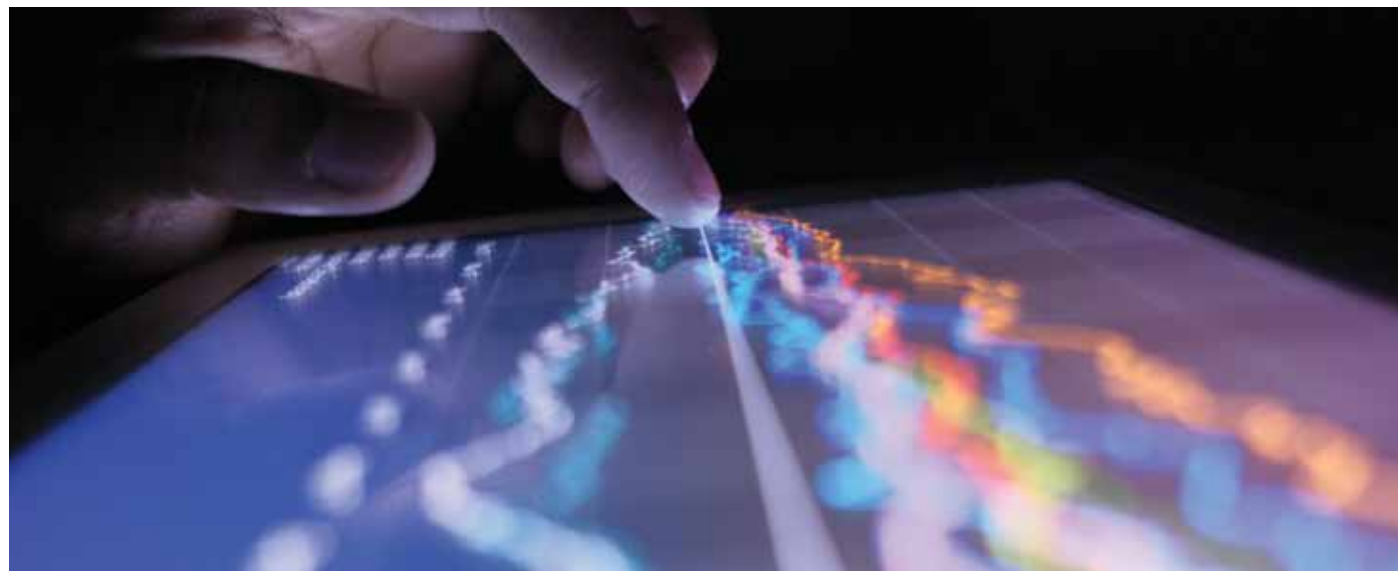
Παράλληλα, ιδιαίτερα σημαντικός για την εμπέδωση ασφάλειας δικαίου, είναι ο εξορθολογισμός του καθεστώτος φορολογικών προστίμων, αλλά και η εφαρμογή του κανόνα της πενταετούς παραγραφής του δικαιώματος του Δημοσίου να επιβάλει φόρο, με δυνατότητα παράτασης του χρόνου αυτού σε συγκεκριμένες περιπτώσεις και εντός εύλογων χρονικών πλαισίων.

Τέλος, καθιερώθηκε ένας ευνοϊκός τρόπος φορολόγησης των παροχών που δίνονται από τις επιχειρήσεις στους εργαζομένους τους με τη μορφή χορήγησης δικαιωμάτων προαίρεσης μετοχών.

Περαιτέρω, σχεδιάζονται κάποιες βασικές αλλαγές και βελτιώσεις στη φορολογία, οι κυριότερες από τις οποίες περιλαμβάνουν:

- ▶ Την ενσωμάτωση στο ελληνικό δίκαιο και εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Οδηγίας για την αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών σε διασυνοριακές ρυθμίσεις
- ▶ Την καθιέρωση κινήτρων για επενδύσεις
- ▶ Την περαιτέρω φορολογική ελάφρυνση των επιχειρήσεων, ενδεχομένως μέσω της μείωσης του συντελεστή φόρου εισοδήματος και της προκαταβολής φόρου, σε μόνιμη βάση
- ▶ Τη μείωση του μη μισθολογικού κόστους, που παραμένει σε υψηλά επίπεδα (φόρος μισθωτών υπηρεσιών και ασφαλιστικές εισφορές), καθώς και της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης
- ▶ Τη στοχευμένη έκτακτη στήριξη των επιχειρήσεων που επλήγησαν και συνεχίζουν να πλήττονται οικονομικά από την εξάπλωση της πανδημίας COVID-19, καθώς και τη διευκόλυνση των φορολογούμενων, φυσικών και νομικών προσώπων, στην εξόφληση των φορολογικών τους υποχρεώσεων.

Παρά τα εμφανή σημάδια βελτίωσης και σχετικής σταθεροποίησης του φορολογικού πλαισίου, δεν υπάρχει περιθώριο εφησυχασμού, καθώς ελλοχεύουν συγκεκριμένοι φορολογικοί κίνδυνοι, όπως η εφαρμογή των πρόσφατων αντικαταχρηστικών διατάξεων στο πλαίσιο φορολογικών ελέγχων, και η αξιοποίηση της ανταλλαγής πληροφοριών (αυτόματης ή μετά από σχετικό αίτημα της φορολογικής αρχής). Κυρίως δε, η πανδημία COVID-19 και οι παγκόσμιες οικονομικές συνέπειες που έχει επιφέρει μέχρι τώρα, ενδεχομένως να προμηνύουν μία – έστω στιγμιαία – αναχαίτιση της αναπτυξιακής φορολογικής πολιτικής της χώρας.



Άποψη

Χρήστος Σταϊκούρας
Υπουργός Οικονομικών



Υπό το πρίσμα των πρόσφατων εξελίξεων, τι ρόλο θα μπορέσει να διαδραματίσει η φορολογική πολιτική για την προσέλκυση επενδύσεων;

Η φορολογική πολιτική διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην αποτελεσματικότερη αξιοποίηση και επανεπένδυση δημόσιων και ιδιωτικών πόρων της οικονομίας.

Βούληση της Κυβέρνησης, πριν από το ξέσπασμα της πανδημίας, ήταν η μείωση φορολογικών συντελεστών, η παροχή φορολογικών κινήτρων για την προσέλκυση επενδύσεων και η κωδικοποίηση και απλοποίηση της φορολογικής νομοθεσίας. Η βούληση αυτή έγινε επιτυχώς πράξη, τους πρώτους οκτώ μήνες διακυβέρνησης.

Με την υγειονομική κρίση, άνοιξε μία παρένθεση, στην οποία, η Ελλάδα, όπως και όλες οι χώρες, άλλαξε τη δημοσιονομική της πολιτική, αυξάνοντας τις δαπάνες. Σταδιακά, θέλουμε να επανέλθουμε στην προ-κορωνοϊού κατάσταση και η φορολογική πολιτική να δώσει ώθηση σε

κλάδους με μεγάλη προστιθέμενη αξία, εξωστρέφεια και συνεισφορά στην απασχόληση.

Στη νέα φάση που βρισκόμαστε, της προοδευτικής ανάκαμψης της οικονομίας, σχεδιάζουμε στοχευμένες παρεμβάσεις, ώστε να ενισχυθεί το διαθέσιμο εισόδημα νοικοκυριών και επιχειρήσεων, διασφαλίζοντας τις υφιστάμενες θέσεις εργασίας.

Ήδη, οι πρώτες στοχευμένες μειώσεις φόρων, για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, ανακοινώθηκαν. Είναι στο χέρι μας να δημιουργήσουμε τις προϋποθέσεις, ώστε η Ελλάδα να υπερκαλύψει το χαμένο έδαφος της φετινής χρονιάς και να επιτύχει το μεγαλύτερο επενδυτικό άλμα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το 2021.

Μεικτή παραμένει η εικόνα για την Ελλάδα σε κρίσιμους δείκτες

Η Ελλάδα καταγράφει μέτριες επιδόσεις, τόσο σε παγκόσμιους, όσο και σε πανευρωπαϊκούς δείκτες που μετρούν την επιχειρηματικότητα. Αν και ορισμένες εκθέσεις τοποθετούν την Ελλάδα σε σχετικά ικανοποιητικές θέσεις, χώρες στην ίδια γεωγραφική περιοχή εμφανίζουν καλύτερες επιδόσεις. Το 2019, ήταν πιο δύσκολο να ξεκινήσει κάποιος μια επιχειρηματική δραστηριότητα στην Ελλάδα, απ' ό,τι στη Βόρεια Μακεδονία και στη Βουλγαρία, με βασικότερο εμπόδιο τη φορολογία. Η χώρα, όπως φαίνεται από τους παρακάτω δείκτες, καλείται να διανύσει ακόμα μεγάλη απόσταση για να φτάσει τους ανταγωνιστές της, εντός και εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.

100^η 

από 106^η

Δείκτης Οικονομικής Ελευθερίας

Heritage Foundation
180 χώρες το 2020 και το 2019

Σύμφωνα με το "The Heritage Foundation", στον δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας (Economic Freedom), η Ελλάδα κατατάσσεται στην 100^η θέση για το 2020, ανάμεσα σε 180 χώρες. Είναι θετικό το γεγονός ότι η Ελλάδα ανέβηκε έξι θέσεις σε σχέση με την περσινή της κατάταξη (106^η), όμως, τοποθετείται, ανάμεσα στη Μαδαγασκάρη (99^η) και την Ακτή Ελεφαντοστού (101^η). Αν και από το 2017, όπου κατείχε την 127^η θέση, παρατηρείται σαφής ανοδική πορεία, η Ελλάδα εξακολουθεί να βρίσκεται τελευταία ανάμεσα σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και να εμφανίζεται ως η λιγότερο φιλελεύθερη οικονομία της γεωγραφικής της περιοχής. Πιο συγκεκριμένα, η Βουλγαρία κατατάσσεται στην 36^η θέση, η Κύπρος στην 37^η, η Ρουμανία στην 38^η, η Βόρεια Μακεδονία στην 41^η, η Μάλτα στην 42^η, η Σλοβενία στην 52^η, η Αλβανία στην 57^η, η Σερβία στην 65^η, η Κροατία στην 84^η και, τέλος, το Μαυροβούνιο στην 91^η.

79^η 

από 72^η

Ease of Doing Business

Παγκόσμια Τράπεζα (World Bank)
190 χώρες το 2020 και το 2019

Στον δείκτη "Ease of Doing Business" της Παγκόσμιας Τράπεζας, η σειρά κατάταξης της Ελλάδας, τα τελευταία χρόνια, εμφάνισε διακυμάνσεις. Στον δείκτη αυτόν που μετράει την ευκολία επιχειρηματικής δραστηριότητας, ανάμεσα σε 190 χώρες, η Ελλάδα για το 2020 εμφανίζεται στην 79^η θέση, έχοντας υποχωρήσει κατά 18 θέσεις από το 2015, όταν βρισκόταν στην 61^η θέση. Ενδεικτικά, για το 2020, σε καλύτερη θέση από την Ελλάδα, τοποθετούνται η Σλοβενία (37^η), Πορτογαλία (39^η), Σερβία (44^η), Κροατία (51^η), Ρουμανία (55^η) και Βουλγαρία (61^η). Πίσω από την Ελλάδα, όμως, βρίσκονται η Αλβανία (82^η), η Μάλτα (88^η) και η Βοσνία-Ερζεγοβίνη (90^η).

59^η 

από 57^η

Παγκόσμιος Δείκτης Ανταγωνιστικότητας (Global Competitiveness Index)

World Economic Forum
141 χώρες το 2019 και 140 το 2018

Η Ελλάδα υποβαθμίζεται, ελαφρώς, στην παγκόσμια κατάταξη ανταγωνιστικότητας για το 2019, φθάνοντας στην 59^η θέση από την 57^η. Αυτή η επίδοση, της στερεί πόντους ανταγωνιστικότητας στον παγκόσμιο χάρτη, αν και η χώρα βγήκε τον Αύγουστο του 2018 από τα προγράμματα οικονομικής προσαρμογής. Αξίζει να σημειωθεί ότι χώρες, όπως η Κολομβία και το Καζακστάν, προηγούνται έναντι της Ελλάδας, ενώ η μόνη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που τοποθετείται κάτω από την Ελλάδα, στην έκθεση ανταγωνιστικότητας του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ για το 2019, είναι η Κροατία (63^η θέση).

49^η 

από 58^η

Δείκτης World Competitiveness

IMD
63 χώρες το 2020 και το 2019

Αντιθέτως, στον δείκτη του IMD (IMD World Competitiveness Ranking), που αξιολογεί 63 χώρες, η Ελλάδα βελτίωσε σημαντικά την κατάταξή της, ανεβαίνοντας από την 58^η θέση το 2019, στην 49^η θέση για το 2020. Ωστόσο, στον δείκτη αυτόν προηγούνται χώρες όπως, η Βουλγαρία (48^η

θέση), η Ουγγαρία (47^η θέση), η Τουρκία (46^η θέση), το Καζακστάν (42^η θέση), η Σλοβενία (35^η θέση) και η Μαλαισία (27^η θέση).

19^η ανάμεσα σε 198 χώρες **9^η** στην Ευρώπη 

Δείκτης με τις καλύτερες χώρες για Τουρισμό (Best country brand for tourism)

Bloom Consulting
198 χώρες το 2019 και 193 το 2018

Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι, η Ελλάδα, τόσο σε διεθνές, όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, κατέχει υψηλή θέση στον δείκτη με τις καλύτερες χώρες για τουρισμό (Best country brand for tourism) του Bloom Consulting, καθώς ανήκει, αναμφίβολα, στους πιο δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς. Πιο συγκεκριμένα, η Ελλάδα μπόρεσε να υπερασπιστεί την προηγούμενη θέση της στην κατάταξη, δηλαδή την 19^η θέση ανάμεσα σε 198 χώρες και την 9^η στην Ευρώπη.

Καινοτομία / Τεχνολογία / Ψηφιοποίηση

Τη μεικτή επίδοση της Ελλάδας στο επιχειρείν, έρχονται να συμπληρώσουν κάποια ανοδικά βήματα στον τομέα της καινοτομίας. Η Ελλάδα παρουσιάζει βελτιωμένη επίδοση τα τελευταία χρόνια, σε θέματα καινοτομίας και η καθιέρωση ενός φιλικότερου επιχειρηματικού περιβάλλοντος μπορεί να της δώσει την απαραίτητη ώθηση, ώστε να μη θεωρείται ουραγός της ευρωπαϊκής καινοτομίας. Το γεγονός ότι χώρες, όπως η Μάλτα, η Κύπρος, η Σλοβενία και η Βουλγαρία, προηγούνται σε όρους καινοτομίας, συνηγορεί στην ανάγκη μίας πιο εστιασμένης στρατηγικής σε αυτά τα ζητήματα.

30^η 

από 35^η

Δείκτης Καινοτομίας

Bloomberg
60 χώρες το 2020 και το 2019

Ο ετήσιος Δείκτης Καινοτομίας του Bloomberg (Bloomberg Innovation Index), που δημοσιεύεται για όγδοη φορά, αναλύει πολλά κριτήρια, με τη χρήση διαφόρων μετρήσεων, συμπεριλαμβανομένων των δαπανών για έρευνα και ανάπτυξη, της παραγωγικής ικανότητας και της συγκέντρωσης εισηγμένων εταιρειών υψηλής τεχνολογίας. Στον δείκτη αυτόν για το

2020, η Ελλάδα σκαρφάλωσε πέντε θέσεις στην κατάταξη, καταλαμβάνοντας την 30^η θέση, αφήνοντας πίσω την Ισπανία, η οποία το 2019 κατείχε την ίδια θέση. Με άριστα το 100, η χώρα μας βαθμολογήθηκε στον Δείκτη Καινοτομίας του Bloomberg για το 2020 με 66,30, ενώ την υψηλότερη βαθμολογία απέσπασε στην κατηγορία της αποτελεσματικότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (9^η θέση). Στον συγκεκριμένο δείκτη, η μόνη χώρα από τις Βαλκανικές που κατέχει προβάδισμα έναντι της Ελλάδας, είναι η Σλοβενία (21^η θέση), ενώ η Ελλάδα βρίσκεται λίγες θέσεις μπροστά από το Λουξεμβούργο (31^η), την Ισπανία (33^η) και την Πορτογαλία (34^η).

27^η 

από 26^η

Ευρωπαϊκός Δείκτης Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας

The Digital Economy and Society Index, DESI
28 χώρες το 2020 και το 2019

Στον Ευρωπαϊκό Δείκτη Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (DESI), που αξιολογεί την επίδοση των 28* χωρών της Ε.Ε. στην ψηφιοποίηση, η Ελλάδα βρίσκεται στην 27^η θέση για το 2020, μία θέση χαμηλότερα από το 2019, όταν βρισκόταν στην 26^η θέση. Η Ελλάδα βρέθηκε μία θέση κάτω από τη Ρουμανία και, πλέον, η χώρα μας προηγείται μόνο της Βουλγαρίας.

Η εξάπλωση, όμως, του κορωνοϊού οδήγησε την πλειονότητα των επιχειρήσεων, αλλά και τον δημόσιο τομέα, να αντιληφθούν την ανάγκη μετάβασης και προσαρμογής στην ψηφιακή οικονομία, τόσο σε τοπικό, όσο και σε διεθνές επίπεδο. Ο δείκτης DESI 2020 περιλαμβάνει στοιχεία για τον ψηφιακό μετασχηματισμό της χώρας μας έως τον Σεπτέμβριο του 2019. Συνεπώς, ο δείκτης δε συμπεριλαμβάνει τα σημαντικά βήματα που έγιναν στη χώρα μας στο διάστημα που ακολούθησε μέχρι τη δημοσιοποίηση του δείκτη, με τη δημιουργία του gov.gr, την ψηφιοποίηση δεκάδων υπηρεσιών στον δημόσιο τομέα, τη μείωση του κόστους της ευρυζωνικότητας³⁸ και την ψήφιση σημαντικών νομοθετημάτων, όπως για παράδειγμα το αναπτυξιακό νομοσχέδιο που περιλαμβάνει σημαντικές αλλαγές στο καθεστώς των κεραιών κινητής τηλεφωνίας³⁹.

* Η έκθεση DESI για το 2020 βασίζεται σε δεδομένα του 2019, τα οποία συμπεριλαμβάνουν και το Ηνωμένο Βασίλειο.

38. Αλλαγές στις χρεώσεις των data στα κινητά: Τι σημαίνουν για τους καταναλωτές, cnn.gr, 7 Δεκεμβρίου 2019

39. Αναπτυξιακό Πολυνομοσχέδιο, Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Σεπτέμβριος 2019

Moderate Innovator



Ευρωπαϊκός Δείκτης Καινοτομίας
European Innovation Scoreboard
27 χώρες το 2020

Η Ελλάδα, αν και ανήκει στις χώρες που χαρακτηρίζονται ως «μέτρια καινοτόμες», καθώς βρίσκεται κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, σύμφωνα με την έκθεση του 2020 για τον Ευρωπαϊκό Δείκτη Καινοτομίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (European Innovation Scoreboard), ανήκει στις πέντε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις οποίες, ο ρυθμός ανάπτυξης καινοτομίας την περίοδο 2012-2019⁴⁰, βελτιώθηκε πάνω από 20 ποσοστιαίες μονάδες. Πιο συγκεκριμένα, στην πεντάδα βρίσκονται η Λιθουανία (27,8), η Μάλτα (24,7), η Λετονία (23), η Πορτογαλία (21,5) και η Ελλάδα (20,7).

41^η

από 42^η

Παγκόσμιος Δείκτης Καινοτομίας
(Global Innovation Index)
Cornell University, INSEAD, and the World Intellectual Property Organization
129 χώρες το 2019 και 126 χώρες το 2018

20^η

Ποιότητα και επένδυση σε ανθρώπινο κεφάλαιο και έρευνα

Παγκόσμιος Δείκτης Καινοτομίας
(Global Innovation Index)

Cornell University, INSEAD, and the World Intellectual Property Organization
129 χώρες το 2019 και 126 χώρες το 2018

Μέτρια μπορεί να θεωρηθεί η επίδοση της Ελλάδας στον Παγκόσμιο Δείκτη Καινοτομίας 2019 (Global Innovation Index, Cornell University, INSEAD, and the World Intellectual Property Organization), καταλαμβάνοντας την 41^η θέση μεταξύ των 129 κρατών που εξετάζει ο δείκτης, με την Ελβετία να συγκρατεί την παγκόσμια πρωτιά, για ένατη συνεχόμενη χρονιά. Η Ελλάδα, ανάμεσα στις ευρωπαϊκές χώρες, κατατάσσεται στην 28^η θέση. Ωστόσο, και σε αυτόν τον δείκτη, άλλες χώρες της γεωγραφικής της περιοχής, προηγούνται, όπως η Μάλτα (27^η θέση), η Κύπρος (28^η θέση), η Σλοβενία (31^η θέση) και η Βουλγαρία (40^η θέση).

40. European Innovation Scoreboard 2020, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ιούνιος 2020

Στον ίδιο δείκτη, η χώρα αξιολογείται με καλύτερη βαθμολογία στο πεδίο του ανθρώπινου κεφαλαίου και της έρευνας, όπου βρίσκεται στην 20^η θέση διεθνώς, διατηρώντας την περσινή της κατάταξη. Σε άλλους, όμως, επιμέρους δείκτες, η Ελλάδα διατηρεί αρκετά χαμηλότερη θέση, αν και σε κάποιους έχει βελτιωθεί σε σχέση με το 2018. Συγκεκριμένα, στις υποδομές, έχει ανέβει στην 43^η θέση από την 59^η το 2018, στους θεσμούς βρίσκεται στην 51^η θέση, από την 54^η το 2018, στη γνώση και τεχνολογία κατέχει την 53^η θέση έναντι της 54^{ης} το 2018 και στην ποιότητα επιχειρηματικού περιβάλλοντος, βρίσκεται στην 59^η θέση από την 65^η το 2018. Αντίθετα, χειρότερη κατάταξη σε σχέση με το 2018, παρουσιάζει στους δείκτες που αφορούν τη δημιουργικότητα, όπου βρίσκεται στην 53^η θέση (51^η το 2018) και την ποιότητα της αγοράς, έχοντας υποχωρήσει στην 54^η θέση (49^η το 2018). Μάλιστα, στον δείκτη συνεργασίας πανεπιστημίων-βιομηχανιών στο πεδίο της έρευνας, σημειώνει σημαντική υστέρηση, υποχωρώντας στην 122^η θέση το 2019, από την 114^η που κατείχε το 2018.

37^η

Έρευνα και Ανάπτυξη (Research and development)
Global Competitiveness Report
World Economic Forum
141 χώρες το 2019

Τέλος, στον δείκτη Έρευνας και Ανάπτυξης (Research and development) του Global Competitiveness Report 2019 του World Economic Forum, σε κλίμακα 0-100, η Ελλάδα βαθμολογείται με 45,7, επίδοση που την κατατάσσει στην 37^η θέση παγκοσμίως. Ο δείκτης υπολογίζει, συνολικά, τις επιδόσεις της χώρας στους επιμέρους τομείς του αριθμού επιστημονικών δημοσιεύσεων, των αιτήσεων χορήγησης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ανά εκατομμύριο πληθυσμού, των δαπανών σε έρευνα και ανάπτυξη ως ποσοστό του ΑΕΠ, καθώς και της προβολής / δημοσιότητας των επιστημονικών ιδρυμάτων της. Στον δείκτη αυτόν, πιο πίσω από την Ελλάδα βρίσκεται η Μάλτα (46^η θέση), η Βουλγαρία (51^η) και η Ρουμανία (53^η).

Η καινοτομία σε νούμερα

18^η

από 28 χώρες της Ε.Ε., σε σύνολο εγχώριων δαπανών σε Έρευνα και Ανάπτυξη (GERD) ως ποσοστό του ΑΕΠ

3.276

ερευνητές ανά εκατ. πληθυσμού,
16^η / 28 χώρες της Ε.Ε.

27.000

αιτήσεις / ερευνητικές προτάσεις για το πρόγραμμα Ορίζοντας 2020 (Horizon 2020)

13,94%

ποσοστό επιτυχίας αιτήσεων / ερευνητικών προτάσεων στο πρόγραμμα Ορίζοντας 2020 (Horizon 2020), (μ.ο. Ε.Ε.: 12,9%)

0,8

ποσοστό αιτήσεων ευρεσιτεχνίας ανά δισ. του ΑΕΠ σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ - Purchasing Power Standards) (μ.ο. Ε.Ε.: 3,3)

Στοιχεία Ευρωπαϊκής Επιτροπής για πρόγραμμα Horizon 2020

3,4

κορυφαίες επιχειρήσεις σε όρους δαπανών Έρευνας & Ανάπτυξης, ανά 10 εκατ. πληθυσμού
(μ.ο. Ε.Ε.: 16,2)

9,5%

του εργατικού δυναμικού (μ.ο. Ε.Ε.: 16,6%) απασχολείται στη βιομηχανία, εξ αυτών, το **14,4%** (μ.ο. Ε.Ε.: 37,5%) απασχολείται στο medium- και high-tech

European Innovation Scoreboard 2020

60,3%

καινοτόμες επιχειρήσεις στην Ελλάδα την τριετία 2016-2018 (Άνοδος 2,6% σε σχέση με τριετία 2014-2016)

Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης, Μάιος 2020

€1.430,1 **ΕΚΑΤ.**

κρατικές πιστώσεις (0,76% ΑΕΠ και 1,65% των δημοσίων δαπανών - αύξηση €312 εκατ. από 2018) για Έρευνα & Ανάπτυξη το 2019

Δείκτης Government Budget Appropriations for Research and Development (GBARD), Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης

€1.049,5 **ΕΚΑΤ.**

δαπάνες ελληνικών επιχειρήσεων για Έρευνα & Ανάπτυξη το 2018 (αύξηση 5,6% από 2017)

Δαπάνες και Προσωπικό σε Έρευνα & Ανάπτυξη, Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης

Ανθρώπινο δυναμικό

31,7% ↑

από 31%

το ποσοστό των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα σε σύνολο πληθυσμού 25-64 ετών

Η Ελλάδα, με ποσοστό 31,7% σε αποφοίτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, σύμφωνα με τα στοιχεία του Ο.Ο.Σ.Α. για το 2018⁴¹, είδε τη θέση της να βελτιώνεται ελαφρώς, σε σχέση με το 2017, όπου το ποσοστό ήταν 31%. Βρίσκεται, όμως, κάτω από τον μέσο όρο των χωρών του Ο.Ο.Σ.Α. (36,9%). Η χώρα μας κατατάσσεται, πάντως, πάνω από ανεπτυγμένες οικονομίες, όπως η Γερμανία (29,1%) και η Ιταλία (19,3%).

14^η ↑

από 18^η

Εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό
IMD World Talent Ranking
63 χώρες το 2019 και το 2018

Ενθαρρυντικές είναι οι επιδόσεις της Ελλάδας στον τομέα του εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού, σύμφωνα με το IMD World Talent Ranking, όπου η κατάταξή της εμφανίζεται βελτιωμένη κατά τέσσερις θέσεις για το 2019, ανάμεσα σε 63 χώρες, σε σχέση με την αντίστοιχη έρευνα του 2018. Μάλιστα, φαίνεται να κερδίζει το χαμένο έδαφος, καθώς, ενώ το 2017 είχε τη 16^η θέση, το 2018 σημείωσε μια μικρή πτώση, στη 18^η θέση. Η Πορτογαλία συνεχίζει να προηγείται, ωστόσο, δεν κατάφερε να διατηρήσει την καλή της επίδοση που την κατέταξε στην 8^η θέση το 2018, υποχωρώντας στη 13^η θέση το 2019.

41^η ↓

από 39^η

Δεξιότητες ανθρώπινου δυναμικού
Global Competitiveness Report
World Economic Forum
141 χώρες το 2019 και 140 το 2018

Μια μικρή πτώση, εμφανίζει η χώρα μας στο κομμάτι δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, βρισκόμενη, δηλαδή, από την 39^η θέση το 2018, ανάμεσα σε 140 χώρες, στην 41^η για το 2019, μεταξύ 141 χωρών, σύμφωνα με το Global Competitiveness Report του World Economic Forum. Στον δείκτη αυτόν προηγούνται η Σλοβενία (26^η θέση), η Κύπρος (32^η θέση) και η Μάλτα (33^η θέση). Ωστόσο, η Ελλάδα βρίσκεται μια ανάσα μπροστά από την Ιταλία (42^η θέση) και την Πορτογαλία (43^η θέση).

52^η =

Διασύνδεση της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας
IMD World Talent Ranking
63 χώρες το 2019 και το 2018

Χαμηλή παραμένει η επίδοση της χώρας μας όσον αφορά τη διασύνδεση της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας, με βάση την ετήσια κατάταξη IMD World Talent Ranking. Η Ελλάδα διατήρησε την περσινή της κατάταξη, ωστόσο η 52^η θέση ανάμεσα σε 63 χώρες, και η μικρή της διαφορά από τη Ρουμανία (53^η), την Κροατία (56^η) και τη Βουλγαρία (59^η), επιβεβαιώνουν την ανάγκη αποτελεσματικής και ουσιαστικής σύνδεσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας.

22^η ↑

από 23^η

High Proficiency in English
English Proficiency Index
100 χώρες το 2019 και 88 χώρες το 2018

Τέλος, σε επίπεδο γνώσης της αγγλικής γλώσσας, σύμφωνα με τον δείκτη English Proficiency Index του 2019, η επίδοση του ανθρώπινου δυναμικού της Ελλάδας εμφανίζεται ελαφρώς βελτιωμένη, από την 23^η θέση μεταξύ 88 χωρών το 2018, στην 22^η για το 2019, μεταξύ 100 χωρών. Αναμφισβήτητα, διατηρεί πολύ καλύτερη κατάταξη από τη Γαλλία (31^η), την Ισπανία (35^η) και την Ιταλία (36^η).



41. Adult education level, Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.), 2018

3

Σήμερα

Η εικόνα των ΑΞΕ στην Ελλάδα

22 έργα ΑΞΕ

ανακοινώθηκαν στην Ελλάδα το 2019

69%

αύξηση σε σχέση με πέρσι

ΣΗΜΕΡΑ / ΑΥΡΙΟ / ΜΕΤΕΠΕΙΤΑ

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, οι (καθαρές) εισροές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ) στην Ελλάδα για το 2019 ανήλθαν σε €4,1 δισ. (το υψηλότερο ποσό από το 2006), σε σχέση με €3,4 δισ. το 2018, παρουσιάζοντας αύξηση της τάξης του 23%. Το 2019 αποτέλεσε την τέταρτη συνεχόμενη χρονιά που η χώρα παρουσίασε αυξημένες ξένες επενδυτικές ροές, έπειτα από ετήσια αύξηση 9,1% από το 2017 στο 2018, 23,5% από το 2016 στο 2017 και 118,6% από το 2015 στο 2016. Την περίοδο 2009-2019, σημαντικό επενδυτικό ενδιαφέρον συγκέντρωσαν οι κλάδοι της μεταποίησης, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται τα χημικά και τα πετρελαιοειδή, τα τρόφιμα, τα ποτά και ο καπνός, τα φαρμακευτικά, τα μηχανήματα και οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές⁴².

Σε μια προσπάθεια σύγκρισης με άλλες ευρωπαϊκές αγορές, φαίνεται ότι η Ελλάδα υστερεί σημαντικά, και μάλιστα διαχρονικά, έναντι των άλλων χωρών ως προς την προσέλκυση ΑΞΕ. Ενδεικτικά, σύμφωνα με στοιχεία του Ο.Ο.Σ.Α. για το 2018, το σύνολο των συσσωρευμένων εισροών (αποθεμάτων) κεφαλαίων από ΑΞΕ προς την Ελλάδα αντιστοιχούσε μόνο στο 16% του ΑΕΠ, ενώ στην Πορτογαλία στο 61%, στην Ισπανία στο 49%, σε επίπεδο Ε.Ε. στο 57% και σε επίπεδο χωρών του Ο.Ο.Σ.Α. στο 41%⁴³. Τα στοιχεία αυτά αναφέρονται στο σύνολο των ΑΞΕ, περιλαμβανομένων των συγχωνεύσεων και εξαγορών, ιδιωτικοποιήσεων, κ.λπ.

Εξίσου σημαντική είναι και η υστέρηση της Ελλάδας σε όρους Ακαθάριστου Σχηματισμού Παγίου Κεφαλαίου (ΑΣΠΚ), με το ΑΣΠΚ ως ποσοστό του ΑΕΠ να ανέρχεται σε 11,4% για την Ελλάδα, σε αντιδιαστολή με το 18,1% για την Ιταλία, το 18,3% για την Πορτογαλία, το 20% για την Ισπανία και το 21,3% για το σύνολο της Ε.Ε.⁴⁴ Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως, για το 2007, το ποσοστό αυτό ανέρχόταν σε 27,1% για την Ελλάδα. Αυτό αναδεικνύει εμμέσως και το μέγεθος των απαιτούμενων επενδύσεων, ώστε η Ελλάδα να καλύψει τη διαφορά σε σχέση με χώρες της Ε.Ε., ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο την παραγωγική της ικανότητα.

Η έρευνα Attractiveness Survey Europe της ΕΥ, παρακολουθεί τις επενδύσεις βάσει μίας διαφορετικής μεθοδολογίας, η οποία εστιάζει στα greenfield projects, στις επενδύσεις, δηλαδή, που οδηγούν στη δημιουργία νέων εγκαταστάσεων ή / και νέων θέσεων εργασίας. Η ΕΥ, μέσω του EY European Investment Monitor (EIM), μιας εκτεταμένης βάσης δεδομένων, που επεξεργάζεται σε συνεργασία με την ΟΣΟ, παρακολουθεί και καταγράφει κάθε χρόνο όλες τις άμεσες ξένες επενδύσεις που πραγματοποιούνται στην Ευρώπη, και αντλεί χρήσιμα συμπεράσματα για τις τάσεις που αναπτύσσονται.

42. Ξένες Άμεσες Επενδύσεις (Προσωρινά στοιχεία Τράπεζας της Ελλάδος)

43. FDI stocks, Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.), 2018

44. Gross Fixed Capital Formation (investments), Eurostat, 2019

Αυτή η βάση δεδομένων δίνει μια ακριβή εικόνα των επενδύσεων στη βιομηχανία και τις υπηρεσίες, σε ολόκληρη την ευρωπαϊκή ήπειρο. Αυτό επιτρέπει να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα για τις τάσεις που διαμορφώνονται, τους κλάδους, τις δραστηριότητες, τις χώρες και τις γεωγραφικές περιοχές όπου κατευθύνονται οι επενδύσεις, αλλά και τις χώρες από όπου προέρχονται. Τα στοιχεία συγκεντρώνονται από την παρακολούθηση περισσότερων από 10.000 μέσω ενημέρωσης και επιβεβαιώνονται μέσω άμεσης επικοινωνίας με το 70% των εμπλεκόμενων επενδυτών. Αναλυτική παρουσίαση της μεθοδολογίας που ακολουθείται κατά τη δημιουργία της βάσης δεδομένων του EY European Investment Monitor, παρατίθεται στο τελευταίο τμήμα της παρούσας έρευνας (Μεθοδολογία, σελ. 94).

Η βάση δεδομένων EY European Investment Monitor, καταγράφει αποκλειστικά greenfield projects και δεν περιλαμβάνει επενδύσεις χαρτοφυλακίου, καθώς και συγχωνεύσεις και εξαγορές. Καλύπτει, συνεπώς, αυτές ακριβώς τις επενδύσεις που χρειάζεται η Ελλάδα για να επανέλθει σε ταχείς ρυθμούς ανάπτυξης και να κάμψει την ανεργία, εξασφαλίζοντας, συγχρόνως, την αναδιάρθρωση του παραγωγικού ιστού της χώρας, τη μεταφορά τεχνογνωσίας και την ενίσχυση της προστιθέμενης αξίας και της εξωστρέφειας.

Πρέπει να σημειωθεί ότι, η μεθοδολογία αυτή, αποκλείει, μεταξύ άλλων, και τις επενδύσεις σε τουριστικές μονάδες, πράγμα που, στην περίπτωση της Ελλάδας, πιθανότατα υποτιμά τα απόλυτα μεγέθη των ΑΞΕ στη χώρα. Ωστόσο, η ίδια μεθοδολογία ακολουθείται για όλες τις χώρες που εξετάζει η έρευνα και καθ' όλα τα χρόνια διεξαγωγής της, πράγμα που μας επιτρέπει να αντλήσουμε συμπεράσματα, τόσο για την εξέλιξη των επενδύσεων διαχρονικά, όσο και για τις συγκριτικές επιδόσεις των ευρωπαϊκών χωρών.

Τα στοιχεία του EY European Investment Monitor από το 2000, επιβεβαιώνουν τις εξαιρετικά χαμηλές επιδόσεις της Ελλάδας. Τόσο κατά τη δεκαετία της κρίσης, 2009-2018, όσο και κατά τη δεκαετία που προηγήθηκε αυτής, οι ξένες επενδύσεις που κατευθύνθηκαν στη χώρα μας αντιπροσώπευαν το 0,27% του συνόλου των ΑΞΕ στην Ευρώπη. Είναι χαρακτηριστικό ότι η χώρα μας δε βρέθηκε ποτέ μεταξύ των 20 πρώτων χωρών της κατάταξης και μόνο τέσσερις φορές, μέχρι το 2019, μεταξύ των 30 πρώτων.

Το 2019, η έρευνα κατέγραψε μια αύξηση των επενδύσεων που προσέλκυσε η Ελλάδα, κατά 69% – από 13 το 2018, σε 22 – ενώ η κατάταξη της χώρας βελτιώθηκε από την 32^η θέση στην 29^η, μπαίνοντας στις πρώτες 30 χώρες, για πρώτη φορά από το 2004. Παρά τη σχετική αυτή βελτίωση, τα απόλυτα μεγέθη παραμένουν απογοητευτικά. Το μερίδιο των ΑΞΕ που απέσπασε η Ελλάδα το 2019 (0,34%) υπολείπεται αισθητά έναντι χωρών με αντίστοιχο ή μικρότερο πληθυσμό, ή και χαμηλότερο ΑΕΠ, όπως η Βουλγαρία (0,69%), η Δανία (0,83%), η Λιθουανία (0,94%), η Σλοβακία (1,01%), η Σερβία (1,61%) και η Πορτογαλία (2,46%).

Εξετάζοντας τους τομείς της οικονομίας όπου κατευθύνθηκαν οι επενδύσεις την τελευταία τριετία, παρατηρούμε ότι η Ελλάδα παρακολουθεί κάποιες από τις τάσεις που διαμορφώνονται στην Ευρώπη τα τελευταία χρόνια, ενώ διαφοροποιείται αισθητά ως προς άλλες. Στην πρώτη θέση της κατάταξης στην Ελλάδα με ποσοστό 17% των επενδύσεων, έναντι της πέμπτης θέσης στην Ευρώπη, με 6%, βρίσκεται ο αγροδιατροφικός τομέας, που παρουσιάζει πράγματι σημαντικές προοπτικές εξωστρεφούς ανάπτυξης. Ο κρίσιμος τομέας της ψηφιακής τεχνολογίας καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση της κατάταξης στη χώρα μας και την πρώτη πανευρωπαϊκά, με χαμηλότερο, όμως, ποσοστό (15% έναντι 19%). Είναι χαρακτηριστικό και ενθαρρυντικό ότι από τις συνολικά εννέα επενδύσεις στον τομέα αυτόν στη χώρα μας, οι έξι πραγματοποιήθηκαν το 2019. Στην τρίτη και τέταρτη θέση στην Ελλάδα βρίσκονται οι υπηρεσίες προς επιχειρήσεις και ο κλάδος των μεταφορών και logistics, με ποσοστό 14% και 12%, έναντι 12% και 6%, αντίστοιχα, στην Ευρώπη. Η χώρα υστερεί ως προς τις επενδύσεις σε μηχανολογικό εξοπλισμό και παραγωγή εξοπλισμού μεταφορών, ενώ συγκεντρώνει σημαντικά υψηλότερο ποσοστό επενδύσεων σε σχέση με την Ευρώπη, στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Συνολικά, οι πέντε πρώτοι κλάδοι στην Ελλάδα συγκέντρωσαν το 70% των επενδυτικών σχεδίων, ενώ οι πέντε κλάδοι που κυριάρχησαν στην Ευρώπη, στη διάρκεια της ίδιας τριετίας, αναλογούν στο 52%, μια σύγκριση που αναδεικνύει τη σχετικά μεγάλη εξάρτηση της χώρας μας από λίγους τομείς.

Επενδύσεις ανά κλάδο 2017-2019*



*Τα ποσοστά ενδέχεται να μην αθροίζουν απόλυτα, λόγω στρογγυλοποίησης

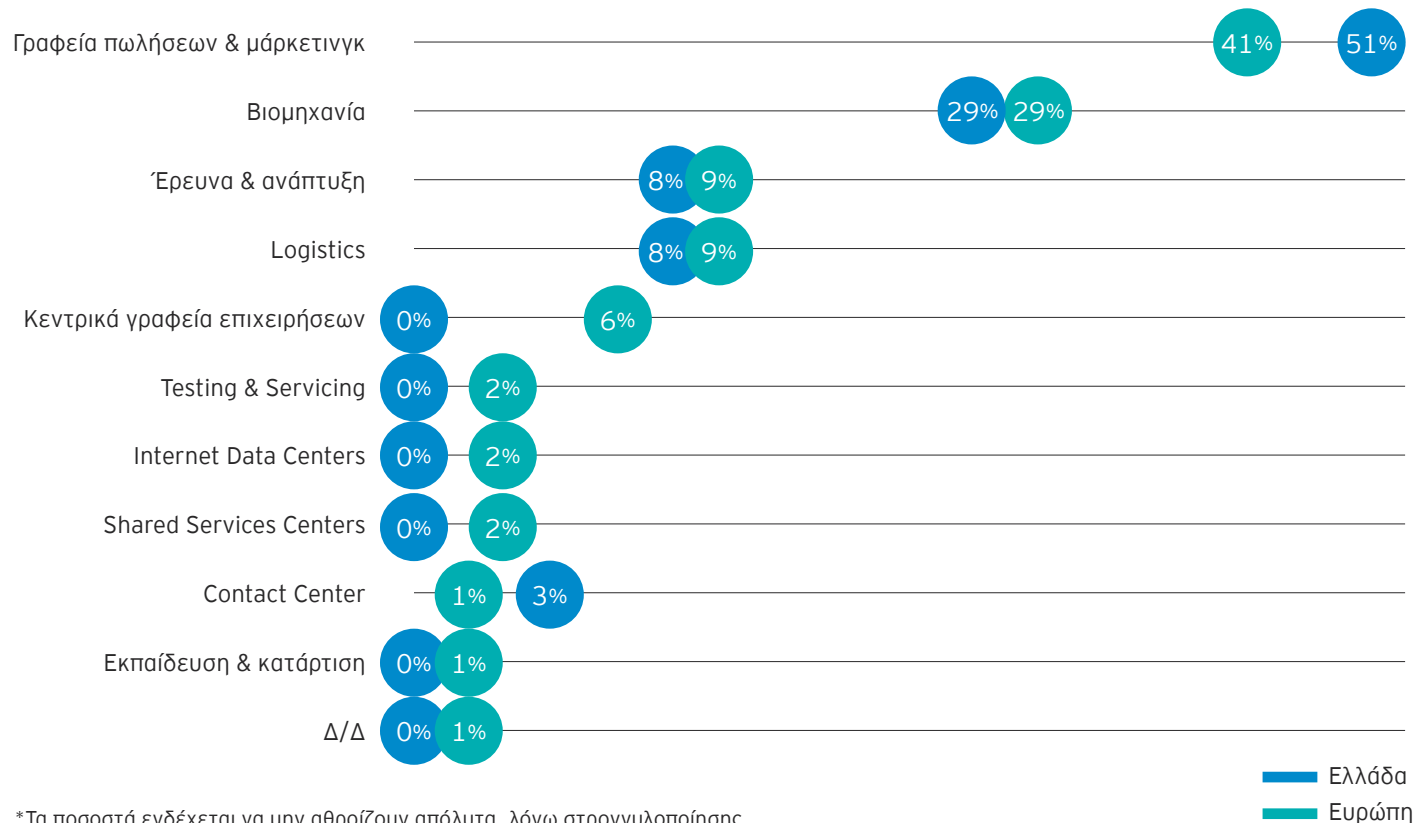


Τα στοιχεία του EIM παρέχουν ενδιαφέρουσες πληροφορίες και για το είδος της δραστηριότητας που αφορούν οι επενδύσεις στην Ελλάδα, αλλά και την υπόλοιπη Ευρώπη. Πάνω από τις μισές επενδύσεις στη χώρα μας (51%), αφορούσαν γραφεία πωλήσεων και μάρκετινγκ, ποσοστό κατά 10 μονάδες υψηλότερο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, αλλά αισθητά μειωμένο σε σχέση με τα συγκεντρωτικά στοιχεία της δεκαετίας 2009-2018, για την Ελλάδα (60%). Η υψηλή συμμετοχή στο μίγμα των επενδύσεων παρόμοιων δραστηριοτήτων που εξασφαλίζουν σχετικά χαμηλή προστιθέμενη αξία, είναι χαρακτηριστικό γνώρισμα των οικονομιών που βρίσκονται στα πρώτα στάδια ανάπτυξης. Ενθαρρυντική, ως προς την προστιθέμενη αξία και τη συνεισφορά στην απασχόληση, είναι η υψηλή συμμετοχή των επενδύσεων στη βιομηχανία (29%, όπως και στην Ευρώπη, αλλά αυξημένο σε σχέση με το 20% που καταγράφηκε στην Ελλάδα στο σύνολο της δεκαετίας 2009-2018). Ωστόσο, η ΕΥ εκτιμά ότι αυτού του είδους οι επενδύσεις, ίσως αποδειχθούν περισσότερο ευάλωτες στις επιπτώσεις του κορωνοϊού⁴⁵. Ιδιαίτερα θετική είναι η σχετικά υψηλή (τουλάχιστον για τα ελληνικά δεδομένα) συμμετοχή των επενδύσεων σε δραστηριότητες έρευνας & ανάπτυξης (8%), ενώ αντίστοιχο είναι και το ποσοστό των επενδύσεων σε δραστηριότητες logistics. Αντίθετα, είναι ανησυχητικό το γεγονός ότι απουσιάζουν εντελώς επενδύσεις για τη δημιουργία κεντρικών

γραφείων επιχειρήσεων (6% στην υπόλοιπη Ευρώπη), καθώς και σε μια σειρά δραστηριοτήτων που συνδέονται με τις απαιτήσεις της οικονομίας του μέλλοντος και αφορούν την τεχνολογία και το ανθρώπινο δυναμικό υψηλής κατάρτισης, όπως τα testing and servicing, internet data και shared services centers, καθώς και τα κέντρα εκπαίδευσης και κατάρτισης, που συγκέντρωσαν το 7% των επενδύσεων πανευρωπαϊκά.

Όπως και στην υπόλοιπη Ευρώπη, η μερίδα του λέοντος των επενδύσεων για την τελευταία τριετία, προέρχεται από τις ΗΠΑ (27% στην Ελλάδα και 22% στην Ευρώπη). Ακολουθεί το Ηνωμένο Βασίλειο (19%, έναντι 7% στην τρίτη θέση στην Ευρώπη), η Γερμανία (8%), η Δανία και η Ολλανδία (7%). Είναι ενδιαφέρον ότι η Γαλλία και η Ιταλία, δύο χώρες με τις οποίες η Ελλάδα έχει αναπτύξει σημαντικές εμπορικές σχέσεις, απουσιάζουν από τις πρώτες θέσεις της κατάταξης, καθώς πραγματοποίησαν από 2% των επενδύσεων στην Ελλάδα η κάθε μία. Αθροιστικά, οι δύο πρώτες χώρες συγκέντρωσαν το 46% των επενδύσεων, έναντι 32% στην υπόλοιπη Ευρώπη, αναδεικνύοντας και πάλι έναν υψηλό βαθμό εξάρτησης, ο οποίος καθιστά την Ελλάδα ευάλωτη σε ενδεχόμενους κλυδωνισμούς της οικονομίας στις χώρες αυτές.

Επενδύσεις ανά είδος δραστηριότητας 2017-2019*



*Τα ποσοστά ενδέχεται να μην αθροίζουν απόλυτα, λόγω στρογγυλοποίησης

45. EY Attractiveness Survey Europe 2020, EY, Μάιος 2020

Άποψη

Γεώργιος Φιλιόπουλος
Διευθύνων Σύμβουλος
Enterprise Greece



Ποια θεωρείτε πως είναι τα πιο σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της Ελλάδας, όσον αφορά την προσέλκυση επενδύσεων

Το αφήγημα της Ελλάδας αναφορικά με την προσέλκυση επενδύσεων παρέμεινε άθικτο, παρά τις αρνητικές επιπτώσεις της πανδημίας. Πηγές της αγοράς αναφέρουν ότι υπάρχει έντονο ενδιαφέρον διεθνών επενδυτών για το πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων, αλλά και για πολλά από τα έργα υποδομών που έχει προγραμματίσει να υλοποιήσει η Ελλάδα τους επόμενους μήνες.

Μέχρι στιγμής, μεγάλοι επενδυτές, όπως για παράδειγμα η COSCO, προχωρούν στην υλοποίηση των προγραμματισμένων επενδυτικών τους σχεδίων. Οι σοβαροί επενδυτές άλλωστε σκέφτονται μακροπρόθεσμα και οι μακροπρόθεσμες προοπτικές της χώρας δεν έχουν αλλάξει. Αν μη τι άλλο, αυτή η κρίση έχει επανατοποθετήσει τη χώρα ως ασφαλή προορισμό, έχει αλλάξει την εικόνα της και έχει ευαισθητοποιήσει το διεθνές κοινό.

Ως Enterprise Greece αναμένουμε να δούμε μεγαλύτερο ενδιαφέρον για το Ελληνικό οικοσύστημα των Επιστημών Υγείας, το οποίο εξελίσσεται με γρήγορους ρυθμούς, με όλο και περισσότερες νεοσύστατες επιχειρήσεις να συνεργάζονται με καταξιωμένες επιχειρήσεις του εξωτερικού στον τομέα της Έρευνας & Ανάπτυξης, στη δημιουργία ανταγωνιστικών προϊόντων και υπηρεσιών. Στον δε τομέα της παραγωγής φαρμάκων, η παραγωγή γενόσημων, είναι σε θέση να αποτελέσει ισχυρό πυλώνα τόνωσης της εγχώριας οικονομίας, ενισχύοντας τις εξαγωγές και την ανάπτυξη της Ελληνικής Φαρμακοβιομηχανίας.

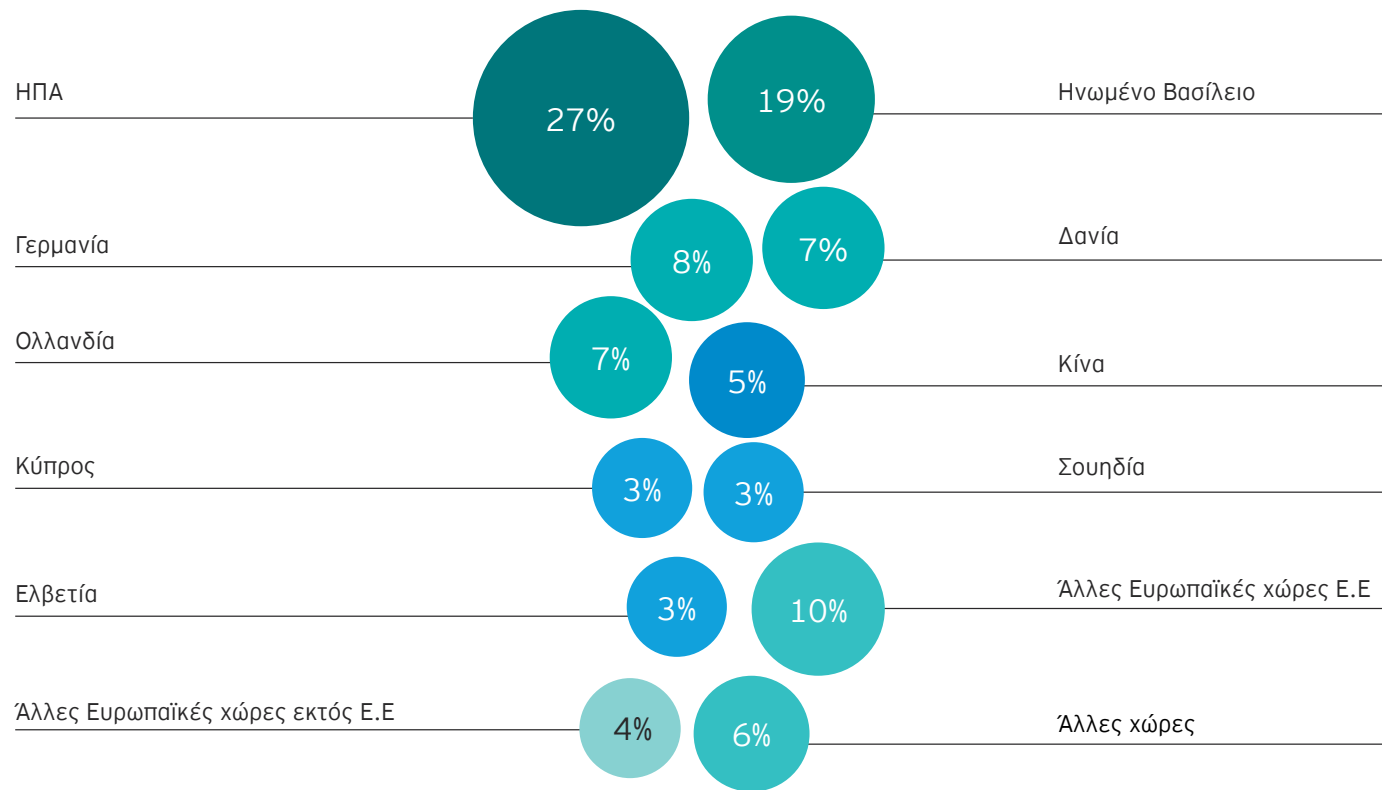
Ταυτόχρονα, το ψηφιακό άλμα που πέτυχε η χώρα λόγω της πανδημίας θα έχει εκτεταμένες θετικές συνέπειες στην παραγωγικότητα και στην ανταγωνιστικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων. Η ελληνική κυβέρνηση

υποστηρίζει τον ψηφιακό μετασχηματισμό της χώρας μέσω ειδικών προγραμμάτων για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων πληροφορικής στον ιδιωτικό τομέα. Ταυτόχρονα, τα μέτρα καραντίνας έδωσαν ώθηση στο ηλεκτρονικό εμπόριο, και στο μέλλον, πιστεύω ότι θα δούμε την ενίσχυση του ηλεκτρονικού εμπορίου και του μάρκετινγκ.

Επιπλέον, τομείς που κυμαίνονται από την αγροδιατροφή, τη μεταποίηση, την ακίνητη περιουσία, την ενέργεια, τον τουρισμό, έως και την εφοδιαστική αλυσίδα, παραμένουν ελκυστικοί για τους διεθνείς επενδυτές, καθώς οι τιμές των περιουσιακών στοιχείων στην Ελλάδα παραμένουν υποτιμημένες, καθώς η χώρα εξακολουθεί να ανοικοδομεί την οικονομία της, ενώ ταυτόχρονα συνεχίζουν να υφίστανται όλα τα λοιπά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της χώρας όπως:

- Στρατηγική τοποθεσία
- Οικονομικό Κέντρο της Νοτιοανατολικής Ευρώπης
- Πύλη προς Μέση Ανατολή, Δυτική Ευρώπη και Βόρεια Αφρική
- Σύγχρονη Οικονομία
- Φιλο-επενδυτικό & Εξωστρεφές επιχειρηματικό περιβάλλον
- Διεθνοποίηση ελληνικών επιχειρήσεων
- Καινοτομία & Start-up Επιχειρηματικότητα
- Ενεργειακός κόμβος
- Καταξιωμένος τουριστικός προορισμός
- Ιδανικός προορισμός για τεχνολογικά προηγμένες υπηρεσίες

Χώρες προέλευσης των ΑΞΕ στην Ελλάδα, 2017-2019*



*Τα ποσοστά ενδέχεται να μην αθροίζουν απόλυτα, λόγω στρογγυλοποίησης

Ευρωπαϊκές χώρες εντός E.E.: Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία, Ιρλανδία, Αυστρία
 Ευρωπαϊκές χώρες εκτός E.E.: Αζερμπαϊτζάν, Τουρκία
 Άλλες χώρες: Αυστραλία, Παλάου και Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα

24%

Κεντρική Μακεδονία

2%

Θράκη

3%

Θεσσαλία

3%

Δυτική Ελλάδα

66%

Αττική & υπόλοιπη Στερεά Ελλάδα

2%

Δ/Δ*

Χαρακτηριστική των διαρθρωτικών ανισορροπιών της ελληνικής οικονομίας είναι και η κατανομή των επενδύσεων ανά γεωγραφική περιφέρεια. Κατά την τελευταία τριετία, δυο στις τρεις επενδύσεις (66%) κατευθύνθηκαν στην περιφέρεια Αττικής και μια στις τέσσερις (24%) στην Κεντρική Μακεδονία, εκ των οποίων, η συντριπτική πλειοψηφία στην περιοχή της Θεσσαλονίκης. Συνολικά, οι δυο αυτές περιοχές, στις οποίες κατοικεί το 63% του πληθυσμού, απορρόφησαν το 90% των ξένων επενδύσεων, αναδεικνύοντας ενδεχομένως την ανάγκη για ακόμη ισχυρότερα κίνητρα με στόχο την αποκέντρωση της επενδυτικής δραστηριότητας.

*Δε διατίθενται πληροφορίες για την ακριβή περιοχή της επένδυσης



4

Αύριο

Οι απόψεις της επενδυτικής κοινότητας για την Ελλάδα

Το **62%**

θεωρούν ότι η χώρα εφαρμόζει μια πολιτική ελκυστικότητας που προσελκύει παγκόσμιους επενδυτές

+12

ποσοστιαίες μονάδες από το 2019

ΣΗΜΕΡΑ / ΑΥΡΙΟ / ΜΕΤΕΠΕΙΤΑ

Για δεύτερη συνεχή χρονιά, η ΕΥ αναζήτησε τις απόψεις της διεθνούς επενδυτικής κοινότητας για την ελκυστικότητα της Ελλάδας ως επενδυτικού προορισμού. Η έρευνα καταγράφει την εικόνα που έχουν σήμερα οι επενδυτές για τα θετικά και αρνητικά χαρακτηριστικά της χώρας, και τους τομείς όπου πρέπει να επικεντρωθούν οι προσπάθειες βελτίωσης του κλίματος.

Η έρευνα καλύπτει ένα ευρύ φάσμα επιχειρήσεων από όλους τους σημαντικούς τομείς της οικονομίας, ενώ το 55% των συμμετεχόντων έχουν ήδη σήμερα επενδυτική παρουσία στη χώρα. Εντάσσεται στο ευρύτερο πρόγραμμα ΕΥ Attractiveness, χρησιμοποιώντας την ίδια μεθοδολογία (βλ. κεφάλαιο «Μεθοδολογία», σελ. 94) με αντίστοιχες έρευνες που διεξάγονται στην Ευρώπη, επιτρέποντας, συνεπώς, την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων για τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της Ελλάδας, έναντι άλλων ευρωπαϊκών χωρών.

Πρέπει να σημειωθεί εισαγωγικά, ότι η διεξαγωγή της φετινής έρευνας για την Ελλάδα μετατέθηκε χρονικά μετά την εκδήλωση της πανδημίας και διεξήχθη, τελικά, μεταξύ 22 Μαΐου και 9 Ιουνίου, διάστημα κατά το οποίο είχε αρχίσει η επάνοδος σε μια μορφή κανονικότητας στη χώρα μας. Αυτό μας επέτρεψε να επανασχεδιάσουμε το ερωτηματολόγιο και να συμπεριλάβουμε, μαζί με τις περισσότερες από τις περσινές ερωτήσεις, και μια σειρά από νέες, που διερευνούν τις επιπτώσεις της πανδημίας στην εικόνα της Ελλάδας μεταξύ των επενδυτών και τη διάθεση για επενδύσεις στη χώρα. Ωστόσο, το γεγονός ότι πολλές από τις χώρες του δείγματος βρίσκονταν ακόμη σε καθεστώς lockdown, είναι πιθανόν να έχει επηρεάσει αρνητικά τη γενικότερη διάθεση των επενδυτών και, συνεπώς, κάποια από τα ευρήματα της έρευνας.

Πρέπει, επίσης, να τονιστεί ότι οι αντίστοιχες έρευνες της ΕΥ για τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, πλην του Ηνωμένου Βασιλείου, διεξήχθησαν πριν την εκδήλωση της πανδημίας ή στις αρχές του lockdown και, κυρίως, πριν την πλήρη κατανόηση των οικονομικών συνεπειών που θα επέλθουν⁴⁶. Συνεπώς, αν και, διαχρονικά, ένα από τα ενδιαφέροντα σημεία της έρευνας αυτής είναι ότι δίνει τη δυνατότητα συγκρίσεων μεταξύ των χωρών, πρέπει κατά τη σύγκριση των απαντήσεων σε κοινές ερωτήσεις, να ληφθεί υπόψη ότι οι απαντήσεις δόθηκαν σε μια περίοδο όπου το οικονομικό κλίμα ήταν λιγότερο βαρύ και, συνεπώς, απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή.

Όπως και στην περσινή έρευνα, στο δείγμα εκπροσωπούνται επιχειρήσεις που έχουν ήδη επενδυτική παρουσία στη χώρα, καθώς και επιχειρήσεις που δε δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα. Από την ανάλυση των ευρημάτων προκύπτουν τέσσερα κεντρικά συμπεράσματα:

1. Παραμένει, και σε πολλές περιπτώσεις φαίνεται να εντείνεται, η σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ των δύο κατηγοριών επιχειρήσεων, με τις εγκατεστημένες στην Ελλάδα να έχουν θετικότερη εικόνα από όσες δεν έχουν παρουσία στη χώρα.
2. Η θετική εικόνα των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα παγιώνεται, με τις θετικές απόψεις σε πολλές επιμέρους ερωτήσεις να ενισχύονται σε σχέση με πέρσι, γεγονός που πιθανότατα αποδίδεται στο ότι παρακολουθούν από κοντά και διαπιστώνουν «από πρώτο χέρι» τις αλλαγές που συντελούνται.
3. Αντίθετα, οι επιχειρήσεις που δεν έχουν επενδύσει στην Ελλάδα, εμφανίζονται πιο επιφυλακτικές. Θα μπορούσε κανείς να πει ότι σημαντική μερίδα αυτών των επενδυτών δεν έχουν ακόμη ξεκάθαρη εικόνα για την ελκυστικότητα της χώρας μας ως επενδυτικού προορισμού. Έτσι, από τη μία, αυξάνεται αισθητά το ποσοστό των επενδυτών αυτής της κατηγορίας που δηλώνουν άγνοια ή επιλέγουν να μην τοποθετηθούν, την ίδια ώρα που, σε κάποια από τα ερωτήματα, μειώνονται, σε σχέση με την περσινή έρευνα, οι αρνητικές απαντήσεις. Το εύρημα αυτό φαίνεται να αναδεικνύει ένα κενό ενημέρωσης για τις εξελίξεις στη χώρα και την πρόοδο που ενδεχομένως έχει συντελεστεί. Το τμήμα, δε, αυτό του δείγματος είναι κρίσιμο, καθώς αντιπροσωπεύει μια πολύ μεγαλύτερη μερίδα επενδυτών, έναντι αυτών που έχουν ήδη επενδύσει στην Ελλάδα.
4. Η πανδημία, και η αρνητική ψυχολογία που δημιούργησε, οδηγεί τους επενδυτές σε μια γενικότερη στάση αναμονής, επιδρώντας αρνητικά σε ορισμένες από τις τοποθετήσεις τους.

Από αυτήν τη διάσταση απόψεων μεταξύ των δυο ομάδων επενδυτών, προκύπτει ότι είναι απολύτως απαραίτητο να προχωρήσει η Πολιτεία σε μια στρατηγική που θα κινείται σε δύο άξονες, ταυτόχρονα: αφενός να διατηρήσει τη δυναμική που έχει αναπτυχθεί μεταξύ των επιχειρήσεων που έχουν ήδη παρουσία στην Ελλάδα και, αφετέρου, χρησιμοποιώντας αυτές ως πρεσβευτές, να ενημερώσει πιο αποτελεσματικά όσους δεν έχουν παρουσία στη χώρα.

46. Ευρώπη: 20 Ιανουαρίου - 21 Φεβρουαρίου και δεύτερο κύμα 15-29 Απριλίου, Γαλλία: 24 Ιανουαρίου - 17 Φεβρουαρίου, Βέλγιο: 13 Φεβρουαρίου - 4 Μαρτίου, Πορτογαλία: 3-20 Μαρτίου, Ηνωμένο Βασίλειο: 10-30 Απριλίου

Η εικόνα της χώρας εξακολουθεί να βελτιώνεται

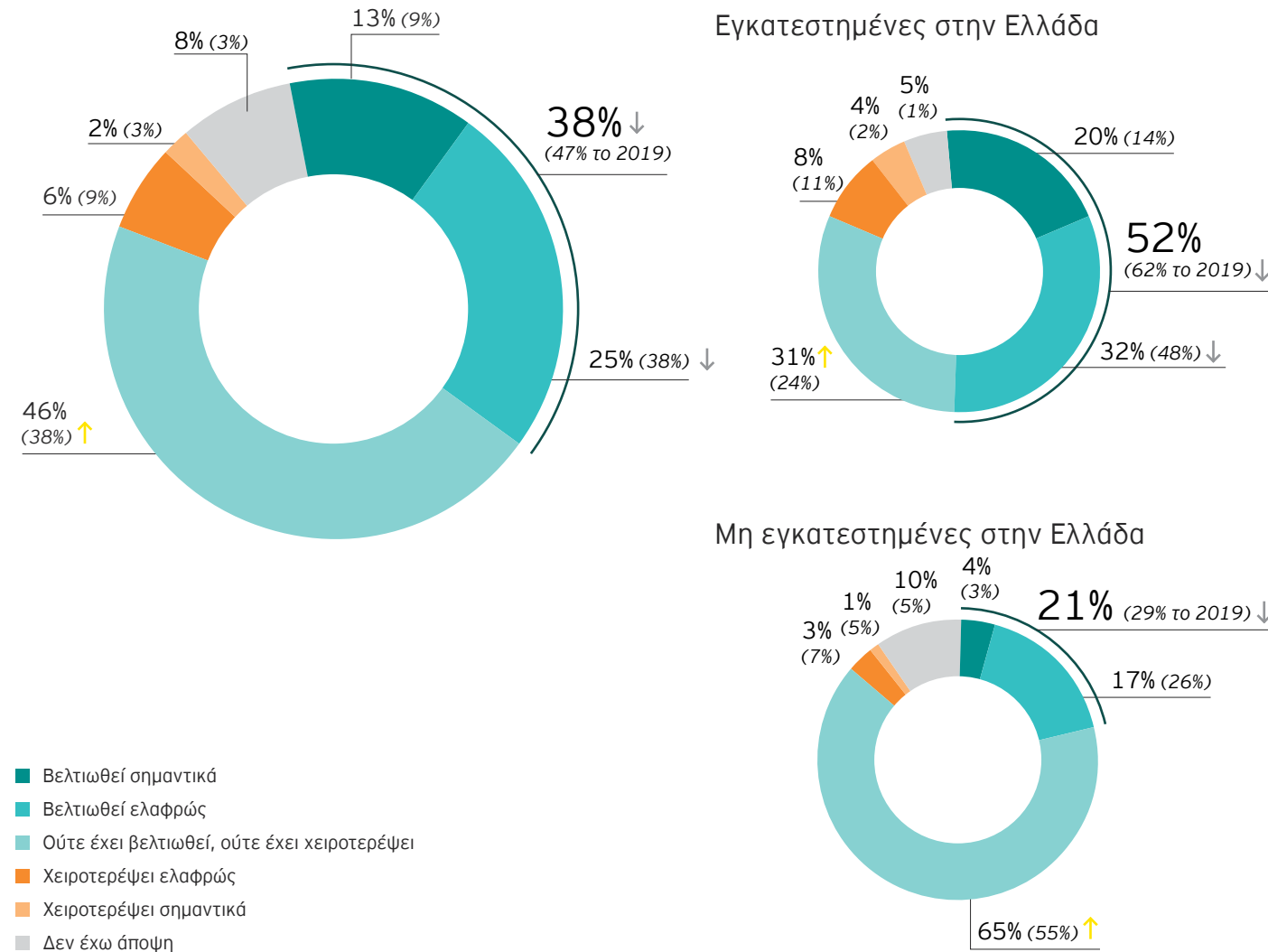
Η πρώτη ερώτηση που κλήθηκαν να απαντήσουν οι συμμετέχοντες ήταν αν, ανεξάρτητα από τον αντίκτυπο του κορωνοϊού, η εικόνα τους για την Ελλάδα, ως μια χώρα όπου η εταιρεία τους θα μπορούσε να ξεκινήσει ή να επεκτείνει μία επιχειρηματική δραστηριότητα, έχει βελτιωθεί κατά τον τελευταίο χρόνο. Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι εμπεδώνεται η εξαιρετικά θετική εικόνα που κατέγραψε και η περσινή έρευνα, με τους επενδυτές, ενδεχομένως, να υιοθετούν μια στάση αναμονής ενόψει και των εξελίξεων του COVID-19. Συνολικά, 38% των ερωτώμενων απαντούν ότι η εικόνα της χώρας έχει βελτιωθεί (13% σημαντικά και 25% ελαφρώς), ποσοστό μειωμένο σε σχέση με το περσινό (47%), αλλά πάντως ικανοποιητικό, με δεδομένες τις συνθήκες. Συγχρόνως, είναι αξιοσημείωτο ότι, έχουν υποχωρήσει, έστω και οριακά, και οι αρνητικές απαντήσεις,

από το 12% στο 8%. Σχεδόν ένας στους δύο ερωτώμενους (46% από 38% πέρσι) εκτιμά ότι η εικόνα παραμένει ίδια, ενώ το 8% δεν εκφράζει άποψη.

Συνεξετάζοντας την εικόνα αυτή με τις απαντήσεις στις υπόλοιπες ερωτήσεις της έρευνας, είναι αρκετά πιθανό η σχετική υποχώρηση των θετικών απαντήσεων να αποδίδεται, κυρίως, στις επιπτώσεις της πανδημίας και στη γενικότερη ψυχολογία των επενδυτών. Πρέπει να σημειωθεί, επίσης, ότι το περσινό ποσοστό των θετικών απαντήσεων (47%) ήταν εξαιρετικά υψηλό, ερχόμενο μετά από ένα μεγάλο διάστημα οικονομικής αστάθειας και αντανάκλασης σημαντικές εξελίξεις της περιόδου εκείνης, όπως την ολοκλήρωση και έξοδο από το πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής, τη σταθεροποίηση της οικονομίας, την άρση των κεφαλαιακών ελέγχων, κ.λπ.

Ανεξαρτήτως του αντικτύπου του COVID-19 στην επιχείρησή σας, η άποψή σας για την Ελλάδα, ως ένα μέρος που η επιχείρησή σας θα μπορούσε να αναπτύξει ή να επεκτείνει τις δραστηριότητές της, έχει, κατά τον τελευταίο χρόνο, ...;

Δείγμα: 203 ερωτηθέντες - 111 εγκατεστημένες στην Ελλάδα - 92 μη εγκατεστημένες στην Ελλάδα



Αναγνωρίζεται η ύπαρξη αποτελεσματικής πολιτικής για τις επενδύσεις...

Στο πλαίσιο της έρευνας, ζητήθηκε η άποψη των συμμετεχόντων για το αν η χώρα μας ακολουθεί σήμερα μια πολιτική για τις επενδύσεις, η οποία την καθιστά ελκυστική. Η εικόνα εδώ, έχει βελτιωθεί σημαντικά σε σχέση με πέρσι, καθώς 62% των επιχειρήσεων απαντά θετικά, έναντι 50% το 2019. Μάλιστα, όλη η αύξηση των θετικών απόψεων προέρχεται από αυτούς που απαντούν «ναι, σίγουρα» (20% από 8%), ενώ το ποσοστό όσων απαντούν «ίσως ναι» παραμένει σταθερό στο 42%. Αντίθετα, έχουν μειωθεί στο μισό οι αρνητικές απαντήσεις (23% από 46%), ενώ έχουν αυξηθεί αυτοί που δεν εκφέρουν άποψη (15% από 4%).

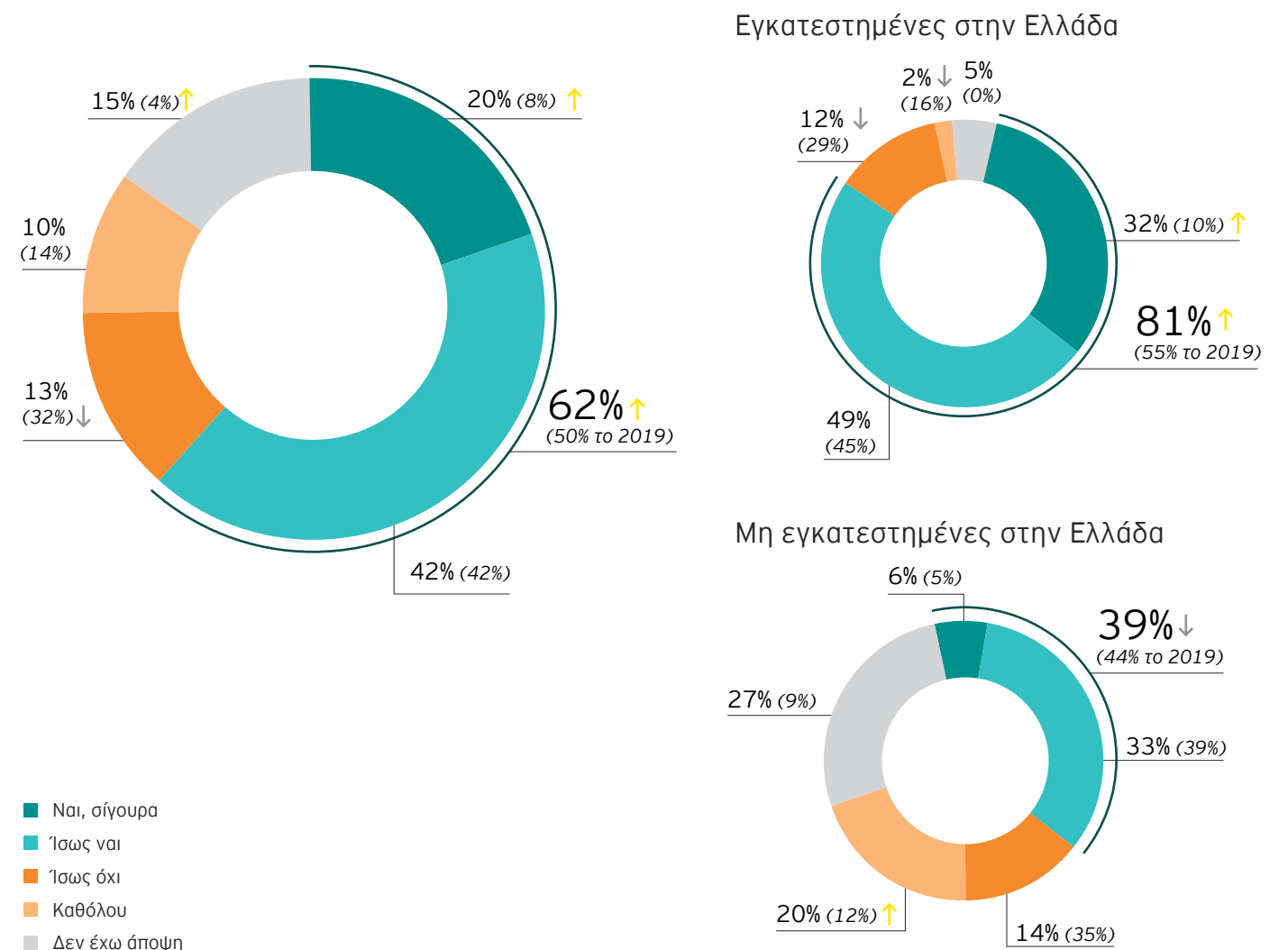
Πρόκειται για ένα σημαντικό εύρημα, καθώς φανερώνει ότι οι επενδυτές αποδίδουν, πλέον, τη συνεχιζόμενη βελτίωση της εικόνας της χώρας, όχι απλώς στην αλλαγή της συγκυ-

ρίας και τη λήξη μιας περιόδου αστάθειας και αβεβαιότητας, αλλά στην ύπαρξη μιας σαφούς πολιτικής προσέλκυσης επενδύσεων.

Και πάλι, η βελτίωση της εικόνας προέρχεται εξ ολοκλήρου από τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα (θετικές απαντήσεις 81% από 55%). Αντίθετα, μεταξύ των επιχειρήσεων που δεν έχουν παρουσία στη χώρα, έχουν μειωθεί, κατά πέντε μονάδες οι θετικές απαντήσεις (από 44% σε 39%), και κατά 13 μονάδες οι αρνητικές (από 47% σε 34%), με έναν στους τέσσερις επενδυτές (27% από 9% πέρσι) να δηλώνει ότι δεν έχει άποψη. Το εύρημα αυτό φαίνεται να επιβεβαιώνει το συμπέρασμα ότι, μεταξύ των επιχειρήσεων που δεν έχουν επενδυτική παρουσία στη χώρα, η ενημέρωση ή και το ενδιαφέρον κυμαίνονται σε χαμηλά επίπεδα, και κατ' επέκταση, ότι υπάρχει μεγάλο περιθώριο για βελτίωση.

Πιστεύετε πως η Ελλάδα αυτή τη στιγμή εφαρμόζει μια πολιτική ελκυστικότητας που προσελκύει παγκόσμιους επενδυτές;

Δείγμα: 203 ερωτηθέντες - 111 εγκατεστημένες στην Ελλάδα - 92 μη εγκατεστημένες στην Ελλάδα



...ενώ παραμένουν ελλείψεις σε επιμέρους στοιχεία της ελκυστικότητας

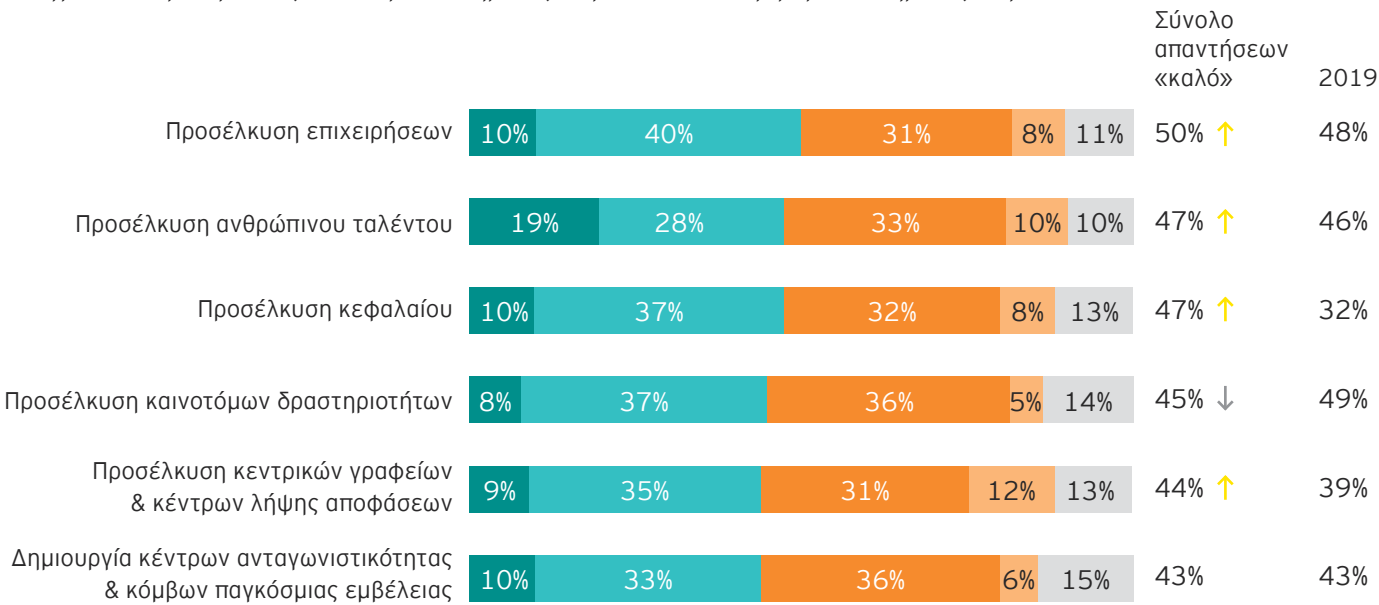
Οι συμμετέχοντες στην έρευνα αξιολόγησαν, επίσης, τον βαθμό επιτυχίας της χώρας σε μια σειρά από επιμέρους συνιστώσες της ελκυστικότητάς της ως επενδυτικού προορισμού. Η εικόνα που προκύπτει οφείλει να μας απασχολήσει, καθώς σε κανέναν από τους κρίσιμους αυτούς ποιοτικούς δείκτες, το ποσοστό όσων χαρακτηρίζουν τις επιδόσεις της χώρας ως «αρκετά» ή «πολύ καλές», δεν ξεπερνά το 50%. Παρόλα αυτά, είναι σημαντικό ότι, σε σχέση με τα περσινά ευρήματα, παρατηρείται μείωση των αρνητικών απαντήσεων, οι οποίες πλέον δεν ξεπερνούν τις θετικές σε κανέναν από τους επιμέρους παράγοντες. Όπως και σε άλλες ερωτήσεις, είναι αυξημένο το ποσοστό όσων δεν απαντούν, προερχόμενο και πάλι κυρίως από όσους δεν έχουν επενδυτική παρουσία στην Ελλάδα.

Η καλύτερη επίδοση της χώρας καταγράφεται στην προσέλκυση επιχειρήσεων, καθώς ένας στους δυο συμμετέχοντες (50%) τη χαρακτηρίζουν αρκετά ή πολύ ικανοποιητική, έναντι 39% που έχουν αρνητική εικόνα.

Στη δεύτερη θέση βρίσκεται η προσέλκυση ανθρώπινου ταλέντου, με το 47% των ερωτώμενων να εκφέρει θετική άποψη και 43% αρνητική. Μάλιστα, η συγκεκριμένη ερώτηση συγκεντρώνει το υψηλότερο ποσοστό πολύ θετικών απόψεων (19%). Σημαντική βελτίωση της εικόνας της χώρας καταγράφεται ως προς την προσέλκυση κεφαλαίου, που συγκέντρωνε τα χαμηλότερα ποσοστά πέρσι, με τις θετικές απόψεις να αυξάνονται από 32% σε 47%, ενώ, αντίθετα, στο κρίσιμο ζήτημα της προσέλκυσης καινοτόμων δραστηριοτήτων, που κατατασσόταν στην πρώτη θέση πέρσι, οι θετικές απαντήσεις μειώθηκαν από 49% σε 45%, και βρίσκεται τώρα στην τέταρτη θέση. Σχετική βελτίωση σημειώνεται και ως προς την προσέλκυση κεντρικών γραφείων και κέντρων λήψης αποφάσεων, όπου οι θετικές απόψεις έφτασαν το 44% από το 39%, ενώ σταθερό παραμένει το ποσοστό (43%) όσων εκφράζονται θετικά για τις επιδόσεις της χώρας ως προς τη δημιουργία κέντρων ανταγωνιστικότητας και κόμβων παγκόσμιας εμβέλειας.

Κατά την άποψή σας, το επίπεδο απόδοσης της Ελλάδας είναι πολύ καλό, αρκετά καλό, σχετικά κακό, ή πολύ κακό για κάθε μία από τις ακόλουθες πτυχές;

Δείγμα: 203 ερωτηθέντες - 111 εγκατεστημένες στην Ελλάδα - 92 μη εγκατεστημένες στην Ελλάδα



- Πολύ καλό
- Αρκετά καλό
- Σχετικά κακό
- Πολύ κακό
- Δεν έχω άποψη

Άποψη

Σωκράτης Λαζαρίδης
Διευθύνων Σύμβουλος
Ομίλου Χρηματιστηρίου Αθηνών



Το Χρηματιστήριο Αθηνών είχε σημειώσει μία ανάκαμψη-ρεκόρ μέχρι το ξέσπασμα της κρίσης του κορωνοϊού. Πώς θα μπορέσει να επανέλθει σε αυτά τα επίπεδα;

Στις αρχές του 2020, η αγορά διατηρούσε τη δυναμική του 2019, ωστόσο, ο παγκόσμιος οικονομικός κλυδωνισμός που προκλήθηκε από την πανδημία του COVID-19, γρήγορα αποτυπώθηκε και στα μεγέθη της χρηματιστηριακής αγοράς. Από τα μέσα Φεβρουαρίου έως τα μέσα Μαρτίου, ο γενικός δείκτης σημείωσε πτώση σχεδόν 50%, εν μέσω γενικής αβεβαιότητας, σχετικά με τις οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας στη χώρα μας. Χαρακτηριστικό της περιόδου αυτής ήταν το εύρος των εκτιμήσεων για την επίδοση του ΑΕΠ το 2020, που κυμαίνονταν από -5% ως -18%, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τα μεγέθη και τις επιδόσεις του τραπεζικού συστήματος, αλλά και των λοιπών εισηγμένων εταιρειών.

Η αποτελεσματική αντιμετώπιση της πανδημίας στη χώρα μας, αποτελεί ισχυρή παρακαταθήκη εμπιστοσύνης στις δυνατότητες της οικονομίας, με αποτέλεσμα, να αμβλύνεται σταδιακά η έντονη αβεβαιότητα του πρώτου τετραμήνου του 2020. Η διαφαινόμενη σημαντική στήριξη σε επίπεδο Ε.Ε., αποτελεί ένα επιπρόσθετο στοιχείο ενίσχυσης της θετικής εικόνας των αγορών, για το ποια μπορεί να είναι τελικά η δυναμική της οικονομίας μας, καθώς αυτή εξέρχεται από την πρόσφατη κρίση του COVID-19. Ως εκ τούτου, τόσο ο γενικός δείκτης, όσο και ο όγκος συναλλαγών, κινούνται σε υψηλότερα επίπεδα, τάση που αναμένεται να διατηρηθεί, στον βαθμό που συνεχίσει να βαίνει μειούμενη η αβεβαιότητα για την οικονομική επίδοση του 2020 ενώ παράλληλα ενισχύεται η δυναμική ανάκαμψης το 2021.



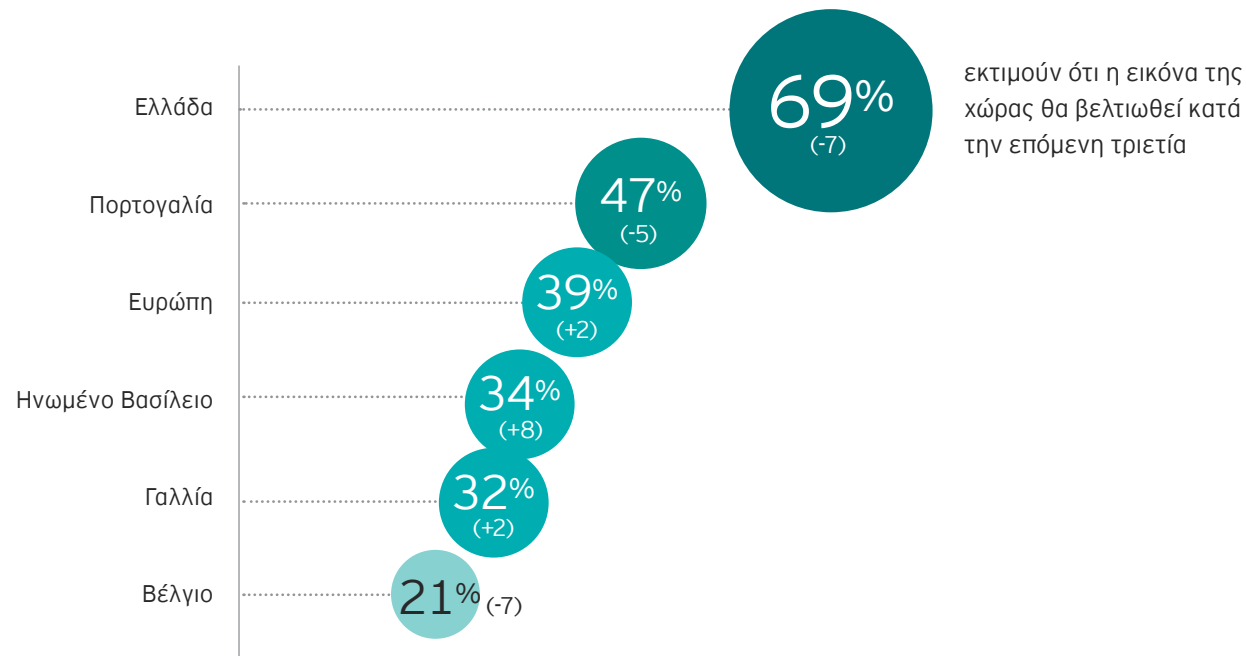
Παραμένει η αισιοδοξία για τα επόμενα χρόνια

Εξαιρετικά υψηλό, αν και μειωμένο σε σχέση με πέρσι, είναι το ποσοστό όσων εκτιμούν ότι η εικόνα της χώρας ως επενδυτικού προορισμού θα βελτιωθεί κατά την επόμενη τριετία, με περισσότερους από δυο στους τρεις ερωτώμενους (69%) να απαντούν θετικά. Το συνολικό ποσοστό των θετικών απόψεων έχει, μεν, υποχωρήσει σε σχέση με πέρσι (76%), ωστόσο έχει ανατραπεί η αναλογία όσων αναμένουν σημαντική βελτίωση (31% από 18%) έναντι όσων θεωρούν ότι η βελτίωση θα είναι οριακή (38% από 58%). Είναι σημαντικό ότι, μεταξύ των επιχειρήσεων με παρουσία στην Ελλάδα, η αισιοδοξία έχει ενισχυθεί, έστω και οριακά (86% από 84%), ενώ έχει υποχωρήσει στο 48% από 66% μεταξύ όσων δεν έχουν επενδύσει στη χώρα. Εξαιρετικά χαμηλό (6%) παραμένει το ποσοστό όσων θεωρούν πιθανή μια

επιδείνωση του επενδυτικού κλίματος κατά τα επόμενα τρία χρόνια.

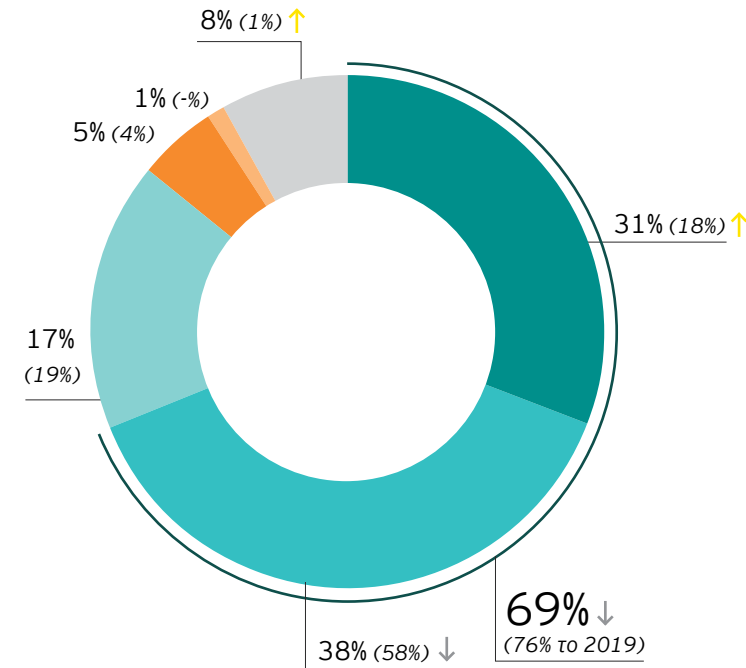
Το εύρημα αυτό τοποθετεί την Ελλάδα για δεύτερη συνεχή χρονιά, στην κορυφή μεταξύ των χωρών όπου διεξήχθησαν αντίστοιχες έρευνες φέτος, καθώς το 69% των θετικών απαντήσεων συγκρίνεται με 47% για την Πορτογαλία, 34% το Ηνωμένο Βασίλειο, 32% τη Γαλλία, 21% το Βέλγιο και 39% για το σύνολο της Ευρώπης. Η σύγκριση είναι ιδιαίτερα θετική για την Ελλάδα καθώς, μαζί με το Ηνωμένο Βασίλειο, είναι η μόνη χώρα όπου η έρευνα διεξήχθη όταν ήταν πλέον σαφείς οι γενικότερες οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας, επηρεάζοντας αρνητικά τις γενικότερες προσδοκίες για το μέλλον.

Attractiveness Survey 2020 – σύγκριση με άλλες χώρες



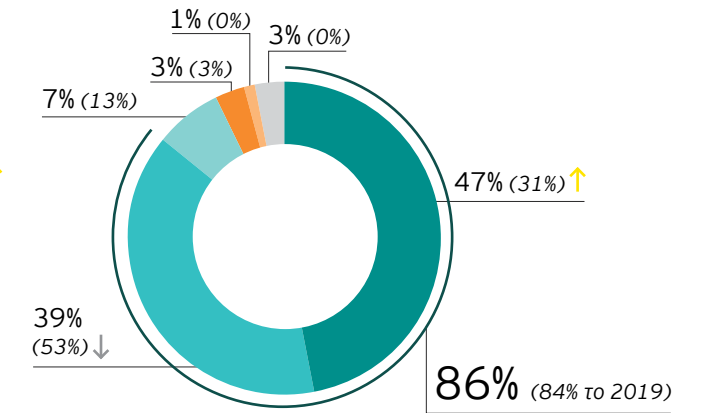
Σε ποιον βαθμό πιστεύετε ότι η ελκυστικότητα της Ελλάδας θα βελτιωθεί στα επόμενα τρία χρόνια, όταν η πανδημία του COVID-19 θα έχει παρέλθει;

Δείγμα: 203 ερωτηθέντες - 111 εγκατεστημένες στην Ελλάδα - 92 μη εγκατεστημένες στην Ελλάδα

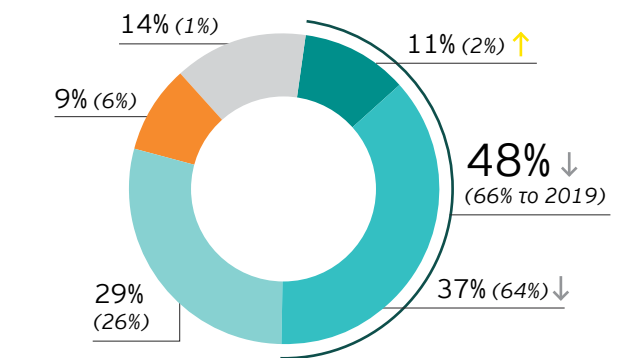


- Θα βελτιωθεί σημαντικά
- Θα βελτιωθεί ελαφρώς
- Θα παραμείνει ίδια
- Θα μειωθεί ελαφρώς
- Θα μειωθεί σημαντικά
- Δεν έχω άποψη

Εγκατεστημένες στην Ελλάδα



Μη εγκατεστημένες στην Ελλάδα



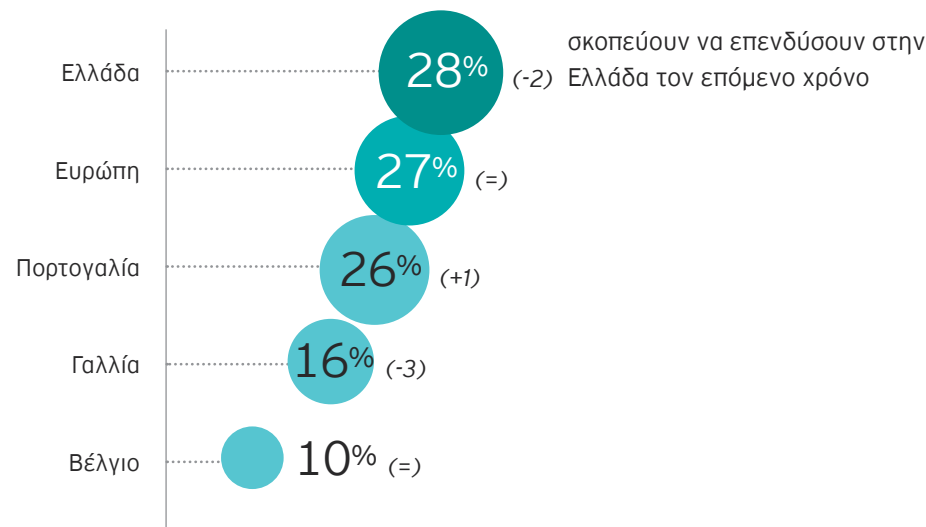
Ισχυρή πρόθεση για επενδύσεις στην Ελλάδα

Η θετική αυτή, αντίληψη, για τη σημερινή και τη μελλοντική πορεία της εικόνας της χώρας, μεταφράζεται, για ένα σημαντικό μερίδιο των επενδυτών του δείγματος, σε αυξημένη πρόθεση επενδύσεων στη χώρα μας. 28% των ερωτώμενων δηλώνουν ότι, πριν την εκδήλωση της πανδημίας, οι επιχειρήσεις τους σχεδίαζαν να δραστηριοποιηθούν στη χώρα μας ή να επεκτείνουν ήδη υπάρχουσες δραστηριότητες στη διάρκεια του επόμενου έτους. Το ποσοστό αυτό είναι οριακά μειωμένο σε σχέση με πέρσι (30%), αλλά αισθητά υψηλότερο από όλες τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες που συμμετείχαν στην έρευνα: Πορτογαλία 26%, Γαλλία 16% και

Βέλγιο 10%, ενώ για την Ευρώπη, συνολικά, το ποσοστό φθάνει στο 27%⁴⁷.

Και στην ερώτηση αυτή, σημαντική είναι η διαφοροποίηση μεταξύ των επιχειρήσεων με (47%) και χωρίς (5%) παρουσία σήμερα στην Ελλάδα, ποσοστά, επίσης, στα ίδια επίπεδα με πέρσι (50% και 4% αντίστοιχα). Ουσιαστικά, η συντριπτική πλειοψηφία των σχεδιαζόμενων επενδύσεων προέρχονται από επιχειρήσεις εγκατεστημένες ήδη στην Ελλάδα, μια τάση που παρατηρείται και σε άλλες χώρες της έρευνας, είναι, όμως, ιδιαίτερα έντονη στην περίπτωση της χώρας μας.

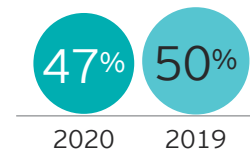
Attractiveness Survey 2020 – σύγκριση με άλλες χώρες



Πριν την πανδημία του COVID-19, σχεδίαζε η επιχείρησή σας να αναπτύξει ή να επεκτείνει τις δραστηριότητές της στην Ελλάδα κατά τον επόμενο χρόνο;

Δείγμα: 203 ερωτηθέντες - 111 εγκατεστημένες στην Ελλάδα - 92 μη εγκατεστημένες στην Ελλάδα

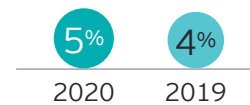
Εγκατεστημένες στην Ελλάδα



28%

των επιχειρήσεων σχεδιάζουν να αναπτύξουν ή να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους στην Ελλάδα κατά τον επόμενο χρόνο (30% το 2019)

Μη εγκατεστημένες στην Ελλάδα



Όπως και στην περσινή έρευνα, πρέπει να τονισθεί ότι στις τρεις αυτές βασικές ερωτήσεις (βελτίωση της εικόνας της χώρας, μεσοπρόθεσμες προοπτικές και πρόθεση για επενδύσεις), η Ελλάδα καταγράφει τις καλύτερες επιδόσεις μεταξύ των χωρών όπου πραγματοποιήθηκε φέτος η έρευνα.

47. Για την Ευρώπη, σημειώνεται ότι η απάντηση προέρχεται από την πανευρωπαϊκή έρευνα και αφορά πρόθεση επένδυσης σε έστω και μία ευρωπαϊκή χώρα.

Τι είδους επενδύσεις;

Οι εκπρόσωποι των επιχειρήσεων που προτίθενται να επενδύσουν στην Ελλάδα, κλήθηκαν να αναφέρουν το είδος της επένδυσης που σχεδιάζουν. Οι απαντήσεις παρουσιάζουν ενδιαφέρουσες διαφοροποιήσεις σε σχέση με πέρσι.

Στην πρώτη θέση παραμένει η δημιουργία γραφείων πωλήσεων ή μάρκετινγκ, με μειωμένο, όμως, ποσοστό (30%) σε σχέση με πέρσι (40%). Η μείωση αυτή μπορεί να χαρακτηριστεί ευπρόσδεκτη, καθώς αφορά μια δραστηριότητα με πιο περιορισμένη προστιθέμενη αξία. Είναι ενδιαφέρον ότι, αντίθετα με την περσινή έρευνα, το ποσοστό αυτό είναι χαμηλότερο για την Ελλάδα σε σχέση με άλλες χώρες, όπως η Γαλλία (55%) και η Πορτογαλία (33%).

Στη δεύτερη θέση, βρίσκεται φέτος η βιομηχανία, με ποσοστό 26%, έναντι μόλις 9% πέρσι και ποσοστά μεταξύ 17% και 18% για άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Το εύρημα αυτό είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικό και, εφόσον επιβεβαιωθεί, αντανάκλα μια στροφή των επενδυτών προς έναν τομέα κρίσιμο για την ελληνική οικονομία, καθώς είναι εντάσεως κεφαλαίου και με υψηλή προστιθέμενη αξία. Είναι πιθανόν η στροφή αυτή να συνδέεται με τις επιπτώσεις του COVID-19 και, ειδικότερα, την πρόθεση των επιχειρήσεων να αναδιοργανώσουν την εφοδιαστική τους αλυσίδα, δημιουργώντας μονάδες παραγωγής πλησιέστερα στις ευρωπαϊκές αγορές.

Πρόκειται για ένα εύρημα, που αν επιβεβαιωθεί, θα έχει δυνητικά σημαντικές επιπτώσεις για την Ελλάδα, μετά από μια μακρά περίοδο αποβιομηχάνισης, και το οποίο πρέπει να απασχολήσει τους διαμορφωτές της επενδυτικής στρατηγικής της χώρας (βλ. κεφάλαιο «Συμπεράσματα και προτάσεις», σελ.79).

Οι δραστηριότητες που σχετίζονται με την εφοδιαστική αλυσίδα και τα logistics, βρίσκονται φέτος στην τρίτη θέση, με σταθερό το ποσοστό προτιμήσεων στο 19%, υπερδιπλάσιο από το αντίστοιχο ποσοστό για το σύνολο της Ευρώπης, επιβεβαιώνοντας ότι η χώρα μας διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα στον τομέα αυτόν, λόγω και της γεωγραφικής της θέσης.

Ακολουθούν οι υπηρεσίες back office με ποσοστό μειωμένο σε σχέση με το 2019 (9% από 13%) και αισθητά χαμηλότερο σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες (Πορτογαλία 22%, Βέλγιο 33%, Ευρώπη 14%), στοιχείο αποθαρρυντικό, καθώς επενδύσεις σε shared services centers, data centers, κ.λπ., δημιουργούν μεγάλο αριθμό θέσεων εργασίας. Η δημιουργία κεντρικών γραφείων (headquarters) και κέντρων εκπαίδευσης, εμφανίζεται ενισχυμένη, με ποσοστό 5% από 1% και 2% πέρσι αντίστοιχα, ενώ η συμμετοχή των κέντρων έρευνας & ανάπτυξης έχει μειωθεί από 8% σε 3%.

Τι είδους επένδυση θα πραγματοποιούσατε;

Δείγμα: 57 ερωτηθέντες, που σχεδιάζουν να επενδύσουν τον επόμενο χρόνο στην Ελλάδα

Είδος επένδυσης	2020	Αποτελέσματα από:				
		2019	Ευρώπη	Γαλλία	Πορτογαλία	Βέλγιο
Γραφείο πωλήσεων & μάρκετινγκ	30%	40%	27%	55%	33%	10%
Βιομηχανία	26%	9%	28%	17%	18%	18%
Εφοδιαστική αλυσίδα / logistics	19%	19%	9%	18%	3%	8%
Back office (π.χ. call centers, data centers, κ.α.)	9%	13%	14%	-	22%	33%
Κεντρικά γραφεία	5%	1%	6%	-	7%	7%
Κέντρο εκπαίδευσης	5%	2%	-	-	3%	-
Έρευνα & Ανάπτυξη (R&D)	3%	8%	9%	9%	6%	10%
Δεν έχω άποψη	3%	8%	4%	1%	6%	14%

Προς μία πιο ισορροπημένη ανάπτυξη

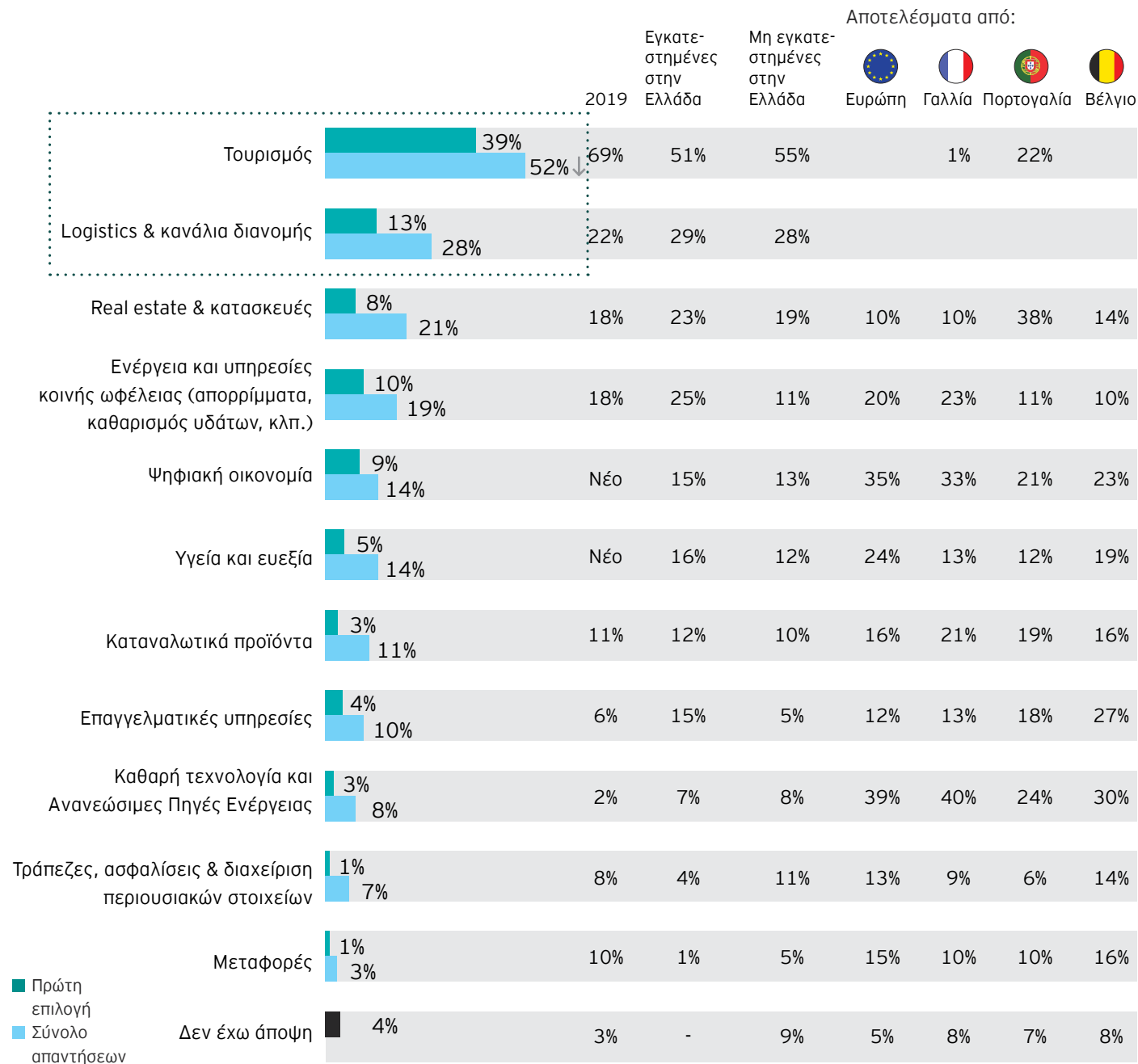
Η έρευνα κατέγραψε, επίσης, τις απόψεις της επενδυτικής κοινότητας ως προς τους κλάδους εκείνους που θα αποτελέσουν την κινητήρια δύναμη της οικονομίας τα επόμενα χρόνια. Οι απαντήσεις στην ερώτηση αυτή παρουσιάζουν ενδιαφέρον, καθώς αντανακλούν, ως έναν βαθμό, τα πραγματικά δεδομένα της ελληνικής οικονομίας, αλλά, συγχρόνως, και τις εδραιωμένες αντιλήψεις των επενδυτών για τις δυνατότητες και τα όριά της.

Σε αντίστοιχη ερώτηση στο πλαίσιο της έρευνας του 2019, πάνω από δυο στους τρεις ερωτώμενους (69%) είχαν

αναφέρει τον τουρισμό μεταξύ των δύο κλάδων με τη μεγαλύτερη μελλοντική συνεισφορά, ενώ 57% ανέφεραν τον τουρισμό ως πρώτη επιλογή. Ενώ το εύρημα αυτό ήταν σε μεγάλο βαθμό αναμενόμενο, η περσινή έρευνα διαπίστωνε ότι «η εξάρτηση της οικονομίας, σε αυτόν τον βαθμό, από έναν μόνο τομέα είναι επικίνδυνη, ιδιαίτερα όταν αυτός είναι εξαιρετικά ευαίσθητος σε πιθανές αρνητικές εξελίξεις σε γεωπολιτικό επίπεδο ή σε φυσικές και οικολογικές καταστροφές». Η κρίση του κορωνοϊού επιβεβαίωσε με δραματικό τρόπο τη διαπίστωση αυτή.

Κατά την άποψή σας, ποιοι κλάδοι θα ενισχύσουν την ανάπτυξη της Ελλάδας τα επόμενα χρόνια;

Δείγμα: 203 ερωτηθέντες - 111 εγκατεστημένες στην Ελλάδα - 92 μη εγκατεστημένες στην Ελλάδα



Στη φετινή έρευνα, ο κλάδος του τουρισμού εξακολουθεί να βρίσκεται στην πρώτη θέση μεταξύ των επιλογών των επενδυτών, αλλά με μειωμένα ποσοστά: μόνο ένας στους δύο επενδυτές (52%) αναφέρει τον τουρισμό μεταξύ των δύο κλάδων που θα πρωταγωνιστήσουν στην ανάπτυξη της χώρας, ενώ ως πρώτη επιλογή το ποσοστό μειώνεται στο 39%. Η αποδυνάμωση αυτή, του ρόλου του τουρισμού στις αντιλήψεις των επενδυτών, είναι πιθανόν να συνδέεται με τις επιπτώσεις της πανδημίας στην παγκόσμια τουριστική βιομηχανία, που, σύμφωνα με όλες τις προβλέψεις, θα είναι σημαντικές και μακροχρόνιες. Είναι ενδεικτικό ότι, για δύο άλλες μεσογειακές χώρες με σημαντικές εισπράξεις από τον τουρισμό, την Πορτογαλία και τη Γαλλία, τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 22% και 1%. Ωστόσο, είναι σαφές ότι αντανακλά και μια πιο ισορροπημένη αντίληψη της επενδυτικής κοινότητας για τις δυνατότητες της ελληνικής οικονομίας, γεγονός ιδιαίτερα ενθαρρυντικό.

Στη δεύτερη θέση παραμένουν τα logistics και τα κανάλια διανομής (28% συνολικά και 13% ως πρώτη επιλογή, έναντι 22% και 8%, αντίστοιχα, πέρσι). Η κατάταξη αυτή, αντικατοπτρίζει το συγκριτικό πλεονέκτημα που εξασφαλίζει στην Ελλάδα η γεωγραφική της θέση και, ενδεχομένως, τις σημαντικές επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια στον τομέα αυτό.

Ακολουθούν, στην τρίτη και τέταρτη θέση, με ποσοστά ελαφρώς αυξημένα σε σχέση με πέρσι, οι δραστηριότητες του real estate και των κατασκευών (21%) και της ενέργειας και των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας (19%), ο οποίος περιλαμβάνει και τις κρίσιμες δραστηριότητες της διαχείρισης απορριμμάτων και υδάτινων πόρων.

Χαμηλότερα στην κατάταξη τοποθετούνται κλάδοι που, σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, ενδέχεται να πρωταγωνιστήσουν στην ανάπτυξη στη μετά-COVID εποχή, και που αποτελούν βασικούς πυλώνες του υπό συζήτηση ταμείου ανάκαμψης της Ε.Ε.: η ψηφιακή οικονομία (14%), η υγεία (14%) και η καθαρή τεχνολογία και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (8%, αλλά αυξημένη από 2% στην περσινή έρευνα).

Τα ισχυρά και αδύναμα σημεία της Ελλάδας, σύμφωνα με τους επενδυτές

Τα στελέχη των επιχειρήσεων που μετείχαν στην έρευνα κλήθηκαν να αξιολογήσουν την Ελλάδα με βάση μια σειρά από επιμέρους κριτήρια, που προσδιορίζουν την ελκυστικότητα της ως επενδυτικού προορισμού. Οι απαντήσεις, σε συνδυασμό και με τα ευρήματα αντίστοιχων ερευνών από άλλες χώρες, αναδεικνύουν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και τις αδυναμίες της χώρας και, κατ' επέκταση, τα σημεία στα οποία πρέπει να επικεντρωθούν οι πολιτικές βελτίωσης της εικόνας της.

Η συνολική εικόνα που προκύπτει είναι ενθαρρυντική και αισθητά βελτιωμένη σε σχέση με την έρευνα του 2019. Σε 10 από τα 17 κριτήρια οι θετικές απόψεις έχουν αυξηθεί (κατά σχεδόν 10 μονάδες κατά μέσο όρο), ενώ έχουν μειωθεί μόνο σε πέντε. Σε δέκα κριτήρια, έναντι οκτώ πέρσι, οι θετικές απαντήσεις ξεπερνούν το 50%, ενώ σε όλα ξεπερνούν το 33% (σε αντίθεση με την περσινή έρευνα, όπου τέσσερις παράγοντες είχαν θετικές απαντήσεις κάτω από 30%). Η βελτίωση αυτή, παρότι ενθαρρυντική, προφανώς δεν αναιρεί την ανάγκη σοβαρών διορθωτικών παρεμβάσεων και βελτιώσεων σε όλους ανεξαιρέτως τους τομείς.

Με βάση τις απαντήσεις των συμμετεχόντων, μπορούμε να ομαδοποιήσουμε τα επιμέρους στοιχεία της ελκυστικότητας της χώρας σε τέσσερις κατηγορίες: τα πέντε πρώτα χαρακτηριστικά, για τα οποία οι θετικές απόψεις ξεπερνούν το 60%, που μπορούν να χαρακτηριστούν ως τα «δυνατά χαρτιά» της χώρας, τις «ικανοποιητικές επιδόσεις», όπου οι θετικές απόψεις κυμαίνονται μεταξύ 50% και 60%, τους τομείς όπου η χώρα βαθμολογείται με «κάτω από τη βάση», μεταξύ 40% και 50% και, τέλος, τρεις τομείς όπου οι αρνητικές απόψεις ξεπερνούν τις θετικές. Τα χαρακτηριστικά που συμπεριλαμβάνονται στις τελευταίες δυο κατηγορίες, θα μπορούσαμε να πούμε ότι λειτουργούν αποτρεπτικά για την προσέλκυση επενδύσεων.



#1

Ποιότητα ζωής
(περιβάλλον, δυνατότητες
αναψυχής, πολιτισμός)

#2

Υποδομές
τηλεπικοινωνιών /
ψηφιακές υποδομές

#3

Δεξιότητες του
ανθρώπινου δυναμικού

Θα αναφέρουμε μια σειρά κριτηρίων, σύμφωνα με τα οποία μια εταιρεία μπορεί να αξιολογήσει πόσο ελκυστική είναι η Ελλάδα ως μια χώρα στην οποία θα μπορούσε να αναπτύξει νέες δραστηριότητες. Για κάθε κριτήριο, θα θέλαμε να μας πείτε αν, από την οπτική γωνία της εταιρείας σας, η Ελλάδα είναι πολύ, αρκετά, λίγο ή καθόλου ελκυστική.

Δείγμα: 203 ερωτηθέντες - 111 εγκατεστημένες στην Ελλάδα - 92 μη εγκατεστημένες στην Ελλάδα

	Ποιότητα ζωής (περιβάλλον, δυνατότητες αναψυχής, πολιτισμός)					Σύνολο απαντήσεων «ελκυστική»	2019	Εγκατεστημένες στην Ελλάδα	Μη εγκατεστημένες στην Ελλάδα	🇵🇹 Πορτογαλία
Ποιότητα ζωής (περιβάλλον, δυνατότητες αναψυχής, πολιτισμός)	49%	32%	10%	5%	4%	81%	83%	95%	65%	90%
Υποδομές τηλεπικοινωνιών / ψηφιακές υποδομές	30%	39%	14%	6%	11%	69%	67%	87%	47%	75%
Δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού	35%	31%	17%	8%	9%	66%	70%	83%	46%	67%
Σταθερό πολιτικό & κοινωνικό περιβάλλον	26%	39%	17%	7%	11%	65% ↑	38%	78%	50%	
Υποδομές μεταφορών και logistics	22%	42%	19%	8%	9%	64%	63%	77%	48%	72%
Πολιτικές για τη βιώσιμη ανάπτυξη και την κλιματική αλλαγή	17%	39%	15%	13%	16%	56% ↑	42%	73%	34%	
Η εσωτερική αγορά της Ελλάδας	16%	40%	19%	15%	10%	56%	51%	77%	31%	55%
Κόστος εργασίας	17%	38%	20%	9%	16%	55%	60%	69%	37%	72%
Δυνατότητα ενίσχυσης της παραγωγικότητας της επιχείρησής μου στην Ελλάδα	20%	31%	23%	17%	9%	51%	51%	79%	17%	
Επιχειρηματική κουλτούρα, κουλτούρα start up	20%	30%	28%	11%	11%	50%	57%	62%	36%	
Ευελιξία της εργατικής νομοθεσίας	13%	32%	28%	8%	19%	45%	46%	54%	34%	58%
Βοήθεια, επιδοτήσεις και μέτρα στήριξης από τις δημόσιες αρχές	13%	32%	26%	10%	19%	45% ↑	29%	63%	24%	59%
Δικαιοσύνη, νομικό και ρυθμιστικό περιβάλλον	7%	38%	27%	12%	16%	45%	41%	52%	36%	
Διαθεσιμότητα και ποιότητα Έρευνας & Ανάπτυξης (R&D)	17%	27%	33%	9%	14%	44%	44%	59%	26%	
Θετικό γραφειοκρατικό & διοικητικό περιβάλλον	11%	24%	38%	15%	12%	35%	27%	38%	31%	
Φορολογία επιχειρήσεων	8%	27%	34%	11%	20%	35% ↑	20%	42%	26%	47%
Πρόσβαση σε χρηματοδότηση και διαθεσιμότητα κεφαλαίων στην Ελλάδα	5%	28%	33%	15%	19%	33%	29%	45%	19%	

■ Πολύ ελκυστική
 ■ Αρκετά ελκυστική
 ■ Λίγο ελκυστική
 ■ Καθόλου ελκυστική
 ■ Δεν έχω άποψη



«Δυνατά χαρτιά»

Κορυφαίο πλεονέκτημα της χώρας, αναδεικνύεται και φέτος η ποιότητα ζωής, με ποσοστό 81%, έναντι 83% πέρσι, και σχεδόν έναν στους δυο συμμετέχοντες (49%) να χαρακτηρίζουν την Ελλάδα πολύ ελκυστική. Ενώ σε πρώτη ανάγνωση το εύρημα μπορεί να θεωρηθεί αυτονόητο, λαμβάνοντας υπόψη τη φύση, το κλίμα και την πολιτιστική κληρονομιά της χώρας, αξίζει να σημειωθεί ότι, όπως και πέρσι, η Ελλάδα φαίνεται να υστερεί ως προς αυτό το κριτήριο έναντι χωρών, όπως η Πορτογαλία (90%). Αυτό, πιθανότατα, οφείλεται στο γεγονός ότι στο κριτήριο αυτό συνυπολογίζονται, εκτός από τον πολιτισμό και τις δυνατότητες για δραστηριότητες αναψυχής, και παράγοντες, όπως η ποιότητα του περιβάλλοντος και, ενδεχομένως, υποδομές υγείας, δημοσίων μεταφορών, κ.α. Το εύρημα αυτό, αναδεικνύει την ανάγκη εστίασης στους παράγοντες αυτούς και αναζήτησης τρόπων περαιτέρω βελτίωσης της εικόνας της χώρας. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι θετικές απόψεις για την ποιότητα ζωής στην Ελλάδα φθάνουν το 95% μεταξύ όσων έχουν ήδη παρουσία στη χώρα και περιορίζεται στο 65% μεταξύ των υπολοίπων.

Ως δεύτερο συγκριτικό πλεονέκτημα της χώρας, με θετικές γνώμες που διαμορφώνονται στο 69%, αναφέρονται οι υποδομές τηλεπικοινωνιών, στα ίδια περίπου επίπεδα με πέρσι (67%), έχοντας, όμως, ανέβει στη δεύτερη θέση, από την τρίτη. Το αντίστοιχο ποσοστό για την Πορτογαλία, τη μόνη άλλη χώρα όπου τέθηκε αντίστοιχη ερώτηση, ήταν 75%. Και πάλι, οι ερωτώμενοι με παρουσία στην Ελλάδα εμφανίζονται πολύ πιο θετικοί (87%) έναντι όσων δεν έχουν επενδύσει στη χώρα (47%). Πρόκειται για σημαντικό εύρημα, δεδομένου του διαρκώς αυξανόμενου ρόλου των διαδικτυακών εφαρμογών στο σύγχρονο επιχειρηματικό περιβάλλον.

Στην τρίτη θέση, για φέτος, οι δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού αναγνωρίζονται ως ελκυστικό στοιχείο από δυο στους τρεις επενδυτές (66%) και, μάλιστα, για έναν στους τρεις (35%) ως πολύ ελκυστικό, με το ποσοστό να φθάνει το 83% μεταξύ όσων γνωρίζουν την ελληνική αγορά. Πρόκειται για ένα εξαιρετικά σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα για την Ελλάδα, την εποχή που η επένδυση στη γνώση αποτελεί παγκοσμίως πρώτη προτεραιότητα. Η αναγνώριση του πλεονεκτήματος αυτού για τη χώρα, γίνεται ακόμη πιο

σημαντική λαμβάνοντας υπόψη την αποδυνάμωση που έχει υποστεί το ανθρώπινο δυναμικό την τελευταία δεκαετία, εξαιτίας του brain drain.

Σε σημαντικά υψηλότερη θέση σε σχέση με πέρσι, εμφανίζεται το κριτήριο της πολιτικής και κοινωνικής σταθερότητας, καθώς αναγνωρίζεται ως ελκυστικό στοιχείο από το 65% των συμμετεχόντων, έναντι μόλις 38% πέρσι. Είναι σημαντικό ότι την άποψη αυτή υιοθετούν το 78% όσων έχουν παρουσία στην Ελλάδα, αλλά και το 50% όσων δεν έχουν, καθιστώντας το στοιχείο αυτό το δεύτερο σημαντικότερο πλεονέκτημα της χώρας μετά την ποιότητα ζωής για όσους δεν έχουν σήμερα επενδυτική παρουσία. Το εύρημα αυτό αντανακλά, προφανώς, τη λήξη μιας περιόδου διχαστικών πολιτικών και κοινωνικών αντιπαραθέσεων, την υιοθέτηση, από τις κεντρικές πολιτικές δυνάμεις, ενός φιλοαναπτυξιακού προσανατολισμού, τη διασφάλιση της θέσης της χώρας στην Ευρώπη και την εκλογή μονοκομματικής κυβέρνησης, για πρώτη φορά μετά από μια δεκαετία.

Οι υποδομές μεταφορών και logistics βρίσκονται, όπως και πέρσι, σε σχετικά υψηλή θέση, συγκεντρώνοντας θετικές

απόψεις από το 64% των ερωτώμενων. Ωστόσο, η χώρα έχει να διανύσει ακόμη αρκετό δρόμο, κρίνοντας από τα υψηλότερα ποσοστά χωρών, όπως η Πορτογαλία (72%).

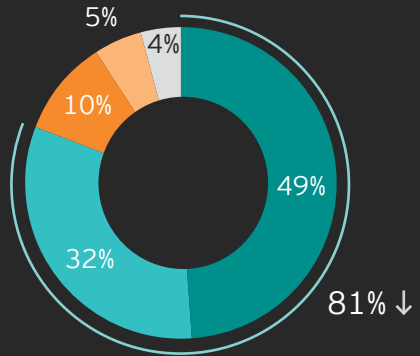
«ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ»

Οι επιδόσεις της Ελλάδας στη βιώσιμη ανάπτυξη και την πολιτική προσέγγιση της κλιματικής αλλαγής, έχουν βελτιώσει αισθητά τη θέση τους στην αντίληψη των επενδυτών, καθώς αξιολογούνται θετικά από το 56% των ερωτώμενων, έναντι 42% πέρσι. Πρόκειται για μια σημαντική διαπίστωση, με δεδομένη την προτεραιότητα που δίνεται σήμερα στο ζήτημα αυτό σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, και προφανώς αντανακλά τις προωθημένες θέσεις και φιλόδοξες εξαγγελίες της χώρας το τελευταίο διάστημα, μετά από χρόνια εξαιρετικά φτωχών επιδόσεων.

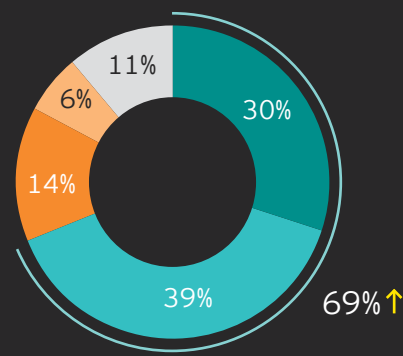
Η εγχώρια ελληνική αγορά αξιολογείται ως ελκυστική από το 56% των συμμετεχόντων, καταγράφοντας οριακή αύξηση σε σχέση με 51% πέρσι, ενδεχομένως λόγω της σχετικής ανάκαμψης της εγχώριας κατανάλωσης. Το ποσοστό είναι παρόμοιο με αυτό της Πορτογαλίας (55%), μιας χώρας με συγκρίσιμο πληθυσμό και ΑΕΠ.

«Δυνατά χαρτιά»

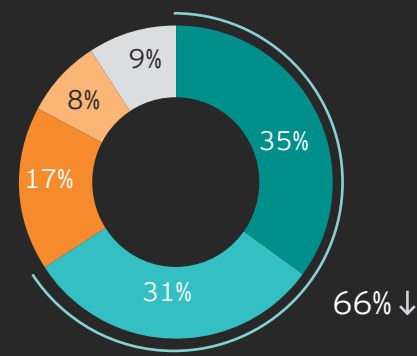
Ποιότητα ζωής (περιβάλλον, δυνατότητες αναψυχής, πολιτισμός)



Υποδομές τηλεπικοινωνιών / ψηφιακές υποδομές

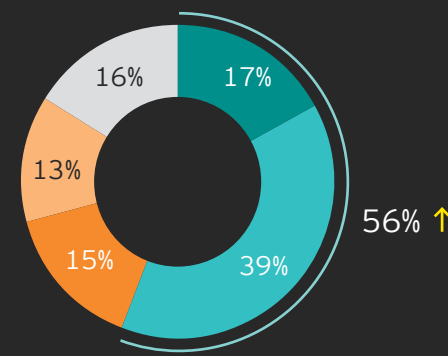


Δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού

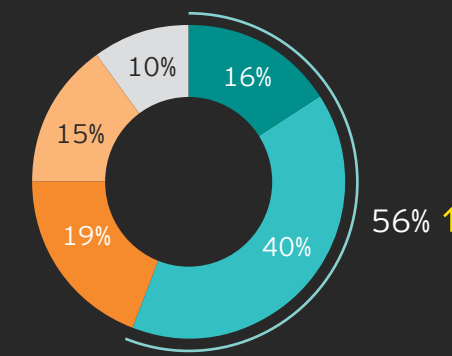


«ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ»

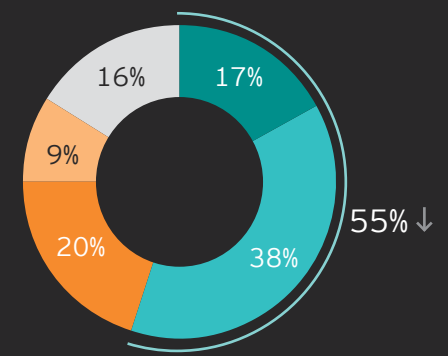
Πολιτικές για τη βιώσιμη ανάπτυξη και την κλιματική αλλαγή



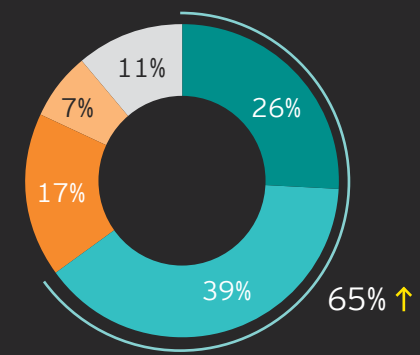
Η εσωτερική αγορά της Ελλάδας



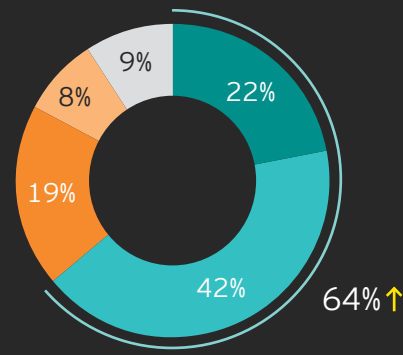
Κόστος εργασίας



Σταθερό πολιτικό & κοινωνικό περιβάλλον

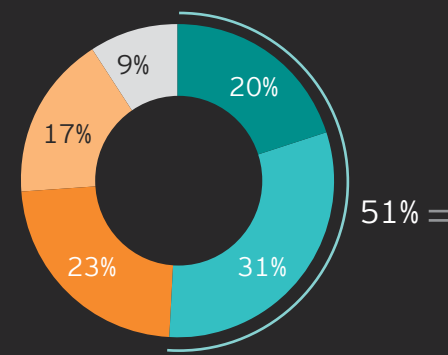


Υποδομές μεταφορών και logistics

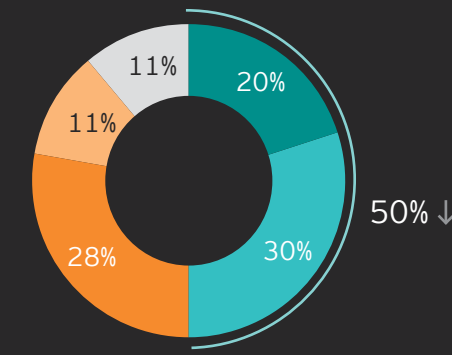


- Πολύ ελκυστική
- Αρκετά ελκυστική
- Λίγο ελκυστική
- Καθόλου ελκυστική
- Δεν έχω άποψη

Πιθανότητες αύξησης της παραγωγικότητας της επιχείρησής μου στην Ελλάδα



Επιχειρηματική κουλτούρα, κουλτούρα start up



- Πολύ ελκυστική
- Αρκετά ελκυστική
- Λίγο ελκυστική
- Καθόλου ελκυστική
- Δεν έχω άποψη

Το κόστος εργασίας αναγνωρίζεται, μεν, ως στοιχείο ελκυστικότητας από το 55% των συμμετεχόντων, αλλά έχει ελαφρώς χειρότερη επίδοση σε σχέση με πέρσι, με μία μικρή μείωση πέντε ποσοστιαίων μονάδων, η οποία, όμως, είναι αισθητά χειρότερη από της Πορτογαλίας (72%). Η κατηγορία των ικανοποιητικών επιδόσεων ολοκληρώνεται με το κριτήριο της δυνατότητας βελτίωσης της παραγωγικότητας μιας επιχείρησης στην Ελλάδα (51%), στα ίδια ακριβώς επίπεδα με πέρσι, καθώς και την ύπαρξη επιχειρηματικής και start up κουλτούρας (50%), ένα σημαντικό κριτήριο που αντανακλά την έντονη κινητικότητα που καταγράφεται μεταξύ των νεοφυών επιχειρήσεων στην Ελλάδα⁴⁸.

«Κάτω από τη βάση»

Οι θετικές γνώμες ως προς την ευελιξία της εργατικής νομοθεσίας, μειώθηκαν οριακά από το 46% στο 45% και είναι ανησυχητικά χαμηλές (54%) και μεταξύ των επιχειρήσεων που λειτουργούν ήδη στην Ελλάδα. Σε μια εποχή κατά την οποία νέες μορφές εργασίας κερδίζουν έδαφος σε όλον τον κόσμο, ιδιαίτερα μετά την κρίση του κορωνοϊού,

η επενδυτική κοινότητα φαίνεται να κρίνει ότι η χώρα μας δεν παρακολουθεί τις παγκόσμιες εξελίξεις. Το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο για την τηλεργασία βασίζεται, κυρίως, σε νόμο του 2010 και πρέπει να υπάρξει επικαιροποίησή του με βάση τις πρόσφατες τεχνολογικές εξελίξεις, τις νέες συνθήκες που έχουν δημιουργηθεί και τις ανάγκες, τόσο των εργαζομένων, όσο και των επιχειρήσεων.

Αν και παραμένει κάτω από τη βάση, σαφώς βελτιωμένη είναι η αξιολόγηση για τις κρατικές ενισχύσεις, επιδοτήσεις και τα μέτρα στήριξης, τα οποία αναγνωρίζονται ως στοιχείο ελκυστικότητας της χώρας από το 45% των ερωτώμενων, έναντι μόλις 29% πέρσι. Η βελτίωση αυτή, πιθανόν, είναι συνέπεια της θετικής αξιολόγησης, μεταξύ άλλων, και των μέτρων στήριξης της οικονομίας που εξήγγειλε η κυβέρνηση μετά την κρίση του κορωνοϊού.

Οριακή βελτίωση παρατηρείται ως προς το δικαστικό, νομοθετικό και ρυθμιστικό περιβάλλον, με τις θετικές απόψεις να φθάνουν στο 45% από 41% πέρσι, μια επίδοση που παραμένει ανησυχητικά χαμηλή, σε ένα κριτήριο που έχει βαρύνουσα σημασία για την επιλογή επενδυτικού προορισμού.

Η διαθεσιμότητα και η ποιότητα έρευνας και ανάπτυξης (R&D), ένας ακόμη κρίσιμος παράγοντας στη σημερινή εποχή, συγκεντρώνει, επίσης, εξαιρετικά χαμηλό ποσοστό θετικών απόψεων (44%, όπως και πέρσι), σε μία εποχή που τα θέματα της καινοτομίας βρίσκονται πολύ υψηλά στην ατζέντα. Όπως αναλύεται διεξοδικά στο κεφάλαιο «Συμπεράσματα και προτάσεις», το πρόβλημα έγκειται λιγότερο στη διαθεσιμότητα R&D, καθώς τα ελληνικά πανεπιστήμια έχουν αξιόλογες επιδόσεις, και περισσότερο στη διασύνδεση των κέντρων έρευνας με την επιχειρηματικότητα.

Τομείς με αρνητικό ισοζύγιο

Το γραφειοκρατικό και διοικητικό περιβάλλον συγκεντρώνει μόλις 35% θετικές απόψεις, αυξημένες σε σχέση με το 2019 (27%), αλλά αισθητά λιγότερες από τις αρνητικές (53%). Πρόκειται για μια από τις μεγάλες και διαχρονικές πληγές της ελληνικής δημόσιας διοίκησης και ένα από τα σοβαρότερα εμπόδια που αντιμετωπίζουν καθημερινά ελληνικές και ξένες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα, συνεπώς είναι ένας από τους τομείς με τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης.

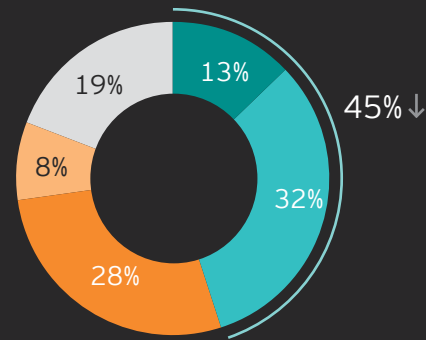
Στον τομέα της εταιρικής φορολογίας, υπάρχει σημαντική βελτίωση σε σχέση με την περσινή έρευνα, με τις θετικές κρίσεις να φθάνουν το 35% από 20% το 2019, εξακολουθούν, όμως, να υπερτερούν οι αρνητικές απόψεις (45%), ενώ ένα σχετικά υψηλό ποσοστό των ερωτώμενων (20%) δεν έχει άποψη. Οι επόμενες έρευνες θα κρίνουν κατά πόσον οι μειώσεις φόρων που εφαρμόστηκαν το 2019-2020 και αυτές που έχουν εξαγγελθεί για το επόμενο διάστημα, θα ανατρέψουν αυτήν την αρνητική εικόνα.

Στην τελευταία θέση της κατάταξης, βρίσκεται η πρόσβαση σε χρηματοδότηση και εγχώρια κεφάλαια (33% έναντι 29% πέρσι), γεγονός που δεν προκαλεί έκπληξη, με δεδομένα τα προβλήματα που εξακολουθεί να αντιμετωπίζει το ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Το 2020 θα φανεί κατά πόσον η κρίση του κορωνοϊού θα ανακόψει το φιλόδοξο πρόγραμμα τιτλοποιήσεων των μη εξυπηρετούμενων δανείων, που βρισκόταν σε εξέλιξη, για να μπορέσουν τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα να αναλάβουν ξανά τον ρόλο της παροχής ρευστότητας στις ελληνικές επιχειρήσεις.

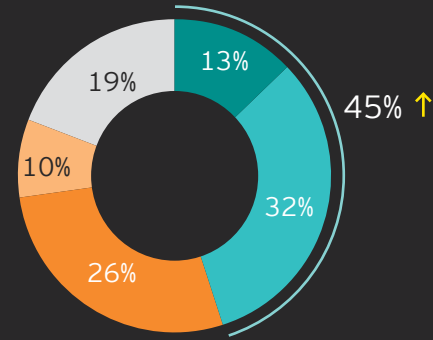
48. Η διατύπωση της ερώτησης πέρσι, ήταν ελαφρώς διαφορετική: «επιχειρηματική κουλτούρα και επιχειρηματικότητα», με θετικές απόψεις 57%

«Κάτω από τη βάση»

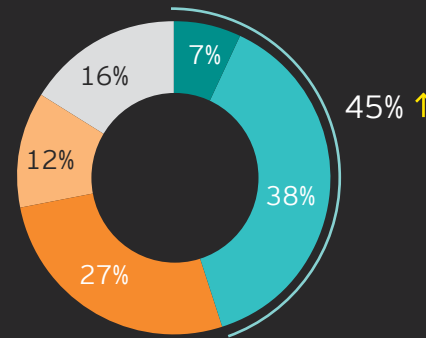
Ευελιξία της εργατικής νομοθεσίας



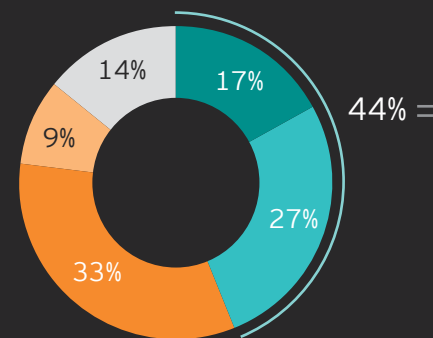
Βοήθεια, επιδοτήσεις και μέτρα στήριξης από τις δημόσιες αρχές



Δικαιοσύνη, νομικό και ρυθμιστικό περιβάλλον



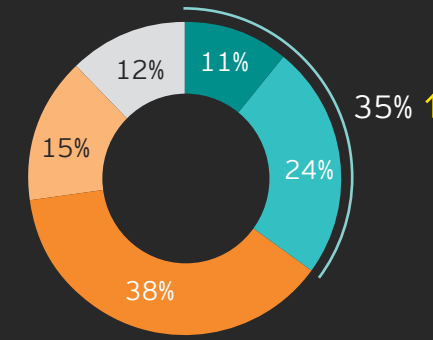
Διαθεσιμότητα και ποιότητα Έρευνας & Ανάπτυξης (R&D)



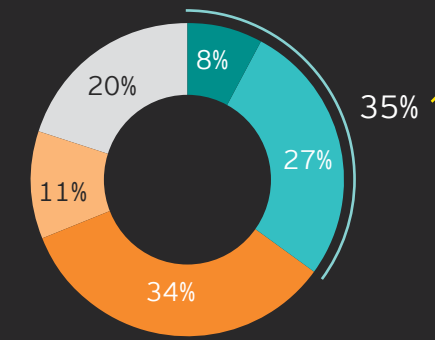
- Πολύ ελκυστική
- Αρκετά ελκυστική
- Λίγο ελκυστική
- Καθόλου ελκυστική
- Δεν έχω άποψη

Τομείς με αρνητικό ισοζύγιο

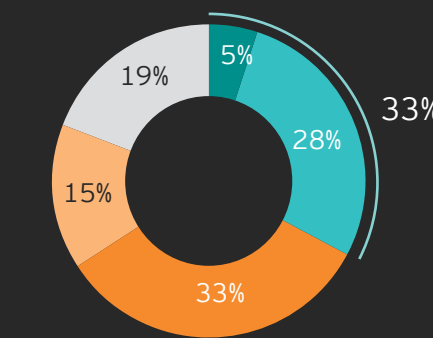
Θετικό γραφειοκρατικό & διοικητικό περιβάλλον



Φορολογία επιχειρήσεων



Πρόσβαση σε χρηματοδότηση και διαθεσιμότητα κεφαλαίων στην Ελλάδα επιχειρήσεων



- Πολύ ελκυστική
- Αρκετά ελκυστική
- Λίγο ελκυστική
- Καθόλου ελκυστική
- Δεν έχω άποψη

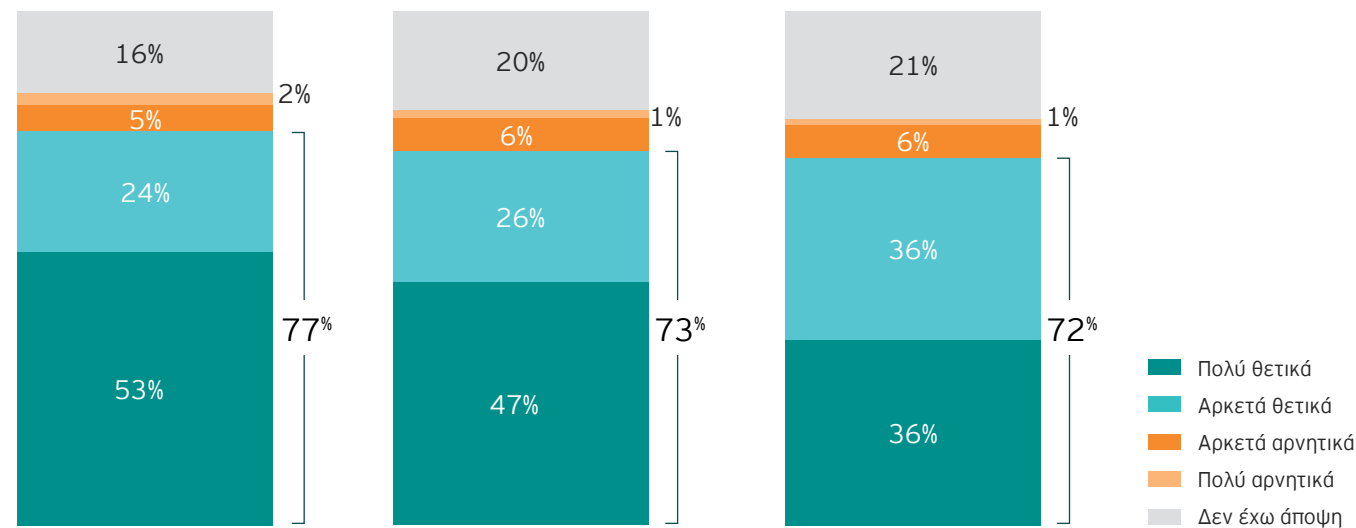
Ο χειρισμός της πανδημίας και η εικόνα της χώρας ως επενδυτικού προορισμού

Η έρευνα προσπάθησε να διερευνήσει τις αντιδράσεις των επενδυτών στις επιπτώσεις του COVID-19, σε σχέση με τη χώρα μας. Στο πλαίσιο αυτό, ζητήθηκαν οι απόψεις των συμμετεχόντων, σχετικά με τον χειρισμό της κρίσης από την πλευρά της Ελληνικής Πολιτείας. Οι απαντήσεις είναι σε υψηλά ποσοστά θετικές, καθώς τρεις στους τέσσερις συμμετέχοντες έκριναν επιτυχείς τους χειρισμούς της Ελλάδας, με αισθητά, όμως, χαμηλότερα ποσοστά μεταξύ των επιχειρήσεων που δεν έχουν επενδυτική παρουσία στη χώρα. Μόλις 7% τοποθετήθηκαν αρνητικά, ενώ 16-21% δε διατύπωσαν άποψη.

Η αντιμετώπιση της απειλής κατά της δημόσιας υγείας χαρακτηρίστηκε ως θετική από το 77% του δείγματος, με πάνω από τους μισούς ερωτώμενους να τη χαρακτηρίζουν «πολύ θετική». Σε αντίστοιχη ερώτηση για την ταχύτητα προώθησης της ψηφιοποίησης του Ελληνικού Δημοσίου ως αντίδραση στην κρίση, οι θετικές απόψεις έφθασαν το 73% και οι «πολύ θετικές» το 47%. Τέλος, τα μέτρα στήριξης της οικονομίας χαρακτηρίστηκαν θετικά από το 72% των ερωτώμενων και «πολύ θετικά» από το 36%. Ωστόσο, μεταξύ των εκπροσώπων επιχειρήσεων που δε δραστηριοποιούνται στη χώρα, οι θετικές απόψεις στα ερωτήματα αυτά είναι μειωμένες, στο 58%, 49% και 52% αντίστοιχα, ενώ το ποσοστό όσων δεν εξέφρασαν άποψη διαμορφώνεται μεταξύ 30% και 39%, γεγονός που αναδεικνύει και πάλι το έλλειμμα ενημέρωσης που υπάρχει μεταξύ των επενδυτών που δεν έχουν άμεση παρουσία στη χώρα.

Συγκεκριμένα, όσον αφορά τη διαχείριση της κρίσης του COVID-19, πώς θα αξιολογούσατε την επίδοση της Ελλάδας στις παρακάτω πτυχές;

Δείγμα: 203 ερωτηθέντες - 111 εγκατεστημένες στην Ελλάδα - 92 μη εγκατεστημένες στην Ελλάδα



Επιτυχία στη διαχείριση της δημόσιας υγειονομικής κρίσης

Ταχύτητα ψηφιοποίησης του ελληνικού κράτους, ως αντίδραση στην κρίση

Το βάρος των κυβερνητικών μέτρων στήριξης της οικονομίας και η επίδρασή τους



Άποψη



Νίκος Βέττας
Γενικός Διευθυντής
Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών
Ερευνών (ΙΟΒΕ)
Καθηγητής
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Πώς επηρέασαν την ανταγωνιστική θέση της χώρας διεθνώς, οι πρόσφατες εξελίξεις;

Το καινοφανές πρόβλημα "COVID-19" και τα μέτρα αντιμετώπισής του, προκαλούν ένα απευθείας πλήγμα στη ζήτηση και προσφορά παγκοσμίως. Για την ελληνική οικονομία, η ύφεση κατά την τρέχουσα χρονιά, θα είναι αναπόφευκτα βαθιά. Το πόσο γρήγορα και έντονα θα ακολουθήσει η ανάκαμψη, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το εξωτερικό περιβάλλον, αλλά και από τη δυναμική μεταρρυθμίσεων προς μια περισσότερο ανταγωνιστική δομή. Ο εισερχόμενος τουρισμός και οι μεταφορές θα έχουν τις μεγαλύτερες απώλειες φέτος, με τη διεθνή ζήτηση, ενδεχομένως, να μην ανακάμπτει πλήρως και μελλοντικά, όμως, η ανάγκη προσαρμογής με αναβάθμιση υποδομών και βελτίωση της ποιότητας, δημιουργεί επενδυτικές ευκαιρίες. Η κρίση έκανε εμφανή και την ανάγκη ενίσχυσης ενός δεύτερου πυλώνα, με κέντρο τη μεταποίηση και έμφαση στην καινοτομία. Η οικονομική πολιτική εγχωρίως, αλλά και στην Ευρώπη, φαίνεται να στρέφεται κατά προτεραιότητα στη βελτίωση των συνθηκών ανάπτυξης του τομέα και, σε συνδυασμό με τις ευκαιρίες από τις νέες ψηφιακές τεχνολογίες και την ανάγκη για στροφή σε περισσότερο φιλικές προς το περιβάλλον λύσεις, μπορεί να δημιουργήσει ένα νέο παραγωγικό τοπίο.

Με βάση αυτά, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να δηλώσουν αν η αντίδραση της χώρας στην πανδημία του κορωνοϊού, έχει επηρεάσει την άποψή τους για την Ελλάδα ως επενδυτικού προορισμού. Δύο στους πέντε ερωτώμενους (41%) απάντησαν ότι η άποψή τους για τη χώρα βελτιώθηκε, με το ποσοστό να φθάνει το 60% μεταξύ όσων δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα, έναντι 18% των υπολοίπων. 51% του δείγματος δήλωσαν ότι η άποψή τους δεν έχει επηρεασθεί, ενώ 4% ανέφεραν ότι έχουν τώρα χειρότερη άποψη, ποσοστό που, παραδόξως, φθάνει στο 6% μεταξύ όσων δραστηριοποιούνται στη χώρα. Η γενική εικόνα που προκύπτει από την ερώτηση αυτή, επιβεβαιώνει την

ορθότητα των κυβερνητικών επιλογών να τεθεί ως πρώτη προτεραιότητα η προστασία της δημόσιας υγείας, παρά το βραχυπρόθεσμο οικονομικό κόστος, καθώς οι επιλογές αυτές φαίνεται να επιβραβεύονται από την επενδυτική κοινότητα.

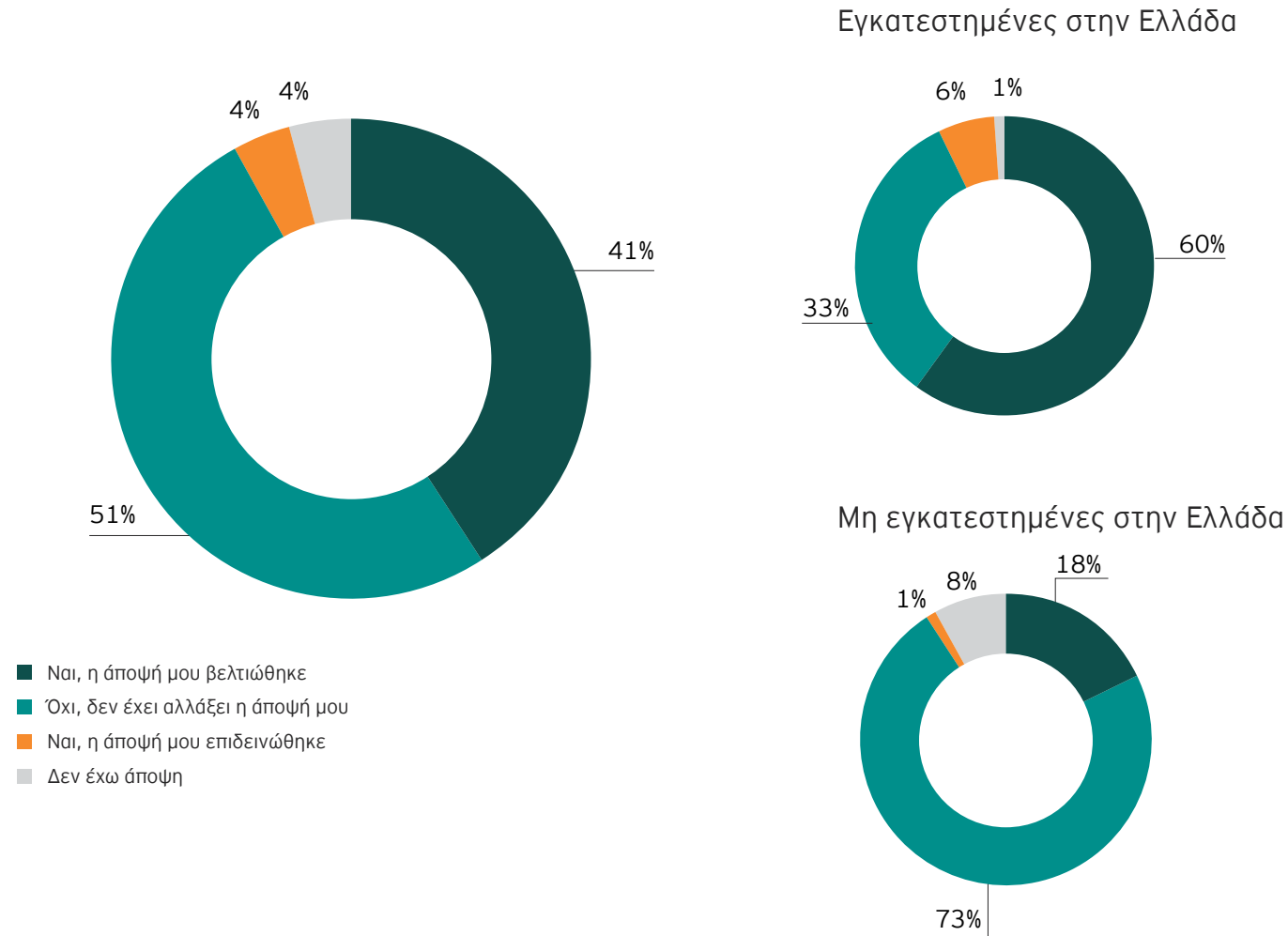
Το αυξημένο ποσοστό θετικών απαντήσεων μεταξύ των επιχειρήσεων που βρίσκονται στην Ελλάδα και έζησαν την εμπειρία της πανδημίας από πρώτο χέρι, επιβεβαιώνει την ανάγκη να ενταθεί η προσπάθεια πληρέστερης ενημέρωσης του συνόλου της επενδυτικής κοινότητας, με αφορμή και την επιτυχή διαχείριση της κρίσης.

Οι εκπρόσωποι των επιχειρήσεων που δήλωσαν ότι σχεδιάζουν να επενδύσουν στην Ελλάδα στη διάρκεια του επόμενου δωδεκάμηνου (28% του συνόλου), ρωτήθηκαν αν τα σχέδιά τους έχουν επηρεαστεί από την εκδήλωση του COVID-19. Ένας στους δυο ερωτώμενους (50%) δήλωσε ότι δεν υπάρχει κάποια αλλαγή στον σχεδιασμό του. Ένα σχετικά υψηλό ποσοστό (28%) ανέφεραν ότι έχουν παγώσει τα σχέδιά τους, ενώ 6% απάντησαν ότι τα ακύρωσαν.

Τέλος, από 2% ανέφεραν ότι σκοπεύουν να προχωρήσουν σε σημαντική (μεγαλύτερη του 20%) ή περιορισμένη (μικρότερη του 20%) μείωση της σχεδιαζόμενης επένδυσης. Οι απαντήσεις αυτές, ευθυγραμμίζονται με αντίστοιχα ευρήματα της πανευρωπαϊκής έρευνας σε παρόμοιες ερωτήσεις. Τα όποια συμπεράσματα όμως, θα πρέπει, να εκληφθούν ως προσωρινά, καθώς η κρίση βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη.

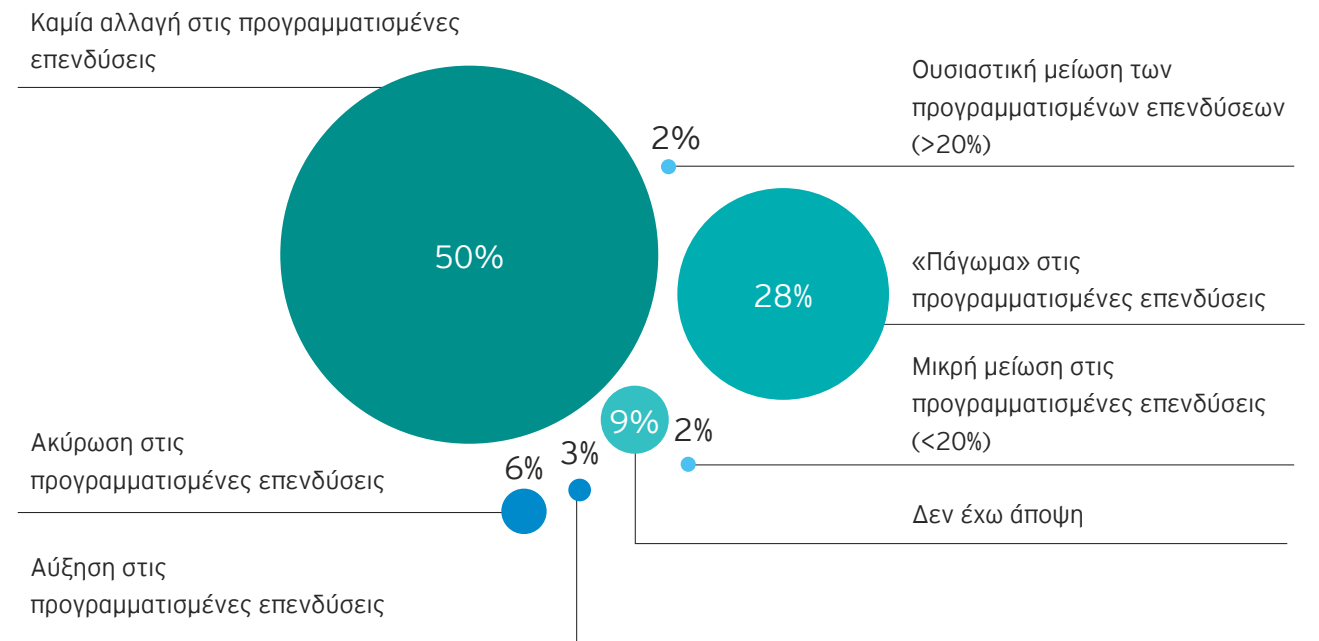
Έχει επηρεάσει την άποψή σας για την ελκυστικότητα της Ελλάδας ως επενδυτικού προορισμού, η διαχείριση της κρίσης του COVID-19;

Δείγμα: 203 ερωτηθέντες - 111 εγκατεστημένες στην Ελλάδα - 92 μη εγκατεστημένες στην Ελλάδα



Έχετε αλλάξει τα επενδυτικά σας σχέδια στην Ελλάδα, ως αποτέλεσμα της πανδημίας του COVID-19;

Δείγμα: 57 ερωτηθέντες που σχεδιάζουν να επενδύσουν τον επόμενο χρόνο στην Ελλάδα



Οι αλλαγές στις αλυσίδες εφοδιασμού

Μεγάλο μέρος της συζήτησης για τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις του COVID-19 στην οικονομία, επικεντρώνεται στις αλλαγές που θα επιφέρει στις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού. Ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες στην έρευνα, με μια ερώτηση πολλαπλών επιλογών, να αναφέρουν πώς θα επηρεάσει η πανδημία την εφοδιαστική αλυσίδα της επιχείρησής τους. Είναι χαρακτηριστικό ότι μία στις δύο επιχειρήσεις εμφανίζεται αποφασισμένη να προχωρήσει σε κάποια μορφή αλλαγής στην εφοδιαστική αλυσίδα, μετά την εμπειρία της πανδημίας.

Δυο απαντήσεις ξεχωρίζουν: 21% των ερωτώμενων ανέφεραν ότι σκοπεύουν να μειώσουν την εξάρτηση της επιχείρησής τους από μια μοναδική ή κυρίαρχη χώρα εφοδιασμού, ενώ 20% απάντησαν ότι θα ενισχύσουν την παραγωγική

παρουσία της εταιρείας τους στην Ελλάδα. Η απάντηση βρίσκεται στο ίδιο μήκος κύματος με τα ευρήματα της ευρωπαϊκής έρευνας, σύμφωνα με την οποία, 37% των ερωτώμενων σκοπεύουν να ενισχύσουν την παραγωγική παρουσία τους στην Ευρώπη, ενώ σε άλλη ερώτηση της ευρωπαϊκής έρευνας, σχετικά με τις αναδυόμενες τάσεις μετά την πανδημία, 21% των ερωτώμενων προβλέπουν τάση επιστροφής των πηγών εφοδιασμού στις χώρες προορισμού ή κοντά σε αυτές (nearshoring ή reshoring). Η στροφή αυτή, ενδέχεται να εξηγεί, εν μέρει, και την αυξημένη συμμετοχή της βιομηχανίας μεταξύ των τομέων στους οποίους σχεδιάζουν να επενδύσουν οι επιχειρήσεις του δείγματος στην Ελλάδα. Στον βαθμό που η τάση αυτή επιβεβαιωθεί στο μέλλον, αποτελεί, χωρίς αμφιβολία, μια σημαντική ευκαιρία για τη χώρα, η οποία δεν πρέπει να μείνει ανεκμετάλλευτη.

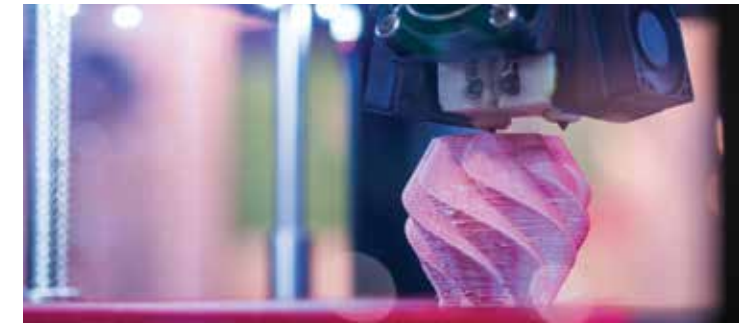
Πώς θα αλλάξετε το μοντέλο της εφοδιαστικής αλυσίδας σας, ως απάντηση στον COVID-19;

Δείγμα: 203 ερωτηθέντες - ερώτηση πολλαπλών επιλογών



Τομείς που επιδέχονται βελτίωσης

Η έρευνα κατέγραψε, επίσης, τις απόψεις της επενδυτικής κοινότητας ως προς τους τομείς όπου θα πρέπει να εστιάσει η χώρα για να βελτιώσει την ελκυστικότητά της ως επενδυτικός προορισμός και, κατ' επέκταση, την ανταγωνιστική της θέση στην παγκόσμια οικονομία. Οι απαντήσεις αναδεικνύουν ορισμένες σταθερές προτεραιότητες, που παραμένουν στην ατζέντα των επενδυτών, αλλά και σημαντικές ανακατατάξεις.



Κατά την άποψή σας, πού θα έπρεπε να εστιάσει τις προσπάθειές της η Ελλάδα για να διατηρήσει την ανταγωνιστική της θέση στην παγκόσμια οικονομία;

Δείγμα: 203 ερωτηθέντες - 111 εγκατεστημένες στην Ελλάδα - 92 μη εγκατεστημένες στην Ελλάδα

	2019	Αποτελέσματα από:			
		Γαλλία	Πορτογαλία	Βέλγιο	
Υποστήριξη κλάδων υψηλής τεχνολογίας και καινοτομίας (καθαρή τεχνολογία, ...)	38% ↑	25%	41%	35%	36%
Μείωση της φορολογίας	36% ↓	49%	28%	33%	36%
Βελτίωση του νομικού συστήματος	33%	Νέο			
Βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος και των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού	31%	32%	31%	35%	40%
Επενδύσεις σε υποδομές και έργα αστικής ανάπτυξης	27% ↑	19%	14%	18%	16%
Ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων	22%	24%	31%	27%	23%
Βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων και της προστιθέμενης αξίας των υπηρεσιών	20%	14%	17%	21%	13%
Μείωση του κόστους εργασίας	15% ↓	19%	25%	13%	25%
Ενθάρρυνση πολιτικών για το περιβάλλον	11%	12%	19%	23%	15%
Διευκόλυνση της πρόσβασης σε χρηματοδότηση	10% ↓	18%	6%	12%	8%
Ευθυγράμμιση του ρυθμιστικού πλαισίου με τις ραγδαίες τεχνολογικές και άλλες εξελίξεις	10%	10%	12%	9%	17%
Στήριξη προβληματικών κλάδων	9%	11%	10%	12%	8%
Χαλάρωση των κανόνων του ανταγωνισμού	3%	7%	14%	5%	10%
Άλλο	1%	-	-	-	-
Πουθενά	1%	-	-	-	-
Δεν έχω άποψη	3%	1%	3%	3%	3%

Στην πρώτη θέση, με ποσοστό 38%, βρίσκεται η ανάγκη υποστήριξης κλάδων υψηλής τεχνολογίας και καινοτομίας, όπως οι καθαρές τεχνολογίες, η πληροφορική, τα logistics, οι βιοεπιστήμες, τα έξυπνα ηλεκτρικά δίκτυα, κ.λπ. Η προτεραιότητα αυτή, κατατασσόταν στην τρίτη θέση πέρσι, με μόλις 25% και ευθυγραμμίζεται πλέον με τα ευρήματα άλλων χωρών, όπως η Γαλλία (41%), η Πορτογαλία (35%) και το Βέλγιο (36%). Η ερμηνεία αυτής της εξέλιξης βρίσκεται πιθανότατα στο ότι η επενδυτική κοινότητα αρχίζει σταδιακά να αντιμετωπίζει την Ελλάδα ως χώρα όπου μπορεί να προχωρήσει σε ανάλογες επενδύσεις με υψηλό περιεχόμενο τεχνολογίας και καινοτομίας, πράγμα που δε συνέβαινε τα τελευταία χρόνια. Το εύρημα αυτό ενισχύεται και από τη μεταβολή στο προφίλ των επενδύσεων που σχεδιάζουν οι επενδυτές, όπως καταγράφεται στην έρευνα (σελ 59). Αποτελεί μια εξαιρετικά θετική εξέλιξη, αλλά σηματοδοτεί και την ανάγκη να κινηθεί η χώρα με ταχύτερους ρυθμούς σε αυτήν την κατεύθυνση. Αξίζει να σημειωθεί, πάντως, ότι το ποσοστό όσων προκρίνουν την υποστήριξη της υψηλής τεχνολογίας ως βασική προτεραιότητα, είναι υψηλότερο μεταξύ όσων δε δραστηριοποιούνται σήμερα στην Ελλάδα (46%), έναντι όσων έχουν ήδη παρουσία (32%).

Η στήριξη των κλάδων υψηλής τεχνολογίας και καινοτομίας, αναδεικνύεται σε κορυφαία προτεραιότητα

Στη δεύτερη θέση, αλλά με σημαντικά μειωμένο ποσοστό (36% από 49% πέρσι), βρίσκεται το αίτημα της μείωσης της φορολογίας. Η μείωση της βαρύτητας αυτού του ζητήματος (που πέρσι ήταν με διαφορά στην πρώτη θέση) αντανακλά, σε μεγάλο βαθμό, τον αντίκτυπο της μείωσης αρκετών φορολογικών συντελεστών που έχει ήδη υλοποιηθεί ή εξαγγελθεί. Έτσι, το ποσοστό όσων ζητούν μείωση του φορολογικού βάρους βρίσκεται πλέον πιο κοντά στα επίπεδα των άλλων ευρωπαϊκών χωρών - Γαλλία (28%), Πορτογαλία (33%) και Βέλγιο (36%) - ενώ πέρσι τα ξεπερνούσε σημαντικά.

Στην τρίτη θέση βρίσκεται μια νέα κατηγορία που προστέθηκε φέτος στην έρευνα, η βελτίωση του νομικού συστήματος, την οποία επιλέγουν ως προτεραιότητα ένας στους τρεις ερωτώμενους (33%). Το ζήτημα αυτό, και ειδικότερα η ταχύτητα απονομής της δικαιοσύνης, είναι κεφαλαιώδους σημασίας, όπως αναπτύσσεται αναλυτικά και στο κεφάλαιο «Συμπεράσματα και προτάσεις».

Ακολουθεί, στην τέταρτη θέση της κατάταξης, με 31% (από τη δεύτερη θέση, αλλά με οριακά χαμηλότερο ποσοστό, σε σχέση με 32% πέρσι) η βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος και των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού. Το ζήτημα αυτό, με προφανή σημασία για την προσέλκυση επενδύσεων, συγκεντρώνει αντίστοιχα ποσοστά και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Γαλλία (31%), η Πορτογαλία (35%) και το Βέλγιο, όπου προκρίνεται ως κορυφαία προτεραιότητα με 40%. Το γεγονός ότι συγκεντρώνει χαμηλότερο ποσοστό μεταξύ των επιχειρήσεων με παρουσία στην Ελλάδα (25%) έναντι των υπολοίπων (39%), ενδεχομένως υποδηλώνει ότι οι επιχειρήσεις που έχουν εμπειρία στη χώρα, έχουν καλύτερη εικόνα για το επίπεδο του ανθρώπινου δυναμικού. Πρόκειται για ένα ζήτημα εξαιρετικής σημασίας, καθώς ο αυξανόμενος ρόλος της τεχνολογίας καθιστά τις δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού, βασικό ζητούμενο για τις επιχειρήσεις. Επιπλέον, το φαινόμενο του brain drain έχει στερήσει τα τελευταία χρόνια από τη χώρα έναν μεγάλο αριθμό αξίων επιστημόνων, προσθέτοντας στις ελλείψεις που ήδη υπήρχαν.

Στην πέμπτη θέση, με σημαντική άνοδο από πέρσι (27% από 19%), βρίσκεται η αναβάθμιση σημαντικών υποδομών και οι επενδύσεις σε έργα αστικής ανάπτυξης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η κατασκευή έργων διασύνδεσης του λιμανιού του Πειραιά με τα οδικά δίκτυα, που σήμερα υστερεί σημαντικά.

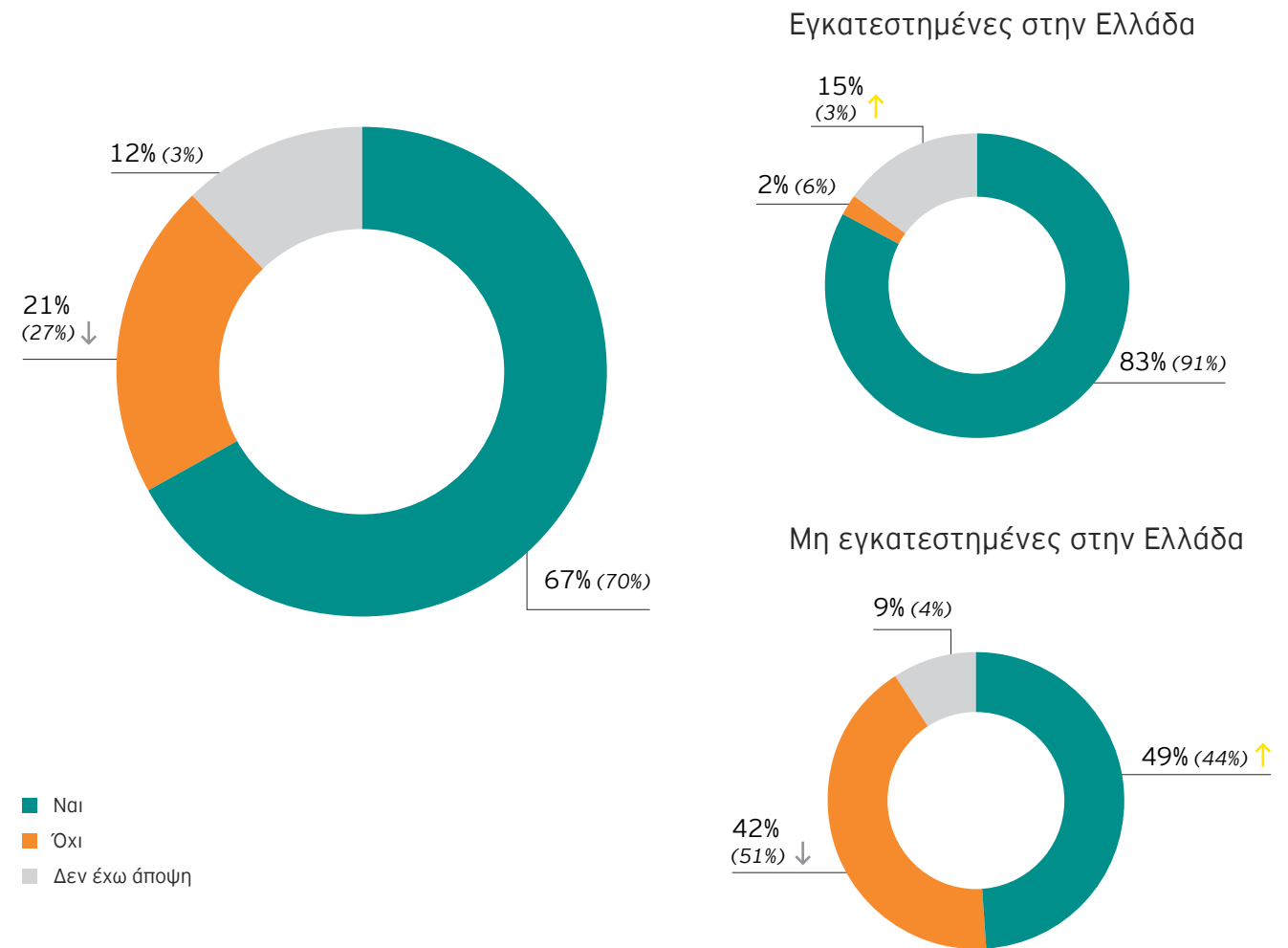
Άλλες βασικές προτεραιότητες αναδεικνύονται και φέτος η υποστήριξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (22%), η βελτίωση της ποιότητας των ελληνικών προϊόντων και της προστιθέμενης αξίας των υπηρεσιών (20% από 14% πέρσι), η μείωση του μισθολογικού κόστους (15% από 19% πέρσι) και η ενθάρρυνση περιβαλλοντικών πολιτικών (11%). Η διευκόλυνση της πρόσβασης σε χρηματοδότηση συγκέντρωσε φέτος 10%, έναντι 18% το 2019, αντανακλώντας, ενδεχομένως, τη σταδιακή βελτίωση της υγείας του χρηματοπιστωτικού τομέα στη χώρα.

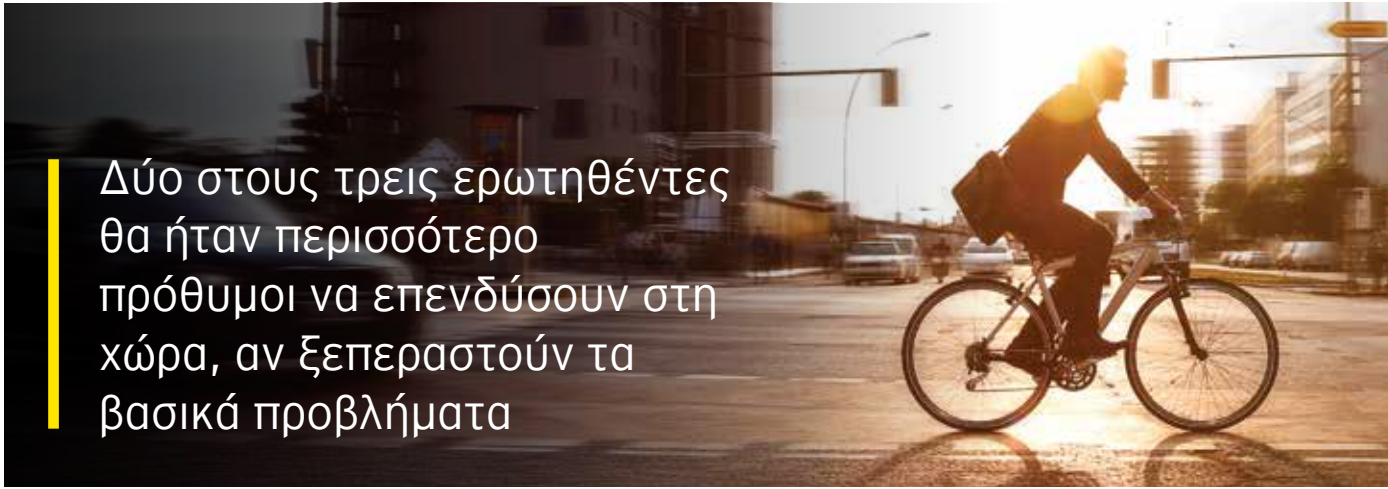
Και αν αντιμετωπιστούν αυτά τα προβλήματα;

Οι εκπρόσωποι της επενδυτικής κοινότητας ρωτήθηκαν, επίσης, αν θα ήταν περισσότερο πρόθυμοι να επενδύσουν στη χώρα, σε περίπτωση που ξεπεράσει τα προαναφερθέντα προβλήματα. Δυο στους τρεις ερωτώμενους (67%) απάντησαν θετικά, ποσοστό οριακά χαμηλότερο από πέρσι (70%), ενώ 21% τοποθετήθηκαν αρνητικά (μειωμένο από το 27% του 2019) και 12% δεν απάντησαν.

Αν η Ελλάδα ξεπεράσει τα προαναφερθέντα προβλήματα, θα ήσασταν περισσότερο πρόθυμος/η να επενδύσετε στη χώρα ή να προχωρήσετε σε περαιτέρω επενδύσεις στη χώρα;

Δείγμα: 203 ερωτηθέντες - 111 εγκατεστημένες στην Ελλάδα - 92 μη εγκατεστημένες στην Ελλάδα





Δύο στους τρεις ερωτηθέντες θα ήταν περισσότερο πρόθυμοι να επενδύσουν στη χώρα, αν ξεπεραστούν τα βασικά προβλήματα

Το εύρημα φαίνεται να επιβεβαιώνει ότι ένα πρόγραμμα στοχευμένων μεταρρυθμίσεων σε κρίσιμους τομείς της οικονομίας και της ευρύτερης δημόσιας διοίκησης, στη βάση των προτεραιοτήτων που αναδεικνύει η έρευνα, θα λειτουργήσει καταλυτικά για την προσέλκυση επενδύσεων. Ειδικότερα, για όσους έχουν ήδη επενδύσει στη χώρα, οι οποίοι απαντούν θετικά σε ποσοστό 83%, αυτό θα οδηγούσε, με σημαντική βεβαιότητα, σε αύξηση των επενδύσεων (quick wins).

Ωστόσο, πρέπει να τονιστεί ότι και μεταξύ εκείνων που δεν έχουν παρουσία στη χώρα μας, το ποσοστό όσων θα ήταν πρόθυμοι να επενδύσουν, αυξήθηκε, από 44% πέρσι, σε ένα, όχι ευκαταφρόνητο, 49%, ενώ οι αρνητικές απαντήσεις μειώθηκαν, από 51% σε 42%. Αυτό είναι ένα ενθαρρυντικό εύρημα, το οποίο καταδεικνύει ότι κάποιες εταιρείες που δεν έχουν ήδη δραστηριότητα στην Ελλάδα, θα ήταν διατεθειμένες, υπό προϋποθέσεις, να την εντάξουν στον επενδυτικό σχεδιασμό τους.

Γιατί δε θα ήσασταν περισσότερο πρόθυμος/η να επενδύσετε στην Ελλάδα ή να προχωρήσετε σε περαιτέρω επενδύσεις στην Ελλάδα, εάν η χώρα ξεπεράσει τα παραπάνω προβλήματα;

Δείγμα: 42 επιχειρήσεις που απάντησαν «όχι» στην προηγούμενη ερώτηση



Στη συνέχεια, ζητήθηκε από το 21% του δείγματος που απάντησε αρνητικά, να διευκρινίσει τους λόγους για τους οποίους δε θα εξέταζαν το ενδεχόμενο επένδυσης στην Ελλάδα, παρά την ενδεχόμενη επίλυση των βασικών προβλημάτων.

Δυο εξηγήσεις αντιπροσωπεύουν το 72% των απαντήσεων: ένας στους δυο ερωτώμενους (49%) δήλωσαν ότι δεν τους ενδιαφέρει η ελληνική αγορά, προφανώς λόγω του μικρού της μεγέθους και του σχετικά χαμηλού ΑΕΠ, ενώ ένας στους τέσσερις (23%) ανέφεραν ότι δε θεωρούν την Ελλάδα ως την καταλληλότερη πύλη προς άλλες ευρωπαϊκές αγορές. Τέλος, μικρότερα ποσοστά των ερωτώμενων έδωσαν περισσότερο υποκειμενικές απαντήσεις, όπως οικονομικοί λόγοι (16%), η προσωπικότητα-χαρακτήρας των Ελλήνων (8%) και η πολιτική αστάθεια (4%).

Συνδυαστικά, οι απαντήσεις στις τελευταίες δύο ερωτήσεις αναδεικνύουν την ανάγκη μιας πιο επιθετικής εκστρατείας ενημέρωσης του επενδυτικού κοινού, με έμφαση σε όσους δεν έχουν μέχρι σήμερα επενδυτική παρουσία στη χώρα.

Άποψη

Άδωνις Γεωργιάδης
Υπουργός Ανάπτυξης και Επενδύσεων



Ποιο θεωρείτε ότι είναι το σημαντικότερο αντικίνητρο για επενδύσεις στην Ελλάδα σήμερα και πώς σκοπεύετε να το διορθώσετε;

Η δημοσιοποίηση της EY Attractiveness Survey Greece 2020, συμπίπτει με τη συμπλήρωση του πρώτου χρόνου της Κυβέρνησης του Κυριάκου Μητσοτάκη, που από την πρώτη στιγμή έχει θέσει την Ελλάδα σε τροχιά ριζικών αλλαγών προκειμένου να καταστεί μία από τις πλέον φιλικές στην επιχειρηματικότητα και τις επενδύσεις χώρες του πλανήτη.

Όταν αναλάβαμε τη διακυβέρνηση, υπήρχαν όντως σημαντικά αντικίνητρα ώστε το επενδυτικό ενδιαφέρον για την Ελλάδα να μετουσιωθεί σε πράξεις. Είναι χαρακτηριστικό ότι το 2018 οι επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα αντιπροσώπευαν μόλις το 11,1% του ΑΕΠ έναντι 20,4% του μέσου όρου στην Ε.Ε., ενώ πέρσι η χώρα μας κατετάγη στην 72^η θέση στον δείκτη επιχειρηματικού περιβάλλοντος (doing business) της World Bank.

Αυτούς τους 12 μήνες έχουμε κάνει σημαντικά βήματα, αν όχι άλματα, στην κατεύθυνση προσέλκυσης επενδύσεων και βελτίωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Ενδεικτικά αναφέρω ότι στρατηγική επένδυση αδειοδοτήθηκε σε μόλις 15 ημέρες από την υποβολή του φακέλου - χρονικό διάστημα παραπλήσιο αυτού που απαιτείται και σε άλλες προηγμένες οικονομικά χώρες.

Παράλληλα, ξεκόλλησαν και άρχισαν να υλοποιούνται οι πολύ μεγάλες επενδύσεις που παρέμειναν στα συρτάρια για πολλά χρόνια, με εμβληματική φυσικά αυτή στο Ελληνικό, που αποτελεί το μεγαλύτερο έργο αστικής ανάπλασης στη Μεσόγειο. Οι επενδύσεις αυτές, πέραν της προφανούς σημασίας για την ελληνική οικονομία και την απασχόληση, αποτελούν κι ένα ισχυρό μήνυμα προς την διεθνή επενδυτική κοινότητα ότι εννοούμε απολύτως όσα λέμε. Το ίδιο μήνυμα εκπέμπουμε με τις 400 επενδύσεις και έργα ΣΔΙΤ, συνολικού ύψους 5 δις ευρώ, που προωθήσαμε αυτόν τον χρόνο.

Αναμφίβολα, η πρωτοφανής πανδημία του COVID-19 ρίχνει βαριά τη σκιά της και στην Ελλάδα με το 2020 να εξελίσσεται σε μια δύσκολη χρονιά. Ωστόσο, ο, κατά κοινή ομολογία, υποδειγματικός τρόπος με τον οποίο η Κυβέρνηση του Κυριάκου Μητσοτάκη διαχειρίστηκε την πανδημία σε υγειονομικό επίπεδο, είναι βέβαιο ότι θα έχει θετικές επιπτώσεις και στην οικονομία.

Είναι χαρακτηριστικό ότι στην καραντίνα όχι μόνο δεν ακυρώθηκε ούτε μία επένδυση, αλλά πολλοί επιχειρηματίες έδειξαν ενδιαφέρον να επιταχύνουν τον ρυθμό υλοποίησης των επενδυτικών τους σχεδίων, ενώ πλέον η επίδοση κάθε χώρας στη διαχείριση του COVID-19 αναδεικνύεται σε βασικό κριτήριο των αποφάσεων των επενδυτών.

Με συγκριτικά πλεονεκτήματα το rebranding που πέτυχε η Ελλάδα διεθνώς ως χώρα ασφαλούς, σοβαρής και αξιόπιστης, την πολιτική σταθερότητα και την τολμηρή μεταρρυθμιστική ατζέντα, προχωρούμε σε περαιτέρω βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος με αιχμή την επιτάχυνση απονομής της δικαιοσύνης, αύξηση του προϋπολογισμού του Αναπτυξιακού Νόμου, έμφαση στις ιδιωτικοποιήσεις, τις Συμπράξεις Δημόσιου - Ιδιωτικού Τομέα και τις στρατηγικές επενδύσεις και φυσικά τη βέλτιστη αξιοποίηση του καινούργιου «διπλού» αναπτυξιακού προγράμματος, προκειμένου να καλύψουμε το επενδυτικό κενό.

Το μήνυμά μας είναι ξεκάθαρο προς τους ενδιαφερόμενους επενδυτές και επιχειρηματίες: είμαστε θετικά διακείμενοι σε επιχειρηματικές δράσεις. Εννοούμε απολύτως όσα λέμε. Σεβόμαστε τα χρήματα και τον χρόνο σας και θα παράγουμε αποτελέσματα.

5 Συμπεράσματα και προτάσεις

Η φετινή έκδοση της έρευνας επιβεβαιώνει τη σημαντική μεταστροφή του επενδυτικού κλίματος υπέρ της Ελλάδας, που είχε διαπιστώσει και η έρευνα του 2019, επισφραγίζοντας την οριστική έξοδο της χώρας από την οικονομική, κοινωνική και πολιτική αβεβαιότητα που κυριάρχησε για μια δεκαετία. Η επενδυτική κοινότητα έχει επαναποθετήσει την Ελλάδα στο στόχαστρο και εξετάζει επενδυτικά σχέδια, αναμένοντας, όμως, και βελτιωτικές κινήσεις σε μια σειρά από μέτωπα. Η κρίση του κορωνοϊού οδηγεί, όπως και για την υπόλοιπη Ευρώπη, σε μια εύλογη στάση αναμονής από την πλευρά των επενδυτών, και πιθανότατα στην αναβολή ή και τη ματαίωση επενδυτικών έργων, σε κάποιον βαθμό. Δημιουργεί, όμως, και νέα δεδομένα, τα οποία πρέπει να κατανοήσουμε για να μπορέσουμε να προσαρμοστούμε σε αυτά.

Η πανδημία είχε καταστροφικές επιπτώσεις στη ζωή μας, αλλά και στην παγκόσμια οικονομία. Ανέτρεψε πρακτικές δεκαετιών ως προς τις μετακινήσεις ανθρώπων και εμπορευμάτων, αλλά και τις ροές των κεφαλαίων. Συγχρόνως, φαίνεται να ενισχύει ορισμένες προϋπάρχουσες τάσεις, όπως η ενσωμάτωση της ψηφιακής τεχνολογίας σε όλες τις οικονομικές δραστηριότητες, η στροφή προς την κυκλική οικονομία και τις καθαρές μορφές ενέργειας και η αμφισβήτηση της παγκοσμιοποίησης.

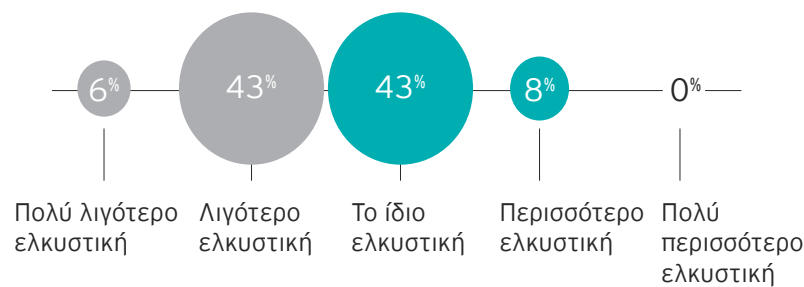
Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας, η επενδυτική κοινότητα φαίνεται να αναγνωρίζει ότι η Ελλάδα έχει κάνει βήματα στην κατεύθυνση της διαμόρφωσης μιας στρατηγικής βελτίωσης της ελκυστικότητας της χώρας ως επενδυτικού

προορισμού. Ωστόσο, η Ελλάδα οφείλει να ενισχύσει αυτήν τη στρατηγική και να την προσαρμόσει στα δεδομένα της μετά-κορωνοϊό εποχής, για να αντιμετωπίσει, αφενός, τις χρόνιες παθολογίες της ελληνικής οικονομίας και, αφετέρου, τις νέες προκλήσεις που δημιουργούνται. Η στρατηγική αυτή θα πρέπει να μεταφραστεί σε ένα αναλυτικό σχέδιο δράσης, κάθε στοιχείο του οποίου θα πρέπει να υπηρετεί τους δύο αυτούς στόχους.

Η κρίση του κορωνοϊού μπορεί να ωθήσει τη χώρα να γυρίσει σελίδα, καθώς έχει κινητοποιήσει την Πολιτεία και τις επιχειρήσεις, επιταχύνοντας ήδη ειλημμένες πρωτοβουλίες και θα δημιουργήσει, συγχρόνως, νέες ευκαιρίες σε τομείς όπου η Ελλάδα ενδέχεται να διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα.

Η προσπάθεια, όμως, για τη βελτίωση και ενίσχυση της θέσης της Ελλάδας στον παγκόσμιο επενδυτικό χάρτη, θα εξαρτηθεί και από την πορεία των ΑΞΕ στην Ευρώπη, ενώ δεν είναι ακόμη σαφές αν η πανδημία θα ενισχύσει ή θα αποδυναμώσει τη θέση της Ευρώπης στον παγκόσμιο ανταγωνισμό για την προσέλκυση επενδύσεων. Οι απόψεις όσων συμμετείχαν στην πανευρωπαϊκή έρευνα διχάζονται, με το μεγαλύτερο μερίδιο των ερωτώμενων να υιοθετεί την πιο απαισιόδοξη προσέγγιση: ενώ 43% δηλώνουν ότι η ελκυστικότητα της Ευρώπης δε θα επηρεαστεί, σχεδόν ένας στους δυο (49%) εκτιμά ότι θα καταστεί λιγότερο ελκυστική και μόνο 8% βλέπουν τη θέση της Ευρώπης να ενισχύεται. Καθώς η κρίση βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη, είναι νωρίς για να εξαχθούν τελικά συμπεράσματα.

Θα είναι η Ευρώπη λιγότερο ή περισσότερο ελκυστική στη μετά-COVID εποχή;



Πηγή: EY Flash Survey, Μάιος 2020 (σύνολο ερωτηθέντων: 113)

Το βέβαιο είναι ότι οι επενδύσεις μπορούν να αποτελέσουν την ατμομηχανή της επανεκκίνησης της ευρωπαϊκής οικονομίας και, κατά συνέπεια, ο ανταγωνισμός για την προσέλκυση επενδύσεων θα ενταθεί, καθιστώντας επιτακτική την ανάγκη να διατηρήσει η χώρα τη δυναμική που έχει αναπτύξει τα τελευταία χρόνια και να ενισχύσει περαιτέρω την ελκυστικότητά της, έναντι, τόσο των άλλων ευρωπαϊκών χωρών, όσο και των αναδυόμενων εναλλακτικών προορισμών.

Στην έρευνα του 2019, είχαμε διατυπώσει την ανάγκη της δραστηρικής αλλαγής της εικόνας της χώρας και ενός νέου αφηγήματος, ενός ουσιαστικού “restart”, για να αρθούν οι πολλαπλές επιφυλάξεις της επενδυτικής κοινότητας. Σήμερα, μπορούμε να πούμε ότι το “restart” έχει δρομολογηθεί, και το νέο αφήγημα έχει αρχίσει να σκιαγραφείται σε αδρές γραμμές. Απομένουν, ωστόσο, σημαντικά βήματα και περαιτέρω εμβάθυνση των πρωτοβουλιών.

Η περσινή έρευνα είχε αναδείξει ως πρώτη προτεραιότητα τη μείωση της φορολογίας, με έναν στους δυο επενδυτές (49%) να θεωρεί ότι η Ελλάδα θα πρέπει να εστιάσει τις προσπάθειές της σε αυτό το ζήτημα. Με το δεδομένο αυτό, η αναμόρφωση του φορολογικού περιβάλλοντος ήταν στην πρώτη θέση μεταξύ των προτάσεων που υποβάλαμε. Στη φετινή έρευνα, η μείωση της φορολογίας βρίσκεται στη δεύτερη θέση μεταξύ των αιτημάτων των επενδυτών, με 36% των προτιμήσεων, ποσοστό συγκρίσιμο με αυτό που καταγράφεται σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, γεγονός που πιθανότατα αντανακλά τα σημαντικά βήματα που έχουν γίνει τον τελευταίο χρόνο ή αυτά που έχουν εξαγγελθεί για το επόμενο διάστημα.

Είναι προφανές ότι απαιτούνται περαιτέρω βήματα, τόσο ως προς τη μείωση των συντελεστών - στον βαθμό που θα το επιτρέψει το νέο δημοσιονομικό περιβάλλον - όσο και, κυρίως, ως προς την απλούστευση, τη σταθερότητα και την προβλεψιμότητα του φορολογικού συστήματος. Λόγω των προγραμμάτων στήριξης της οικονομίας που έχουν εξαγγελθεί όλες οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, είναι πιθανόν να βρεθούν σύντομα αντιμέτωπες με την ανάγκη να λάβουν διορθωτικά φορολογικά μέτρα. Σε μια τέτοια περίπτωση, και καθώς αυτό θα μπορούσε να επιτείνει την ύφεση, είναι κρίσιμο για τη χώρα μας να γίνει με τρόπο που θα έχει τον μικρότερο δυνατό αντίκτυπο στην ανταγωνιστικότητα του φορολογικού της συστήματος. Λόγω των έκτακτων συνθηκών που βιώνουμε παγκοσμίως, το ιδανικό θα ήταν η προσέγγιση σε αυτά τα ζητήματα να συμφωνηθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Ζητείται ένα νέο παραγωγικό μοντέλο για τη χώρα

Είναι πια σαφές ότι το μοντέλο ανάπτυξης με βάση το οποίο πορεύτηκε η χώρα τις τελευταίες δεκαετίες, συμπεριλαμβανομένης της περιόδου της οικονομικής κρίσης, δεν ανταποκρίνεται στις σημερινές συνθήκες και τις νέες προκλήσεις.

Η χώρα έχει ανάγκη ένα νέο παραγωγικό μοντέλο, που θα στηρίζεται στην εξωστρέφεια, την ενσωμάτωση της ψηφιακής τεχνολογίας, τη μετάβαση στην κυκλική οικονομία και τη βιωσιμότητα, και την ενίσχυση και αξιοποίηση του πολυτιμότερου κεφαλαίου της χώρας, του ανθρώπινου δυναμικού.

Η καινοτομία αποτελεί βασικό συνεκτικό ιστό του νέου αυτού παραγωγικού προτύπου, καθώς βρίσκεται στον πυρήνα των νέων τεχνολογιών και των νέων μορφών καθαρής ενέργειας, και συνδέεται άμεσα με την αναβάθμιση της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων του ανθρώπινου κεφαλαίου.

Το μοντέλο αυτό θα δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην παραγωγή, αλλά και σε μια σειρά από αναδυόμενες υπηρεσίες έντασης εργασίας, όπως τα κέντρα εκπαίδευσης, τα shared services centers, κ.λπ., συμβάλλοντας στη σταδιακή μείωση της εξάρτησης της χώρας σε τόσο έντονο βαθμό από τον τουρισμό, ο οποίος, όμως, θα παραμείνει σημαντικός πυλώνας της ελληνικής οικονομίας, αλλά, όπως αποδείχθηκε με αφορμή την πανδημία, είναι εξαιρετικά ευάλωτος σε παγκόσμιες εξελίξεις και αναταράξεις. Συγχρόνως, θα αξιοποιεί τις ευκαιρίες που δημιουργούνται σήμερα, για να διεκδικήσει η Ελλάδα έναν πιο κεντρικό ρόλο στις υπό διαμόρφωση νέες εφοδιαστικές αλυσίδες. Η ανάγκη μετάβασης σε αυτό το νέο παραγωγικό μοντέλο ήταν εμφανής και πριν την εκδήλωση της πανδημίας, καθίσταται, όμως, επιτακτική, από τις νέες συνθήκες που δημιούργησε η κρίση. Η ταχύτητα με την οποία θα κινηθεί η χώρα προς την κατεύθυνση αυτήν, προσελκύοντας τις κατάλληλες ξένες επενδύσεις, θα κρίνει σε μεγάλο βαθμό τους ρυθμούς και τη βιωσιμότητα της ανάπτυξης που θα πετύχει κατά τις επόμενες δεκαετίες.

Σε αυτό το πλαίσιο, οι προτάσεις της ΕΥ, οι οποίες έχουν διαμορφωθεί με βάση τα ευρήματα της έρευνας, αλλά και την καθημερινή επαφή με επενδυτές και επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα, κινούνται σε οχτώ βασικούς άξονες:

Άποψη



Αθανάσιος Σαββάκης
 Πρόεδρος
 Συνδέσμου Βιομηχανιών Ελλάδος (ΣΒΕ)



Τι ευκαιρίες θεωρείτε ότι αναδύονται για τη χώρα μας στο κομμάτι των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων;

Η ανεπιθύμητη κατάσταση που δημιουργήθηκε κατά τη διάρκεια της πρόσφατης πανδημίας, ανέδειξε το μεγάλο πρόβλημα επιλογής συγκεκριμένων αναπτυξιακών προτεραιοτήτων για τη χώρα μας, οι οποίες, εφόσον συμβούν, σε περιπτώσεις παρόμοιας έκτασης κρίσεων, θα τη θωρακίσουν και θα την κάνουν λιγότερο ευάλωτη.

Κατά συνέπεια, το διαχρονικά ζητούμενο, που δεν είναι άλλο από την προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων, γίνεται ακόμη περισσότερο επιτακτικό μετά την πανδημία. Για εμάς, προτεραιότητα στην προσπάθεια προσέλκυσης ξένων επενδύσεων θα πρέπει να έχει η μεταποιητική δραστηριότητα και, μάλιστα, η περιφερειακή βιομηχανία.

Για να γίνει, όμως, αυτό, πρέπει να υπάρξει συγκεκριμένο σχέδιο προβολής τους στη διεθνή αγορά επενδύσεων και φιλικό περιβάλλον δραστηριοποίησης.

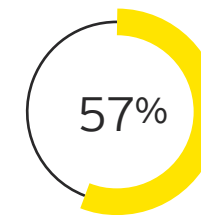
Προς αυτήν την κατεύθυνση, η ανάκτηση της καλής φήμης της χώρας μας, παγκοσμίως, εξαιτίας της επιτυχημένης αντιμετώπισης της πρόσφατης υγειονομικής κρίσης, αποτελεί πρώτης τάξεως ευκαιρία για την προσέλκυση ξένων κεφαλαίων σε κάθε τομέα της οικονομίας.

1

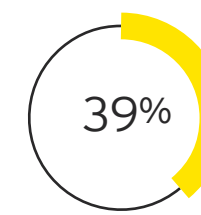
Κυκλική οικονομία, καθαρή ενέργεια και βιωσιμότητα

Η ΕΥ έχει επισημάνει από το 2016, μέσω μελέτης που εκπόνησε για το Συμβούλιο του ΣΕΒ για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη⁴⁹, ότι η κυκλική οικονομία μπορεί να αποτελέσει μοχλό αλλαγής του ελληνικού παραγωγικού μοντέλου, ανατρέποντας τις τάσεις αποεπένδυσης που επικρατούν και δίνοντας ώθηση σε νέες επενδύσεις και νέες θέσεις εργασίας. Κατά τη φετινή Γενική Συνέλευση του ΣΕΒ, ο Πρωθυπουργός αναγνώρισε την προτεραιότητα αυτή, τονίζοντας: «Αν η κυκλική οικονομία και η πράσινη ανάπτυξη αποτελούν στρατηγική επιλογή, η βιομηχανία δεν μπορεί παρά να αποτελεί τον βασικό βραχίονα που θα τις υπηρετεί»⁵⁰.

Η βιώσιμη ανάπτυξη και η μετάβαση στην κυκλική οικονομία αποτελούν κορυφαία παγκόσμια πρόκληση, όπως αναγνωρίστηκε στην Ατζέντα 2030 των Ηνωμένων Εθνών το 2015. Αποτελεί, όμως, πλέον και κεντρική προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως αποτυπώθηκε στο φιλόδοξο πρόγραμμα Green Deal για τον περιορισμό του ανθρακικού αποτυπώματος που ανακοίνωσε η Επιτροπή τον Δεκέμβριο του 2019. Η στροφή αυτή φαίνεται να ενισχύεται μετά την εμπειρία του COVID-19, με το 57% όσων συμμετείχαν στην πανευρωπαϊκή έρευνα να εκτιμούν ότι θα ενταθεί η έμφαση στη βιωσιμότητα κατά την επόμενη τριετία και 39% να θεωρούν ότι οι καθαρές τεχνολογίες και οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας θα αποτελέσουν την κινητήριο δύναμη της ανάπτυξης της Ευρώπης. Ήδη, ο τομέας αυτός αποτελεί έναν από τους βασικούς πυλώνες του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης, από το οποίο η Ελλάδα προσδοκά να εισπράξει €32 δισ.⁵¹



όσων συμμετείχαν στην πανευρωπαϊκή έρευνα, εκτιμούν ότι θα ενταθεί η έμφαση στη βιωσιμότητα και την κλιματική αλλαγή κατά την επόμενη τριετία



Η καθαρή τεχνολογία και οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας, θα αποτελέσουν κινητήριο δύναμη της ανάπτυξης στην Ευρώπη

Πηγή: EY Flash Survey, Μάιος 2020 (σύνολο ερωτηθέντων: 113).

Σε αυτό το περιβάλλον, το ποσοστό όσων αξιολογούν θετικά τις επιδόσεις της Ελλάδας ως προς τη βιώσιμη ανάπτυξη και τις πολιτικές για την κλιματική αλλαγή, αυξήθηκε κατά τη φετινή έρευνα της ΕΥ από 42% σε 56%. Παράλληλα, ο κλάδος της ενέργειας και των εταιρειών κοινής ωφέλειας, περιλαμβανομένης της διαχείρισης απορριμμάτων και υδάτινων πόρων, βρίσκεται στην τέταρτη θέση, μετά τον τουρισμό, τα logistics και το real estate και κατασκευές, μεταξύ των τομέων στους οποίους εκτιμούν οι επενδυτές ότι θα στηριχθεί η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας τα επόμενα χρόνια.

Η παγκόσμια αυτή στροφή, δημιουργεί σημαντικές νέες επενδυτικές ευκαιρίες, ιδιαίτερα για τη χώρα μας, η οποία συνδυάζει ένα εξαιρετικά φιλόδοξο πρόγραμμα για τις επόμενες δεκαετίες, με έμφαση στην απολιγνιτοποίηση και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, την ηλεκτροκίνηση και την ορθολογική διαχείριση απορριμμάτων, με ένα χαμηλό σημείο εκκίνησης, καθώς οι σημερινές επιδόσεις της Ελλάδας στους περισσότερους δείκτες υστερούν σημαντικά. Ενδεικτικά, η χώρα μας βρίσκεται τα τελευταία χρόνια μεταξύ της 28^{ης} και της 35^{ης} θέσης ανάμεσα στις 40 χώρες του δείκτη Renewable Energy Country Attractiveness Index (RECAI) της ΕΥ, ο οποίος αξιολογεί τις ευκαιρίες επενδύσεων και ανάπτυξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, παγκοσμίως. Συνεπώς, υπάρχουν τεράστια περιθώρια βελτίωσης των επιδόσεων της χώρας, και, κατ' επέκταση, ανάγκη και ευκαιρίες για σημαντικές επενδύσεις στον τομέα αυτό, που θα αλλάξουν την εικόνα της Ελλάδας.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης συνδέεται άμεσα με την έρευνα και την καινοτομία, καθώς από εκεί θα προκύψουν οι λύσεις που θα επιτρέψουν τη μετάβαση σε ένα νέο οικονομικό μοντέλο.

49. Μελέτη για την Κυκλική Οικονομία στην Ελλάδα, ΕΥ Ελλάδος, 2016

50. Ομιλία του Πρωθυπουργού στη Γενική Συνέλευση του ΣΕΒ, 15 Ιουνίου 2020

51. Europe's moment: Repair and prepare for the next generation, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Μάιος 2020

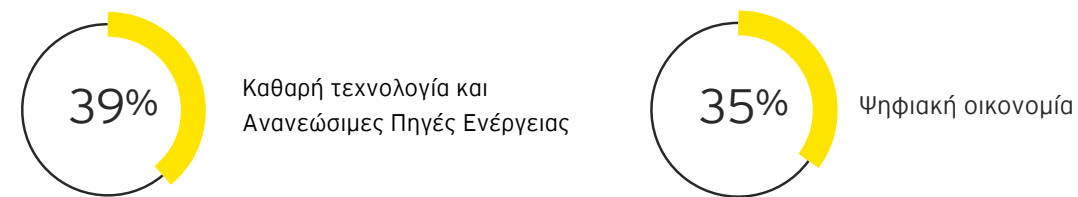
Για να πετύχει τους φιλόδοξους στόχους που έχει θέσει η Ελλάδα και να προσελκύσει τις επενδύσεις που θα συμβάλουν σε αυτό, θα χρειαστούν:

1. Πιο συστηματική υιοθέτηση κυκλικών μοντέλων από ορισμένους κλάδους
2. Εφαρμογή μοντέλων κυκλικής οικονομίας, με έμφαση στη φάση του σχεδιασμού και όχι μόνο στη φάση του τέλους της ζωής των προϊόντων
3. Εκσυγχρονισμός του νομικού και ρυθμιστικού πλαισίου για την αδειοδότηση μονάδων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας
4. Καθιέρωση ισχυρών προτύπων και πολιτικών για την καθαρή ενέργεια
5. Μείωση του διοικητικού βάρους του υπολογισμού των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, για να διευκολύνει τις επιχειρήσεις να μετρούν συστηματικά το περιβαλλοντικό τους αποτύπωμα και να προχωρούν σε συγκεκριμένες δράσεις υπεύθυνης διαχείρισης αυτού
6. Εισαγωγή κινήτρων που θα βοηθήσουν τις επιχειρήσεις να επανασχεδιάσουν το επιχειρηματικό τους μοντέλο, με βάση τις απαιτήσεις της βιώσιμης ανάπτυξης
7. Βελτίωση της διαχείρισης αποβλήτων εκκακίων, κατασκευών και κατεδαφίσεων
8. Αύξηση της διείσδυσης δευτερογενών καυσίμων σε ορισμένες βιομηχανικές χρήσεις
9. Σημαντική βελτίωση της διαχείρισης των απορριμμάτων τροφίμων
10. Ολοκληρωμένη εφαρμογή του νόμου αναφορικά με τα επικίνδυνα απόβλητα και αντιμετώπιση των εμποδίων που υπάρχουν στην αγορά των αποβλήτων
11. Ανάπτυξη πλατφορμών-συνεργασιών σε επίπεδο κλάδων και εταιρειών

2

Ανάδειξη της καινοτομίας και της ψηφιακής τεχνολογίας σε κορυφαίες προτεραιότητες

Σύμφωνα με το EY European Investment Monitor για το 2019, το 19% των επενδύσεων στην Ευρώπη κατευθύνθηκε στην ψηφιακή τεχνολογία, δημιουργώντας το 15% των νέων θέσεων εργασίας, ενώ αν συνυπολογίσει κανείς και τις υπηρεσίες προς επιχειρήσεις, τομέα που σήμερα είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την ψηφιακή τεχνολογία, το ποσοστό των επενδύσεων φθάνει το 31% και των θέσεων εργασίας το 24%. Συγχρόνως, σύμφωνα με την πανευρωπαϊκή έρευνα της EY, ένας στους τρεις επενδυτές (35%) εκτιμά ότι η ψηφιακή οικονομία θα αποτελέσει βασικό κλάδο που θα φέρει την ανάπτυξη στην Ευρώπη τα επόμενα χρόνια.



Πηγή: EY Flash Survey, Μάιος 2020 (σύνολο ερωτηθέντων: 113).

Ποιες από τις ακόλουθες τάσεις αναμένετε να επιταχυνθούν περισσότερο τα επόμενα τρία χρόνια ως αποτέλεσμα του COVID-19;



Πηγή: EY Flash Survey, Μάιος 2020 (σύνολο ερωτηθέντων: 113).

Άποψη

Κυριάκος Πιερρακάκης
Υπουργός Επικρατείας
και Ψηφιακής Διακυβέρνησης



Στην εποχή του τεχνολογικού μετασχηματισμού και στο πλαίσιο των πρόσφατων εξελίξεων, πόσο έτοιμη είναι η Ελλάδα, σε πόρους και υποδομές, ώστε να προσελκύσει Άμεσες Ξένες Επενδύσεις;

Η Ελλάδα είναι ένα πολύ ελκυστικό brand. Μεταφορικά μιλώντας, θα λέγαμε ότι διαθέτει εξαιρετικό hardware και μια κυβέρνηση που το εξοπλίζει με καλό software, δηλαδή με σωστούς θεσμούς. Δημιουργούμε ένα κράτος απλούστερο και καλύτερο, που εξυπηρετεί όποιον επιθυμεί να ζήσει και να επενδύσει σε αυτό. Πρόσφατα, μάλιστα, εγκαινιάσαμε νέο κρατικό θεσμό για την εξυπηρέτηση αποκλειστικά νεοφυών επιχειρήσεων, γνωρίζοντας ότι οι ψηφιακές πολιτικές μπορούν και πρέπει να λειτουργούν ως «μαγνήτης» για τις επενδύσεις, στοχεύοντας σε συνθήκες που πολλαπλασιάζουν τα οφέλη για τις τοπικές κοινωνίες και τη χώρα.

Το μέλλον ή το διαμορφώνεις ή το υφίστασαι. Η Ελλάδα επέλεξε να προχωρήσει με αποφασιστικά βήματα, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη όχι απλά ενός δικτύου 5G, αλλά ενός οικοσυστήματος γύρω από αυτό. Βελτιώνοντας διαρκώς υποδομές και εργαλεία, απλουστεύοντας τη Δημόσια Διοίκηση και τις διαδικασίες, έχοντας λειτουργήσει ως πρωτοπόρος σε παγκόσμιο επίπεδο στην αντιμετώπιση της κρίσης του κορωνοϊού, είμαστε έτοιμοι.



Η διεξόδυση του digital σε όλο το εύρος των οικονομικών δραστηριοτήτων, καταγράφεται ως τάση εδώ και αρκετά χρόνια. Όμως, η πανδημία μετέβαλε δραστικά τη σχέση των επιχειρήσεων, αλλά και των καταναλωτών, με την ψηφιακή τεχνολογία, σε διάστημα λίγων εβδομάδων. Πάνω από τις μισές επιχειρήσεις (55%) σκοπεύουν να βελτιώσουν την ψηφιακή πρόσβαση των πελατών και να κινηθούν προς την κατεύθυνση του ηλεκτρονικού εμπορίου στο άμεσο μέλλον. Η ραγδαία υιοθέτηση των νέων τεχνολογιών, καθιστά την ψηφιακή ανταγωνιστικότητα μιας οικονομίας ακόμη πιο κρίσιμη για την προσέλκυση επενδύσεων.

Ωστόσο, δεν κατορθώνουν όλες οι χώρες να προσελκύσουν το ανάλογο μερίδιο επενδύσεων στον τομέα αυτόν: ορισμένες έχουν δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για να απορροφήσουν τη μερίδα του λέοντος, με χαρακτηριστικό παράδειγμα το Ηνωμένο Βασίλειο, που προσέλκυσε το 2019 το 30% των ευρωπαϊκών επενδύσεων στην ψηφιακή τεχνολογία.

Η διαθεσιμότητα και ποιότητα έρευνας και ανάπτυξης στην Ελλάδα κρίνεται θετικά μόνο από το 44% των ερωτώμενων, ποσοστό που δεν έχει μεταβληθεί σε σχέση με πέρσι, παρά τη γενικότερη βελτίωση των επιδόσεων της χώρας, ενώ το ποσοστό όσων αξιολογούν θετικά τις επιδόσεις της χώρας στην προσέλκυση καινοτόμων δραστηριοτήτων, μειώθηκε, από 49% πέρσι, σε 45%. Την ίδια ώρα, σχεδόν δύο στους πέντε επενδυτές (38%) θεωρούν την ενίσχυση της υψηλής τεχνολογίας και της καινοτομίας ως την πρώτη προτεραιότητα, ποσοστό σημαντικά ενισχυμένο σε σχέση με πέρσι (25%) και συγκρίσιμο, πλέον, με αυτό που καταγράφεται σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Πρόκειται για ένα σημαντικό εύρημα, καθώς, αναδεικνύει, μεν, την ανάγκη ενίσχυσης των προσπαθειών, ενδεχομένως, όμως, σηματοδοτεί και μια αλλαγή αντίληψης μεταξύ των επενδυτών, οι οποίοι αντιμετωπίζουν πια την Ελλάδα ως χώρα με προοπτικές στον τομέα αυτόν. Σε κάθε περίπτωση, οι επόμενες κινήσεις της χώρας θα κρίνουν κατά πόσον το δυναμικό ενδιαφέρον των επενδυτών θα μετασφραγιστεί σε πραγματικά επενδυτικά έργα.

Όσον αφορά τα στοιχεία για τις πραγματικές άμεσες ξένες επενδύσεις, εννέα από τις 59 συνολικά επενδύσεις (15%) που κατέγραψε το European Investment Monitor στην Ελλάδα κατά την τελευταία τριετία, αφορούσαν τον τομέα της ψηφιακής τεχνολογίας, εκ των οποίων οι έξι πραγματοποιήθηκαν το 2019. Η εικόνα αυτή είναι βελτιωμένη σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια, ωστόσο, σε απόλυτα μεγέθη, η θέση της χώρας μας υπολείπεται σημαντικά.

Η κυβέρνηση έχει θέσει ως βασική της προτεραιότητα την ψηφιοποίηση των διαδικασιών στον δημόσιο τομέα, και έχει κάνει ήδη σημαντικά βήματα στην κατεύθυνση αυτή. Η κρίση του COVID-19 αποτέλεσε την αφορμή για σημαντικές πρωτοβουλίες, οι οποίες φαίνεται να αναγνωρίζονται από την επενδυτική κοινότητα, καθώς 73% όσων συμμετείχαν στην έρευνα της EY για τη χώρα μας, δήλωσαν ότι έχουν θετική άποψη για την ταχύτητα της ψηφιοποίησης του δημόσιου τομέα στη διάρκεια της πανδημίας. Ωστόσο, η απόσταση που έχει να διανύσει η Ελλάδα είναι μεγάλη, καθώς, παράλληλα με την ενίσχυση της διαλειτουργικότητας και την ανάπτυξη νέων ψηφιακών εφαρμογών, είναι απαραίτητη και η αναβάθμιση των ψηφιακών δεξιοτήτων των δημοσίων υπαλλήλων που τις χειρίζονται.

Παρά τα θετικά βήματα, οι επιδόσεις της χώρας στον τομέα αυτόν εξακολουθούν να έχουν μεικτό πρόσημο: ως προς την καινοτομία, το 2020, στον ετήσιο Δείκτη Καινοτομίας του Bloomberg, η Ελλάδα ανέβηκε από την 35η στην 30^η θέση μεταξύ 60 χωρών του δείκτη, ενώ στον Παγκόσμιο Δείκτη Καινοτομίας των Cornell University, INSEAD, και World Intellectual Property Organization, βελτίωσε οριακά την κατάταξή της, από την 42^η το 2018 στην 41^η θέση το 2019. Σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Δείκτη Καινοτομίας για το 2019 και για το 2020, η Ελλάδα χαρακτηρίζεται ως «μέτρια καινοτόμα», καθώς βρίσκεται κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, αν και έχει βελτιώσει τις επιδόσεις της τα τελευταία χρόνια. Ωστόσο, υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις ως προς τις επιδόσεις των περιφερειών της χώρας, με την Κρήτη να πρωτοστατεί στην καινοτομία και την Πελοπόννησο και το Νότιο Αιγαίο να υστερούν σημαντικά⁵².

Συγχρόνως, όμως, για το 2020, βρέθηκε στην 27^η, από την 26^η θέση, στον Ευρωπαϊκό Δείκτη Ψηφιακής Οικονομίας και Κοινωνίας (The Digital Economy and Society Index, DESI), που αξιολογεί την επίδοση των 28 χωρών της Ε.Ε. στην ψηφιοποίηση. Παράλληλα, παραμένει η χώρα με το υψηλότερο κόστος χρήσης του internet, ενώ πρόσ-

52. Regional Innovation Scoreboard 2019, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2019

φατη έρευνα της Rewheel, για λογαριασμό της Ελληνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού, ανέδειξε τις επιπτώσεις της ολιγοπωλιακής διάρθρωσης της αγοράς, στο κόστος της κινητής τηλεφωνίας. Αυτό, παρά το γεγονός ότι 69% των επενδυτών που συμμετείχαν στην έρευνα, αξιολογούν ως ελκυστικό στοιχείο της χώρας τις ψηφιακές και τηλεπικοινωνιακές υποδομές της.

Με τα δεδομένα αυτά, οι βασικές προτεραιότητες, πολλές από τις οποίες είχαμε αναδείξει και στην περσινή έρευνα, παραμένουν:

1. Περαιτέρω ενίσχυση των ψηφιακών υποδομών, με προτεραιότητα στη γρήγορη και αξιόπιστη συνδεσιμότητα και τη μείωση του κόστους σύνδεσης
2. Αξιοποίηση της Τεχνητής Νοημοσύνης. Η ενσωμάτωση της Τεχνητής Νοημοσύνης στην επιχειρηματική πρακτική, αλλά και τον δημόσιο τομέα, αποτελεί βασική προτεραιότητα
3. Ενίσχυση της έρευνας και ανάπτυξης και στενότερη συνεργασία μεταξύ ακαδημαϊκών ιδρυμάτων και επιχειρηματικής κοινότητας, για να μπορεί να μετατραπεί το προϊόν της πρωτογενούς έρευνας σε εμπορεύσιμες εφαρμογές
4. Δημιουργία shared services centers, κατά το πρότυπο του εξωτερικού, κοντά στα εκπαιδευτικά και επιχειρηματικά κέντρα της χώρας, τα οποία θα συσχετίζονται με ένα ευρύ φάσμα επαγγελματικών υπηρεσιών προς τρίτους (διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού, υπηρεσίες κυβερνοασφάλειας, anti-money laundering, κ.λπ.). Πρόκειται για μια δραστηριότητα έντασης εργασίας, που μπορεί να συνεισφέρει στη μείωση της ανεργίας και τον επαναπατρισμό Ελλήνων επιστημόνων του εξωτερικού (brain regain)
5. Καθιέρωση συστήματος χρηματοδότησης της έρευνας βάσει επιδόσεων
6. Στήριξη νεοφυών επιχειρήσεων, μέσω ευκολότερης πρόσβασης σε χρηματοδότηση
7. Ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, μέσω προγραμμάτων επανακατάρτισης αποφοίτων
8. Απλούστευση των φορολογικών και άλλων κινήτρων για την ενίσχυση της καινοτομίας και της έρευνας και ανάπτυξης, αλλά και εντονότερη προβολή των κινήτρων αυτών
9. Δημιουργία Κέντρων Καινοτομίας, που θα βασίζονται σε συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, με έμφαση σε τομείς, όπως η Τεχνητή Νοημοσύνη και η ρομποτική, η τρισδιάστατη εκτύπωση, η ναυτοτεχνολογία και η βιοτεχνολογία

Πρέπει, επίσης, να σημειωθεί ότι, τα τελευταία χρόνια, οι επιχειρήσεις στον χώρο των καινοτόμων τεχνολογιών αντιμετωπίζουν θετικά τον εκσυγχρονισμό του ρυθμιστικού περιβάλλοντος. Η Μάλτα, για παράδειγμα, κέρδισε τα εύσημα της επενδυτικής κοινότητας, καθώς ήταν η πρώτη χώρα που υιοθέτησε ένα ισχυρό, ολιστικό ρυθμιστικό πλαίσιο για το blockchain, ενώ σχεδιάζει να πράξει το ίδιο για την Τεχνητή Νοημοσύνη και το Internet of Things. Η Ελλάδα πρέπει να ακολουθήσει αυτό το παράδειγμα, ξεκαθαρίζοντας τους κανόνες του παιχνιδιού για τους επενδυτές.

3

Ανθρώπινο δυναμικό

Η καινοτομία, ο ψηφιακός μετασχηματισμός και το ανθρώπινο δυναμικό στο επίκεντρο της στρατηγικής, αποτελούν τρεις αλληλένδετους παράγοντες δημιουργίας αξίας στον μετασχηματισμό που απαιτείται για να παραμείνουν οι επιχειρήσεις βιώσιμες στα επόμενα έτη. Οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις και η ανάγκη εφαρμογής τους σε μεγάλη κλίμακα, δημιουργούν νέες ανάγκες στην αγορά εργασίας, με τη ζήτηση για ορισμένες δεξιότητες να υποχωρεί, ενώ ανακύπτουν σημαντικές ελλείψεις σε δεξιότητες κρίσιμες για την επόμενη μέρα. Ο σχεδιασμός της ανάπτυξης με βάση το επιθυμητό μέλλον και την επένδυση στην εκπαίδευση και τη συνεχή ανάπτυξη των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, είναι περισσότερο αναγκαίος στη μετα-κορωνοϊό εποχή.

Σύμφωνα με την πανευρωπαϊκή έρευνα της EY, οι δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού περιλαμβάνονται μεταξύ των τριών βασικών κριτηρίων για την επιλογή της χώρας πραγματοποίησης μιας επένδυσης, ενώ σύμφωνα με έρευνα του World Economic Forum του 2018, το 74% των επιχειρήσεων εξαρτούν την απόφαση για τον τόπο προορισμού μιας επένδυσης, στη διαθεσιμότητα των αναγκαίων δεξιοτήτων⁵³.

53. The Future of Jobs Report 2018, World Economic Forum, 2018

Με βάση τα ευρήματα της έρευνας για την Ελλάδα, δυο στους τρεις επενδυτές (66%) αναγνωρίζουν το επίπεδο των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού στη χώρα μας, ως ένα από τα τρία σημαντικότερα στοιχεία που την καθιστούν ελκυστική. Ωστόσο, σε ποσοστό 31%, εκτιμούν ότι η ανάπτυξη της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων πρέπει να αποτελέσει κεντρική προτεραιότητα.

Πράγματι, μια σειρά από διεθνείς δείκτες επιβεβαιώνουν ότι η χώρα μας έχει σημαντικά περιθώρια βελτίωσης: το ποσοστό των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης το 2018 έφθασε το 31,7% (από 31% το 2017), ποσοστό που απέχει από τον μέσο όρο των χωρών του Ο.Ο.Σ.Α. (36,9%). Στον τομέα του εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού (IMD World Talent Ranking), η Ελλάδα βρίσκεται υψηλά, έχοντας, μάλιστα, βελτιώσει την κατάταξή της, από την 18^η θέση στην 14^η, μεταξύ 63 χωρών. Το Global Competitiveness Report του World Economic Forum, κατατάσσει την Ελλάδα στην 31^η θέση το 2019, μεταξύ 141 χωρών, ως προς το πόσο προβλεπόμενη είναι τα επιστημονικά ερευνητικά ιδρύματά της. Ωστόσο, με βάση την ετήσια κατάταξη IMD World Talent Ranking, η Ελλάδα βρίσκεται στην 52^η θέση μεταξύ 63 χωρών, ως προς τη διασύνδεση της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας.

Η ΕΥ έχει αναδείξει από το 2017, με σχετική έρευνά της⁵⁴, την ανάγκη στενότερης διασύνδεσης των ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων, με την επιχειρηματικότητα και την αγορά εργασίας.

Οι βασικές προτάσεις που διατύπωσε τότε η ΕΥ, παραμένουν εξαιρετικά επίκαιρες:

- ▶ Διαμόρφωση Εθνικής Στρατηγικής για τη σύνδεση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την απασχόληση
- ▶ Επανασχεδιασμός πανεπιστημιακών προγραμμάτων σπουδών, με έμφαση στις αναδυόμενες δεξιότητες που απαιτεί η αγορά εργασίας
- ▶ Ριζική επανειδίκευση του εργατικού δυναμικού, με ευθύνη και συμμετοχή του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα

Καθώς το οικονομικό περιβάλλον μεταβάλλεται, με την έμφαση να μετατίθεται από τη βιομηχανική παραγωγή στην ψηφιακή τεχνολογία και την καινοτομία, το εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να προσαρμοστεί και να αποτελέσει καταλύτη των αλλαγών στο μέλλον. Ο νόμος του Υπουργείου Παιδείας που ψηφίστηκε πρόσφατα, περιλαμβάνει μία σειρά από θετικές παρεμβάσεις σε αυτήν την κατεύθυνση, συμπεριλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, της ενίσχυσης της διδασκαλίας της πληροφορικής και των ξένων γλωσσών, περιλαμβανομένης και της πειραματικής εισαγωγής της Αγγλικής γλώσσας και της στήριξης της εξωστρέφειας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, μέσω της ίδρυσης ξενόγλωσσων προγραμμάτων σπουδών. Παραμένουν, όμως, μία σειρά από βασικά ζητούμενα.

Οι ψηφιακές δεξιότητες με τη μεγαλύτερη ζήτηση σήμερα, είναι αυτές που σχετίζονται με την Τεχνητή Νοημοσύνη, τη ρομποτική και την κυβερνοασφάλεια. Το ψηφιακό μάρκετινγκ και η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν, επίσης, τομείς αιχμής.

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, η Ελλάδα θα πρέπει να δώσει έμφαση στις ακόλουθες προτεραιότητες:

1. Περαιτέρω έμφαση στην ανάπτυξη δεξιοτήτων πληροφορικής στα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
2. Ένταξη της επιχειρηματικότητας στα εκπαιδευτικά προγράμματα, σε όλες τις βαθμίδες, και καθιέρωση της επιχειρηματικότητας ως εξειδικευμένης κατεύθυνσης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη των soft skills
3. Αύξηση της συμμετοχής των μαθημάτων της φυσικής, της χημείας, της τεχνολογίας και των μαθηματικών
4. Επένδυση στη δια βίου μάθηση και την επανακατάρτιση (re-skilling)
5. Αύξηση των ευκαιριών μάθησης στον χώρο εργασίας
6. Ενίσχυση της χρηματοδότησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε συνάρτηση με την αξιολόγηση

Είναι αυτονόητο ότι, παράλληλα, θα πρέπει να αντιμετωπιστεί και το ζήτημα του υψηλού μη-μισθολογικού κόστους. Ενώ έχουν γίνει το τελευταίο διάστημα σημαντικά βήματα στο θέμα της εταιρικής φορολογίας, θα

54. Εκπαίδευση, επιχειρηματικότητα και απασχόληση: Ζητείται προσέγγιση, ΕΥ Ελλάδος, Endeavor, ΟΠΑ, Ιούλιος 2017

πρέπει άμεσα η Πολιτεία να μειώσει τη φορολογία των μισθωτών και να μειώσει σημαντικά, ή και να καταργήσει, όπως έχει εξάλλου εξαγγελθεί, την έκτακτη εισφορά αλληλεγγύης. Παράλληλα, θα πρέπει να μειωθούν σταδιακά, αλλά σε σημαντικό ποσοστό, και οι ασφαλιστικές εισφορές. Πρόκειται για σημαντικό αναπτυξιακό μέτρο, το οποίο θα βοηθήσει παράλληλα στη διατήρηση, αλλά και την επαναπροσέλκυση ανθρώπινου δυναμικού (brain regain).

4

Επιτάχυνση της απονομής της δικαιοσύνης

Το διοικητικό και γραφειοκρατικό περιβάλλον και το νομικό και ρυθμιστικό πλαίσιο, συγκέντρωσαν εξαιρετικά χαμηλά ποσοστά θετικών απόψεων (35% και 45% αντίστοιχα), μεταξύ των κριτηρίων αξιολόγησης της ελκυστικότητας της χώρας μας ως επενδυτικού προορισμού. Εξάλλου, ένας στους τρεις ερωτώμενους (33%) ανέφεραν τη βελτίωση του νομικού συστήματος ως προτεραιότητα για τη χώρα μας.

Το ζήτημα των εξαιρετικά αργών ρυθμών απονομής της δικαιοσύνης είναι πράγματι ένα από τα κορυφαία εμπόδια που διαπιστώνουν οι ξένες επιχειρήσεις όταν εγκαθίστανται στη χώρα μας, αποτελεί κορυφαίο θέμα συζήτησης σε όλα τα fora όπου συμμετέχουν ξένοι επενδυτές και έχει αναδειχθεί από σειρά σχετικών μελετών.

Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα της διαΝΕΟσις⁵⁵, το 2016 στην Ελλάδα αντιστοιχούσαν τρία δικαστήρια ανά 100.000 κατοίκους, έναντι μέσου όρου 1,9 για τις χώρες μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης. Επιπρόσθετα, ο απαιτούμενος χρόνος για την επίλυση αστικών και εμπορικών υποθέσεων αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας έφθανε, την ίδια χρονιά, τις 670 ημέρες, έναντι 190 ημερών το 2010, καταδεικνύοντας μία αισθητή επιδείνωση μέσα σε μία δεκαετία. Ενδεικτικός των δυσμενών επιδόσεων της χώρας στον τομέα αυτόν, είναι ο απαιτούμενος χρόνος επίλυσης ιδίων υποθέσεων σε άλλα κράτη της Ε.Ε. για το 2016, όπως η Ρουμανία (153 ημέρες), η Εσθονία (139 ημέρες), η Σλοβακία (130 ημέρες), και η Γαλλία (353 ημέρες). Ως αποτέλεσμα, οι εκκρεμείς διοικητικές διαφορές ανά 100.000 κατοίκους έφθαναν τις 2,2, έναντι 0,1 στη Βουλγαρία, 0,3 στην Ισπανία και 0,7 στην Πορτογαλία.

Πρέπει να σημειωθεί, ωστόσο, ότι τα τελευταία δυο χρόνια παρατηρείται μια αισθητή αύξηση στην ταχύτητα επίλυσης σημαντικών φορολογικών διαφορών ενώπιον των δικαστηρίων, ενώ σημαντική ποιοτική και ποσοτική βελτίωση υπάρχει και ως προς τις υποθέσεις που εξετάζονται από τη Διεύθυνση Επίλυσης Διαφορών. Επίσης, σε πρόσφατο φορολογικό νομοσχέδιο το οποίο δόθηκε σε διαβούλευση, εξετάζεται η εισαγωγή στη φορολογική έννομη τάξη της εξώδικης επίλυσης φορολογικών διαφορών.

Για να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις που παραμένουν στο συγκεκριμένο κομμάτι, απαιτούνται λύσεις άμεσης εφαρμογής, που θα αποσυμφωρήσουν τα δικαστήρια, θα απλοποιήσουν τις διαδικασίες και θα βελτιώσουν την ποιότητα των αποφάσεων. Μεταξύ άλλων:

1. Ψηφιοποίηση διαδικασιών, ώστε οι αποφάσεις να «καθαρογράφονται» συντομότερα
2. Επιμόρφωση και εξειδίκευση των δικαστών σε οικονομικά / επιχειρηματικά ζητήματα
3. Δημιουργία συμβουλίου με στελέχη υψηλής κατάρτισης και εξειδίκευσης, που θα υποστηρίζει τους δικαστές στην κατανόηση οικονομικών στοιχείων
4. Περαιτέρω ενίσχυση της διαμεσολάβησης, ενός θεσμού με περιορισμένη απήχηση στη χώρα μας
5. Δημιουργία εξειδικευμένων σε οικονομικές αντιδικίες δικαστηρίων, για την επιτάχυνση των αποφάσεων

5

Ενίσχυση και προσαρμογή του τομέα των logistics

Ο μεγαλύτερος, ίσως, αντίκτυπος της πανδημίας στην οικονομική δραστηριότητα, τόσο άμεσα, όσο και μακροπρόθεσμα, αφορά τη λειτουργία των logistics. Η κρίση ανέδειξε την τρωτότητα επιχειρήσεων και οικονομιών σε εξωτερικά σοκ, και την ανάγκη μεγαλύτερης ανθεκτικότητας και ευελιξίας των εφοδιαστικών αλυσίδων, για να μπορούν να ανταπεξέλθουν σε παρόμοιες προκλήσεις στο μέλλον. Συγχρόνως, ώθησε επιχειρήσεις και κυβερνήσεις να επανεξετάσουν τις πηγές εφοδιασμού και να αναζητήσουν εναλλακτικές λύσεις, πλησιέστερα στις τελικές αγορές.

55. Η Δικαιοσύνη Στην Ελλάδα - Προτάσεις για ένα σύγχρονο δικαστικό σύστημα, διαΝΕΟσις, Φεβρουάριος 2019

Η πανευρωπαϊκή έρευνα της ΕΥ αναδεικνύει μια σειρά από εναλλακτικές πιθανές αντιδράσεις των επιχειρήσεων στα νέα δεδομένα που δημιούργησε η πανδημία: ως προς τη γεωγραφική θέση των πηγών εφοδιασμού, κυριαρχεί η επιλογή της μετακίνησης προς χώρες χαμηλού κόστους, κοντά, αλλά εκτός της Ε.Ε. και στην Αφρική (83%), ενώ, 37% των ερωτηθέντων αναφέρουν ότι θα ενισχύσουν την παραγωγική παρουσία τους στην Ευρώπη, έναντι 16% που δηλώνουν ότι θα τη μειώσουν.

Παράλληλα, 77% των ερωτηθέντων αναφέρουν ότι σκοπεύουν να επιδιώξουν μείωση του κόστους και του χρόνου ανταπόκρισης, μέσω πιο λιτών παραγωγικών μονάδων και τεχνολογιών προσθετικής κατασκευής (τριδιάστατη εκτύπωση, κ.λπ.), ενώ 61% σχεδιάζουν να μειώσουν την εξάρτησή τους από μία ή λίγες κυρίαρχες χώρες-παρόχους.

Οι επιπτώσεις αυτές της πανδημίας, επηρεάζουν άμεσα τη χώρα μας, ως προς τη μελλοντική της θέση στην ευρωπαϊκή και παγκόσμια εφοδιαστική αλυσίδα, αλλά και ως προς την οργάνωση του κλάδου των logistics στην Ελλάδα.

Η πανδημία, πιθανότατα, σηματοδοτεί το «τέλος εποχής» για τις γραμμικές και, ενδεχομένως, δύσκαμπτες, εφοδιαστικές αλυσίδες του «σήμερα», όπου όλες οι διαδικασίες και τα συστήματα βασίζονται σε μια εταιρεία-προμηθευτή. Άμεσα, αυτές θα πρέπει να δώσουν τη θέση τους στις εφοδιαστικές αλυσίδες του «αύριο», δηλαδή σε ευέλικτα διασυνδεδεμένα οικοσυστήματα που εμπλέκουν πολλούς παίκτες και αναδεικνύουν νέες σχέσεις μεταξύ των μέχρι πρότινος ανταγωνιστών, καθιστώντας τους, ταυτόχρονα, και συνεργάτες, στη λογική του “co-opetition”. Το νέο αυτό περιβάλλον θα ευνοεί και τη συν-δημιουργία νέων προϊόντων – αυτό που ονομάζουμε “co-creation”.

83% Μετακίνηση προς περιοχές χαμηλού κόστους οριακά εκτός Ε.Ε. και στην Αφρική

77% Μετάβαση σε ευέλικτα σχήματα προσθετικής παραγωγής (π.χ. τρισδιάστατες εκτύπώσεις) για την απόκτηση πλεονεκτημάτων σε ταχύτητα, κόστος, ακρίβεια και υλικά

61% Μείωση της εξάρτησης της εφοδιαστικής μας αλυσίδας από μία αποκλειστική / κυρίαρχη χώρα-πάροχο

37% Αύξηση της παραγωγικής μας παρουσίας στην Ευρώπη

16% Μείωση της παραγωγικής μας παρουσίας στην Ευρώπη

2% Κανένα από τα παραπάνω

Πηγή: EY Flash Survey, Μάιος 2020 (σύνολο ερωτηθέντων: 113).

Ο ιδιοκτήτης του εμπορικού σήματος (brand owner) βρίσκεται, πλέον, στο επίκεντρο της διαδικασίας δημιουργίας αξίας και θα μπορεί να συνδέεται απευθείας με τους καταναλωτές, μέσω πλατφορμών ηλεκτρονικού εμπορίου, ενώ θα ενισχυθεί το στοιχείο της αποκέντρωσης, σε τρίτα μέρη, κρίσιμων λειτουργιών και διαδικασιών εφοδιαστικής αλυσίδας, όπως σε εταιρείες πληροφορικής και εταιρείες συμβουλευτικών υπηρεσιών. Παράλληλα, θα υπάρχει μεγαλύτερη ορατότητα σε όλο το εύρος της αλυσίδας εφοδιασμού (end-to-end visibility) και μεταφορά δεδομένων και πληροφοριών σε πραγματικό χρόνο για όλους τους δρώντες.

Η Ελλάδα πρέπει να προσαρμοστεί στα νέα αυτά δεδομένα, ενώ, παράλληλα, θα πρέπει να αναβαθμίσει μια σειρά από κρίσιμες υποδομές και δίκτυα μεταφορών και logistics. Ενδεικτικά, αναφέρουμε:

1. Διασύνδεση των κύριων λιμενικών υποδομών με τα οδικά και σιδηροδρομικά δίκτυα. Ειδικότερα, για το μεγαλύτερο λιμάνι της χώρας, τον Πειραιά, η διασύνδεση αυτή θα πρέπει να βελτιωθεί και να ενισχυθεί περαιτέρω
2. Περαιτέρω ανάπτυξη του δικτύου των αυτοκινητοδρόμων, με την επιτάχυνση σημαντικών έργων, όπως ο Βόρειος Οδικός Άξονας Κρήτης (ΒΟΑΚ), η ολοκλήρωση της Κεντρικής Οδού, η επέκταση της Αττικής οδού μέχρι το λιμάνι του Λαυρίου, κ.λπ.

3. Προώθηση των επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα στα περιφερειακά λιμάνια, κατά το πρότυπο του λιμανιού του Πειραιά και της Θεσσαλονίκης και δημιουργία υποδομών logistics ενδοχώρας (hinterland) πέριξ των λιμανιών
4. Επιτάχυνση των ιδιωτικών επενδύσεων στη λειτουργία των σιδηροδρόμων, αναβάθμιση του σιδηροδρομικού δικτύου και καλύτερη σύνδεσή του με τα δίκτυα της Κεντρικής Ευρώπης, αλλά και τα μεγάλα λιμάνια της χώρας
5. Αναβάθμιση των υποδομών logistics ενδοχώρας, με τη δημιουργία νέων και υψηλών προδιαγραφών κέντρων αποθήκευσης και διανομής και πάρκων logistics, εκ των οποίων ορισμένα για εξειδικευμένους κλάδους (π.χ. agrilogistics centers)

6

Η εργασία στη μετά-κορωνοϊό εποχή

Στην έρευνα του 2019, η ΕΥ είχε αναδείξει τη στροφή της παγκόσμιας οικονομίας προς ένα νέο μοντέλο εργασίας, με βασικούς καταλύτες την τεχνολογική επανάσταση, αλλά και τις προσδοκίες και απαιτήσεις, ιδιαίτερα, των νεότερων εργαζομένων. Αναφέραμε χαρακτηριστικά ότι «οι αλλαγές που επέρχονται αφορούν στο ωράριο, τον τόπο εργασίας, αλλά και τη σχέση εργαζομένου – επιχείρησης».

Η πανδημία λειτούργησε ως καταλύτης, επιταχύνοντας πολλές από τις τάσεις αυτές και επιφέροντας, μέσα σε λίγες εβδομάδες, αλλαγές που, υπό άλλες συνθήκες, θα είχαν απαιτήσει χρόνια. Πολλές από τις αλλαγές αυτές, έτυχαν θετικής υποδοχής, τόσο από τις επιχειρήσεις, όσο και από τους εργαζόμενους, καθώς έχουν προφανή οφέλη, όπως η μείωση του χρόνου που δαπανάται σε μετακινήσεις, η δυνατότητα καλύτερου προγραμματισμού του ελεύθερου χρόνου και άλλα. Οι εκτιμήσεις συγκλίνουν ότι αρκετές από τις αλλαγές αυτές, θα έχουν μόνιμο χαρακτήρα, επηρεάζοντας, με τη σειρά τους, τη λειτουργία των επιχειρήσεων, αλλά και την κινητικότητα, τον σχεδιασμό των πόρων, τις αξίες της γης και πολλά άλλα.

Για να μπορέσει η Ελλάδα να παραμείνει ανταγωνιστική στο νέο περιβάλλον, θα πρέπει να παρακολουθήσει τις κοσμογονικές αυτές αλλαγές και να προσαρμόσει το νομοθετικό και ρυθμιστικό πλαίσιο, ενθαρρύνοντας την τηλεργασία, το ηλεκτρονικό εμπόριο, κ.λπ. Οφείλει, όμως, να δημιουργήσει και τις προϋποθέσεις ομαλής μετάβασης στα νέα δεδομένα και να προστατέψει όσους δυσκολεύονται, για αντικειμενικούς ή υποκειμενικούς λόγους, να προσαρμοστούν σε αυτά.

Θα πρέπει, επίσης, να αναζητήσει την αναγκαία ισορροπία μεταξύ της ελαστικότητας και ευελιξίας που επιζητούν οι επιχειρήσεις και ορισμένοι εργαζόμενοι και της απαραίτητης αίσθησης ασφάλειας και δικαιοσύνης.

Η πανδημία ενδέχεται, επίσης, να επιφέρει ανακατατάξεις μεταξύ διαφορετικών τομέων της οικονομίας, ενισχύοντας ορισμένες δραστηριότητες, όπως το ηλεκτρονικό εμπόριο ή η υγεία, και πλήττοντας άλλες, όπως ο τουρισμός και η εστίαση. Για να μπορέσει η οικονομία να ανταποκριθεί στις νέες ανάγκες και η αγορά εργασίας να απορροφήσει αυτούς τους κραδασμούς χωρίς να πληγεί η απασχόληση, θα πρέπει να ενισχυθεί σημαντικά η προσαρμοστικότητα και δημιουργικότητα του ανθρώπινου δυναμικού και, κυρίως, να δοθεί έμφαση στις νέες δεξιότητες που απαιτούν οι αναδυόμενοι κλάδοι. Για να διευκολύνει την προσαρμογή στα νέα δεδομένα, η Πολιτεία θα πρέπει να λάβει μια σειρά από πρωτοβουλίες, σε πολλά επίπεδα:

1. Να δώσει κίνητρα προς τις επιχειρήσεις για να διατηρήσουν ή και να επεκτείνουν το καθεστώς της τηλεργασίας
2. Να δημιουργήσει το νομικό και θεσμικό πλαίσιο που θα εγκαθιδρύει και θα διευκολύνει το δικαίωμα στην τηλεργασία, για όλα τα καθεστώτα απασχόλησης (πλήρης, μερική, ή εκ περιτροπής απασχόληση)
3. Να εξασφαλίσει τον πλήρη σεβασμό και την προστασία των εργασιακών σχέσεων (μισθός, ωράριο, κ.λπ.) από τυχόν αθέμιτες αλλοιώσεις, αλλά και την προστασία των προσωπικών δεδομένων στο νέο καθεστώς, δημιουργώντας και τους κατάλληλους μηχανισμούς στο Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας
4. Να παράσχει κίνητρα και ευκαιρίες επανακατάρτισης, που θα εξοπλίσουν κατάλληλα το εργατικό δυναμικό και θα διευκολύνουν την απορρόφησή του από τους αναδυόμενους κλάδους της οικονομίας και τις μορφές εργασίας που εισάγουν οι νέες συνθήκες

7 Ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων

Ένας στους πέντε συμμετέχοντες στην έρευνα ανέφεραν τη στήριξη προς τις μικρές και μεσαίες ελληνικές επιχειρήσεις (ΜμΕ) ως έναν από τους τομείς όπου πρέπει να επικεντρωθούν οι προσπάθειες της χώρας για να διατηρήσει την ανταγωνιστική της θέση. Αυτό, ενδεχομένως, καταδεικνύει και την αντίληψη που έχουν οι ξένοι επενδυτές για το παραγωγικό μοντέλο της χώρας, το οποίο στηρίζεται, κυρίως, σε μικρές ή πολύ μικρές επιχειρήσεις, με περιορισμένες δυνατότητες ανάπτυξης. Η ύπαρξη ενός υπόβαθρου υγιών και σύγχρονων ΜμΕ, οι οποίες θα συναποτελούν μέρος ενός ελκυστικού οικοσυστήματος συνεργασίας, είναι σημαντικός παράγοντας για την επιτυχία των ξένων επενδύσεων στη χώρα.

Οι ΜμΕ αντιπροσωπεύουν πάνω από το 99% του συνολικού αριθμού των επιχειρήσεων στην Ελλάδα, απασχολούν το 87,9% του εργατικού δυναμικού και συνεισφέρουν το 63,5% της συνολικής προστιθέμενης αξίας⁵⁶. Ωστόσο, όπως έχουν αναδείξει πολλές σχετικές έρευνες της ΕΥ, παρουσιάζουν υψηλό κατακερματισμό, χαμηλή παραγωγικότητα και χαμηλή εξωστρέφεια.

Σήμερα, υπό την επίδραση των επιπτώσεων της πανδημίας, η μεγαλύτερη πρόκληση για τις ΜμΕ είναι, εύλογα, η εξασφάλιση ρευστότητας. Όμως, σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα, βασική προτεραιότητα αποτελεί η μεγέθυνσή τους, η οποία θα οδηγήσει σε σημαντικές οικονομίες κλίμακας και θα συμβάλει καθοριστικά στην ενίσχυση της εξωστρέφειας. Η αύξηση των μεγεθών των ΜμΕ, μπορεί να είναι οργανική, στα πλαίσια της εσωτερικής αγοράς, σε συνδυασμό με μεγαλύτερη εξωστρέφεια, ή να προκύψει μέσα από συγχωνεύσεις και εξαγορές. Η εμπειρία της πανδημίας, όμως, τόσο παγκοσμίως, όσο και στην Ελλάδα, ανέδειξε και έναν άλλον δρόμο, αυτόν των στρατηγικών συνεργασιών. Η ταχύτητα αντίδρασης που απαιτούν οι προκλήσεις της αντιμετώπισης της πανδημίας οδήγησαν σε νέα σχήματα συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων, ή επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων ή και φορέων του Δημοσίου, καθώς και περισσότερες συνεργασίες μεταξύ διαφορετικών κλάδων της οικονομίας.

Στη Βρετανία, γύρω από τα πανεπιστήμια της Οξφόρδης και του Κέιμπριτζ, αναπτύχθηκαν συμπλέγματα επιχειρήσεων, ιδιαίτερα στον τομέα της υγείας, για να αναπτύξουν και να φέρουν στην αγορά υγειονομικό υλικό. Αντίστοιχα στην Ελλάδα, υπήρξαν κοινές πρωτοβουλίες επιχειρήσεων για την παραγωγή масκών, αλλά και συνεργασίες μεταξύ εταιρειών του λιανεμπορίου και εταιρειών διανομής, για την κάλυψη της αλματώδους αύξησης του ηλεκτρονικού εμπορίου. Οι συνεργασίες αυτές, δείχνουν τον δρόμο για το μέλλον των ΜμΕ και καταδεικνύουν τον κρίσιμο ρόλο των συγχωνεύσεων και εξαγορών και των μεγάλης κλίμακας συνεργασιών (Joint Ventures), στην επιβίωσή τους, στη μετά-COVID-19 εποχή.

Επιπρόσθετα, η ανάγκη για ψηφιοποίηση αλλάζει τον τρόπο με τον οποίο κατανέμονται τα επενδυτικά κεφάλαια, καθώς, ο μετασχηματισμός που καλούνται να επιτύχουν οι ΜμΕ για να μεταβούν σε νέα ψηφιακά μοντέλα λειτουργίας, δημιουργεί νέες προτεραιότητες για επενδύσεις.

Οι ΜμΕ θα πρέπει να κινηθούν με αποφασιστικά βήματα προς τις ακόλουθες κατευθύνσεις:

1. Απομάκρυνση από το οικογενειακό μοντέλο διοίκησης και υιοθέτηση βέλτιστων πρακτικών εταιρικής διακυβέρνησης
2. Υιοθέτηση μιας πιο μακροπρόθεσμης, και όχι ευκαιριακής, θεώρησης της επιχειρηματικότητας
3. Μεγέθυνση των επιχειρήσεων μέσω συγχωνεύσεων, συνεργασιών και συμπράξεων

Παράλληλα, η Πολιτεία οφείλει να στηρίξει τον εκσυγχρονισμό και τη μεγέθυνση των ΜμΕ με μια σειρά από μέτρα, όπως:

4. Δημιουργία ειδικού φορέα για το scale up των ΜμΕ, ο οποίος θα καθοδηγεί και θα υποστηρίζει τις επιχειρήσεις με την παροχή τεχνικών γνώσεων
5. Φορολογικά κίνητρα, ιδιαίτερα για τις συγχωνεύσεις
6. Ενίσχυση του θεσμού των βιομηχανικών περιοχών και δημιουργία hubs ελκυστικών για την εγκατάσταση καινοτόμων επιχειρήσεων
7. Μείωση της γραφειοκρατίας

56. SBA Fact Sheet: Greece, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2019

8. Βελτίωση του θεσμικού πλαισίου εξυγίανσης προβληματικών επιχειρήσεων και των πτωχευτικών διαδικασιών
9. Βελτίωση υποδομών, καθώς και μείωση του κόστους ενέργειας
10. Χάραξη στρατηγικής για μεγαλύτερη διεθνοποίηση και αύξηση της εξωστρέφειας

8

Διεθνής επικοινωνία του θετικού επενδυτικού κλίματος

Όπως τονίσθηκε στην αρχή αυτού του κεφαλαίου, η χώρα μας έχει αρχίσει να δημιουργεί ένα νέο θετικό αφήγημα σχετικά με τις επενδύσεις, με βάση τα μικρά ή μεγάλα βήματα προόδου που έχουν συντελεστεί. Από τις απαντήσεις των επενδυτών στην έρευνά μας, αναδεικνύεται ότι η Ελλάδα υπερτερεί σε αρκετά κρίσιμα ζητήματα έναντι ανταγωνιστριών χωρών, οι οποίες, μάλιστα, ανήκουν στις προηγμένες οικονομίες (π.χ. η Γαλλία).

Όπως προκύπτει, όμως, από τα ευρήματα της έρευνας, το επίπεδο ενημέρωσης της επενδυτικής κοινότητας για αρκετά κρίσιμα ζητήματα δεν είναι πάντα ικανοποιητικό. Ένα σχετικά υψηλό ποσοστό των ερωτώμενων αποφεύγει να τοποθετηθεί για μια σειρά από θέματα, ενώ καταγράφονται σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα και αυτών που δεν έχουν σήμερα επενδυτική παρουσία στη χώρα, με την πρώτη ομάδα να εκφράζει σαφώς θετικότερες απόψεις και, στην πλειοψηφία τους, βελτιωμένες σε σχέση με πέρι. Τέλος, δύο στις τρεις επιχειρήσεις (67%) και μία στις δυο (49%) μεταξύ όσων δεν έχουν παρουσία στην Ελλάδα, δηλώνουν έτοιμες να εξετάσουν επενδυτικά σχέδια στην Ελλάδα, αν εκλείψουν οι ανασταλτικοί παράγοντες που κατέγραψε η έρευνα. Μεταξύ αυτών που δηλώνουν απρόθυμες να επενδύσουν, ένα σημαντικό ποσοστό επικαλείται επιχειρήματα που θα μπορούσαν να αντικρουστούν με την κατάλληλη επικοινωνία.

Τα ευρήματα αυτά, επιβεβαιώνουν τον αντίκτυπο που θα έχουν στην εικόνα της χώρας συγκεκριμένα απτά βήματα στην αντιμετώπιση των ζητημάτων που λειτουργούν σήμερα αποτρεπτικά για τους επενδυτές, όπως αυτά παρουσιάστηκαν αναλυτικά στις προηγούμενες σελίδες. Η κατά προτεραιότητα επίλυση των προβλημάτων που κρίνονται ως άμεσα αντιμετωπίσιμα (quick wins), μπορεί να έχει πολλαπλασιαστικά οφέλη για την εικόνα της χώρας, όπως απέδειξε η προώθηση της ψηφιοποίησης διαδικασιών του Δημοσίου, κατά τη διάρκεια της πανδημίας.

Ωστόσο, η αντιμετώπιση των ζητημάτων αυτών από μόνη της δεν αρκεί. Είναι σαφές ότι η χώρα πρέπει να αναλάβει μια οργανωμένη εκστρατεία επικοινωνίας, η οποία θα προβάλλει το νέο αφήγημα σχετικά με τις επενδύσεις και ένα νέο brand, το οποίο θα ενσωματώνει όλους τους παράγοντες που την καθιστούν ελκυστική για τις επενδύσεις. Η αποτελεσματική διαχείριση της κρίσης του κορωνοϊού αποτελεί μια μοναδική ευκαιρία για την εκκίνηση μιας παρόμοιας εκστρατείας επικοινωνίας.

Η δημιουργία ειδικού Υφυπουργείου για την Οικονομική Διπλωματία και την Εξωστρέφεια αποτελεί ένα πρώτο θετικό βήμα συγκέντρωσης αρμοδιοτήτων, που μέχρι πρόσφατα ήταν διάσπαρτες σε έναν επιτελικό φορέα. Τα επόμενα βήματα πρέπει να περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων:

1. Την αναβάθμιση και πλήρη κινητοποίηση των αρμόδιων υπηρεσιών του Υπουργείου Εξωτερικών, και ειδικότερα των εμπορικών ακόλουθων
2. Τη διοργάνωση roadshows και workshops, με προτεραιότητα στις βασικές χώρες προέλευσης των επενδύσεων
3. Την αποτελεσματική προβολή ορισμένων εμβληματικών success stories, τόσο σε επίπεδο επενδυτικών έργων, όσο και σε επίπεδο κρίσιμων μεταρρυθμίσεων
4. Την αξιοποίηση των επιχειρήσεων που έχουν ήδη επενδύσει στην Ελλάδα, έχουν διαπιστώσει τα βήματα προόδου και αναγνωρίζουν τις προοπτικές της, ως πρεσβευτές του νέου brand της χώρας

Συμπερασματικά, η εικόνα της χώρας ως επενδυτικού προορισμού βελτιώνεται και οι προσπάθειες που καταβάλλονται σε επιμέρους τομείς, φαίνεται να αναγνωρίζονται. Παραμένουν, ωστόσο, σημαντικά προβλήματα που λειτουργούν αποτρεπτικά για την προσέλκυση ποιοτικών επενδύσεων. Παράλληλα, η κρίση του κορωνοϊού δημιουργεί νέα δεδομένα και απειλεί να ανατρέψει αντιλήψεις και συμπεριφορές του παρελθόντος, αλλά και τη θέση της Ευρώπης στον παγκόσμιο επενδυτικό χάρτη. Δημιουργεί, όμως, και πιθανές ευκαιρίες για την Ελλάδα, στο πλαίσιο του επανασχεδιασμού της παγκόσμιας εφοδιαστικής αλυσίδας. Με τα δεδομένα αυτά, η Ελλάδα θα πρέπει να λειτουργήσει με φαντασία στον σχεδιασμό μιας νέας στρατηγικής για την προσέλκυση των επενδύσεων και με αποφασιστικότητα στην υλοποίησή της.

Ταυτότητα της έρευνας

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε μέσω τηλεφωνικών συνεντεύξεων, από το CSA Institute, για λογαριασμό της EY, μεταξύ 22 Μαΐου και 9 Ιουνίου 2020. Συνολικά, διεξήχθησαν 203 συνεντεύξεις, εκ των οποίων 100 στην Ελλάδα και 103 στο εξωτερικό. Καθώς από τη δεύτερη κατηγορία, 11 επιχειρήσεις έχουν ήδη παρουσία στην Ελλάδα, συνολικά το 55% των επιχειρήσεων του δείγματος (111) δραστηριοποιούνται στη χώρα μας.

Οι επιχειρήσεις προέρχονται (πλην της Ελλάδας) από 20 χώρες, οι οποίες αντιπροσωπεύουν τις χώρες προέλευσης των σημερινών και δυνητικών ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα.

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα

Συμμετείχαν 203 στελέχη από ξένες επιχειρήσεις:

100 συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν στην Ελλάδα

103 συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν εκτός Ελλάδας

↳ **11** εκ των οποίων έχουν ήδη παρουσία στην Ελλάδα

Συνολικά, το 55% των επιχειρήσεων του δείγματος (n=111) δραστηριοποιούνται στη χώρα μας

Συλλογή δεδομένων

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε μέσω τηλεφωνικών συνεντεύξεων σε επιχειρήσεις από

21 χώρες

4 Σε γλώσσες (ελληνικά, γερμανικά, αγγλικά και γαλλικά)

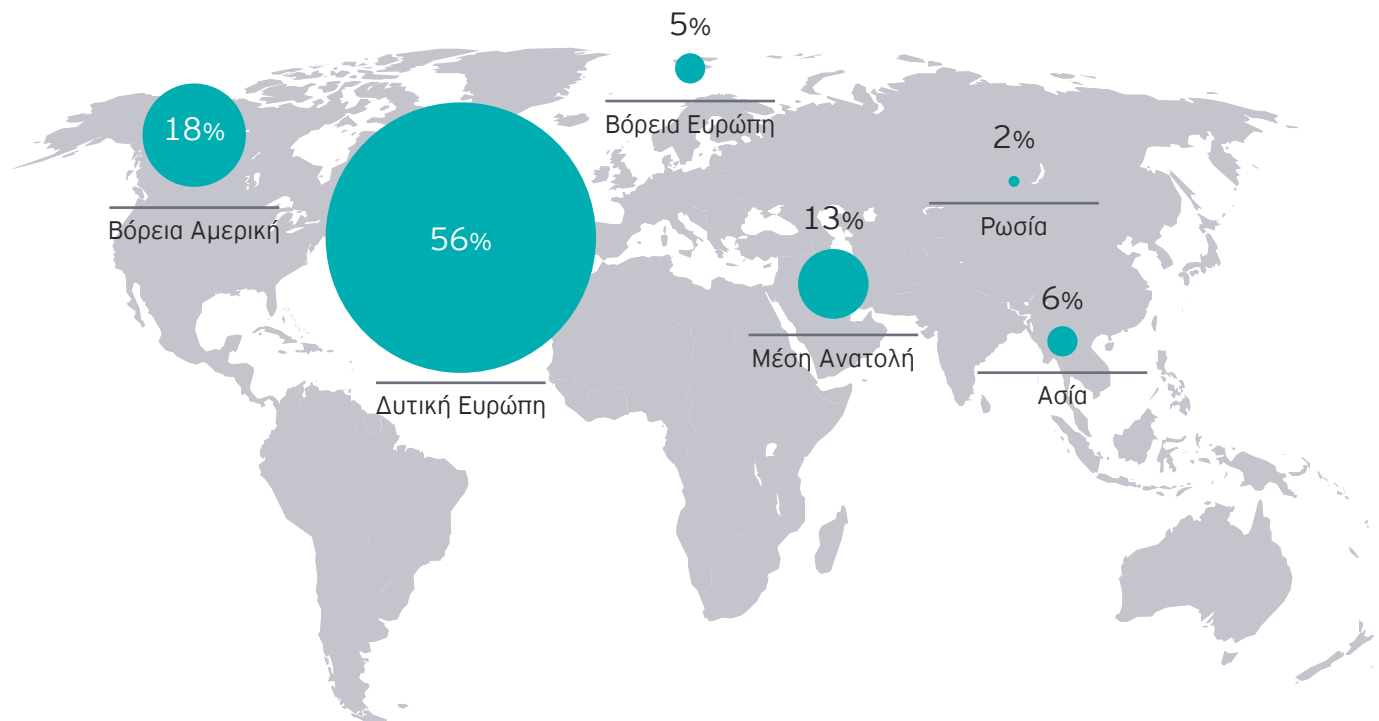
Χρόνος διεξαγωγής έρευνας

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε

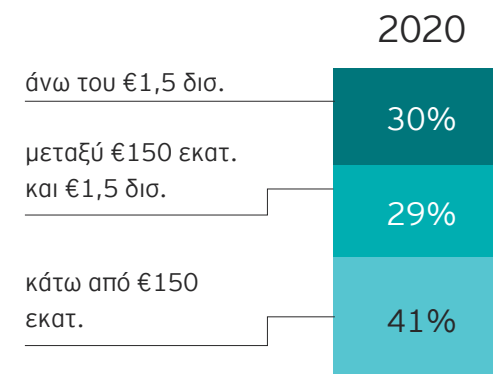
μεταξύ **22** Μαΐου

και **9** Ιουνίου 2020

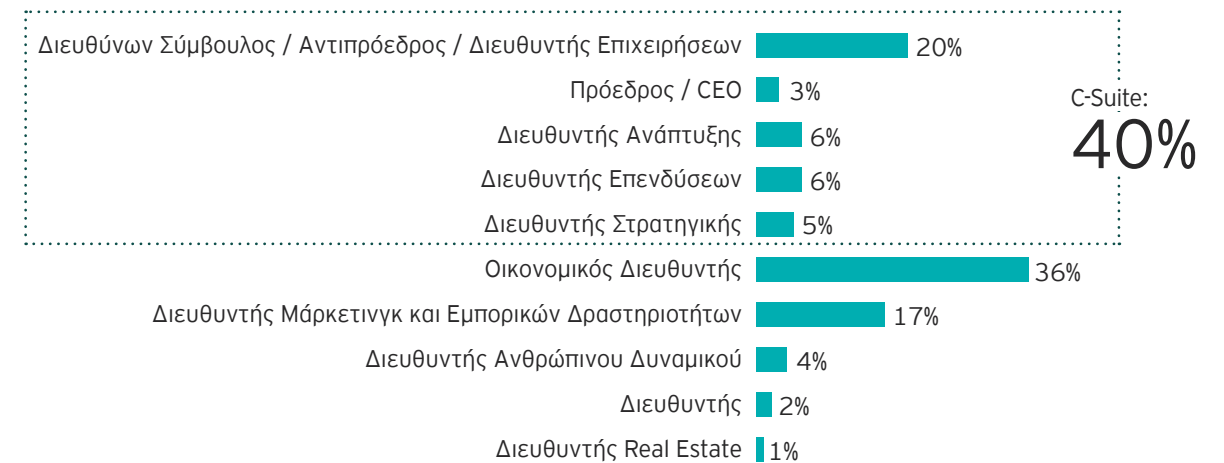
Χώρα προέλευσης επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην έρευνα



Μέγεθος εταιρειών (κύκλος εργασιών)



Επαγγελματική θέση ερωτηθέντων



Δραστηριότητα κλάδου



Μεθοδολογία

Οι εκτιμήσεις για τις ΑΞΕ στην Ευρώπη βασίζονται στην ανάλυση της βάσης δεδομένων EY European Investment Monitor (EIM), η οποία αποτελεί προϊόν συνεργασίας μεταξύ της EY και της εταιρείας συμβουλευτικών υπηρεσιών σε θέματα επενδύσεων και διεθνούς εμπορίου, OCO. Αυτή η βάση δεδομένων καταγράφει τις ΑΞΕ που δημιουργούν νέες εγκαταστάσεις και νέες θέσεις εργασίας. Δεν περιλαμβάνει τις επενδύσεις χαρτοφυλακίου και τις συγχωνεύσεις και εξαγορές (Σ&Ε), παρουσιάζοντας έτσι την εικόνα των επενδύσεων στις μεταποιητικές βιομηχανίες και στον κλάδο των υπηρεσιών από αλλοδαπές εταιρείες σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Τα δεδομένα των ΑΞΕ είναι ευρέως διαθέσιμα. Τα στοιχεία περιλαμβάνουν επενδύσεις σε εταιρείες, εάν ο ξένος επενδυτής αποκτήσει πάνω από το 10% των ιδίων κεφαλαίων της εταιρείας και αναλάβει κάποιο ρόλο στη διοίκησή της. Περιλαμβάνουν, επίσης, ίδια κεφάλαια, επανεπενδύσιμα κέρδη και ενδοεταιρικά δάνεια.

Παράλληλα, τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στην έρευνά μας, περιλαμβάνουν επενδύσεις και σε φυσικά περιουσιακά στοιχεία, όπως τα εργοστάσια και ο εξοπλισμός, με αποτέλεσμα, αυτά τα δεδομένα να μας δίνουν πολύτιμη πληροφόρηση για:

- ▶ Τον τρόπο ανάθεσης των έργων ΑΞΕ
- ▶ Τις δραστηριότητες στις οποίες πραγματοποιούνται επενδύσεις
- ▶ Πού τοποθετούνται γεωγραφικά τα έργα
- ▶ Ποιος διεκπεραιώνει αυτά τα έργα

Το EY EIM είναι μια κορυφαία, διαδικτυακή βάση δεδομένων, που παρακολουθεί τις επενδύσεις που πραγματοποιούνται εντός της Ευρώπης. Η EY EIM εστιάζει σε ανακοινώσεις επενδύσεων, στον αριθμό των νέων θέσεων εργασίας που δημιουργούνται και στο σχετικό κεφάλαιο που έχει επενδυθεί, όπου αυτό είναι εφικτό. Η βάση δεδομένων παρακολουθεί περισσότερες από 10.000 ειδησεογραφικές πηγές, ενώ, για την επιβεβαίωση των δεδομένων που συλλέγει, οι ερευνητικές της ομάδες επικοινωνούν απευθείας με πάνω από το 70% των εταιρειών που πραγματοποιούν αυτές τις επενδύσεις.

Οι ακόλουθες κατηγορίες επενδύσεων δεν περιλαμβάνονται στη βάση δεδομένων EY European Investment Monitor:

- ▶ Σ&Ε και κοινοπραξίες (εκτός εάν οδηγούν σε επεκτάσεις με νέες εγκαταστάσεις ή νέες θέσεις εργασίας)
- ▶ Επενδύσεις χαρτοφυλακίου (συντάξεις, ασφαλιστικά και χρηματοοικονομικά κεφάλαια)
- ▶ Συμφωνίες για άδειες χρήσης
- ▶ Επενδύσεις αντικατάστασης εργοστασιακού και άλλου παραγωγικού εξοπλισμού (π.χ. αντικατάσταση παλαιών μηχανημάτων χωρίς δημιουργία νέας απασχόλησης)
- ▶ Εγκαταστάσεις λιανικής πώλησης και αναψυχής, ξενοδοχεία και real estate*
- ▶ Έργα κοινής ωφέλειας (δίκτυα τηλεπικοινωνιών, αεροδρόμια, λιμάνια και άλλες παρόμοιες εγκαταστάσεις)*
- ▶ Εξορυκτικές δραστηριότητες (μεταλλεύματα, ορυκτά και καύσιμα)
- ▶ Μη κερδοσκοπικές οργανώσεις (φιλανθρωπικά ιδρύματα, εμπορικοί σύλλογοι, κυβερνητικοί φορείς)

* Επενδυτικά έργα από εταιρείες που εμπίπτουν στις παραπάνω κατηγορίες, συμπεριλαμβάνονται στα δεδομένα μας μόνο σε συγκεκριμένες περιπτώσεις: π.χ. οι λεπτομέρειες μιας νέας ξενοδοχειακής επένδυσης ή μιας εγκατάστασης λιανικής πώλησης δε θα καταγράφονταν, αλλά εάν το ξενοδοχείο ή η εταιρεία λιανικής αποφάσιζε να εγκαταστήσει τα κεντρικά της γραφεία ή ένα κέντρο διανομής σε ευρωπαϊκή χώρα, τότε αυτή η επένδυση θα συμπεριληφθεί στη βάση δεδομένων μας.

Σχετικά με το πρόγραμμα EY Attractiveness

Οι έρευνες Attractiveness Surveys της EY αναγνωρίζονται ευρέως από πελάτες, μέσα μαζικής ενημέρωσης, κυβερνήσεις και σημαντικούς δημόσιους φορείς ως βασική πηγή γνώσης για τις άμεσες ξένες επενδύσεις. Εστιάζοντας στην ελκυστικότητα μιας συγκεκριμένης περιοχής ή χώρας ως επενδυτικού προορισμού, οι έρευνες της EY αποσκοπούν στο να βοηθήσουν τις επιχειρήσεις να λάβουν επενδυτικές αποφάσεις και τις κυβερνήσεις να αντιμετωπίσουν τους παράγοντες που λειτουργούν ως εμπόδια για την ανάπτυξη.

Οι έρευνες αναλύουν, παράλληλα, τόσο τα πραγματικά δεδομένα, όσο και τις αντιλήψεις ως προς τις ΑΞΕ σε μια χώρα ή περιοχή. Τα ευρήματα βασίζονται στις απόψεις αντιπροσωπευτικών ομάδων διευθυντικών στελεχών εγχώριων, αλλά και διεθνών επιχειρήσεων.

Το ερευνητικό αυτό πρόγραμμα έχει ιστορία 19 ετών και περιλαμβάνει εις βάθος μελέτες για την Ευρώπη, μεγάλο αριθμό ευρωπαϊκών χωρών, την Αφρική, την περιοχή της Μεσογείου, την Ινδία, την Ιαπωνία, τη Νότια Αμερική, την Τουρκία και το Καζακστάν.

Για περισσότερες πληροφορίες, μπορείτε να επισκεφθείτε την ιστοσελίδα:

ey.com/attractiveness #EYAttract

Στην παρούσα έρευνα, εργάστηκαν οι: Γιώργος Αληγιάννης, Ελισάβετ Βανδώρου, Marie-Armelle Benito, Κωνσταντίνος Θανάσκος, Αγγελική-Φλώρα Θανοπούλου, Ευτυχία Κασελάκη, Κιάρρα Κόντη, Νίκος Λιάκος, Θάνος Μαύρος, Δημήτρης Μίχας, Κωνσταντίνα Νικολάου, Ήρα Παππά, Μαρία Ρηγάκη, Γιάννης Σαράντης, Ευάγγελος-Μάξιμος Σκοπελίτης, Σπυριδούλα Σταματοπούλου, Ιωάννης Ταμπάκος, Κωνσταντίνα Τσεβέβα και το CSA Institute.

Πληροφορίες για την EY

Η EY κατέχει ηγετική θέση παγκοσμίως στον χώρο των ελεγκτικών, φορολογικών, υπηρεσιών εταιρικής στρατηγικής και συναλλαγών και συμβουλευτικών υπηρεσιών. Η βαθιά γνώση και η ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχουμε συμβάλλουν στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης στις κεφαλαιαγορές και τις οικονομίες σε ολόκληρο τον κόσμο. Δημιουργούμε ηγετικά στελέχη που συνεργάζονται για να τηρήσουν τις υποσχέσεις μας προς όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη. Με τον τρόπο αυτό συμβάλλουμε σημαντικά στη δημιουργία ενός καλύτερου κόσμου για τους ανθρώπους μας, για τους πελάτες μας και για τις κοινωνίες μας.

Το λογότυπο EY αναφέρεται στον παγκόσμιο οργανισμό, και μπορεί να αναφέρεται σε μία ή περισσότερες, από τις εταιρείες μέλη της Ernst & Young Global Limited, καθεμία από τις οποίες αποτελεί ξεχωριστή νομική οντότητα. Η Ernst & Young Global Limited, μια βρετανική εταιρεία περιορισμένης ευθύνης δια εγγυήσεως, δεν παρέχει υπηρεσίες σε πελάτες. Πληροφορίες αναφορικά με τον τρόπο που η EY συγκεντρώνει και χρησιμοποιεί τυχόν προσωπικά δεδομένα καθώς και περιγραφή των δικαιωμάτων των υποκειμένων σύμφωνα με τη νομοθεσία περί προσωπικών δεδομένων είναι διαθέσιμα στο σύνδεσμο ey.com/privacy. Για περισσότερες πληροφορίες για τον οργανισμό μας, παρακαλούμε επισκεφθείτε το ey.com

© 2020 EY

All Rights Reserved.

ey.com



EY



@EY_Greece



EY Greece



eygreece



EY Greece

EY contacts



Παναγιώτης Ι. Κ. Παπάζογλου

Διευθύνων Σύμβουλος

T +30 210 2886 417

E panos.papazoglou@gr.ey.com



Ανδρέας Χατζηδαμιανού

Επικεφαλής Ελεγκτικών Υπηρεσιών

T +30 210 2886 198

E andreas.hadjidamianou@gr.ey.com



Στέφανος Μήτσιος

Επικεφαλής Φορολογικών Υπηρεσιών

T +30 210 2886 363

E stefanos.mitsios@gr.ey.com



Τάσος Ιωσηφίδης

Επικεφαλής Τμήματος Συμβούλων

Εταιρικής Στρατηγικής και Συναλλαγών

T +30 210 2886 423

E tassos.iossiphides@gr.ey.com



Αλέξανδρος Χρηστίδης

Επικεφαλής Τμήματος Συμβουλευτικών Υπηρεσιών

T +30 210 2886 112

E alexandros.christidis@gr.ey.com